

SÁROSPATAKI
IFJUSÁGI KÖZLÖNY.

1885|6.

MÁSODIK EVFOLYAM.

KIADJA

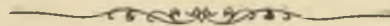
A „MAGYAR IRODALMI ÖNKÉPZŐ-TÁRSULAT.”

FELELŐS SZERKESZTŐ:

RÁCZ LAJOS.

SZERKESZTŐ-TÁRSAK:

SZABÓ JÓZSEF, SZUHAY BENEDEK.

SÁROSPATAK.

NYOMTATTA STEINFELD BÉLA, A REF. FŐISKOLA BETŪIVEL.

1886.

TARTALOM.

<i>Eloffizetési felhívás</i>	Lap 1
--	----------

VEZÉRCIKKEK.

Év elején (Adolescens). <i>Szabó Fózsef</i>	2
Az erdélyi közművelődési egyesület s ifjúságunk. <i>Rácz Lajos</i>	17
Egy pár szo a maga helyén. <i>Rácz Lajos</i>	33
Szerény észrevételek (x). <i>Szabó Fózsef</i>	49
Szemle. <i>Rácz Lajos</i>	65
Egyetértés. <i>Szuhay Benedek</i>	81
Március 15. <i>Rácz Lajos</i>	97
Titkári jelentés a „magyar irodalmi önképző-társulat“ 188 ⁵ / ₆ -ik évi működéséről. <i>Rácz Lajos</i>	145

KOMOLYABB CIKKEK.

(TANULMÁNY, FEJTEGETÉS SAT.).

Babyloni Ézsaiás prófétái jellemzése. <i>Rácz Lajos</i>	4, 35
A genfi reformáció emlékünnepe augusztus 23. (Franciából). <i>Rácz Lajos</i>	19
P. Ovidius Naso „Tristium liber“ primus, 8. elégia. <i>Tóth Miklós</i>	52
Az ősz, a szomorú emmausi út (Egyházi beszéd). <i>Szabó Fózsef</i>	67, 84
A francia nyelvről és a műfordításról. (Töredék). <i>Fablonowszky Fózsef</i>	74
Az erkölcsi s vallásos elem népköltészetünkben. <i>Csik Dániel</i>	89, 108
Hugo Viktor „Nyomorultak“-járól. (Gondolat-töredék). <i>Rácz Lajos</i>	100, 118
Egy vitagyűlés a theologiai önképzőkörben. <i>Rácz Lajos</i>	113
Lyrái termékek az ó-szövetség történeti könyveiben, s különösen Hanna éneke. <i>Szabó Fózsef</i>	129, 149
I. Közönséges egyházi beszéd. <i>Tóth Miklós</i>	133
II. „ „ „ <i>Rácz Lajos</i>	152

A MULTBÓL.

Szemere Bertalan s a sárospataki ifjú-egyesület. <i>Szabó Fózsef</i>	Lap 23, 38
--	---------------

KÖLTEMÉNYEK.

Csak egy csókot! <i>Szuhay Benedek</i>	7
Halld csak kedves kis leányka! <i>Muszkalay Tivadar</i>	26
Temetőben. <i>Bodnár István</i>	40
Margit szigetén. <i>Szuhay Benedek</i>	56
Hűtlen leány. <i>Csik Dániel</i>	69
Melyik a szebb? <i>Szuhay Benedek</i>	85
Március 15. <i>Szuhay Benedek</i>	103—104
Hymnus. <i>Szönyi Dömény Zoltán</i>	122
Egy ifjú leány sírkövére. <i>Tompá Mihály</i>	136
Kérés. <i>Claire</i>	—
Jó éjszakát. <i>Dömény Zoltán</i>	155

ELBESZÉLÉSEK.

Az öreg Basilius halála. <i>Claire</i>	8, 26
Az eltagadott határ. <i>Illyés János</i>	28, 41
Őszi este. <i>Rácz Lajos</i>	57
Hogyan tángálták el Patakon a szvalzsereket? <i>Szabó Fózsef</i>	70
Az iharosi pecsétnyomó. <i>Illyés János</i>	86
A pataki mágusz. <i>Szabó Fózsef</i>	105, 123
Hogy tettem szert a feleségemre? <i>Papp István</i>	136
Női köny, női mosoly. <i>Bodnár István</i>	155

TÁRCA.

Szupplikáció után. <i>Rácz Lajos</i>	11
Bethlehem (Németből). <i>Rácz Lajos</i>	60
A dobsinai jégbarlang és vidéke. <i>Rácz Lajos</i>	140

EGYLETI ÉLET. } Minden számban.
APRÓ HÍREK. }

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY.

— Megjelen minden hó 15-én. —

Előfizetési díj: egész évre helyben 1 frt. 60 kr., vidékre 1 frt. 75 kr.

— Kiadja az „Irodalmi önképző-társulat.” —

— Szerkesztőség: Kovács-útea 146. sz. —

Előfizetési felhívás

a „Sárospataki Ifjúsági Közlöny“ II-ik évfolyamára.

Az új iskolai év beköszöntével mi is bátrak vagyunk újlag beköszönteni tisztelt olvasóinkhoz, s azt hisszük, nem leszünk idegen vendégek. Az a bizalom és pártfogás, melyben a múlt év folyamán alatt részesítették, felbátorít arra, hogy ez éven is új életre keljünk, s feljogosít, hogy ismét jóakarató pártfogásukért esedezzünk.

Tisztelt olvasóink ismernek minket; tudják, hogy mennyire váltottuk be a múlt évfolyam megindulásakor kifejtett ígéreteinket; tudják, hogy mit adhatunk, mire vagyunk képesek. Többet most sem ígérünk, egyedül csak azt mondjuk, hogy mi ez éven is a régié leszünk. A régié lesznek törekvéseink, céljaink, vágyaink, a régi — általunk jónak vélt — irányban haladunk jövőre is. E szerény lap vezetői, munkásai továbbra is nagyobb részben szintén a régié leszünk. Munkatársaink szíves ígéretét bírnak, hogy becses közreműködésükkel továbbra is támogatni fognak, emellett rajta leszünk, hogy újabb erőket is nyerjünk, illetve buzdítsunk a munkásságra.

Rendes rovataink lesznek továbbra is: alkalmoszerű vezércikkek, komolyabb tárgyú értekezések, olykor multunknak egy-egy érdekesebb részlete; a szépirodalomból: költemény, beszély, tárcsa, s végül főiskolai ifjúságunk életének, működésének minden fontosabb, érdekesebb mozzanata. A komolyabb eszmecszerétől jövőre sem fogunk idegenkedni.

Lapunk megjelen havonként egy ívnyi terjedelemben (esetleg melléklettel).

Lapunk előfizetési ára:

Egész évre: helybelieknek 1 f. 60 kr.

vidékieknek 1 f. 75 kr.

Az előfizetések vagy előjegyzések Szabó Főzsef, hit-tanhallgatóhoz, a reclamatiók s egyéb közlemények pedig a felelős szerkesztőhöz intézendők.

Teljes tisztelettel

a szerkesztőség.

Év elején.

Iskolai életünkben ismét egy új év köszöntött be. Szorgalmas s hivatását felfogni, átérteni tudó tanuló előtt rendszerint kevés különbség szokott lenni egyik és a másik iskolai év között. A hol elhagyta tanulmányait a multban, ott kezdi és folytatja a jelenben, ugyanazon szorgalommal és kitartással, ugyanolyan vágygyal és reménnyel a jövő felé.

Ha azonban némi változatosságot észlel a tanuló az évek egymásután gyorsan következő sorozatában: az kétségkívül azon időpontra áll be, midőn a mult a jelennek ölelkezik, azaz, az új év küszöbén. És ennek megvan a maga oka. Nem csupán az, hogy az újnak nevezett valami, habár a réginek nemcsak folytatása, hanem valóságos hasonképe, mindig bizonyos tekintetben ingerlő; de legfőképen az, hogy a komolyan gondolkodni szeretőknél bő tápanyagot szolgáltat az elmélkedésre.

E gondolat-gondolat után kergető határodombra helyezkedve lehetetlennek tartom magam részéről, hogy szintén föl ne keltessenek elmélkedési hajlamaim, valamint azt is, hogy gondolataimnak hangot ne adjak.

Mindig halljuk hangoztatni s szükkörű tapasztalataink is meggyőznek bennünket afelől, hogy a haladó kor hovatovább nagyobb igényekkel, több követeléssel áll elő velünk, általában a tudományos pályán haladókkal szemben. Ha már valaki benső ösztönből és nem a megélhetési gondolatokkal elterelve lép a műzsafiak seregébe, lehetetlen, hogy figyelembe ne vegye, emlékébe ne vesse a kor intő szózatát, mely legelsőben is ama komoly kérdést kelti fel az ifjú elméjében, midőn az iskola falai közé lép: *dic cur hic?* És ezt a kérdést elodázni, felelet nélkül hagyni nem lehet, nem szabad. A szülők az édes otthonból könyes szemmel, de reménykedve eresztik gyermeküket a nagy útnak sok jó tanácsal látva el őket; a tanárok melegen ölelik keblükre a szülőktől elszakított gyermeket, lépten-nyomon jóakarató útmutatással, gyöngéd, szelid figyelmeztetéssel szolgálva nekik, és mégis egynémely gyermek megvetve a

jó tanácsot, durcásan fogadva a szelid intéseket a helyett, hogy elmélkedve a főnebbi nagyjelentőségű kérdés felett, az adott tanácsok és útmutatások nyomán igyekeznék arra szorgalmának kifejtésével és magaviseletével feleletet adni, könnyelműsége által nemcsak a hozzáfűzött reménynek és sirt és szüleinek okoz örökös bánatot, hanem, ami legfőbb, eljátsza saját életszerencsését.

Remélem, hogy ma már senki sincs, főleg azok között, akik elérték azon időt, hogy egy specialis szakpályára lépjenek, a kiktől méltán meg lehet várni a komoly magukbaszállást és elmélkedést, mondom, senki sincs, a ki a főnebbi kérdésre feleletet adni ne iparkodnék, s azt tanulmányi ideje alatt irányjelző pont gyanánt el ne fogadná.

Mi legyen az a felelet? azt kinek-kinek saját szíve súgja meg, s e tekintetben határozott formulárét fölláztatni már csak azért sem lehet, mert a tehetség nem mindenkinek egyenlő mértékben adatott, s akinek több van, attól többet várnak, az bizonyára maga is nagyobb és több feladatokat, magasabb célokat tűz maga elé. Az iskolai törvények ugyan megjelölik az irányt, körvonalozzák a tért, melyben lehet és szabad a tanulónak mozogni; de hát azt mindenki tudhatja, hogy a törvény pontos és lelkiismeretes betöltése még senkitsem tesz bölcsesé, s a tanárok a legőszintébb törekvés és buzgalom mellett sem tölthetik az ifjú fejébe nürnbergi tölesérrel a tudományt, hanem igenis kell lenni mindenki-ben bizonyos mérvű önképző anyagnak, mely erjedésbe indulván, az ifjú belsejében munkás életet teremt, pótolja a legmagasabb iskolai oktatás mellett is előforduló hiányokat, s kiegészíti az itt-ott mutatkozó hézagokat.

Igy, csakis így lesz az ifjúból teljes ember. Az, aki csupán a kiszabott pensumokra támaszkodik, önművelődési hajlamait nem ébresztgeti, tán lehet pontos, kifogástalan hivatalnok, aki megállja úgy ahogy helyét odakint az életben, de elvekért, eszmékért a mindig tökélyesbülő tudomány fegyvereivel harcolni tudó férfiú — bátran kimondom — sohasem lesz.

Pedig épen nekünk, protestánsoknak, ilyen férfiakra van szükségünk. Rosz szelek fújnak mindenfelől, s ami legsajnosabb, önmagunk között akadnak férfiak, akik ábrándos, üres légvárnak kezdik immár tekinteni ősi szép alkotmányunkat, melyet az államnak egyetlen gyöngye lehe összedönt. Ezt védeni a szó és írás hatalmával, reánk, a mai kor prot. ifjú nemzedékeire váró legszentebb kötelesség. Ennek pedig csak úgy felelhetünk meg, ha tanulás és tanulmányozás folytán oly magas színvonalra emelkedünk, honnan a dolgokat tiszta világításban láthatjuk.

Itt az új év! Ébredjünk fel, ha még eddig

szunnyadtunk, s tegyünk valamit, míg nem késő. Tanuljon a kicsi gimnazista, aki még értelmi fejlettségénél fogva a magasabb régiókba szárnyalni nem képes, tanuljon azért, hogy kiérdemelje továbbra is azt a szeretetet, meleg, aggódó gondozást, melyet szülei részéről minduntalan tapasztal, hogy megnyerje tanárainak dícsérő elismerését. Tanuljon és tanulmányozzon pedig az érettebb ifjú, hogy választott pályáján kint az életben sikerrel haladhasson, s az igaz prot. elveknek és eszméknek mindenkor lelkes szószólója legyen.

Az eszközök megvannak főiskolánkban arra nézve, hogy minden irányban, az élet és kor sokoldalú követelményeinek megfelelőleg, kiképezzük magunkat, s meggyújtott elménk halvány világát mind fényesebbé és fényesebbé tegyük. A főiskolai és ifjúsági könyvtár, szellemi kincseknek eme gazdag tárházai, nyitva állanak előttünk; a napi, heti és havi sajtó bő termékeiben búvárkodhatunk, szépművészeti muzeumunkban a művészet egyes remekeinek szemlélése ébresztgeti és fejleszti esztétikai érzékünket. Mindehez hozzágondolva még, hogy a Rákóczyaknak, a szabadság, hazafiság és protestantismus hős védőinek iskolája nyújtja szomjas lelkünknek eme bő tápanyagot, lehetetlen, hogy azt ignoráljuk, lehetetlen, hogy abba elmerülve, mi magunk is a hazaért, szabadságért és a sok próbáltatások alá vetett protestantismusért élni-halni kész férfiak ne legyünk. Én hiszem, hogy főiskolánkban minden tagja igazán érti és érzi mindezeket és ez a hit engem boldogít.

Ebben a hitben üdvözlöm én a beállott új iskolai évet, s kívánom a költővel, hogy:

Legyen egység, türelem,
Hit a jövődében.
Adjon Isten, a mi nincs
Ez új esztendőben.

(Arany.)

Adolescens.

Babyloni Ézsaiás prófetai jellemzése.

— Részlet egy terjedelmesebb műből. —

Babyloni Ézsaiás könyve a száműzetés szenvedéseinek és az ebből folyó vallásos felemelkedésnek, tisztulásnak, nemesülésnek hű tükre, nyilatkozványa; akár követte a héber népszellemet, akár vezérelte azt (ami bizonyosabb), annak mindenestre megfelelő képe, kifejezője.

A fogság sanyarú, sőt türhetlen lett volna a zsidó nép számára, ha abban csak a hazától való megfosztást, a legyőzetést tekintik; ha előttük csak a hatalmas ellenség áll és a távolban semmi remény nem nyílik a szabadulásra. De épen itt nyilvánul Ézsaiás magas szelleme. Az ő lelkét nem törli meg a fogság, nem ejti kétségbe az isteni gondviselés iránt, sőt mint igaz jahvista s a prófétáknak méltó utóda — épen mert Jahve a zsidó népet különösen kiválasztotta, hogy vele magas célját elérje — épen e gondolkodásból kifolyólag magyarázatot, megnyug-

vást és vigasztalást tudott találni és nyújtani az igazaknak a száműzetésben, magának az isteni csapásnak tényéből. Ha nem fogadjuk is el azt a *bunsemi* nézetet, hogy a mi ismeretlen prófétánk, Baruch, a Jeremiás tanítványa lett volna (ki Egyiptomban élt), mindenesetre teljesen ismerős volt a népnek úgy régibb, mint legközelebbi történetével; ismerős Jeremiás működésével, szellemével és mindenesetre rokonlélek volt vele. Megtanulta a prófétákból és közelebb Jeremiásból, hogy Jahve a nép hűtlenségét kegyetlenül megbünteti, a szövetség felbontásáért a népen boszút áll és íme itt a büntetés: az önálló államélet megszűnése, a száműzetés. De ezen száműzetés épen azért, mert a Jahve ténye, akarata, az isteni végetlen hatalom iránt érzett mély hódolatánál fogva, képes őt megnyugtatni: megnyugszik, mert tudja, hogy Isten mindent javára munkál az embereknek. S midőn épen e tényben Jahve kezét látja, akkor ez egyszersmind bizonyíték neki arra, hogyha a nép elvesztette is hazáját, ha porba hullt is Salamon temploma büszke csarnokaival, s ha ellenség dülta is fel a szent Siont, de azért Jahve vele van, habár — mint ígérte — sújlólag is. Ő Jahve bírásának tudatában nem zúgolódik a szorongattatás miatt; tudja, hogy Isten mindent javunkra munkál, tehát az ember javára szolgál e száműzetés is. Javára, hogy megbüntetve őt kevélységeért, hűtlenségeért, tisztatlanságáért, megmutatva ezen bűnök súlyos következményeit, kigyógyítsa őt a szenvedélyekből, megtisztítsa e bűnökből s a tiszta istenismeretre vezérle. És tudva Jahvének ezen szándékát, mely íme: a csapás alatt is áldást rejt, hódolattal hajlik meg előtte, annál bensőbben ragaszkodik hozzá, s az Isten akarata iránt való ezen hódolat, megnyugvás, teljes odaadássá fokozódván: megtartja a hívőt, felemeli lelkét, erőt ad neki a gyötrellemmel szemben. „Az Úr nem fárad és nem lankad meg, bölcseségének nem mehet senki végére; a megfáradottnak erőt ad; akik az Úrban bíznak, azoknak ereje megújul és szárnyakkal magasságra repülnek, futnak és nem fáradnak el, járnak és nem lankadnak meg (40. 28.).

De ha Jahve száműzetéssel azért sújtotta a népet, mert az ő igazságának érvényesülni kellett: akkor Jahve igazságának az époly bűnös Babylonra is ki kell terjedni; azt is ugyanoly, sőt még keményebb csapás fogja érni, mert az a nép nem cselekedett irgalmasságot, a vén emberen igáját igen megnehezítette és bálványimádás bűnével gyalázta meg Istent. Amint Jeremiás jóslata a nép bukásáról beteljesedett, ez bizonyosság és kezesség arra, hogy a nép szabadulásáról, jövődő boldogságáról való jóslata is teljesedésbe megy. Így köti össze Babylon bukásával a nép szabadulását.

És midőn ezen reménységekhez hozzájárult a persa hódítások híre, Cyrus Babylon elleni hadjárata: a próféta kitörő lelkesedése nem ismert határt. Hiszen hite élővé, megtartóvá változott, reménysége megvalósult. Íme Isten megelégtelte a nép szenvedését, megelégszik megtisztult érzelmeivel; ígérete teljesedésbe megy, igazságának elég van téve, az ki van engesztelve; és míg egyfelől örömpresve hirdeti a szabadulást, másfelől lángoló ajkkal zengi Isten nagyságát, hatalmát, dicsőségét, mely feltámasztotta a bűnös nép ellen, annak megfenyítésére, a megsértett isteni világhrend elégtévesztésére a chald hatalmat és mostan egykori ígéreteit, melyeknek prófétái hangot adtak — hogy a bűnhődés után jobb jövő következik — betölti, a bűnös és sanyargató chaldo-

kat a persákkal töri össze. Népeket, nemzeteket mozgat céljának keresztülvitelére. Jahve maga támasztá Cyrust, ki az ő nevét segítségül hívja és ő eljöve keletről, hogy megtapodja a fejedelmeket, mint a sarat, miként a fazekas az agyagot (41. 25.). A pogányok, mint a vedernek cseppje és mint a mérő serpenyőnek lángja, olyanoknak ítéltetnek. Kicsoda cselekedte mindezeket? kiált fel a próféta. Én az úr és nincsen több én nálamnál (45. 5.)

Én vagyok az Úr és nálamnál több nincsen! Mily másként hangzik e nyilatkozat, mint a 10 parancsolatban: ne legyenek neked idegen isteneid én előttem! Tehát akkor még csak egyike Jahve az isteneknek, a zsidó nép törzs-istene; el van ismerve, hogy vannak más Istenek is, sőt a nép is ismer más isteneket, akik talán szintén hatalmasak, mert a nép örömet csatlakozik hozzájuk (mint e tilalom mutatja), s ezekkel szemben csak a hála parancsolja, hogy az Egyiptomból kihozó istenhez ragaszkodjanak.

Ezóta a zsidó nép, a próféták közvetítésével, sokat haladt a vallásos eszmék fejlődése, tisztulása terén; magasabb, tisztább istenfogalomra tett szert; oly istent tanult megismerni, ki gyűlöli az ünnepeket (régebben: a szombatnapot megszenteljed!), nem gyönyörködik összejöveteleikben, elúzi a dalok zúgását, nem hallgatja a hárfák zengését (Ámos 5: 21. 23), aki irgalmasságot kíván és nem áldozatot, istenismeretet és nem égő áldozatnak füstjét (Hoseás 6. 6.). Az erős Isten helyett olyannak szolgáltak, ki szeretetnek köteleivel vonta az embereket magához (Hos. 11. 4.), ki azt kívánja, hogy igazságot cselekedjél, szeresd az irgalmasságot és hogy megalázd magadat és hogy a te isteneddel alázasosan járj! (Mikéas 6. 8.).

De ha ekként az istenfogalom elvesztette is érzékies színezetét, szellemibb felfogásra emelkedett, akit a lelki áldozat (nemes érzelem és jó cselekedet) elégit ki, azért még mindig zsidó Isten maradt „a Sion hegyén lakozó seregek ura,“ s ha Izraelnek egyedüli istene is, még mindig nem feltétlenül egy=absolut. „Hogy Jahve egyedüli Isten — mondja Kovács Ödön — azt a régibb próféták is hiszik, de e hit minden következményeit nem vonják ki, az egyedüliséggel még nem kötik össze az abszolutságot.“ Babiloni Ézsaiás tovább megy; midőn azt mondja: „Én vagyok az Úr és nálamnál több Isten, megtartó nincsen: én erős vagyok és senki más,“ s midőn Jahvét, mint világkormányzót tünteti fel, ki a népeket a zsidó nép megbüntetése vagy megszabadítása végett hozza elő és tünteti el: előtte már ezen Isten nemcsak Izraelnek, hanem minden népnek Istene; nemcsak a zsidó nép, hanem az egész világ sorsának intézője. Itt látjuk először tiszta, határozott alakban kiemelve, hogy Jahve az egy Isten.

Íme a próféta és vele a zsidó nép egy része: közeledve a keresztényiség magaslatához, az universalismus állaspontjához.

S nézzük, hogy ez az Isten, ez az absolut lény, minő alakban élt a próféta képzeletében?

Végzetlen hatalmú:

Minden népek ő előtte, olyanok, mint a semmi; a semminél és a hiábavalóságnál alábbvalók ő hozzá képest (40. 17.).

Kegyes gondviselő:

Az örökkévaló Isten nem fárad és nem lankad meg; a megfáradottnak erőt ad, és akinek nincs ereje, erejét megsokasítja (40. 28—30.).

Böles:

Az ő bölcsességének nem mehet senki végére
(40. 28.).

Könyörülő:

Tekints alá az égből, a te irgalmasságidnak és
kegyelmességidnek sokságok megtartózzott-e én
tőlem (63. 15.) (58. 7.)

Az alázatos és töredelmes szívet kedveli:

Én magasságban és szent helyen lakom, és a
töredelmes és alázatos szívű emberrel is, hogy
megelevenítsem az alázatosoknak lelkét és meg-
éleszsem a töredelmesek szívét (57. 15.).

Az ő háza minden népek imádságának háza
(56. 7.).

Midőn ily vonásokkal rajzolja Istent, „aki az
örökkévalóságban trónol s kinek neve szent“ s lelke-
sen hirdeti annak fenségét, méltán hív fel annak
imádságra. Megtérésre szólítja fel a kicsinyhitűeket
s az örökkévaló Isten végtelen hatalmával és fenn-
séges tulajdonaival szemben gúnyosan, megsemmi-
sítő hatással rajzolja a bálványok hitványságát, s
midőn megmutatja, hogy készíti az ács, kovács, öt-
vös azokat, az Úr szavait hangoztatva, egész dia-
dallal kérdi: „ehhez hasonlitanátok engem? Emeljé-
tek fel a magasságba szemeiteket és lássátok meg,
kicsoda teremtette azokat!“ S apróra kimutatja s
nevetségessé teszi a bálványimádás esztelenségét. Ez
ellentétes rajz által célja az irónak egyfelől a hitet-
leneket, a hitvány bálványoktól elvonva, a megtartó
Jahvéhoz fordítani, mint aki egyedül érdemli meg a
tisztetletet; másfelől a hívőkben a Jahve egyedülisé-
gének előtárasa által a bizalmat, a ragaszkodást, lel-
kesedést fokozni, mert ő a forrása minden remény-
ségnek, ő szabadítja meg a népet.

(Vége. köv.)

TÁRCZA.

Csak egy csókot!

Nem kérek én kedves leánykám,

Tőled semmit emlék gyanánt.

Nem kérem, hogy maraszson ajkad

Engem, kit a sors hányva-hányt.

Csak egy csókot adj búcsuzóra.

Úgyis mindjárt kondúl az óra.

Én elmegyek messze — világgá —

Fájó szívvel, reménytelen;

De kísérőm is lesz, mert a bú

Mindenhová eljő velem.

Csak egy csókot adj búcsuzóra.

Úgyis mindjárt kondúl az óra!

Ne félj, ne félj, az én szerelmem

Nem éget, bár tűzből fakad;

Szeliden vesz körül fényével,

Mint holdsugár a tájakat.

Csak egy csókot adj búcsuzóra,

Úgyis mindjárt kondúl az óra!

És nem oltom el szerelmem,

Bár jól tudom: kevés remény;

Csillag gyanánt hadd világítson,

Szép álmaidnak éjjelén!

Óh adj egy csókot búcsuzóra.

Úgyis mindjárt kondúl az óra!

És ha talán, óh mert kitudja?

Nem látnalak soha többé;

Ha szerelmünk rózsaszín egét

Sűrű, sötét ború földné;

— Akkor, míg csókolsz búcsuzóra,

Kondúljon az *utolsó óra!*

Szuhay Benedek.

Az öreg Basilius halála.

— Rajz a lengyel falusi életből. —

Irta: Claire.

Hideg, márciusi nap volt. Egyedül siettem — gyalog —
a rám nézve még ez időszakban is kedves vidéken; a hóval
fedett mezők, erdők, hegyek, völgyek, itt-ott közbeneső
tavak egy idegenre nézve egyhangú, unalmas képet nyújt-
hattak; nekem azonban a legszebb változatosságban tűntek
fel. Az éles szél arcomat hasította, úgy, hogy lélegzetem
többször elakadt; én mindamelllett jó kedvvel haladtam előre,
nem éreztem a fáradtságot, hisz' minden lépéssel közelebb
jutottam azon falucskához, melyben születtem, s hova hét
évi távollét után azon reménnyel siettem, hogy jóltevőmet
ismét megölelhetem.

A szél olykor elhallgatott, a nap a felhők mögül elő-
elötűnt s megaranyozta a szép, vakító-fehér tájat; semmi
sem zavarta a csendet, mert még az oldalt fekvő kis patak-
nak előttem oly ismerős csergedezése is elnémult, a jégbu-
rok megállítá őt pályafutásában. Szemeim e pillanatban
örömtelten tekintettek szélylyel . . . mindent sóvár vágygyal
néztem, felismertem minden halmot, a régente oly sokszor
látogattam fenyőerdőt. Mi sem hagyott hidegen, egy bokor,
egy sövény sem, még a hóban látható lábnyomok sem,
mivel azokat bizonyára az én régi jó ismerőseim hagy-
ták hátra.

S amint a falut megpillantottam, elevenen visszazállt
emlékezetembe a téli falusi élet, hiszen elégszer átéltem.
Eszembe jutott a csürben folytatott kemény munka, s hogy
miként javították ki esténként, a tűzhely fényénél, a cse-
lédek különböző szerszámaikat; a rokka, melyet a „nagy-
mama“ inkább szokásból, mint szükségből szorgalmasan per-
getett; a gondos anya, ki mindenféle régi ruhákból a gyer-
mekeknek újat, hordhatót csinált; a szolgáló dala, ki a szősz-
tisztogatta; eszembe jutott szomszédunk váratlan látogatása,
mily kíváncsian néztünk az ajtó felé, midőn hű, vén kutyánk
ugatását s azután a csizmáról a hó leverését hallottuk. . .
Hogy örültünk neki, ha az agg harcost, a sok világot bejárt
Simeont megpillantottuk; jól tudtuk, hogy, no ismét valami
szépeket fog elmesélni, talán megint azokról a nagy váro-
sokról, melyekben a házak majd az égig érnek, azután a
víz tetején úszó házokról, az aranytól csillogó kocsiokról, meg
a tündérszép asszonyokról s az olyan emberekről, kik min-
dig ünneplő ruhában járnak stb. Így telt el kedélyesen
egy-két óra.

Eszembe jutott a családi imádkozás, mi a falusi családi életet megszenteli. Ha a vihar s a havazás féktelenül dühöngött, úgy, hogy vasárnap nem lehetett a templomba menni: hogy változott át akkor a pór háza isten házává. A családapa mély, megható hangon felolvasta az imát s azután felzendült az ének s mi mindnyájan benső áhitattal énekeltünk, úgy, hogy a vihar üvöltését egészen elfeledtük.

S a tél képei mellett önkénytelenül feltűntek a nyárei is; mind az az öröm, amit az embernek gyermek s ifjú korában a falusi élet nyújt, a kis átlátszó patak partján lefolyt víg játékok, az a mezei virágokból font koszorú, melylyel kis barátainkat néha megkoszorúztuk; az a buzgalom, mely bennünket, gyermekeket hevített, ha anyánk a szénagyűjtéshez kiküldött, hogy igyekezett mindenünk azon, hogy neki legyen nagyobb csomója, s mily jóízű volt azután este a vacsora.

Mindezen gyermeki élmények elevenen vonultak el szellemi szemeim előtt. Már láttam előre az alacsony házikót, melyben születtem s hol most öreg jóltevőm éldegél — szüleim rég meghaltak! minden zuga emlékemben maradt, minden bútordarabja régi jó barátom volt. Előre örültem a meglepetésnek, amit megérkezésem okozand, azután jön a kérdezgetés s több évi élményem elbeszélése. Határozott léptekkel mentem előre s egyszerre csak megpillantottam a templomtornyot. A régi képek egy pillanat alatt eltűntek, szívemet aggodalom szállta meg: ki állt jót nekem arról, hogy régi barátom, kiről oly régóta mitsem hallottam, hogy ifjúságom vednöke még életben van? Ő, ki mint lekipásztor, erényével és jó szívével már több mint 40 év óta örökös gyülekezete felett! Hogy elszomorított e gondolat, hogy e nyájas arcot talán többé nem láthatom!

Egyszerre egy útcakanyarulatnál egy öreg embert pillantok meg, ki lovon ülve, lassú léptekben felém jő. A szél hosszú, fehér haját arcába fújja, de ő azt észre sem veszi. Őh ez okvetlenül atyai barátom lesz, ő az a pásztor, ki semmi vihartól nem fél! Megkettőztettem lépteimet, hogy hamarabb hozzáérjek.

A meglepetés felkiáltása!... az agg megáll... én kezeit csókokkal boritom. Szemeiben könnyek csilognak, midőn azt mondja: „Fiam, szomorúan ünnepeles pillanatban érkezél, most nem beszélgethetek veled élményeinkről, egy haldoklóhoz kell mennem, olyanhoz, akire te is bizonyára emlékezni fogsz — az öreg egyházfihoz, Basiliushoz. Tegnap adtam fel neki az utolsó szentségeket s ma imádsággal kell őt vigasztalnom. Az ő ősz fejét már nem fogjuk többé látni a templomban; ő istenfélő ember volt, az Úr bizonyára az utolsó órában is vele lesz s enyhévé s röviddé teszi szenvedéseit.

Igen jól emlékeztem az öreg Basiliusra, ki ne ismerte volna őt falunkban? tudtam, hol állt magános házikója, a völgyben egy szép patak mellett, nem messze a fenyvestől... Amennyire csak gyermekeveimre vissza tudtam emlékezni, emlékeimben mindenütt ott volt Basilius komoly alakja, ki mindig a szószék közelében állt, s akire gyakran gyermeki félelemmel és aggodalommal néztem fel azistenisztelet alatt.

Megkértem a lelkészt, engedje meg, hogy én is elmehessek oda s vele együtt rebegjek egy imát a haldokló

felett. Barátom beleegyezett s hallgatag komolysággal mentünk egymás mellett. Nehány perc múlva egy kis fiút vettem észre, ki a ló mellett lépdelt s könnytelt szemekkel nézett az agg pásztorra. . .

A bánat s majd olykor feltörő remény kifejezése arcát halványná tévé, ettől eltekintve, máskülönben jóegészségű s piros-pozsgás lehetett; arcának egy-egy rokonvonása az öreg Basiliusra emlékeztetett.

„A jó Basilius hozzám küldte ma unokáját — mondá a lelkész a fiúra mutatva — s miként a gyermek mondja, ez maga kérte az öreget, hogy dacára a nagy hónap és esikorgó hidegnek, hozzám jöhessen.“

Ránéztem a derék gyermekre, ki most e szavaknál elpirult, mi vonásait szebbé tévé. Elfojtott zokogással mondá: „Őh most a nagyapa bizonyosan meggyógyul, hogy tisztelendő úr hozzájön; midőn az elébb egyedül siettem az egyik hegyről a másikra, még kevés reményem volt, de most vidámabb vagyok. Csak gyógyuljon meg, akkor majd éjszaka felkelek ágyamból s térden fogok istennek hálát adni!“

Elhallgatott s szemeit a papra irányzá, mintha attól várna vigasztalást, biztatást.

Most akocsiútról letértünk s a kis fiú egy rövidebb gyalogúton, a földeken keresztül vezetett; még látni lehetett kis lányomait, ahogy jött a faluba. Amint a befagyott patakon átkeltünk, csakhamar megpillantottuk a haldokló egyházfi magános házikóját is!

Hét éve már, hogy utoljára jártam itt, mily egészen másképp nézett akkor minden ki, mint most! A szünidő alatt volt, épen az öreg Basilius születés-napján. Az egész vidám iskolás nép — élünkön a mi derék tanítónkkal — kijöttünk, hogy őt üdvözljük. Itt táncoltunk a réten, ott másztunk fel a fákra; Basilius komoly arca felvidült a mi jókedvünk láttára, s mi is mindig már jóeleve örültünk a játéknak, a jó aludtejnek, lepénynek. Micsoda újjongással köszöntöttük rendszerint e helyet!... s mily komolyan lépdeltem feléje — most.

A házikó ajtajában egy szolgáló leányt pillantottunk meg, ki csakhamar eltűnt s rögtön utána egy csinos, derék asszony jelent meg, kezeit tördelve s a tisztelendő urat hálás tekintettel üdvözölve. Remegő kézzel, némán nyitá ki előtünk az ajtót. Az első szobában csend volt, néma csend, csak az óra ketyegését lehetett hallani; a második szoba, hol a beteg feküdt, igen barátságos benyomást tett reánk. A legnagyobb rend és tisztaság uralkodott mindenütt; az ablakban nyíló hónapos rózsza s egyéb virág egész derültté tévé a szobát. Látni lehetett, hogy itt gondos női kéz működik, mely a legnagyobb fájdalom közepette sem felejtkezik meg arról, hogy a szemnek kellemes nyugopontot nyújtson. Apósának reménytelen betegségét ily úton iparkodott enyhíteni, hogy annak kedvelt virágait híven ápolta. Óvatosan széthajtotta a függönyöket az ágyról, s ott feküdt az öreg hófehér párnákon. Fejbőlintással üdvözölt minket, a nő megigazitotta párnáit, hogy inkább ült, mint feküdt. Lehetett rajta látni, hogy érzi közeli kimúlását, s hogy lelke nyugodtan néz azzal szembe.

A legmélyebb tisztelet hangján kért minket, hogy énekeljünk el egy éneket, s midőn kívánságát teljesítettük

mennyei nyugalom ömlött ei arcán. Emlékező tehetsége is erősbödött, hozzám fordulva, remegő kezét felém nyújtá s így szólt: „Isten hozott Keresztély!”

Nem messze az ágytól leültem, a többiek körös-körül ültek és csendesesen imádkoztak; a könyveket a vallásos fel-emelkedés tartotta vissza. Amint csendesesen és áhitatosan így ültünk, az ajtó halkán kinyílt s a kis Gyuri lépett be s az öregnek kezeit megcsókolta. Most megállt előtte s mély tekintetet vetett a nagyapa arcára; ő is végetlen szeretettel nézett szemeibe. Habár a gyermek csendesesen állt, mégis elárulta, hogy csak *egy szó!* s azonnal egész könyár fog ömleni a kis szemekből, annyira hullámozott kebele.

(Vége köv.)

Szupplikacio után.

Hejh! gyöngyélet a diákélet!

Valóban, soha nem éreztük úgy ez állítás igazságát, soha nem becsültük oly magasra a mi diák mivoltunkat (ha a káplánság — egy definitio szerint — állapot, úgy a diákéletet jogosan nevezhetjük *mivolt*-nak), mint a szupplikáció alatt.

Nagy dolog is az, kérem szívesen, ha elgondoljuk, hogy egy, vagy egy pár árva diák-ember elmegy az ország másik végére, ahol soha nem látták, sőt hírét sem hallották, s csak annyit mond, hogy ő diák (kivált ha pataki!), s azonnal úgy fogadják, mint rég nem látott családtagot, jó barátot; azonnal (?) terített asztalhoz vezetik s minden benső házi dolgok ismerősévé s részesévé avatják fel!

Mert hiszen szép dolog az, ünnepi követnek is lenni; de itt az ember sokkal szűkebb körben mozog, ideje ki van mérve s teendői vannak...! ez pedig mindig nyom valamit a diák előtt, míg a szupplikánsnál semmi teher, korlátlan idő a mulatásra; s ez nemcsak egy helyen s nemcsak egy-harmad esztendőben van egyszer úgy, hanem tart egymásután hat vármegyében is, 60—100 helységben mindig egyformán. Az ember folyvást az egyik társaságból ki a másikba be, folyvást az egyik mulatságból ki s a másikba be, s folyvást az egyik pincéből ki s a másikba bemegy. S gondolják önök, hogy az ember talán belefárad, megunja a sok mulatást! Ne tessenek ilyen balúl gondolkozni a diák-ember felől, hisz akkor saját nevéhez lenne hűtlenné, az ősök traditioit sérténé meg!

S mily tarka, változatos, különféle az a beszélgetés, amelyet más-más helyen folytatni kell. Mi részünkről leggyakoribb téma az időjárás, út minősége, egyházi viszonyok stb.; a tisztelendőségek részéről pedig az alma mater. Sokan, kik ifjú korukban jártak erre, még most is lelkesedve gondolnak vissza a hegyaljai borra, a főiskola nagy pincéjére, azon boldog korra, mikor még a szénior, illetve contrasrciba volt a magister pincenarium! (Hejh, mért nem élhettünk mi akkor!).

De a fehér lilomnak is van fekete árnyéka, a szupplikáció sem tiszta mulatság, vagy ha igen, olyan gyorspolka, amelyben gyöngyözik az ember homloka az izzadságtól. A szupplikáns is sokszor elmondhatja Petőfi kollegájával (ki szintén szupplikáns volt, csak hogy őt nem egészen az a tűz hajtotta, amely minket):

Összeesküdt ellenem ma,
Jég, hidegség, hó s eső.

azon különbséggel, hogy a hó helyett a *hő* csatlakozott ellenségül. S ha még csak annyi bajunk volna, hagyján; még az út hosszúságáról sem szólok, hisz ezt is csak felmérjük; hanem jön még egyéb malicia a sorstól.

Utazunk, megyünk szép, jó úton, egyenes irányban, egyszerre csak az út háromfelé válik: most légy mellettünk Mercurius! Melyiken menjünk, én úgy vélem, hogy a jobbon, társam, hogy a balon, s úgy egyezünk meg, hogy a középsőnek tartunk. Hát amint ezen megyünk, egyszerre csak az út elfogy előlünk, miutha csak a sárkány nyelte volna el, eltűnt, nem megy tovább. Visszatérünk ismét a keresztútra, s vagy neki indulunk valamelyiknek a másik két út közül, vagy várunk, hogy csak hoz a jó szerencse valakit s az majd eligazít. Nagy sokára beérünk a faluba, épen egy órával toldva meg az utat. Sok tudakozódás után (milyen érdekes intermezzók fordulnak elő az ilyen kérdegetéseknél is!) megleljük a parochiát, s mikor már a közeli megpihenés érzete dagasztja kebleinket, meghalljuk, hogy a lelkész úr nincs otthon s utasítanak a rektorhoz, kuráramhoz, sőt néha még a dékánhoz is (itt az egyházfit értik alatta), s a sok lőtás-futásból az jó ki, hogy itt nincsen számodra hely. mehatsz tovább a másik faluba, hiszen csak egy ugrás, a tyúkok együvé járnak a két faluból kaparni, a kutyák egymást ugatják stb. Megyünk, a nap már felettünk jár... s még mindig semmi falu... végre megpillantjuk a falu nyelét, de egyúttal a déli harangszó is megüti füleinket: no, itt most a mi ebédünket harangozzák el! S beállítunk szégyenszemre, épen az asztalt szedik el! Bocsanatot kérünk, hogy alkalmatlankodunk, s gyakoroljuk a birkák orényét, tudván azt, hogy tűrőké és szenvedőké a a mennyeknek országa!

De hisz én nem akarok panaszkodni, én nem boszankodom mindezekért; sőt azt mondom, hogy ezek adják meg igazi kellemét, valódi zamatját a szupplikációnak. Én úgy szeretlek téged, amint nagy, szupplikációnak boldog korszaka! erényeiddel és hibáiddal, jó és bal oldaloddal együtt! S örömmel gondolok vissza minden órára, melyet benned eltöltöttem, az igazi szíveség, barátság, jóindulat édes perceire!

S mindenki úgy van vele, mindenki lelkesedve beszél élményeiről, midőn az iskolakertben a közös találkozóra összegyűlünk!

Istenem, beh sok világot bejárt ez a néhány ember egy pár hónap alatt! Egy egész ethnografiát hordanak a fejükben! mindenik fej egy-egy fejezetet képvisel belőle. Egyik a székely s oláh, a másik a szerb, a harmadik a horvát, negyedik a tót, ötödik a német szépekben gyönyörködött; egyik az érmelléki, másik a badacsonyi, harmadik a villányi bort szürcsölgette kéjesen. Ez járt a Bakonyban, az a lomnici csúcsnál, amaz a Retyezátnál; egyik látta a Balatont, másik a csorbai tót. Ez Vörösmarty, az Arany, emez Tompa, amaz Petőfi szülőházához zarándokolt kegyelettel; ez a mohácsi síkon, az Zsibó, amaz a móori honvéde-empléknél merengett el régi dicsőségünk felett! Ez Kolozsvárt dicséri, a másik Szögedéért rajong, a harmadik Pozsonyt

nem hagyja! Ez nagy papokról emlékezik tisztelettel, az poelákkal dicsekszik, amaz államférfiak ajkáról leste a szót. Ennek a népszínház, amannak a nemzeti tetszik jobban... de már ide nem követjük őket, mert még a kiállításba találnak tévedni, az pedig napokra való!

Ti vendégszerető hajlékok, fogadjatok még egyszer köszönetemet! Ti szép vidékek, legyetek még egyszer üdvözölve! s ti kedves emlékek, maradjatok továbbra is híven velem!

Louis.

EGYLETI ÉLET.

Az év elején rendszeresen tapasztalható sürgés-forgás és lázas tevékenység az egyesület megalakítása körül már e hó első napjaiban kezdetét vette. Eddigelé a következő társulatok alakultak meg:

a) *A magyar irodalmi önképzőtársulat*, melyhez oly nagynevű férfiak s oly szép mult fűződik, lelkes szavú felhívás folytán, s belső sugallatból kifolyólag, szokatlanul sok tagot nyert mindjárt megalakulása alkalmával, mely 41 beiratkozó közül 38 tag jelenlétében folyó hó 14-én történt meg. Elsőben is, miután a tagok egyhangúlag odanyilatkoztak, hogy a társulat kipróbált vezérét, tek. *Szinyei Gerzson* akadémiai tanár urat továbbra is örömmel öhajtják látni az oly böles tapintattal, meleg odaadással, páratlan ügybuzgalommal vezetett szellemi tanácskozmányok főhelyén, az elnöki széken; egy 3 tagból álló küldöttség ment nevezett tanár úrnak a társulat hálás elismerését és bizalmát tudni adni, ki is engedve beusó ösztönének, azonnal lelkes ovációk között megjelent a gyűlésben. Üdvözlő beszédében különösen hangoztatta, mennyire hozzá van ő forrva a társulathoz, hogy nélküle talán élni sem tudna; mennyire örül a személye iránt évenként meg-megújuló bizalomnak, hogy míg ereje, sőt míg élete tart, mindenkor készséggel vállalkozik a társulat ügyeinek vezetésére. Majd munkára serkentve a tagokat s kiemelve a társulat nagyfontosságát s azt az előnyt, melyet szellemi erejénél fogva a társulat a főiskola minden más egyesületi felett kivívott; beszéde végén, a mult tapasztalataiból merítve, főképen hangsúlyozta, hogy a béke és egyetértés legyenek azok, melyek a társulat tagjait összefűzik s a vitás kérdéseket megnyugtatólag lebonyolítják.

Azután elnök felhívta a tagokat a társulat többi tisztviselőinek megválasztására. Az eredmény következő: alelnökké választott *Szabó József*, IV. éves hittanhallgató; titkárrá *Rácz Lajos*, IV. é. hittanh.; főjegyzővé *Szuhay Benedek*, IV. é. hittanh.; pénztárnokká *Illyés János*, IV. é. hittanh.; ellenőrré *Krausz Jenő*, III. é. hittanh.; aljegyzővé *Papp István*, II. é. hittanh.

b) *Az „Erdélyi önképző-kör“* folyó hó 12. alakult meg 35 taggal. A bizalom, a tanár-elnököt illetőleg, továbbra is tek. *Kovácsy Sándor* úrban özpontosult, kinek fáradhatatlan buzgalmáról s meleg érdeklődéséről, a kör tagjainak két év folyamán elég alkalmuk volt meggyőződhetni. Megejtetvén a kör többi tisztviselőinek választása, alelnök lett *Tüdös István*, VIII. osztályú tanuló; titkár

Lengyel Bálint, VIII. o. t.; jegyző *Torma András*, VII. o. t.; könyvtárnok *Rácz Kálmán*, VIII. o. t.; pénztárnok *Mezőssy Béla*, VII. o. t.; ellenőr *Szathmáry József*, VIII. o. t.

c) *A könyvtár bizottsága* e hó 11-ikén ült össze. A bizottság volt tanár-elnöke tek. Dr. *Baczoni Lajos* úr tudvalevőleg Debrecenbe hivatván el tanárnak, az ekként megürült elnöki tisztségre bizottság egyhangúlag nagy. *Radácsi György* tanár urat választá meg, ki azt örömmel fogadta el. Mult évi elnöknek fáradozásaiért hálás köszönetet szavazott a bizottság. Elhatározta továbbá, hogy a könyvtár tulajdonát képező tárgyakat leltározatni fogja, s összes könyvvállományáról egy teljesen megbízható és hiteles leltárt állit össze. Az alelnök, ki egyszersmind ellenőr és a jegyző választása azon időre halasztatott, midőn az egyes osztályok megválasztják a hiányzó bizottsági tagokat.

d) *Az énekkar* szintén mozog. Szeptember 11. tartott közgyűlésében az elnöki tisztségre a következőket jelölte ki: *Rácz Lajos*, *Tóth Miklós*, *Zitás István* mindannyian IV. éves theologusok.

e) *A gyorsíró-egylet* egy évi szünetelés után újlag a megalakulás stádiumában van. Eddig 8 tag iratkozott fel. Az egyesület megalakulása után, mint szokásban volt, a megválasztott elnök órát fog adni azoknak, akik tovább haladás tekintetéből a gyorsírás elemeit el akarják sajátítani.

Végül még meg kell említenünk, hogy a *jogász- és tornaegylet* is alakuló félben van, de ezekről bővebb tudósítással csak a jövő számban szolgálhatunk.

APRÓ HIREK.

— *Fölkérjük tisztelt olvasóinkat*, hogy — ha lapunk nagybecsű pártfogásukat kiérdemelni szerencsés leend — előfizetéseiket minél előbb megtenni sziveskedjenek, hogy a nyomtatandó példányok száma iránt tájékozva lehessünk.

— *A tanév* főiskolánkban folyó hó 7-én nyitott meg ünnepélyesen az imateremben, hová a tanárok, szülők s az ifjúság szép számmal gyűltek össze. Miután az igazgató-tanács tagjai is bevonultak a terembe, a szokásos énekléssel kezdetét vette az ünnepély. Az ének elhangzása után, *Mitrovics Gyula*, főiskolai lelkes mondott szép imát; majd *Dr. Szánthó Gyula*, ez évi közigazgató szólalt meg, s tanévnyitó beszédében nagy súlyt fektetett a *tanulás szabadságára*, s élénken festette, miképen lehet azt okosan és célszerűen használni? Szólt arról, hogy milyen tévútra jut az, aki tanulói éveit tunya tétlenségben tölti; intette az ifjúságot, hogy benső hivatottságból, s ne szükségéből lépjenek a tudományos pályára, s e pályát ne tekintsék kenyérkereseti eszköznek. *Molnár Lajos* különösen a gimnáziumi ifjakhoz intézte szavait eme kérdésre: mi lehet egy főiskolai tanuló erénye? három szóban adván meg a feleletet, t. i. *a jó erkölcs*. *Fejes István*, főiskolai egyházi algondnok, az igazgató-tanács nevében intézte szavait a nemes tanuló ifjúsághoz. Szép és hatásos beszédéből különösen ki kell emelnünk azt, midőn a kor újabb-újabb követelményeit,

a tudományos pályának mind magasabb fokra emelését erősen hangsúlyozván, szavaiból valóban a kor szellemét átérteni tudó lélek, s gazdag élettapasztalat sugárzott ki. Az önérték hangján tiltakozott az ellen, hogy iskoláink magasabb színvonalra emelésénél reánk külső, kényszerítő eszközök gyakorolnának hatást; mert a magyar ref. egyháznak lényegében mindig feladata volt az, hogy megérezve a kor szükségait, a művelődés fáklyáját elől lobogtassa. Majd említve azon szempontokat, melyek szerint itéli meg az igazgató-tanács az ifjúságot, figyelmeztetve kötelességeink pontos betöltésére, s különösen lelkünkre kötve a *jellemképzést*: jó kívánsággal zárta be beszédét. Ezután következett a megválasztott zenetanár *Pásztor Sámuel* felesketése. A felesketett tanárt meleg szavakban üdvözölte Fejes István, mire ő megköszönte az igazgató-tanács bizalmát, ajánlotta magát a tanári kar és a főiskolai ifjúság jóindulatába.

— *Az ifjúság létszáma.* A főiskolai ifjúság létszámáról, habár az — főleg az akadémián — megállapodottnak még nem tekinthető, következő adatokat közölhetjük. Beiratkozott eddig az elemi osztályba 31, az elsőbe 102, a másodikba 61, a harmadikba 59, a negyedikbe 60, az ötödikbe 56, a hatodikba 33, a hetedikbe 37, a nyolcadikba 41 tanuló. Összesen 480 tanuló. Az akadémián van theologus: I. éves 17, II. éves 13, III. éves 21, IV. éves 32; joghallgató 32. Összesen 115.

— *A tápintészetben* eddig 205 ifjú étkezik.

— *Akadémiái pályakérdések.* Az 1885^{1/2}-ik iskolai évre a következő pályakérdések tűzettek ki. I. A böseszet, hittani szakban. a) A Vay-féle kettős díjra (25 frt. 20 kr. és 16 frt. 60 kr.): írássék szabadon választott szöveg felett egyházi beszéd egy előkelő állású, közhasznú férfi halála alkalmából. b) A Vay-féle nagyobb díjra (33 frt. 60 kr.): kívántatik Méliusz Juhász Péter érdemeinek méltatása a 16-ik század hazai exegetikai irodalmában. c) A Péczeli díjra (42 frt.): a népies irány története és jelentősége a magyar költészetben. II. A jog- és államtudományi szakban. d) A Tóth-Fischer díjra (30 frt.): adassék elő a hajdani Drávántuli magyar megyéknek (ma Szlavonia), továbbá a régi Szlavóniának (ma Horvátország) államjogi helyzete az 1868. 30. t. c. megalkotásáig történelmi adatok és törvényeink alapján. e) Az Okolicsányi díjra (24 frt.): adassék elő az államhitel természete s közgazdasági és pénzügyi hatása; részletesen előadassék továbbá az államadósságnak a modern államokban előforduló alakzata, különös tekintettel a magyar állam adósságaira. A pályamunkák beadásának határideje a húsvételotti szorgalomszak utolsó napja.

— *Irodalom.* Az örömhír, mely e tavaszon minden protestáns egyházi férfiú lelkét betöltötte: megvalósult, *Dobos János* — a klasszikus író — *egyházi beszédeinek első kötete megjelent.* Nekünk elég e tényt csupán egyszerűen jelezni; a tengerbe töltenék vizet, ha gyenge szavunkat fel akarnók emelni, hogy elmondjuk, kicsoda Dobos János s mik a Dobos predikációi, akkor, midőn a prot. közvélemény úgy nyilatkozik azokról, mint egyházi beszéd

irodalmunk legértékesebb kincséről. Azt hisszük, hogy minden theologus örömmel fog sietni megszerezni a fenséges eszméknek és gondolatoknak, a művészi előadásnak ezen kincses bányáját.

— *Prágay Lajos.* volt főiskolai algondnok s kiérdemült esperes, folyó hó 11-én, Mező-Keresztesen elhunyt. Áldás lebegjen a sokat szenvedett kitünő férfiú hamvai felett!

— *A genfi reformáció* 350-ik évfordulóját nagy emlékünneppélylyel ülte meg Genf városa. augusztus hó 23-án. Az ünnepély lefolyását s a tartott szónoklatoknak legalább kivonatos közlését jövő számunkban adjuk.

— *Nála és Damajánti.* Hindu rege a Mahabharátából. Szanszkritből fordította Fiók Károly; kiadja a Kisfaludy-társaság. Ára 1 frt. Ha nem ajánlaná e művet a Kisfaludy-társaság pártfogása s a napi sajtó legteljesebb elismerése; ha nem ajánlaná az, hogy a világirodalom egyik gyöngyének a Mahabharátának gyönyörű részlete s a szanszkrit költészetből első önálló eredeti fordítás magyar nyelven: úgy méltán ajánlhatja s teszi pártfogásra méltóvá az, hogy szerzője Fiók Károly, ki alig pár év előtt volt debreceni theologus, majd szénior s ki önmunkásságának eredményeként nyújtja nekünk e kincset, melyért az irodalom minden barátjának halálját kiérdemelte.

— *Magyar balladák.* Magyarazzák Greguss Ágost s Beöthy Zsolt. Ára 70 kr. E mű Greguss: Arany balladái-nak magyarázatából nütte ki magát Beöthy keze alatt ily részletes, az egész magyar balladai irodalmat felölelő kézikönyvvé. Bevezetéstől előadja a ballada történeti és elméleti fejtegetését, azután ismertet és magyaráz 5 népballadát, 8 műballadát Arany előtt (Vörösmarty, Garay s másoktól), 9 balladát Aranytól, s 5 balladát Arany után újabb költőinktől, (Tolnay, Kiss József stb.) A műre elég annyit mondanunk, hogy Gregussnak, a nagy mesternek, Beöthy Zsolt méltó utóda. A költészettel foglalkozóknak s különösen az önképzőtársulatok tagjainak nélkülözhetlen segédkönyv.

— Egy kötet *Költeményre* hirdet előfizetést Muszkalay Tivader főiskolai joghallgató. Melegen ajánljuk a pártolásra.

— *Főtisztelendő Szekerák Kálmán,* helybeli róm. kath. lelkész urnak ünnepélyes beiktatása, szeptember 9-én ment végbe. Örömmel hallottuk az új lelkész úr nemes eszmékben gazdag, a felekezetiesség korlátain felülemelkedő, s bibliai zamatú beköszönő beszédét.

— *Beküldetett.* Szeptember közepén járunk, vajjon az ifj. kaszinó-elnök úr nem tartja-e még elérkezettnek az időt arra, hogy a kaszinót rendbe hozza, a lapokat, mind megrendelje (szeptember 14-ig a megrendelendő 26 lap közül csak 13-at láttunk, holott ekkora a Times-t is meghozathatta volna) s rendszeres esti világitásról gondoskodják? 1885. szeptember 14. *Egy kaszinó tag.*

Tartalom: „Előfizetési felhívás.” — „Év elején.” Adolescens. — „Babyloni Ézsaiás prófétai jellemzése.” * * * — „Csak egy csókot!” Szuhay Benedektől. — „Az öreg Basilius halála.” Claire. — „Szupplikáció után.” Louistól. — „Egyleti élet.” — „Apró hírek.”

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY.

— Megjelen minden hó 15-én. —

Előfizetési díj: egész évre helyben 1 frt. 60 kr., vidékre 1 frt. 75 kr.

— Kiadja az „Irodalmi önképző-társulat.” —

— Szerkesztőség: Kovács-útea 146. sz. —

Az erdélyi közművelődési egyesület s ifjúságunk.

Ez év tavaszán a szellővel, mely a természet ébredését, a napsugár melegét, a rügyek fakadását hirdette, egy más jól eső, öröme gyújtó, szívet s lelket emelő fuvallat is együtt jött a Királyhágó hércsei felől, mely — mint amaz — szintén ébredést, új életet hirdetett; ébredést s tevékeny munkásságot, a haza elveszett vagy naponkint vesző tájainak, a magyar nyelvnek, a honfi érzelmenek, nemzeti műveltségnek megmentése érdekében; új életet, új virulást, a már kihalt helyen. E szent eszme, mely Erdély csekély magyarságának megmentését, az eloláhosodás árja ellen való megvédését hangoztatva, az e célból megalakult erdélyi közművelődési egyesület érdekében pártfogásra, segélyre hívta fel a két magyar hazafiát: béréről-bérere ütődve, egyre nagyobb viszhangot keltett, mint a tóba dobott kő, egyre szélesebb hullámokat vetett s végre a Kárpátoktól Adriáig, a Lajthától Tömösig bezúgta az országot, mindenütt szívet gyulasztva s tette lelkesítve; e riadó szózat viszhangra talált a sárospataki főiskolai ifjúság keblében is s lánggra lobbantva tette ösztönzé ifjú hevőket.

Már a mult iskolai év vége felé többen gondolkoztak azon, hogy valamit kellene tenni a közművelődési egyesület érdekében, tenni olyat, ami ez ifjúsághoz, régi híréhez méltó legyen; nem kételkedtek, hogy a főiskolai ifjúság, mely mindenkor élénk tanujelét adta a szép, jó és igazhoz való ragaszkodásának, mely mindenkor az elsők egyike akart ott lenni, ahol valamely nagyszerű, hazafias eszméről volt szó, s mely lelkesedésének nemcsak szóval, hanem tettel, áldozattal is kész volt kifejezést adni: erősen hitték, tudták, hogy ez ifjúság most sem fog magához hűtlenné lenni s erejétől kitelhetőleg fogja pártolni azt a nagy eszmét, melytől Erdélyben a nemzeti nyelv, nemzeti érzelmek megmentése, fentartása függ, mely egyebek közt számos oláhvá lett, vagy már az eloláhosodás lejtőjén álló ref. egyházat, számos romladozó ref. templomot — hol nem régiben még a magyar szó hangzott s hol most nincs, a ki értse vallásunk

nyelvét — fog kitűzött feladata szerint megtartani vallásunk s hazánk javára, melynél nagyobb-szerű eszme nem merült fel az utóbbi tizedek társadalmi törekvéseiben. Azonban, részint mert az iskolai év vége felé közeledett, részint a választási campagne izgalmai s itt-ott elkeseredettsége arra ösztönözték ez eszme első barátait, hogy nyugodtabb időre hagyják annak kitűzését.

A jelen iskolai év elején az ügy azonnal elővételre s a szeptember 20-án tartott akadémiai ifjúsági közgyűlés minden előleges értekezés, vagy hosszas megfontoltság nélkül egy szívvel és lélekkel elfogadta azon indítványt, hogy az akadémiai ifjúság száz forinttal az erdélyi közművelődési egyesület alapító tagjává legyen.

Üdvözlét az akadémiail ifjúságnak! Üdvözlét a szeptember 20-iki közgyűlés határozatáért! Üdvözlét, hogy ősi hagyományaihoz híven, ő is részt akar venni — erejéhez mérten — azon nagy munkában, mely minden hazafi öszhangzó működését kívánja, melyre a gazdag ezreit és a szegény filléereit szívesen ajándékozza, mely a haza második meghódítását tűzi ki célul; meghódítását a haza azon részének, melynek minden porszeme a mult dicsőségének egy-egy emléke, mely pár századdal előbb a szabadság, felvilágosodás fáklyavivője volt, ahonnan Bocskay, Bethlen és Rákóczy vezérlete alatt, vallási és polgári szabadságért lelkesülő hősök szállottak síkra a magyar alkotmány, a magyar vallásszabadság megmentése s biztosítása végett; meghódítása e szép, gazdag hazának, de most nem fegyverrel, harci riadó mellett, hanem a béke szelid eszközeivel, a nyelvvel, a művelődéssel: óvodák, iskolák, népművelő-egyletek állítása, fentartása, hazafias iratok terjesztése, a magyarság megmentése vagy visszamagyarosítása által.

Tudjuk, hogy csekélység a mi áldozatunk, tudjuk, hogy csak egy csepp ez a nagy cél igényelte eszközökhöz mérve, de nem is végkielégítésként adjuk mi ezt a közművelődési egyesületnek, hanem adjuk foglalomul; foglalomul annak, hogy amily ösztön, meleg szívvel lelkesedünk érte most, époly híven, kitartással, odaadással fogunk mellette munkálkodni, fogjuk célját elősegíteni akkor, ha kilépünk az élet mezejére.

Az akadémiai ifjúság örömmel hozta ezen áldozatot, melyet meg kell hoznia minden művelt embernek, mert e célnál a műveltség, minden magyar embernek, mert itt a magyarság s minden református embernek, mert itt egyúttal ref. vallásunk forog kérdésben. Még hátra van gimnáziumi ifjúságunk; azt hisszük, hogy az sem fog késni a tettel, az is örömmel fogja kivenni az áldozatból a maga részét!

Áldás legyen a közművelődési egylet munkálkodásán!

A genfi reformáció emlékűnepe Augusztus 23.

A „La Tribune de Genève” után.

Genf városa folyó évi augusztus hó 20—23. napjain ülte vallásos és politikai függetlenségének emlékűnepeit, a reformáció 350-ik évfordulóját.

Az ünnepély aug. 20-án vette kezdetét, midőn Ferrier lelkész a Madeleine templomban „A reformáció megalapítása Genfben” cím alatt felolvasást tartott. Bevezetésül előadta Genf vallásos és politikai állapotát a XVI. század elején; elbeszélte, hogy a bünbocsátó-levél miként idézte elő a protestáló falragasz kitűzését, mi aztán fellobbantotta a gyűanyagot. E falragasz következő volt: „Isten, a mi atyánk, az általános bünbocsánatot kinek-kinek egyedül azon feltétel alatt ígéri, ha bűneit megbánja s Jézus Krisztus ígéreiteiben igazán hisz.” Majd előadta Olevitán, Saunier Antal, Farel és Fromert felépését, az 1833. március 28-iki zendülést, Vernly kanonok halálát. Végül fejtegette e távoli napok jelentőségét, mint az igaz ügynek, a polgári és vallásos szabadságnak diadalát, melynek következtében Genf a világosságnak, előhaladásnak és civilizációnak védbástyája lett.

Másnap, aug. 21. Goetz lelkész tartott előadást *Genfről, mint a protestánsok menhelyéről*. Beszélt az olaszországi vallásüldözésekről; az üldözötteket Genf fogadta be, később újabb üldözötteknek, a franciáknak adott menhelyet, s nemcsak, hogy befogadta, hanem védenie is kellett őket a francia kormány követelése és fenyegetése ellenében. Majd következett a Bertalan-éj — IV. Henrik áttérése — a nantesi edictum — s XIV. Lajos, ki a protestánsok templomait elszedte, az edictumot visszavonta s megkezdődtek az üldözések, melyek következtében a francia protestánsok ezrivel menekültek Genfbe. A veszély Genfre nézve a menekülők arányában, növekedett; az első követelésre a genfiak nem figyeltek s csak midőn a fenyegetés komoly jelleget öltött, hajoltak meg némileg előtte. „Adjátok vissza lázadó alattvalóimat!” kiáltá XIV. Lajos, de a genfiak bátran ellenálltak, nem engedték magokat megfélemlíteni; s azoknak legnagyobb része, kik e városba menekültek, nem csalatkozott reményében.

Aug. 22-én Richard lelkész emlékezett meg a *genfi reformáció régebbi emlékűnepeiről*. Az első százados évforduló 1635-ben, majdnem észrevétlenül mult el, az 1735-iki e kor politikai küzdelmei között folyt le, de az 1835-iki rendkívüli érdeklődés mellett tartatott meg. Az előadó hévvel beszélt el ezen vallásos és nemzeti ünnepély egyes mozzanatait. Végül összehasonlítva a genfi egyház 1835-iki és jelenlegi helyzetét, utalt a mostan uralkodó szép egyetértésre.

A vasárnapi ünnepélyt a város és vidék összes harangjainak zúgása nyitotta meg, hirdetve a népnek a nagy emlékezet ünnepét.

Az ünnepély első felvonása a Szt. Péter-templomban folyt le, hol nagy közönség jelenlétében történt meg reggel 8 óra előtt egy emléktábla leleplezése. Előbb Ferrier lelkész kérte egy szép imában Isten áldó kegyelmét, a kezdődő ünnepélyre; azután Bourdillon, államtanácsos s az ünnepélyrendező-bizottság elnöke, szólalt fel, ecsetelte az ünnepély jelentőségét s beszédét így végzé: „Holnap fogja kezdetét venni mindnyájunkra nézve az a kötelesség, hogy emlékezzünk s mindenkor híven megőrizzük a mai nap benyomásait. Tegyük ma fogadást, hogy mindig úgy fogunk élni, mint testvérek, mint hű keresztyének, mindnyájan egyesülve Krisztus szelme által Istennek, a mi atyánknak szeretetében!”

Beszéde végeztével leleplezte a márvány emléktáblát, mely két márványoszlop közé a falba illesztve következő feliratot visel: „1885. AUGUSZTUSBAN A GENFI PROTESTÁNSOK MEGÜNNEPELTÉK A REFORMÁCIÓ 350. ÉVFORDULÓJÁT. BÜSZKÉN TÉVE BIZONYSÁGOT A REFORMÁLT VALLÁSHOZ VALÓ RENDITHETLEN RAGASZKODÁSUKRÓL. S DERÉK ÓSEIK IRÁNT ÉRZETT MÉLY HÁLÁJOKRÓL. ISTEN ÖRKÖDJÉK MINDENKOR A GENFI EGYHÁZ FELETT!”

A leleplezés után Le Cointe, a városi törvényhatóság tagja, vette át az emléket, Genf város nevében. A t. férfiú megindult szavakban nyilvánította, hogy mi érz a reformációnak vagyunk utódai. Atyáink küzdelmekkel és áldozatokkal őrizték meg a szellemi függetlenséget s a lelkiismeret szabadságát s mi is megőrizzük az ő hagyományait, sőt több: mi megtanultuk idővel gyakorolni a türelmet. „Kedves polgártársak — mondá befejezőleg Le Cointe — midőn együtt ünnepeltük a reformáció évfordulóját, meg akartunk emlékezni azon jótéteményekről, melyeket városunk nyert, s bebizonyítani ez úton is ragaszkodásunkat az evangéliomhoz. Nem vegyül ez ünnepély érzelmei közé semmi olyas, ami sérthetné más vallású polgártársainkat; sőt ellenkezőleg, mi közeledni akarunk egymáshoz s meg fogjuk mutatni, hogy a *szeretet lelke összeférhet a meggyőződés szilárdságával*. Genf a reformációnak köszöni nagyságát s jólétét, s mi, a XVI. század fiainak utódai, mi mindig büszkén s szilárdan fogjuk fenlobogtatni az evangéliom zászlóját!”

Cuchet Henrik, az egyháztanács elnöke, fejezte be ezen megható ünnepélyességet egy gyönyörű beszéddel, melyben kifejtette, hogy Genf nagyságát a vallásos eszmének köszönheti; rajtunk a sor most — ugymond — hogy ápoljuk ezen vallásos gondolatot, mely átalakította e várost, s oly messze, mindenfelé érvényesítette befolyását; rajtunk áll megmutatni, hogy mi a XVI. század hőseinek méltó örökösei vagyunk s büszkén és szilárdan lobogtatni az evangéliom zászlóját, melyet ők szilárd és szent kezeikkel feltűztek; rajtunk a sor, hogy mindinkább szellemiek és keresztyének legyünk s naponkint jobban ragaszkodjunk Istenhez, ki — mint régenten — most is velünk van s egyedüli ura szeretett hazánknak!

Csaknem ezen ünnepélylyel egyidejűleg volt a Madelein templomban az első ünnepi istenitisztelet; az alkalmi beszédet Guillermet lelkész mondotta, a Jel. Könyve III. 11. v. felett: „Tartsd meg azt, ami

nálad vagyon, hogy senki el ne vegye a te koronádat!" A szónok hévvel fejtegette ezen [alkalmi szöveget.

10 óraker a Szt. Péter főtemplomban volt az ünnepély főpontja, hol Cougnard hittanár volt az ünnepi szónok, különös véletlen folytán ő is a Jel. III. 11. versét vette alapigéül. Bevezetőleg élénk vonásokkal emlékezett meg az 1835. emlékünnepélyről, melegen kiemelte az akkor mondott szónoklatokból kisugárzó lelkesedést és keresztyén szeretetet. Amaz ünnepély szónokai — Bourit, Bedot, Diodati, Munier — már mind eltűntek, „mind egy jobb hazában vannak, ahol bizonyára nem feledték el földi hazájukat, melyet ők annyira szerettek és oly híven szolgáltak; ők megtették kötelességüket a világon s nekünk is meghagyták a magunkét, hogy azt betöltsük. Ennek már ötven éve! . . . még ennyinek kell elfogyni, hogy megünnepelhessük reformációnk 400 éves jubileumát. Mi nem fogjuk megérni e távoli időt; az a nemzedék, mely nem látta az 1835-iki ünnepélyt s mely kevéssé lesz képviselve az 1935-ikin, szintén meg akarja ünnepelni a nagy esemény emléket, ha szerényen is, de keresztyéni örömben és hálaadásban. Eljött templomainkba, hogy bebizonyítsa a protestantizmus iránt való hűségét, mely nélkül Genfnek nem volna története, s nem volna sem jelene, sem jövője!

Íme, a hazafias eszme! Igen, jerünk s merüljünk el a dicső mult emlékébe, mely — hála Istennek! — nincs eltemetve a történelemben, emlékezzünk ama nagy eseményekről, melyeknek e falak tanúi voltak; emlékezzünk a szt. evangéliomról, mely 350 évvel ezelőtt hirdettetett. Jertek s áldjuk Istent, atyáink Istenét, ki minket protestánsokká és szabadokká tett s ki velünk van s támogat e nagy és szép nap megünnepelésében.“ Ezen ékes exordium után a szónok két főtételben foglalja össze azon jótéteményeket, melyeket Genf a reformációnak köszön; első a vallásos előny, a reformáció felszabadította azt az ultramontanizmus alól.

„Ha meglátogatjuk azon országokat, melyek Rómának hódolnak s különösen azokat, ahol az ultramontanizmus korlátlanul uralkodik, úgy tetszik, hogy mi nemcsak a határt léptük át, hanem eltűnt századokba tértünk vissza. Ezek a zárdák, melyeknek henye lakói nagy uradalmak jövedelmeiből vagy nem kevésbé jövedelmes koldulásból élnek; ezek a pompás templomok, melyek a piszkos és nyomorult lakások közt emelkednek; ez a gazdag és hatalmas papság, mely a lemondást és engedelmességet tanítja; ezek a számtalan, a naiv kegyesség adományozta ragyogó képek; eme zarándoklási helyek, melyeknek falai fogadalmi ajándékokkal vannak borítva s kövezetük elkopott a hívők térdei alatt; ez az ezer, meg ezer természetfeletti védszent, melybe a nép naiv bizalmát helyezi, s melynek segélyét drágán vásárolja meg, habár tehetetlenségükét világosan bizonyítja is előttük az a mindennapi nyomor és ostor, mely a szerencsétlen imádókat éri; mindez minket bámulattal, szánalommal s bizonyos borzalommal tölt el, mintha valami átok súlyosodnék ezen szerencsétlen népekre. S azt mondjuk önmagunkban: Íme, mi lett volna Genfből, ha Isten és a mi atyáink nem tettek volna minket protestánsokká! Igen, a reformáció az, mely kiséperte mindezen visszaélést, visszaadván nekünk az evangéliommal a hitet, amely megigazít; e hitet, mely vigasztal; e hitet, mely megmenti a lelket bűvös operatio, ostoba

lemondás, rendeletek gyermeki megtartása, szentelt víz és pénz nélkül. A protestantizmus valóban nyitva tartja a kutatás mezejét, nem fél sem a tudománytól, sem az előhaladástól; mert az igazságot keresi, amely sohasem mond ellent önmagának; sőtinkább atyáink vallása, távol attól, hogy elfojtsa hazafias érzelmeinket, közös ügyet képez a hazával, engedelmeskedik a törvényeknek s felvilágosítván a népet, összeolvad vele.

Áttérve azon politikai előnyökre, melyeket Genf a reformációnak köszönhet, a szónok hatásosan beszél azon lökésről, melyet Calvin a régi, addig jelentéktelen városnak adott; felmutatja, mily diadalmasan hatol át a veszélyeken, mint emelkedik folytonosan felebb, mint egy fáklya a sötétség közepett, szent hagyományaihoz híven ellenáll a XVIII. század hitetlenségének, egy pillanatra elhomályosul a forradalom által, de csakhamar új fényben ragyogott; 1815-ben Schweitzhoz csatlakozik, ez támasz és biztosíték rá nézve. De vajjon elég-e ez? nem, egyesülni kell, mert újra szemben áll az ellenség, mint a multban, a protestánsoknak testvéri kezet kell egymásnak nyújtaniok s különösen szükség, hogy hitők legyen a jövőben. „Egyesülni és sorakozni kell — mondá befejezőleg a szónok — íme ez a teendőnk s ezt fogjuk tenni; a fáklya, melyet egyházunk 3 és fél század óta fennen hord, nem fog kioltatni s tündökölni fog a jövőben, mint tündöklött a multban. Ötven év múlva, mint ma, egy szabad és boldog nép fogja megtölteni ezen szentélyt, összeolvadva az idegenekkel a közös örömben. Igen, Genf Genf marad s ezen reményben üdvözlöm e szép napon szívem és lelkem mélyéből azt a genfi nemzedéket, amely majd összegyűlend templomainkban, hogy megünnepelje reformációnk 400. évfordulóját. Vajha sokan lennének ott jelen azon ifjak közül, kik most engem hallgatnak; vajha gyermekeink és unokáink békés és boldog időben zenghetnék itt az Úr dicséretét! Áldja meg az Isten Genfet ma és mindörökké!“

A beszéd után több kar dalai zárták be az istenitiszteletet.

A szt. Gervais templomban Choisy lelkész szónokolt ezen szöveg felett: „Ti szabadságra hívatatok, atyámfiai!“ (Gal V. 13). A szónok kimutatta, hogy a protestantizmus az erkölcsi szabadságnak iskolája s felszabadítja az egyézt, míg a katholicizmus a papságban és a családokhozatlan pápában testesül meg. Róma szavára mindenütt hinni és engedelmeskedni kell. A kath. hívőnek meg kell hajolnia az egyház előtt, e rendszer előnyös azokra nézve, akik nem szeretnek kutatni és választani; különösen a nőkre nézve. A protestantizmus viszont becsesebb arra nézve, aki nem akar gyermek maradni és hite felett okoskodik. A szónok azután vizsgálja, hogy e két nevelés közül melyik teszi inkább az embereket és aszonyokat szabaddá. „A kath. országokban — úgymond — férjhez adják a leányt, nálunk pedig az a férjhez megy s férjének élettársa lesz. A tudományos világban szintén a protestantizmus fénylik, s a jövő a prot. népeké. Manapság Anglia, Németország s az egyesült államok állanak a világ élén, letaszítván az egykor hatalmas kath. államokat.“ Azután vizsgálja, hogy mivé lett volna Genf a reformáció nélkül, s mi lett volna Franciaországból annak befogadása által. „Ha a gyümölcs jó — úgymond — tiszteljük azon fát, mely azt termé!“

Küzdjünk szünet nélkül a fatalista és materialista tanok ellen, a bűnök ellen; küzdjünk a jóért

hűségért, igazságért és munkásságért. Végül a szónok elismerést szavaz a kath. egyháznak, az általa eszközölt jókért. Legyünk méltányosabbak és igazságosabbak iránta, mint ő mi irántunk, térjen meg és éljen! Ne legyen többé prot. és kath. Róma, hanem egy új Jeruzsalem, egy pásztor és egy akol, ahol Calvin és Bossuet, Livingstone és Szt. Vincent Paul egymásnak nyújtsa kezét, s hol minden hívőt ugyanazon hit és ugyanazon szeretet lelkesítsen!

A gyülekezet ezután elénekelté Luther énekét s egy gyönyörű ima elmondása után eloszlott.

A Madeleine templomban Doret lelkész egyházi beszédében, a Zsid. XI. 27. versét vevé fel alapigéül. Befejezőleg a szónok azt mondá, hogy mintegy felhívást látott e szép napban az egyesülésre, egyetértésre, a felebaráti szeretetre. „E nap megújítja 1535. augusztus 10-ét, midőn a kétszázak tanácsa „érett megfontolás és ima után“ kimondá a mise megszüntetését s a tiszta evangélium hirdetését. Emlékeztessen minket ez évforduló őseink erélyére s határozottságára. Mivé lettünk volna mi ő nélkülök? Mi lett volna Európából és a protestánsokból az ő erélyök nélkül? De ők szilárdul megállottak. Honnan ez erély, honnan e bátorság? Talán sokaságok miatt? Oh nem! hisz' csak egy marok ember volt! Gazdagságuk miatt? Még kevesbé, mert ők e világ szegényei és kicsinyei közé tartoztak. Isten egyedül adta nekik ama hajlamot, bátorságot, hogy ellenszegüljenek a nagyok és hatalmassk kívánságainak!”

A beszéd végeztével az „Öszhang dalegylet Beethoven egy énekét, azután Tell Vilmos imáját adta elő.

Genf környékén mindenütt hasonló ünnepélyek voltak.

Ráczy Lajos.

A multból.

Szemere Bertalan s a sárospataki ifjúegyesület.

Kevesen vannak olyanok, akik ne tudnák, mily nagy szerepet játszott a harmincas évek elején a sárospataki főiskolai ifjúság életében, akkori *törvényhallgató*, később *belügy-miniszter* lett *Szemere Bertalan*; de szereplésének számos, kiemelkedőbb s a főiskolai ifjúságot közelebbről érdeklő mozzanatait részleteiben — azt hiszem — nem sokan ismerik. Nem leendő azért lapunk olvasó közönsége előtt érdektelen, ha feltárjuk a nagynevű férfiúnak, főleg az ifjúság most is virágzó együletének, a manapság úgynevezett *magyar irodalmi önképzőtársulatnak* alakítása és továbbfejlesztése körüli fáradhatatlan munkásságát.

Az a szellem, mely hazánkat a húszas években politikai, társadalmi és irodalmi tekintetben új életre ébreszté s a pangó nemzeti életet fölfrissítette, előrehaladó útjában a sárospataki ifjúság között is nagy hullámokat vert s élénk mozgalmakat idézett elő. A lángkeblű *Szemere Bertalan*, a könnyen hevülni tudó, de tettekre kész ifjak között is a legelső, messzekiható tervekkel foglalkozott lelkében, s egyletek alakítása által remélte az ifjúságot összetartani s a magyar nyelv sikeres művelését előmozdítani. Már 1828-ban, mint publikus diák, sokat foglalkozott az önművelő egyesület eszméjével. Három éven át érlelődött elméjében a felvillant gondolat. Szólni tiltotta egyrésztől félnépsége, másrésztől ismeretes szerénysége, míg végre leküzdve mind

a kettőt, baráti körben hangot adott a keblét örömmel elöltő eszmének, mely lelkesen karoltatván fel, 1832 tavaszán egy, az egyesület felállítását kérő folyamodványt juttatott az egyházkerület gyűléstermének asztalára. Mielőtt a folyamodvány elküldetett volna, Szemere jónak látta a befolyásosabb egyéneket, ezek között első sorban az főiskola nagytekintélyű világi algondnokát, Fáy Ferencet az egyesület eszméjének megnyerni. Evégből írta hozzá azon szép levelet, melyet lapunk mult évi folyamának 3-ik számában egész terjedelmében közöltünk.

Az egyházkerület határozata kedvező lön, s 1832 május 23-án, az egyesület alakuló gyűlésén, Szemere szép álmainak egyikét megvalósulva látta ¹⁾. Az alaprajzot 46 ifjú írta alá ²⁾. Ez alaprajzot *Warga János*, későbbi hírneves nagy-körösi tanár, mint az egyesület *feltitoknoka* készíté.

A megalakult *sárospataki ifjúegyesület Nyíri István* első és *Majoros András* másod-elnökök vezetése alatt, ez utóbbinak jelenlétében 1832 május 27-én kezdette meg rendszeres működését, amidőn a másod elnök egy gyűjtő, lelkes, a hazai irodalomra vonatkozó szép beszéddel ragadta el az egybegyűlt ifjakat ³⁾. Az egyesületben Szemere a műírást tekintve is jelentékeny munkásságot fejtett ki. Eredeti költemények írása mellett angol, olasz, német és latin fordításokkal foglalkozott, s ezáltal igyekezett társait is megnyerni a külföldi nyelveknek és irodalomnak; de, mint az egyesület jegyző és emlékkönyve mutatja, rajta kívül csak *Warga János* tett kísérletet az angol és *Szeremlei Gábor* az olasz nyelvvel. Különben a latin nyelven kívül idegen nyelveket tanulni, tudni abban az időben (ma talán még inkább) nagy ritkaság volt az ifjak között. Szemere, mint életírója *Csengeri Antal* megjegyzi ⁴⁾, már 16 éves korában kezdette a görög nyelvet tanulni, de abbahagyván az olaszba fogott, olvasva *Torquato Tassó*, *Metastasio*, *Boccacio*, *Ariostó* munkáit. Tizenkilenc éves korában pedig az angolt tanulta meg, egy 14 lapnyi kölcsönként nyelvtanból.

Azok között, akik barátságát megnyerték, pedig vajmi kevesen dicsekedhettek vele, első helyen állott *Kazinczy Emil*, *Kazinczy Ferenc* fia. Általa ismerkedett meg a széphalmi nyelvreformátorral és költővel, ki felismervén és sokra méltatván tehetségét, nem szünt őt meg buzdítani, különösen pedig naplóírásra ösztönözni. Naplójából maga küldött *Kazinczy* mintákat Szemerének, melyek nyomán már 18 éves korában megkezdette a *naplóírást* s folytatta azt 1848 április 12—14-ig, mikor a nagy nemzeti mozgalomban reávaró súlyos feladat megakasztotta annak tovább folyta-

¹⁾ Honnan vette Szemere életírója, *Csengeri Antal* azt, hogy Sz. „már mint a bölcselmi tudományok első évi hallgatója, alkotott egy társulatot (1828/9), amelynek célja volt: írni, szerkeszteni, komoly és humoristikai olvasásokat tartani“; nem tudom vagy legalább esélét róla feljegyezni, sem az általam ismert s az ifjúság e körbeli életére vonatkozó gyűjteményekben, sem az ezt buvárlók irataiban nem láttam. Ilyen hibának nevezhetem *Csengeri*nél azt is, hogy az ifjúegyesületet 1830/1-ik évben mondja megalakultnak lenni, valamint azon odavetett megjegyzését, melyszerint az egyesület több évig tartott, holott az még maig is él és virágzik. L. Tört. tanulm. és jellemrajzok II. kötet 202. l.

²⁾ Az ifjak neveit lásd a „Sárospataki Lapok“ ez évi folyamának 16-ik számában 257. l.

³⁾ E beszéd egész terjedelmében olvasható az ifjúegyesület emlékkönyvében 3, 4, 5. l.

⁴⁾ Történeti tanulmányok és jellemrajzok II. kötet 203. l.

tásában. Csak 1849. augusztus 24-től vihette ismét tovább a naplót, mint száműzött honfi.

Miután még az 1832-ik év folytán a jog, vagy amint akkor nevezték a törvényhallgató ifjúság között egy másik egyesületet hozott létre, illetőleg elevenített fel Szemere, névszerint a „Nándorvármegyét,” mely az 1822-ben bezűntetett „Páncélvármegye” mintájára szervezkedett ¹⁾, csak kevés ideig gyönyörködheték a folyvást gyarapodó egyletek közvetlen szemlélésében. Tanulási ideje lejárt s ez iskolai év végén, július hóban távoznia kellett a főiskola kebeléből. Három más társával, névleg Szathmári Királyi Pál, Dudok Pál és Kun Miklóssal, kik, mint a jegyzőkönyv mutatja, mindannyian munkás és nem tehetségtelen tagjai valának az egyesületnek, július hó 11-én búcsúzott el az ifjú-egyesülettől, mely alkalommal társai nevében is Szemere következő beszédet intézte az egyesülethez: *Lehetetlen nem örülnünk, midőn e búcsúszót mondjuk, állván e szép egyesület, melynek mondhatjuk, s lehetetlen nem borúlni el, el kellvén hagyni ezt, mielőtt örömeivel eléggé élhattünk volna. Oh mely élet, mely tág világa nyílt a léleknek, mint fognak virágozni a lelkesebb ifjak napjai, a tietek édes barátaink, kik még itt maradtok, s szerencséték leend ily előlülök alatt munkálkodni, kiktől távol esni fájdalom. Elmegyünk. Patak szép tájéka! ha a lélek visszanéz az emlékezet fátyolán, hasztalan sirja csendes édességed: ki önt óhajításunkba vigasztalást? Oh Patak bájvidéke! te nekem, mint érzőnek, s ha szabad mondanom, mint költőnek, mindég szent lészesz; mert legelőször itt érezém, s tőled tanultam érezni a természet egyszerű szépségeit. És itt fogok halmaidon lebegni, midőn érzéseimnek szelidebb része olvadoz, mint lelkemnek vidékén; és körültek barátaim délnyugatnak szellőin, s velem együtt mindazok, kik most Pataktól megválnak. Emlékezzetek rólunk, s midőn áldozik a nap a hegykoszorúkon, midőn elmélkedés és érzés közt járkáltok a kedves mezőn, melyet némán főd az esti csend, mondjátok felölünk: oh mi kedves volt ez azon barátinknak, kik elmenének, s mily fájdalommal hagyának itt minket s e tájt! Isten veletek tisztelt előlülőink! Köszönet tölünk nektek és hála. Isten veletek édes barátink! Mi elmegyünk, de, ha oly jók maradtok hozzánk, mint valátok, örömmel nyújtunk némi ápolást s ha kell, nem fogunk meghalni az egyesületnek; én . . . én legalább nem. Oh Istene az ifjú kornak, nézz le mosolyogva e szép lelkű népre, s minden tavaszod új virágzást terjeszzen fölötté! ²⁾.*

Az áldás betölt, s az ünnepélyesen tett ígéret Szemere részéről nem volt pusztában elhangzó, üres szó. Miután két hónapig egy borsodi főszolgabírónál volt patvarián 1832 decemberében a nagynevű Pálóczy László-val, Borsodmegye követével, mint oldala mellett gyakornokoskodó jogász, Pozsonyba ment, s az 1832—36-ki országgyűlésen jelenlevő

¹⁾ L. Vázlatok és képek a sárospataki ref. főiskola XVIII és XIX. századbeli életéből a nemzeti élet keretében. Szinyei Gerzson. „Sárospataki Lapok” 1885. 16. szám.

²⁾ E beszéd márcsak azért is rendkívül érdekes, mert ez volt az ifjak részéről az első magyar búcsúbeszéd a sárospataki főiskolában.

ifjak egyik legkiválóbbikát tisztelték és szerették benne az ott jelenlevő honatyák. A lelkéhez forrt pataki ifjú-egyesület érdekében munkálkodni itt sem szűnt meg. Gyakran felkereste mindig szívesen látott leveleivel s ezekben, mint tapasztalatokban gazdagabb egyén, egy és más kérdéseket illetőleg, hasznos tanácsokat szolgáltatott ifjú társainak. 1833 május 5-én tartott közgyűlésen olvastatott fel az egyesülethez intézett legelső ez év április 19-én Pozsonyban kelt levele. melyben megváltozhatatlan érzellemmel az egyesület iránt egyebek közt ezt írja: *követvén talán hosszú, talán rövid s talán fájdalommal, talán örömmel teljes pályámnak fonalát; midőn ezen díszes s szép körből és Patakról kiléptem, feltettem lelkemben, sőt kimondtam azt, hogy a jeles ifjú-egyesületre nem fogok meghalni; kimagyarázhatlan örömet adván nekem, ha ezen fiatal koszorúnak nem életére, de szebben virágzására meleget vagy harmatot adhatok ¹⁾.*

(Vége. köv).

Szabó József.

TÁRCZA.

Hald csak kedves kis leányka*) . . .

Hald csak, kedves kis leányka,

Édes éneket

Csattog a madár párjának

Ott az ág felett.

S nézd csak, kedves kis leányka,

Távolban amott

Csókolja a napsugár a

Loccsesánó habot.

S hald csak, kedves kis leányka,

Hogy az esti szél

A virágnak szerelemről

Mily szépet beszél.

Jöjj ölembe, lányka, s adok

Csókot, édeset,

S szerelemről, boldogságról

Mondok dalt neked.

Muszkalay Tivadar.

Az öreg Basilius halála.

— Rajz a lengyel falusi életből. —

Irta: Claire.

(Vége.)

— Ha a vihar el nem áll — mondá a haldokló — barátainknak nehéz lesz engemet a temetőre kikisérni.

E szavak, melyek egész határozottsággal céloztak a közeli halálra, jégdarabként estek le a gyermek szívére, mélyen felsőhajtott, s az öreg ágyára borulva, elrejtette arcát. Az agg kezeit a kicsike fejére téve, mondá: „Áldjon meg az Isten, gyermekem!” A fiu hangosan sírt s

¹⁾ Később — mint naplója mutatja — még száműzetésében is kedvesen emlékezik Patakra, s e kedves visszaemlékezés írta vele 1857. szeptember és októberben „Sárospataki nővendékek” cím alatt a forradalomból azon egyes epizódokat, melyeknek — mint maga írja — nagyobbrésze élt s Patakon tanult ifjak tetteire vonatkozott. Napló II. kötet 84. l.

²⁾ Mutatvány szerzőnek legközelebb megjelent költeményeiből.

mi mindnyájan alig tarthattuk vissza könyeinket. Csak az agg feküdt ott csendesen, átszellemült arccal. Azután szelíden mondá: Ne sirjatok kedveseim, életem nyugodtan folyt le, Isten folyvást kegyes volt hozzám, 30 évig voltam egyházi, s nem emlékszem egy vasárnapra sem, hogy templomban ne lettem volna. Mikor hűséges feleségem meghalt, ez keddi nap volt, s pénteken vittük ki minden haldó végső nyughelyére, vasárnap már ismét a templomban voltam, de nem énekelhettem a gyülekezettel együtt, mert az ő hangját nem hallottam a karzatról; később nyugodtabbá vált szívem; de az úr látja, ki előtt nem sokára meg fogok jelenni, hogy sohasem feledtem őt el.

Ő maga megindult e szavakra s elbágyadt, Gyuri erősítő italt adott neki. Az agg férfi megfogta kezét: „Maradj itt Gyuri, csókolj meg engem magad és atyád nevében is!”

Amint a gyermek üde rózsza arcát az agg kék, hideg ajkához érinté: megindultak a könnyek, az eddig száraz szemekből s a zokogó fiu arany-szőke hajára hullottak. — Gyurikám — folytatá tovább, atyád a te gyermekségedről s az én ősz hajamról megfeledezett, de te azért tartsd meg az isteni parancsot: „tiszteljed atyádat és anyádat.”

A fiatal asszony térdre borult s rebegé: Oh ha az uram tudná, mi történik itt, mindjárt megtérne s visszajönne.

Rátékittem az öreg Basiliusra s láttam, hogy mily nagyon szenvedhet. Emlékeztem rá, hogy egyetlen fia, egy szép ifjú, szép tehetségekkel, de egyúttal forró szenvedélyekkel volt felruházva. Jóltevőm gyakran mondá: Antal élete nem fog viharosabb rázkódások nélkül elmúlni!

A beteg kért, hogy énekeljünk még egyszer s a keresztet nyujtsuk hozzá közelebb. Gyuri nem mozdult mellőle. Sohasem láttam az élettavaszt és a sirt oly közel egymáshoz. Midőn, az utolsó verset énekeltük, kinyilt az ajtó s egy derék fiatal ember lépett be, arcán bánat és szegény tükröződött vissza. Lesütött szemekkel lassan az ágyhoz ment s letérdelt: sejtettem, hogy az elveszett fiú lesz. „Fiam!” kiáltá a haldokló — „még jókor jössz, báresak a jóra terelne téged utolsó áldásom!” — A fiatal ember egy szót sem bírt kiejteni, keble a fájdalomtól hullámozott.

A lelkész hozzáment s kezét vállaira téve így szólt: Antal három éve óta mindenkit elkerültél, kötelességedet elhanyagoltad. A ki a villámtól nem fél, megrezen egy kedves gyöngye hang hallattára... vedd atyád utolsó áldását s légy ismét atya, férj és kereszttyén.

„Atyám! — kiálta fel — én hiszem, hogy te még meggyógyulsz, s én mindazt a vétkemet, mit ellened elkövettem, jóvá akarom tenni. Bocsáss meg atyám! Midőn meghallottam, hogy beteg vagy, éjjel-nappal, megállás nélkül siettem hozzád. Tévedtem sokat, de nem vagyok rossz... atyám, bocsáss meg!”

Jöjj közelebb, fiam — mondá az atya. — Tegyétek kezemet fejére, mert szememet már köd homályosítja el. Te elsőszülöttem voltál s csak is te maradtál meg egyedül. Nővéreid és fivéreid a temetőben fekszenek a mellett, kinek kedves vonásait hordozod. Sokáig voltál örömem, lelkemnek büszkesége... Szíved megtévedt... eleget sirtam

miatta... Antal te ismét itt vagy... megbocsátok neked... te nem fogod elfeledni haldokló atyád szavait...

Felesége és gyermeke a fiatal ember mellett térdelnek... az agg megáldá őket. Oly ünnepélyes pillanat volt ez, mely egész életünkre szívünkbe vésődik. Még egyszer kinyiltak az alélt szemek, s a keresztet érintve mormolá: Uram a te kezembe ajánlom lelkemet!

Lassan visszahanyatlott s csakhamar utolsót lehelte.

Mélyen megindulva, csendesen álltak körül a halottat. Engemet a véletlen tanujává tett e megható jelenetnek, egy élet utolsó felvonásának.

Az ön itthonléte komoly és szomorú képekkel kezdődött — mondá barátom, midőn csendesen hazafelé indultunk — illő tehát, hogy vidámabban végzödjék.

Az egész falu ott volt a derék Basilius temetésén. Én néhány nap múlva ismét a régi jókedvű Keresztély voltam. Barátom otthon tartózkodásomat lehetőleg kellemessé igyekezett tenni s most számos év múlva élénken emlékszem akkori otthonlétemre, mely egy haldokló ágyánál kezdődött s gyermekkori játszótársammal, barátnőmmel, Máriával való boldog egybekelésémmel végződött.

Az eltagadott határ.

(Rajz, a török világból).

Hej, bizony kuruc világ volt az a török világ!

Szegény Somogyvármegye is bőven kivette belőle a részét; neki is volt alkalma tapasztalni a sanyarúságot. Különösen Szigetvár bevétele után. Ha a bosnyai pasa nem sarcolta őket, ott voltak a pécsi, szigeti, koppányi bégek, kik mindnyájan Somogy felé néztek, hogy onnan a „*télire való*” betakarítsák. Ibrahim nagyvezér a törökök előtt sem valami kedves ember volt. A magyarok meg pláne jobban félték tőle, mint az égető tüztől. Az ő pasái jobban be tudták szedni az adót, valamennyi magyar királyi adóvégrehajtónál. Aki nem tudott fizetni, nemcsak a ködmönét vitték el, hanem őt magát is; kesereghetett aztán utánna az egész falu, annyit, amennyi neki tetszett; el nem bocsátották addig, míg valaki a váltságdíjat le nem „szúrta” érte. Akinek volt valamije, azért fizetett. Akinek nem volt semmije, azt meg azért büntették, hogy mért nem szerzett, miért volt dologtalan, miért volt gyáva. Ha valahol egy embert agyonütve találtak, a törvényszéki orvos helyett a bégek, vagy a pasák jelentek meg, s rögtön constatálták: 1-ször, hogy az illetőnek mennyi volt az évi adója; 2-szor, hogy körülbelől meddig élt volna még el, ha agyon nem ütik; 3-szor, hogy summa-summárum az agyonütés következtében mennyivel lett megkárosítva a porta; végre 4-szer, mivel a porta nem károsodhatik, elhatároztatott, hogy annak a községnek, melynek határában a halott megtalálta-tott, kötelessége kifizetni azt az összeget egyszerre mind, amit az illető egész életében fizetett volna. Amelyik község pedig ezt kifizetni nem akarná, ott 24 óra múlva kő kövön ne maradjon.

* * *

Ebben a „nem szeretem” világban volt Somogy egyik kisebb falujában, Bajomban bíró nemes nemzeti *Löcsén*

Gergely uram. Aki pedig úgy vélekedik, hogy a bajomi bíróság csak olyan „*ilyes-amolyas állapot*,” az nagyon téved. Mert a bajomi bírónak nagy privilegiumai voltak már abban az időben is. Így pl. hogy többet ne említsek, ha a pasa az egész falu népét végig botoztatta, csakis a bírónak volt joga maga helyett másat állítani (illetve fektetni) a deresre, ha ugyan kapott jó pénzért ilyet. Ez pedig nagy kiváltság volt abban az időben.

Lőcsén Gergely uram soh'se hitte, hogy az ő neve a matriculán kívül még valahol felmaradjon, ha egy fatális esete nem lett volna a török pasával, melyet oly bölesen „*igazitott*” el, hogy még mai napig is sóhajtva emlegetik a szegény bajomiak.

Bajom és Kutas közt fekszik egy erdő, százados tölgyeivel. Soha senkinek eszébe nem jutott volna erről az erdőről valamit írni, ha történetesen egy szerencsétlen flótás — a Lőcsén Gergely uram bajomi bíraskodása idejében — ott egy fára fel nem akasztja magát. A bajomiak csak akkor vették észre a dolgot, mikor már a szigeti pasa felvette a halotról a látletet, és egy janicsárt hosszú paksamétával beküldött Bajom község érdemes előjáróságához.

A hosszú levélben különben más nem volt, mint az, hogy a bajomi határban lévő „*harasztos*” erdő egyik fájára egy bizonyos ember felakasztotta magát. Az ember körülbelül huszonöt éves volt. Évi adója — a pasa állítása szerint — évenként 10 ezüst forint. A tábori chirurgus állítása szerint — ha fel nem akasztja magát — még elélt volna 40 esztendeig. És így 400, azaz négyszáz ezüst forint fizetéssel maradt el; mely összeget „*szokás és törvény*” szerint annak a falunak a kötelessége kifizetni, ahol a holt test találtatott. Így tehát ez összegnek a megfizetésére és a pasához való kivitelére, Lőcsén Gergely uram, mint bajom község bírója, különbeni *megnyúztatás* terhe alatt, ezennel felszólíttatik.

Lőcsén Gergely uram épen borotválkozott, mikor a pasa küldönce megérkezett, s csak a jó Isten őrizte, hogy a torkát el nem vágta ijedtében, pedig még nem tudott semmit. De sejtette, hogy nem jót jelent, mikor a bírót a pasa küldönce látogatásával megtiszteli. Mikor pedig az írást kibontotta és feltette orrára az oculárét (amit nem régiben a tiszteletes ajándékozott neki) és meglátta, hogy mi van abban az írásban; akkor lecsapta a borotvát, meg a tükröt (pedig még csak félig volt megborotválkozva) az asztalra, aztán felugrott a székről, a „*tálasról*” leüött egy pár fazekat, egy pár széket feldöntött, hű élete párját, a kedves jó Borka nénit majd elsodorta, és úgy rohant ki az ajtón, mint aki az eszét elvesztette.

Borka néni pedig nem tudván semmiről semmit, sajnálkozva sóhajtott férje ura után: „*szegény férjem uramra ismét rájött „a vitus tánc!*” *) Csak akkor kezdte gyanítani, hogy „*baj van a faluban*,” midőn meglátta a hosszú kardú, lófarkas vitézt, aki szintén majd halálra ijedt a Lőcsén uram „*vitus táncától*.”

Lőcsén Gergely uram pedig nem szólt egy árva szót sem, midaddig, míg a falu házához nem ért. Volt annyi esze, hogy a maga eszétől nem határozott semmit, hanem

*) Így nevezi a nép a kisebb örvényes rohamot.

összehívatta tüstént a falu aprajút és nagyjait határozni, hogy mitévők legyenek, mert jelenleg sem neki, sem a községnek egy árva garasa sincs, neki pedig a megnyúztatáshoz nem valami nagy kedve van. A bölcs tanács hamar tudomásul vette e rendkívüli hírt. Okoskodtak, tanakodtak, hogy mit volna legjobb tenni. Abban mindnyájan megegyeztek, hogy nem fizethetnek, mert nem volt egyiknek sem egy árva denárja sem. Abba szintén nem akartak belenyugodni, hogy a bíró megnyúzzassék. (Ez ellen leghathatósabban érvelt maga Lőcsén Gergely uram). Hogy kellene hát e szörnyű veszélyt eloszlatni a falu, illetve bíró uram fejről? Végre aztán a falu legbölcsebb embere, Felvégesi Kondér Mihály ajánlott egy megmentő módot.

— „El kell tagadni azt az erdőt, ahol az akasztás történt. Azt kell mondani, hogy az soh'sem volt bajomi határ.”

Természetes dolog, hogy még akkor nem voltak telekkönyvek, földabroszok, s így ez az eszme kivihetőnek látszott.

E szavakra öröm sugárzott végig minden arcon. Oh, mégis csak jó, ha a faluban egy okos ember találtatik — mondá hálálkodva bíró uram — megveregetve Felvégesi Kondér Mihálynak vállait.

Illyés János.

(Vége köv.)

EGYLETI ÉLET.

a) A „*magyar irodalmi önképző-társulat*,” megalakulásától kezdve, hetenkint 2 órán folyvást fokozódó buzgalommal szolgálja a nyelv és irodalom ügyét. Üléseinek sok érdekes és fontos határozatokat hozott, melyek részint a társulat szellemi, részint anyagi ügyére vonatkoznak. Így a többek között mindjárt a II. ülésen, a tanár-elnök lelkes felhívása folytán készséggel tűzött ki egy „*Fáy András emlékéért dicsőítő ódára*” két aranyat, melyet a nyertes mű szerzője a megye által rendezett ünnepélyen szavalna el. Ugyancsak a legjobb költemény és próza díjazására ez évben is megszavazott a társulat, munkakedv ébresztés végett, 5—5 forintot. Némkülönb a pályatételeket is megválasztotta, melyek következők:

I. Beszély szabadon választott tárggyal. Jutalma a Profét-díj (12 frt.). Beadási határidő február 13.

II. Kisfaludy Károly mint vígjátékíró. Jutalma 20 frt. Beadási határidő március 31.

III. Műfordításul Ciceronak Ligarius mellett tartott szónoki beszédje. Jutalma 12 forint. Beadási határidő december 2.

Költeményre külön díjat — tekintetbe véve a múlt évi deficitet — ez évben nem tűz ki a társulat, hanem a Katinszky-alapítvány kamatját pótolja ki 2 aranyra, s azal jutalmazza a nyertes ódát, melynek beadási határideje március 1. Elhatározta továbbá még a társulat, hogy a társulati alapszabályok szem előtt tartása mellett, ez évben tiszteletbeli tagokat választ a hazai, politikai és irodalmi kitűnőségek közül, mely megtiszteltetésben azonban csak azokat részesíti, kik régen e kisdud társulatnak voltak tagjai. Végül még iratainak, levelezéseinek hivatalosabbá tétele végett, új pecsétnyomó készítése iránt intézkedett. Tagjainak eddigi száma 45.

b) *Az ifjúsági kölcsönpénztár* szeptember 20-án tartotta közgyűlését, melyen Horváth György, szenior elnökölt. A vagyoni állás kimutatása után bizottsági tagok választottak az eltávozottak helyébe, névszerint: Finkey József, IV. éves joghallgató; Szikszay András, I. éves theologus és Berzsenyi Béla, I. éves jogh. Az ellenőri tisztségek betöltésénél a bizalom Szabó József, IV. éves theol. és Márton Imre III. éves joghallgatóban öszpontosult; jegyző Papp István, II. éves theol. Tartott a bizottság 2 ülést, egyiket szeptember 26-án, a másikat október 7-én. Amazon 192 frtról szóló régi kötvényeket semmisített meg, miután meggyőződött már az előző években arról, hogy azok a törvény által is ignorált, behajthatatlan követelések. Ezáltal jelentékenyen megapadt a tőke, de végre valahára elhatározó lépést kellett tenni a fentnevezett öszszegét illetőleg, mely már évek óta sok zavart okozott, s csak mint szám szerepelt a pénztári könyvben. Az utóbbi ülésen a szüreti szünidőkre megszavazott a bizottság öszszesen 201 frt. 62 krt.

c) *Az énekkar* szeptember 16-án tartá elnökválasztó közgyűlését. A három kandidált egyén közül Rác Lajos a szavazás előtt visszalépvén, Zitás István, IV. éves theol. ellenében Tóth Miklós, IV. éves theol. választott meg szavazattöbbséggel, ki az érette küldött bizottság élén az énekeremben megjelenvén, hosszabb, hatásos beszédben üdvözölte a kartagokat. Mindenekelőtt előrebocsátotta, hogy habár ő eddig tagja nem volt az énekkarnak, de mindig bizonyos tisztelettel viseltetett annak minden egyes tagja iránt és most, midőn ez egylet őt nemcsak beveszi tagjainak sorába, hanem bizonyos tekintetben azok fölé is emeli, jól esik lelkének bevallani, hogy ezáltal régi óhajta teljesült, amennyiben a megtisztelő bizalom folytán primus inter pares lett. Majd szót röviden követendő irányelvéről, s biztosítá a kart, hogy erejétől telhetőleg mindent megtesz érdekében; kérte egyszersmind nehéz munkájában a tagoknak szíves, jóakarató támogatását. Végre megköszönve a személye iránt tanusított bizalmat, a karelnöki széket az 1885⁶/₆-ik évre betöltöttnek nyilvánította. Két nappal később az előénekesek és bizottsági tagok megválasztása végett újlag közgyűlés bivatott öszsze. Sajnosan kellett itt tapasztalni, hogy a kar tagjai között a személyes érdekek, kisserű okok párosulva az egyéni hiúsággal, háttérbe szorítják a kebleknek igaz ügyért való hő lángolását. Eperjesy Ferenc általa megnevezhetetlen, de szerinte nagy horderejű okok miatt praecentori állásáról leköszönt. Példáját követte Sütő Károly bass. II. főénekes. Az ekként megürült praecentori tisztség jelenleg még betölthető nem lévén, függőben hagyatott s a kar vezetésére Pásztor Sámuel énektanár kéretett fel, ki arra a legnagyobb örömmel vállalkozott. Megválasztották főénekesekül a tenor II. szólamban Béki József, II. éves theol.; a bass. II. szólamban Pál Ferenc, IV. éves theol.; a tenor I. szólam főénekesi tisztsége még üresen maradt. A hiányos bizottság kiegészítése végett, megválasztották ideiglenes tagokul Szabó József, Szabó Lajos és Ambrus János, hittanhallgatók. Tartott a bizottság 2 ülést, melyen jegyzővé Molnár József bass. I. főénekest választotta; továbbá leltározta a karnak mindenféle vagyonát s kivetette a szereplő tagokat.

d) *A zeneegylet* alakuló gyűlését szeptember 11. tartotta. A tisztségviselői kar következőképen választott meg: tanár-elnök Ballagi Géza, jogtanár; ifjúsági elnök Földesy László, IV. éves joghallgató; karmester Farkas Lajos, VIII. osztályú tanuló; ellenőr Forgó Lajos, II. é. jh.; jegyző Láncoz József, IV. é. th. A zeneegylet ez évben mintegy új életre éledt, tagjait azon ifjak közül válogatta ki, akik tökéletesen bírnak mindazon előismeretekkel, melyek egy

ily egylet kebelében való működésnél okvetlenül szükségesek. A jelenlegi erővel aggodalom nélkül, reményteljesen néz a jövőbe, s kétség sem forog fenn afől, hogy mindennemű igényeket ki ne elégítene. Már is több lépést tett, melyek előhaladásának csalhatatlan jeleiként tűnnek fel. Így pl. dobja helyett a szükségesebb cimbalom, klarinétok helyett fuvolák hozatalát elhatározta. Nagyszámú s mindenféle húrokat rendelt meg Budapestről, melyeket jutányos áron bárkinek is rendelkezésére bocsát. Végül törvényeinek revideálása végett egy 5 tagú bizottságot nevezett ki.

f) *A jogász-egylet* szintén még a múlt hóban tartá meg alakuló gyűlését, melyen elnökké választottott Hatvány László, III. éves joghallgató; alelnökké Márton Imre, III. éves; könyvtárnokká Kádár Lajos, III. éves; pénztárnokká Eperjesi Ferenc, II. éves; jegyzővé Gacsályi Károly, I. éves joghallgatók

APRÓ HIREK.

— *Lapunkat* ez iskolai év elején azon reményben indítottuk meg, hogy tisztelt olvasóink pártfogása lehetővé fogja tenni annak fennállását; e reményünk eddigelé kevésbé valósult meg, s eddig még nem vagyunk azon helyzetben, hogy azt a jelen évfolyamban is fentarhassuk. Bizalommal fordulunk azért az olvasó közönséghez, s azon szíves kérelemmel, hogy ne vonja meg tőlünk támogatását, ellenesetben kénytelenek leszünk lapunkat megszüntetni; s bizony nem rajtunk fog múlni, ha a sárospataki ifjúság törekvésének ezen életjelensége kialszik. Az irodalmi önképzőtársulat tavaly is elég áldozatot hozott a lap érdekében, de jelen pénzügyi viszonyai közt még erre sem képes. Tisztelt olvasóinktól függ, hogy ne írjuk utolsó szám gyanánt lapunk homlokára az 1885 október 15-öt.

— *A magyar irodalmi önképzőtársulat* „Emlékkönyvét“ (V-ik kötet, 1882) leszállított áron, 50 krajcárért, bocsátja áruba. Felhívjuk lapunk t. barátait, s mindazokat, kik az önképzőkör iránt melegen érdeklődnek, hogy ne mulasszák el megszerezni e becses, s az ifjúság szellemének igazi kincsese bányáját tartalmazó könyvet!

— *Költemények.* Irta Muszkalay Tivadar. Ára 1 frt. Kapható szerzőnél Sárospatakon. A csinosan kiállított kötet, két hosszabb elbeszélő költeményt s kisebb lyrai darabokat tartalmaz, melyek közül több folyékony verseléssel, hangulattal, érzéssel van írva, mint ez a mutatvány gyanánt közzölt versből is kitetszik. Újlag ajánljuk olvasóinknak.

— *Mint halljuk,* pápai kartársaink lapunk példájára szintén lépéseket tettek, egy hasonló szellemű lap megindítására. Gratulálunk a kezdeményezéshez s öszszintén óhajtjuk a legteljesebb sikert!

— *Szerkesztői üzenetek.* Ifj. Falk Zsigmond írának Budapest. Ön előfizetését oly feltétel alatt küldte, ha cikkeit közöljük; kívánságát nem teljesithetvén, pénztét visszaküldtük. — B. J. Szegszárd. Kívánságod szerint jártam el, bár nem örömet; azt hiszem, igyekezni fogsz a jelen veszteségért kárpótolni! — Budapest Mária-útca 3. sz. Küldeményedet vettük; nagyon leköteleznél, ha másneművel is felkeresnél. Üdvözlét!

Tartalom: „Az erdélyi közművelődési egyesület s ifjúságunk.“ — „A genfi reformáció emlékünnepe, Augusztus 23.“ Rác Lajostól. — „A multból.“ Szabó Józseftől. — „Halld csak kedves kis leányka.“ Muszkalay Tivadartól. — „Az öreg Basilius halála.“ (Vége.) Clairétól. — „Az eltagadott határ.“ Illyés Jánostól. — „Egyleti élet.“ — „Apró hírek.“ —

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY.

— Megjelen minden hó 15-én. —

Előfizetési díj: egész évre helyben 1 frt. 60 kr., vidékre 1 frt. 75 kr.

— Kiadja az „Irodalmi önképző-társulat.” —

— Szerkesztőség: Kovács-útca 146. sz. —

Egy pár szó a maga helyén.

Emlékeken járunk: minden lépésünk egy-egy olyan rögdarabra esik, melyen nagy elődök, a köz- és államélet, tudomány, költészet terén kitűnt hírneves ősök, büszkeségünknek mindenkor méltó tárgyai, világító meteorcsillagok hagyták nyomukat. E városban, e főiskolában minden jel, minden útca, majd minden ház vagy a régebbi, vagy a közelebbi multnak egy-egy kimagasló alakát idézi emlékünke. Itt tanult s szerzett dicsőséget iskolánknak Bessenyei, Kazinczy, Fáy, Kossuth Lajos, Szemere Miklós és Bertalan, Tompa, Kazinczy Gábor; itt tanított Kövy, a magyar magánjog apja; Erdélyi, a philosoph; ez utóbbiak itt is nyugszanak a temetőben, s mellettök még valahol, valamely jeltelen hant alatt pihen Hunyady Ferenc, a híres tiszántúli szuperintendens és egyházi beszédíró. S többi és többi jelesünk. . .

S közülök még sokhoz köt valami emlékjel. Egyikről tudjuk, hogy mint diák ezen és ezen házban lakott, a másik férfi munkásságának ezen ház volt tanuja, harmadik síri nyughelye itt van. De hány van már, akiről csak a szájról-szájra szálló hagyomány és az irodalomtörténet alapján tudjuk, hogy ez iskola növendéke volt: de különben semmi jel, semmi tárgy nem emlékeztet reá! És vajjon nem így járhatunk-e a többivel is? vajjon a még meglevő emlékszalak lassankint nem fognak-e feledsége jutni, kiveszni, és amiről még most biztos tudomásunk, részletes adataink vannak, nem fog-e az egy-két nemzedék mulva elfeledtetni, s aztán csak a hagyomány fogja fentartani — mi-ként az egyes nemzetek őskorának történetét — az itt lakott, nevelkedett kitűnő emberek emlékét? Sőt részben nem úgy vagyunk-e már most is? Jelzi-e a házat, ahol Bessenyei, Kazinczy, Kossuth lakott, valami emlékjel, hogy kegyelettel zarándokolhatnánk azon helyhez, hol az ő magas szellemük érett, erősödött? Tudjuk-e, hol nyugszanak hamvai kora legkitűnőbb jogászának, legkitűnőbb egyházi férfitájának? Nem és nem! Pedig a közöny elfojtja, kiöli a kegyeletet!

Önmagát becsüli meg a nemzet, mely nagyjait tiszteletben tartja — mondja a példaszó. Amely

nemzet tudja megbecsülni, méltányolni nagyjait, annak lesznek továbbra is nagyjai; mert a példa, a nagyokra való folytonos kegyeletteljes emlékezés — mely visszaidézi, lelkünk elé állítja a nagy harcosok küzdelmeit, lefesti azok működését — magasratörő érzelmeket ébreszt a romlatlan ifjú kebelben, „megtanítja a jóért lángolni, a nemes után vágyódni, a fenségesért áldozni;“ lelkesíti, gyulasztja azt a más hírneve, vezérlő szövétneke lesz előhaladásában; de emellett a megbecsülés, a megtisztelés egyúttal hála, elismerés is egy nemzet részéről jelesei iránt.

A jövő év május havában fogja megünnepelni Zemplénmegye közönsége főiskolánk nagy hírű tanítványának, Fáy Andrásnak, a kitűnő hazafinak, erős protestáns gondolkozású embernek, a hírneves mese- és regényírónak századik születési évfordulóját és egyúttal szülőházát Kohányon emléktáblával fogja megjelölni. Az ünnepély rendezése első terv szerint magyar irodalmi önképző-társulatunknak kedves feladata lett volna, de újabb megállapodás folytán — miután az ügyet az itt járt Gyulai Pállal is megbeszélték — azt a megye vette kezébe, s társulatunk csak kisebb részben, egy emlékköltemény felolvasásával vesz részt az ünnepélyen.

Ez ünnepély és a megkoszorúzendó jelesnek főiskolánkkal, mint nevelő anyjával való összekötetése juttatja eszünkbe fentebbi alkalmi gondolatainkat. Első terv szerint az irodalmi önképző-társulat szerepelt volna, mint ünnepélyrendező, utóbb azonban csak résztvevő szerep jut neki. Hát nem fordíthatná-e az irodalmi önképző-társulat más irányba az ünnepélyre szánt buzgalmát, lelkesedését s esetleg költségeit? Nem áldozhatna-e itt Patakon valamely nagyunk emlékének a kegyelet adójával, nem jelelhetné-e meg Kossuth, Tompa lakóházát egy emléktáblával? Nem lenne-e e tett, mint egy irod. önképző-társulat részéről jövő, az irodalom nagy bajnokai iránt egyfelől elismerés — habár szerény elismerés — de másfelől részben alapító, részben tevékeny tagjai iránt való hála is egyúttal? Sőt nem vehetne-e e munkában részt a jogász-egylet (mely ugy is szokott különböző célokra műkedvelői előadásokat rendezni),

az egész ifjúság, sőt más, magasabb intező körök is? Csak egy kis kezdeményezés, egy kis tett kellene s az ifjúság bizonyára szívesen sorakoznék.

Midőn az ország különböző részein folytonosan emléktáblákat állítanak az egyes jeleseknek; midőn Szalonta Arany-szobát rendez be; midőn Sárszent-Lőrincen, Aszódon, Selmecen emléktábla hirdeti, hogy Petőfi ott tanult: csak mi lennének-e érzéketlenek, csak mi engednők magunkra háramlani ama arcunkat méltán szégyenpirral borító vádat, hogy nagyjaink, jeleseink iránt hidegek, feledékenyek vagyunk?

Elmegyünk a régebben Bikki-, most Zsindely-féle ház előtt, belépünk a kollégium középső emeletének a rajzterem mellett levő szobájába, anélkül, hogy sokan tudnák, hogy: vándor, oldd le saruidat, mert szent e hely, itt lakott Tompa Mihály! Elmegyünk a többi és többi helyek mellett is egy szent gondolat nélkül. Egy szerény emléklap mindegyik megтанitana, mindezen hiányt pótolná!

Annyi jelesünk mellszobrai mellett könyvtárunkból még Tompa szobra hiányzik. Vajjon nem tehetné-e meg a magyar irod. önképző-társulat, hogy tiszteletteljesen felkérné főiskolánk egyik nemeskeblű, áldozatkész pátronusát, ifj. br. Vay Miklós urat, kit annyi kötelekek csatolnak e főiskolához, hogy szenteljen drága idejéből egy keveset a Tompa emlékének és töltsse be azon hó vágyunkat, hogy Tompa képmását szemlélhessük!

Aldozzunk egyszer a kegyelet, a kötelesség áldozatával, hiszen oly könnyű és édes ez az áldozat! Kössünk egy koszorút nagy jeleseink számára; hiszen akik a hazáért annyit munkáltak, arra annyi fényt és áldást hintettek, megérdemlik azt mitőlünk!

Babyloni Ézsaiás prófétái jellemzése.

— Részlet egy terjedelmesebb műből. —

(Vége).

De a próféta a fogságot nemcsak úgy nézi, mint amely a népet megnyugtathatja, vigasztalhatja, Jahvéhoz vezeti; a nép szenvedésének még sokkal magasabb jelentősége van: a népnek szenvedése által kell magas tisztét betölteni, feladatát megvalósítani, melyre őt Jahve kiválasztotta, melyet eleitől fogva elébe tűzött. Ezen cél Izraelnek és általa az összes emberiség boldogságának előmozdítása, saját tökéletesedésének munkálása; ezen célra szolgál a Jahve szolgálja. Jahve szolgálja alatt nem valami különembert ért a próféta, hanem az igaz zsidók összeségét, kiket Jahve kiválasztott, hogy a többi elfajult izraelitákat és a pogányokat is magához vezettesse és üdvözítse. S ezzel együtt — mint Kovács Ö. mondja — az abszolút isteni fogalom és a régi hagyományos nemzeti hit is össze van egyeztetve. Nem ejti el a régi hitet; sőt azt még magasabb szempontból fogja fel, s az elfajult zsidóságot a pogányokkal egy sorba helyez-

vén, egyfelől megszegyenyíti, másfelől vágyat akar bennök kelteni a magas hivatásra való felemelkedésre.

Az igaz népnek, a Jahve szolgájának, a pogányok közt Isten eszközének kell lenni, hogy az egy igaz Isten hitét ezekhez elvigye, őket Istenhez vezesse, s az isteni igazságnak s az isteni üdvnek minden nép számára való megalapítása által saját hivatását betöltse.

„Jahve szolgálja szenved, mézárszékre hurcoltatik“ (e kép rajzolásánál, a próféta lelke előtt Jeremiás lebeghetett); de szenvedése az emberiségnek válik közjává, mert magas hivatását szenvedése, nemes példája s Jahve hirdetése által éri el; *szenvedése* eltörli mások bűnét, az ő fenyítése a mások békeségét szerzi meg. Szenved Izrael eddigi bűneiért, tévedéseiért, melyek szebb sorsának teljeledését eddig meggátolták; korholója, dorgálója minden, még meglevő hibájának s egyszersmind intő az isteni szót követésére, s példányképe az igazságnak, a szerte sugárzó világosságnak. „Úgy, hogy a Jahve szolgájának képe egy eszményi kép, melyet az egész zsidóságnak és az ő példája nyomán az egész emberiségnek meg kellene valósítani, hogy boldog legyen“¹⁾. S az Úr „az ő lelke fáradságának hasznait meglátván, megelégedik; az ő ismeretével az én igaz szolgálóm sokakat megigazit, mert azoknak álnokságait ő vette el“ (Ézs. 53. f. 11. v.).

Valóságos evangyéliumi szellem lehelletét érezzük e képben: Jahve szolgálja szenvedése által elvette a mások álnokságát; mily közel áll már ehez: Jézus meghalt bűneinkért. Mintha a keresztyénség első lökését küldené! „Nincs az ó-szövetségben részlet, mely oly mély érzellemmel beszélne Izraelről, mely erőteljesebben igyekeznék azt érzéki alantiségéből tisztább, szellemibb magaslatra felemelni, mint ez“ (Ewald). Szerzőjét méltán nevezhetjük *az ó-szövetség evangelisztájának*.

S ha Jahve népe ezen hivatását nemesen betöltötte, akkor következik ránézve a boldog jövő. E jövő boldog kor, e megdicsőíttetés szorosán össze van kötve az egész zsidó népnek összegyűjtésével és a régi hazába való visszatéréssel. Jeruzsálem lesz a jövő uralmának és az új községnek székhelye, s a próféta (a szabadulás bekövetkeztével) rajongó, a tetőpontra fokozott lelkesedéssel hirdeti az új város dicsőségét, az új boldog jövő fényességét s a zsidó nép felmagasztaltatását. „Eljött a te világosságod, rajtad feltámad az Úr és az ő dicsősége te rajtad megláttatik és járnak a pogányok a te világosságodban és a királyok a neked támadott fényességben“ (Ézs. 60. f. 1—3. v.).

Tehát minden pogányok, azaz az összes népek Jeruzsálemben, Jahvéhoz, az ő dicsőségéhez fognak járulni. Minden kincseket odahordanak a népek, hogy az Istennek, az egyedüli Úrnak szenteljék. Jeruzsálem újra régi dicső fényben épül fel; nemcsak a zsidóknak, hanem minden pogány népeknek az lesz a városa; királyok jönnek oda hódolattal, minden neki fog szolgálni. És az Isten országa felett az Úr örök fényességben fog lakozni (theokratia); „nem lesz neked a nap nappali világosságod, és a holdnak fénye nem világosít meg; hanem az Úr lesz néked örökkévaló világosságod és a te Istened te dicsőséged“ (Ézs. 60. f. 19. v.). És az Úr már nem egy városban, nem egy templomban lakik; az ő trónja az egész ég, lábainak számolya az egész föld. Jahve szolgájában az Úr lelke lesz, száján az Úr beszéde, az igazság pa-

¹⁾ Radácsi György. Előadási jegyzet.

lástját ölti magára; napja nem megy alá soha örökké; „a nép mind igaz lesz, mind örökké örökségül bírja a földet, s minden az urat fogja dicsőíteni.“

Ime ily vonásokból alkotta össze a próféta túlcspongó képelete a jövendő képét. Lelkesült tekintete, miként előbb az isteni hatalom rajzolásánál a mult örökkévalóságain csapongott, úgy most a jövő örökkévalóságát járja be.

A zsidó népnél a vallásos és nemzeti élet egy volt, így midőn Ézsaiást, mint prófétát, jellemezni megkísérlettük, egyúttal a hazafit is bemutattuk. Ő nála a szent vallásos érzéssel a leglángolóbb hazafiság volt egyesülve; midőn a nép bálványimádáshoz hajlik, nemcsak a vallásos elfajulást, hanem a hazafiúi elkorcsosulást is siratja, korholja. Jehova a zsidó nép érdekében vezérli a világ-eseményeket. A legfőbb dolog előtte mindig a hazatérés, a haza újra felépítése, a puszták benépesítése, Jeruzsálem helyreállítása. Ha tisztult Istenfogalma, a pogánynépeket is Istenhez fogadja; de a magas feladat itt is a zsidó népre vár, ők „a földnek savai.“

S most, midőn láttuk, hogy a próféta mily szabadulást vár, a Jahve szolgájának mi a feladata, általában mi a célja ezekkel s a jövő országának rajzolásával: megérthetjük, hogy öneki távolról sincs gondolatában egy Jézus fogalma, a jövendő *Megváltónak* előre való jósolása; sőtinkább maga volt korának a Jézusa. De egyúttal azt is belátjuk, hogy kezdve az apostoloktól, a legújabb korig, miért folyamodtak hozzá az írók messiatikus bizonyosságokért. Az ihlettségi tan mellett — be nem tekintve (mert nem merve tekinteni) a próféta lelkének mélyébe — az egész messiatikus jóslat. Ezen azonban túl vagyunk! Egy ábránddal kevesebb, de egy igazsággal több!

* * *

Babyloni Ézsaiás utolsó nagy prófétája a zsidó népnek, „benne a régi nagy próféták fensége ezen új nagy kor lendülete által fokozva és átszellemülve jelen meg.“ Ő az ó-szövetség prófétái művének befejezője; ő hozzá hasonló nagy próféta más nem következhetett, mint Krisztus. . .

Ézsaiásnak, valamint az egész profetismusnak vívmánya a fogságból hazatérés után megsemmisült; lassankint az alásülyedt profetismus is megszűnt, s vele a tisztultabb, emelkedettebb vallásos nézet is kialudt. A vallást a külső formások bilincsei közé temették.

S ezzel Ézsaiásnak az universalismus felé irányuló törekvése elvettetett. De a nagy igazságok, melyeket hirdetett, emelkedett, tisztult eszméi nem enyésztek el nyomtalanul; a keresztyénség felvette az általa megkezdett fonalat.

A próféta, ki a szabadulást hirdette, ki oly erősen bízott Istenében: úgy látszik, megérte a hazamenetelt, s még leborúlhatott a drága földre, melyért annyi könyvet ontott, mely után annyira sovárgott, s megcsókolva annak szent porait, elmondhatta: „most már bocsásd el Uram szolgádat békével!“

* * *

Ézsaiás próféta volt a szó legnemesebb értelmében; képviselője, hű őre, ápolója és fejlesztője a vallásos és nemzeti tudatnak. „Minden beszéde a legnagyobb vallásos érzés és ihlet szüleménye, átszöve nemzeti gondolatokkal és reményekkel.“ Ha a mi ismeretlenünk, mint próféta, tiszteletére válik annak a névnek, melyet elfoglal; ha eszmei tekintetben nemcsak méltó társa, sőt túlszárnyalója a jeruzsálemi

Ézsaiás nagy szellemének: írói tekintetben sem alábbvaló; eszméit mindenkor a megfelelő alakba is tudta önteni.

A költői és szónoki irány minden nemével rendelkezik: meggyőz, rábeszél, megindít, ez utóbbi a túlnyomó, úgy, hogy — mint De Wette mondja — irmodora élő, viruló, részben lyrai és szép, gyakran emelkedett. Az Isten hatalmának rajzolásánál erőteljes, lángoló hév és lelkesedés nyilatkozik e nemű rajzaiból. A 63—64. fejezetben foglalt imája remek, szebb részletet keveset ismerünk a szentírásban.

S csak itt-ott van oly hely benne, ahol némi hanyatlással, bágyadtsággal találkozunk.

Nyelvén a chaldaismus érezhető. Ézsaiás nem használja oly nagy mérvben a szójátékot, mint például Mikeás, de ehelyett művében a parallelismus sokféle alakával találkozunk.

Rácz Lajos.

A multból.

Szemere Bertalan s a sárospataki ifjú-egyesület.

(Vége).

De nemcsak, hogy maga tartá fel Szemere az összeköttetést az egyesülettel, hanem azt minél szélesebb körben megismertetni egyik legfőbb óhaját képezte. Szintén az 1833-ik év elején, a már régebben működő pozsonyi ifjú-társasággal ismerteté meg a pataki ifjú-egyesület szellemét és működési irányát, mely bizonyára az ő felhívása folytán, egy levelet küldött a pataki ifjú-egyesülethez, kifejezve abban óhaját a vele való szorosabb, bensőbb egyesülés iránt. Az ifjú-egyesület lelkesült örömmel fogadta a rokongondolkodású ifjak ajánlatát, s örömeinek válaszában meghatározó módon adott kifejezést. A két egyesület oly módon vélte a viszonyt bensőbbé tenni, hogy koronként műveket küldenek egymásnak megbírálás végett, s ily módon egyik a másira ösztönző s kölcsönösen befolyásoló hatást gyakorol. Mint a jegyzőkönyv mutatja, a pozsonyi ifjak küldtek is néhány dolgozatot, s azok ki is adattak bírálat végett; de a viszony további ilyenmű fentartásának később egészen nyoma vesz.

Ugyancsak pozsonyi tartózkodása alatt ismerkedett meg Szemere az 1832—36-iki országgyűlés legelragadóbb szónokával, a költő *Kölcsey Ferencsel*, kit szintén megnyert a pataki ifjú-egyesületnek. Kölcsey meleghangú buzdító levelet intézett az egyesület elnökéhez, Nyíri Istvánhoz; kár, hogy ez, mint magántermészetű irat, a jegyzőkönyvbe be nem vezetett, végsőképpen elveszett. Később az egyesület legelső kiadványát, az 1834-ki „*Parthenon*“-t megküldvén Kölcseynek, egy szép köszönő-levelet intézett az egyesülethez, mely a reáadott válaszzal együtt, az 1837-iki „*Parthenon*“-ban foglal helyet. Ez újabb Parthenonban hálaemléket akart emelni az egyesület az ünnepelt férfiúnak; de korántsem neki ajánlotta, mint némelyek vélik, hanem gróf *Teleky Fózsefnek*.

Szemere 1834. szeptemberében ismét újabb tanujelét adta az egyesület iránti törhetlen ragaszkodásának. Ekkor Bécsben járván, szóba hozta *Barkassy Imre* magyar kir. udvari ügyvivő (agens) előtt az ifjú-egyesületet, ki azt meg-

kedvelvén. Goethe munkáinak 25 kötetével s a Münchenben megjelenő „Ausland” napilap 72 füzetével ajándékozta meg. Ezzel le volt téve első alapja az egyesület könyvtárának, mely 1851-ben az *esküdt diákok könyvtárával* (alakult 1832. március 22.) fusionált, s egyesülten a mai könyvtárnak alapját veték meg¹⁾.

Bár a pozsonyi zajos élet s az országgyűlés izgalmi kevésbé voltak kedvezők a költői gondolatok születésére és ápolására: mégis Szemere szakított időt s keresett alkalmat arra, hogy az ifjú-egyesületet néhány költeménnyel lepje meg, főleg akkor, midőn szóba került az egyesület részéről egy zsebkönyvnek a kiadása. Hosszú s többszöri viták folytak az egyesületben a kiandó zsebkönyv címe iránt. Egyik tag egyet, másik más ajánlott. Voltak a *Hébe* címnek pártolói, de sokan azt, mint az *Igaz Sámuel* lapjának homlokára írott nevet, elkoptatottnak találták. Mások a *Virágfüzet* mellett harcoltak, s végre többszöri tanácskozás után, a „*Virágfüzér Patakról*” címben állapodott meg az egyesület. Mikor s kinek a tanácsára vette fel később a zsebkönyv a *Parthenon* címet, erre vonatkozólag nincs semmi feljegyezve az egyesület jegyzőkönyvében. A címkérdésben Szemere is írt az egyesületnek, ajánlva különösen kettőt, a *Virágok*-at és az *Iriszt*, s bármelyiket fogadják el, mindkettőhöz mintegy előhang gyanánt egy-egy verset küldött. Az egyik *Első virág* címen meg is jelent, az 1834-ik Parthenonban, hol még ezenkívül két munkája van Szemerének Sz. . . N. jegy alatt. A másikat, mely a jegyzőkönyv lapjain olvasható, rövid voltánál fogva jónak látom e helyen közleni:

Irisz.

A szél zúgva üvölt felhők utjába magasan
És hideg és eső esattoga berkem ölén.
Tengere bánatnak dőlt rám a pusztai időben,
S néma borongásban est leve fáim alatt.
És íme csend. Lángszinben gyúl föl az égi szivárvány.
Visszavirul a berek, s képeim éneke zeng.

1833. április 19.

Ezen, valamint többi ifjúkori kísérletein Szemerének, meglátszik az utánpótlás. Igazán írja magáról²⁾ „*Ifjúságomban egészen a magyar költők befolyása alatt voltam, utánoztam, mimeltem a szavakat, nem a dolgot néztem. Ha valami költemény tetszett, annak párját csináltam, azaz árnyékát rajzoltam. Kölcsényt követni nem volt erőm. Vörösmarty nyelvgeniejét utánoztam másokkal együtt, s Bajzának eféle semmit mondó szavait: bájvidék kék távol vágya; szóval a szépen csengő szavakat, mikben nincs eszme és tartalom.*” Mennyiben tudott később, száműzetésében írt nagyszámú költeményeiben önállóságra, eredetiségre emelkedni, azt, miután ezen költemények napvilágot nem láttak s csak címeik olvashatók naplójában, megítélni nem lehet. Tény az, hogy a naplóban közöltek kevés haladást tüntetnek föl, s költői kedélye egészen a romanticismus befolyása alatt állott, s ez irány túlzásait egyesíté

magában. Épen azért versei színtelenek, bágyadtak, s bár ő maga mindenkor a legnagyobb büszkeséggel hivatkozott a *költő* névre — aig hiszem — hogy nagyszámú költeményei nyomtatásban megjelenve, csak kevésbé jelentékeny helyet is biztosítottak volna számára a magyar Parnassuson¹⁾. Ez azonban az államférfi érdemeiből mitsem von le.

Szemere 1834. szeptember végén Pozsonyból visszatérvén Borsodba, még szülőhelyéről, Vattáról október 16-án keltezve küldött egy levelet az egyesületnek, melyben tudatja Barkassy Imre ajándékát, s ígéri a könyveknek hamaros elszállítását. De majd, mint tiszteletbeli aljegyző, a megyei élet tömkelegébe merülve, később utazásokkal elfoglalva, nem ébresztgethette lelkesült leveleivel az ifjú-egyesületnek különben buzgó, fáradhatlan tevékenységű tagjait. Még 1842. szeptember havában intézett egy levelet a társulat elnökéhez, Majoros Andrásához, melyben igyekezett megvilágosítani azon kérdést: vajjon az ifjú-egyesület nem az esküdt diákok könyvtári szövetkezetéből indult-e ki? Határozottan kinyilvánította azt, hogy az ifjú-egyesület keletkezése alkalmával semmiféle összeköttetésben nem volt az esküdt diákok könyvtárával, s annak tagjait egészen más célok és eszmék gyűjtötték össze.

Itt végkép megszakad a levelezés Szemere és az ifjú-egyesület között; de, hogy Szemere soha nem feledte ezt s a pataki életet el, azt mutatja az a megleghangú visszaemlékezés, mely a száműzetés keserves éveiben írott naplójában itt-ott felecsillan.

Szabó József.

TÁRCSA.

Temetőben.

Kit bú, gond megtépett, nincsen ki szeresse,
S akiket szeretett, lenn nyugosznak mélyen;
Háborgó keblének kínos érzelmeit
Elesendesíteni temetőbe térjen.

Hulló könyeivel kérlelje meg Istent,
Hadd pattanjon fel a sírnak erős zára!
A kedves halottak feltámadnak ismét,
S kiszáll szerettinek lengő síri árnya.

Felragyogó arccal, mosolygva szeliden,
Jönek apja, anyja s kis testvéri sorba,
— Körülte susognak — lágyan simogatják,
S csókjukat is érzi ajakához forrva.

Az emésztő gondok csendbe elpihennek,
Egy-egy pelyhe nő a csonka remény-szárnynak,
S kis fiók madárként próbálkozva lassan,
Repülnek újra a halottnak hitt vágyak. . . .

És ha majd fölbred, véget ér az álom,
A kedves halottak sírba visszatérnek,
S érezni fogja, hogy háborgó lelkében
Mardosó kétségek megint harcra kélnek :

¹⁾ Barkassy Imrének az egyesület iránti figyelmessé tételét és meglepő ajándékozását több, mint egy évvel előzte meg a pozsonyi magyar társasággal kötött viszony és így tévedett Erdélyi, midőn ezt, mint később bekövetkezett mozzanatot jelezte az egyesület életében. L. Emlékkönyv 1863.

²⁾ Napló I kötet 337. 1.

¹⁾ Naplójában ő maga is gyakran kifejezi kételkedését gyorsan szülemelő verseinek értéke felett. L. I kötet 314. 1. II. kötet 6. 1.

Óh nézzen az égre! hite újra megjő,
Mosolygó csillagból anyja tekint rája.
Nincs többé egyedül, bánata eloszlik,
S azt a kicsi halmot áldja, százszor áldja!!

Bodnár István.

Az eltagadott határ.

(Rajz, a török világból).

(Vége).

A tanács egyhangúlag elfogadta a Kondér Mihály határozati javaslatát, s kimondá, hogy: nemes nemzeti Lőcsén Gergely úr — mint a község érdemes bírása — megbizatik, melyszerint adja tudtára a vitéz pasának, hogy az a „harasztos“ erdő, ahol az akasztódás történt, nem bajomi határ. És így nemes Bajom községe nem köteles a felakasztódott ember elmaradt adóját — a 400 ezüst frtot — megfizetni.

Ezt a határozatot azonban sokkal könnyebb volt meghozni, mint végrehajtani. Mégis csak Lőcsén Gergelyre várt a legnehezebb feladat. Lelte is tőle a hideg jóelőre, szerette volna most már a bírói hivatalt másnak átadni (pedig 2 ökrébe, meg 5 hordó borába került a megválasztódás).

Végre is aztán nagy lelki szorongatások között felvette magára — amint illik — a kék nadrágját, meg az ezüstpitykés dolmányát, s aztán kezébe vette az oly nagy tekintélyt kölcsönző bíró-pálcát és indult ki a „*tetthelyre*,” a falu határozatát tudtúl adni a vitéz pasának.

A pasa kisded csapatával ott őrizte a holt testet, az erdő szélén, hogy valahogy el ne lopja onnan valaki. S várta a bíró megérkezését.

Lőcsén Gergely bíró uram pedig amint megérkezett, illedelmesen háromszor hajlott földig a pasa előtt, s aztán nagy alázattal kijelentette, hogy: mivel ez az erdő nem az ő falujának a tulajdona, hát ők abban a véleményben vannak, hogy akkor nem is kötelesek fizetni.

E szavak elmondása közben megakadt a nyelve szegénynek vagy háromszor, mert hiszen hazudni nem igen próbált másszor, most is csak a kényszerűség vitte rá.

A pasa haragos szemeket vetett a bíróra, s tudtúl adta neki, hogyha nem igazat mond: nyáron sütteti meg. — De hát kié a határ? vevé újra fel a beszéd fonálát a pasa.

No szegény bíró, hazudj újra! mert különben megváltasz a bőrdőtől.

Szegény bíró! erre a kérdésre nem is gondolt. Pedig igen természetes volt, hogy ezt is megkérdik tőle. Arca elhalványodott, ereiben talán a vérkeringés is megakadt. Átkozta magában azt a pillanatot, midőn ő a bíróságra gondolt, átkozta azt a percet, mikor ő ezt a hivatalt elvállalta. Még Kondér Mihályt is szidta magában, amiért őt tanácsával ilyen fatális helyzetbe juttatta. Pedig ő volt az első, aki gratulált neki nagyszerű eszméjéért.

— Kié hát ez az erdő? ordít újra a pasa, a félelmében csaknem összeroskadt bíróra.

— Ú... u... ú... gy e... emlékszem, ho... hogy a ku... kütasiaké! mondá hebegetve a bíró.

A pasa rögtön egy lovaszt küldött Kútasra is, aki tudtúl adta a bírónak, hogy mivel a kütasi határhoz tartozó „harasztos“ erdő egyik fáján egy embert felakasztva találtak, aki még 400 ezüst forintot fizetett volna a portának, ha úgy nem jár: ennek az összegnek kivitelére felszólíttatik a bíró, mert ellenkező esetben a „megnyúztatás“ el nem marad.

Lőcsén Gergely uram pedig ezalatt ott „*szurkolt*“ az erdő szélén, körülvéve cifra török katonáktól.

Óh Istenem! mi fog most velem történni, ha a kütasi bíró is kijön? tördelte a kezét kétségbeesve. Akkor biztosan ki fog sülni az igazság, s akkor jaj nekem!! Óh be szeretett volna most innen 100 mértföldnyi távolban lenni! Oh mint irigyelte a feje felett ropdeső madarak szabadságát, óh mily szívesen cserélt volna velök! Belebújt volna szegény az egérlyukba is, ha lehetett volna.

A kütasi bíró nem kevés ijedelemmel és nem kevés indignációval vette tudomásul a pasa izenetét. S rögtön indult ki a halálozás színhelyére, hogy a pasát felvilágosítsa a „*dolgok mikénti állása*“ felől.

Ott aztán hivatalos tisztelettel és alázattal tudtúl adta a vitéz pasának, hogy ez erdő, és ez a határ nem Kútas községé; és így bízva a vitéz pasa úr igazságszeretetében, bátorkodott a 400 ezüst frtot ki nem hozni.

A pasa erre elvörösödött, mint a pulyka, felugrott helyéről, s oly dühbe jött, hogy Lőcsén uram még a gutaütés szabadító erejében is bizni kezdett. S aztán fenyegető hangon mondá mind a két bírónak, hogyha valamelyikök nem az igazságot mondja, akkor ezen a fán (s felmutatott a corpus delicti gyanánt szereplő fára) fogják a testöket az égi madarak megenni!

Kütasi bíró, Kásás György, bízva ügye igazságában, mennyre-földre esküdözött, hogy ez az erdő nem az övék, hanem a bajomiaké. Felajánlotta mennybéli jussát, ígérte testét, lelkét a pokolnak és a pokol ördögeinek, azon esetben, ha igazat nem mond. Egyszersmind neki állt Lőcsén Gergelynek (aki collegája esküdözései alatt reszketve állt mellette), hogy hát nem félsz az Istentől? hogy ott ütsz meg állóhelyeden egy mennydörgös ménkövel, amiért hazudsz. Nem szégyelled magad igaz keresztyén katolikus létedre, másra fogni azt, ami a tietek? Nem félsz a pokoltól, nem félsz a purgatorium tüztől, hogy a gyehenna tüze fogja megemészteni azt a hamis lelket? amiért az ártatlant ilyen bajba kevered.

Szegény Lőcsén Gergely, dehogy nem félt ezektől, félt biz ő eleget. De hát a saját bőrét mégis többre becsülte valamennyi mennybéli boldogságánál. Úgy gondolta, hogy a pokoltól, meg az ördögöktől is lehet félni; de mindazáltal ezeknél veszedelmesebbnek gondolta a török bégeket és pasákat, mert ezeket még imádsággal sem lehet lekenyerezni, ezek hamar megteszik, amit ígérnek, hamar lehúztatják az embernek a bőrét.

Azért hát ő is úgy tett, mint Kásás collegájától látta, égreemelt kezekkel és szemekkel esküdözött mennyre-földre, hogy ez a határ nem az övék!

Az erdőnek tehát nem volt gazdája. A pasa dühében dülva-fülva ott járkált az erdőszélen, s szidta a gyaúr kutyákat, hogy most a portát 400 ezüst frtig meglopták.

A két bíró pedig ott remegett egymás mellett, várva, hogy mi fog most következni. Azt tudták igen jól mind a ketten, hogy a pasa nem könnyen engedi el az adót, hogy még itt most valaminek keli történni.

A pasa pedig jött-ment az erdőszélen, s valami felett erősen gondolkozott. Majd égfelé emelte tekintetét és sóhajtott, hogy: adjon nekem Allah, adjon Mohamed szelleme egy jó eszmét, hogy megtudhassam az igazságot, s megbüntethessem a hazug hitetleneket!!

S ekkor csakugyan, mintha Mohamed lelke szállott volna reá, egy ötlete támadt. Megálljatok, hitetlen kutyák, most mindjárt ki fog sülni az igazság!

A két bíró, valamint a katonaság, feszült figyelemmel néztek a történendők felé, vajjon hogy lesz megoldva a kérdés? vajjon hogy fog hangzani a salamoni ítélet?

A pasa pedig kiválasztotta a legjobb forkú vitézét, s felküldte annak a fának a legtetejébe, amelyiken az akasztás történt, s megparancsolta neki, hogy majd ha ő jelt ad, torkaszakadtából kiáltson háromszor.

S ugyanakkor egy lovas jancsárt elküldött Bajom falu szélére, egy másikat pedig Kútasra, meghagyva nekik, hogy mihelyt az erdő felől Allah nevét kiáltani meghallják, rögtön siessenek vissza, s amelyik faluból előbb visszaér a lovas jancsár, azé lesz az erdő, de egyszersmind annak kell kifizetnie a 400 ezüst frtot is.

A küldöncök elmentek. Mikor a pasa gondolta, hogy no most már mindkettő elért rendeltetési helyére: jelt adott a fán levő töröknek, hogy háromszor kiáltsa Allah nevét.

A „kurjantó“ úgy tön, mint parancsolva volt. Elkialtotta magát úgy, hogy az erdő megrendült bele, s Löcsén uram pedig majd megsiketült.

A két bíróra pedig még csak most jött a szurkolás és kínos várakozás órája. Mindkettő a maga faluja felé nézett keserves szemekkel, s mindakettő imádkozott Istenhez, hogy csak valami isteni csoda vagy szerencsétlenség letartóztatná az ő falujába küldött lovast, hogy előbb ne érne be a másiknál.

A feszült várakozás közepette egy lovas mutatkozék Kútas felől. Kásás uram egy keserveset sóhajtott, s azt mondta, hogy már az égben sincs igazság!

A Löcsén Gergely uram arca azonban vidúlni kezdett, s azt gondolta magában, hogy mégis csak okos ember az a Kondér Mihály, aki azt ajánlotta, hogy el kell tagadni a határt.

A küldönc Kútas felől csakugyan jóval előbb megérkezett, s így a pasa az erdőt a kútasinak ítélte. De egyszersmind ráparancsolt Kásás György uramra, hogy a 400 ezüst frtot haladék nélkül teremtse elő, ha kedves az élete.

Igy kellett a kútasinak Bajomért fizetni; és így lett az a szép erdő a Kútas községé.

Elmúltak -- hála a gondviselésnek! -- elmúltak e nehéz idők! A török kitakarodott az országból, a rend és

béke újra helyreállt. Somogyban sem szabták többé a pasák és a bégek a törvényt és nem adóztatták többé a népet mindenféle képtelen adókkal.

Készültek telekkönyvek, földabroszok; nem kellett és nem lehetett többé senkinek a földjét eltagadni vagy elfoglalni.

Löcsén és Kásás bíró uramék is megtértek oda, ahol nem kell rettegni s nem kell adózni még a török pasának sem.

Hanem a rend helyreállása után gyűlt meg még egyszer a baja a két falunak egymással. Bajom követelte magának a „harasztos erdőt,“ mivel — úgymond — az a legrégibb időben is a mienk volt. Ellenben a kútasiak állították, hogy ők drága pénzért, 400 ezüst frtért, vették meg a bajomiaktól, olyan időben, mikor azt ingyen is szívesen odaadták volna. Nekik nem kellett volna akkor sem, hanem hát muszáj volt elfogadni.

Ebből aztán hosszas határvillongási per keletkezett, amelynek az lett a vége, hogy az erdő mai napig is a kútasiaké.

Hanem a bajomi és kútasí bírók mai napig is örökösen torzsalkodnak egymással!

Illyés János.

EGYLETI ÉLET.

a) Az ifjúsági könyvtár bizottsága, végleges megalakulás végett, október 1-én ült össze. Bejelentettek elsőben is az ujonnan megválasztott tagok, úgymint: Vass Lajos, IV éves jogh., Kovács István, I. éves theol. és Lükő László, I. éves jogh. Bizottsági alelnökké s egyszersmind ellenőrré megválasztatott Vass Lajos, jegyzővé Kovács István.

b) Az „Erdélyi önképzőkör“-ben ez éven a következő pályakérdések tűzettek ki:

1. *Írassék románc.* Díja 5 forint. Beadási határidő december 1.

2. *Műfordítás.* Kivántatik Ovid *Tristium liber V.* 5-ik elégiájának alak- és tartalomhú fordítása. Díja 5 frt. Beadási határidő Karácsonyutáni első ülés.

3. *Írassék beszély.* Díja 7 frt. 60 kr. Beadási határidő február 1.

4. *Széptani tanulmány.* Arany J. „Rab gölya“ c. költeményének tartalmi és széptani méltatása. Díja 8 frt. Beadási határidő február 15.

5. *Történelmi tanulmány. I. Mátyás kora politikai, művelődési és társadalmi tekintetben.* Díja 8 frt. Beadási határidő március 1.

6. *Irodalomörténeti tanulmány. Bessenyei György társasága és hatása az irodalom fejlődésére.* Díja 10 frt. Beadási határidő márc 15.

7. Tek. *Zsindely István* tanár úr ez éven „Az analysis és synthesis mennyiségtani és természettani példákkal bizonyítva“ c. pályakérdést tűzte ki. Díja 2 darab arany. Beadási határideje Áldozócsütörtök.

E pályakérdéseknek mind mennyisége, mind minősége komoly igyekezetet mutat a társulat részéről. Annál roszab-

bül esik hallauunk, hogy egyes tagok a társulat békéjét felforgatni törekednek, minek következtében az egyeslet irányában tanúsított illetlen magaviseleteért egy tag jegyzőkönyvileg megrovatott. Sajnosan vettük tudomásul azt is, hogy akadtak egyesek, akik az illetlenkedőt védelmökbe fogadván, tehetetlen elkeseredésükben a társulat kebeléből kiléptek.

c) A jogász-egylet alakulása után megkezdvén rendszeres működését, az önmunkásság folytonos ébrentartása végett következő pályatételeket tűzte ki:

I. Római jogból. Fejtessenek ki a kötetmek keletkezésének módjai, különös tekintettel a Gaius és Justinianus-féle classificatióra. Díja 25 frt.

II. Magánjogból. Vázoltassék a magyar örökösödési rendszer ügy, amint az 1848-ig fennállt vala, s fejtessék ki, hogy ide vágó törvényeinket és szokásainkat miért nem állíthatta egyszerűen vissza az 1861-iki országbírói értekezlet? Díja 30 frt.

III. Büntetőjogból. Adassék elő a magyar büntetőjog codificatiójának története. Díja 30 frt. A beadási határidő nincs jelezve.

d) Az énekkar folyó hó 11-én tartott közgyűlésében tölté be a mult szorgalomszakban függőben hagyott tisztviselői állomásokat, miután időközben azokra önmagokban telhetséget és hivatást érző egyének komolyan képezték magukat s az énekkar is alkalmasnak találta őket, hogy ügyeinek vezetését jó lélekkel rájuk bízassa. Megválasztattak főhangvezérré: M. Forgon Lajos, II. éves joghallgató; alhangvezérré Farkas Lajos, VIII. o. tanuló, ki a törvények értelmében szólamának, az I. tenornak főénekese is. Az énekkar még az ekként is hiányos bizottságot Szabó Lajos IV-ed éves hittanhallgatóval egészítette ki.

e) A gyorsíró-egylet szeptember hó 19-én tartá alakuló közgyűlését; a hivatalnokok megválasztása a következő eredménnyel történt: elnök s pénztárnok Rácz Lajos; alelnök s ellenőr Korocz József; jegyző s könyvtárnok Pokoly József. Az egyesletben a vita-gyorsírászat fog tovább fejlesztetni, míg a levelezési gyorsírás elajátítására az egyeslet kezdők részére tanfolyamot nyit, melyet az alelnök fog vezetni.

e) A tornaegylet, élén még a mult év végén megválasztott elnökével, Hatvani László III. éves joghallgatóval, szeptember 12-én alakult meg. A közgyűlés egyhangúlag ismét Kiss Elek tornatanárt választá meg tanár-elnökévé. Az elnökökön kívül következő bizottsági tagok választattak meg: Eperjesy Ferenc, II. éves joghallgató; Kovács István, I. éves hittanhallgató; Pokoly József; I. é. hittanhallgató, kik mindannyian előtornászok és Pavletits Béla, IV. éves joghallgató, egyesleti tag. Pénztárnok Sebeő Gyula, II. é. jh.; jegyző Papp István, II. éves hittanhallgató.

Az egyeslet munkásságának köréből ki kell emelnünk azt, hogy a tűzoltó-szerek a tagoknak kiosztattak s az azokkal való bánásmódban folytonosan gyakoroltatnak.

Már mind a megválasztott tisztviselők, mind a tagok buzgósága biztos garantíát nyujta az egyeslet felvirágzását illetőleg a jövőre, midőn október 16-án egy váratlan ese-

mény mélyen megsomorította a tagokat. Ugyanis Kiss Elek, az egyesletnek megalakulása óta fúradhatatlan elnöke, sokoldalú foglalatosságát s különösen megrongált egészségi állapotát adván okúl, tanár-elnöki tisztétől megvált. Ilymódon az egyeslet, sajnálattal bár, de kénytelen volt új tanár-elnököt választani. Ecőlből folyó hó 14-én közgyűlés hivatván össze, az egyeslet közlekedéssel egyhangúlag Kun Bélát, jogakadémiánknak új tanárát tisztelte meg bizalmával, ki — amint halljuk — örömmel fogadta azt el, mint olyat, mely a tanárt és tanítványt bizalmasabb közelségbe hozni van hivatva.

Ugyancsak ez egyeslet dícsérvésének egyik főtárgyát képezi az az elismerő jegyzőkönyvi kivonat, melyet október 6-án, az akadémiai igazgatóság útján, mult évi sikeres működéseért az igazgató-tanács jegyzőjétől kapott.

Ez egyeslettel kapcsolatosan lehetetlen a vele benső összefüggésben álló vívó-egyletről is meg nem emlékeznünk, mely — sajnos — egy évi működése után ez évre, tehát csak ideiglenesen — szünetel, amennyiben Kiss Elekben vezetőjét veszíté el. A vívószerék azonban a mult évi tagok között magán útou való tovább képzés végett kiosztattak bizonyos (1 frt.) használati díj fizetése és az esetleges károk megtérítésének kötelezettsége mellett.

f) A sakkör még szeptember hó 20-ik napján tartá meg alakuló gyűlését, amikor is szépszámú tagok jelentek meg a gyűlés helyéül kiirt teremben. Az egyeslet, tisztviselői állásaira a következő egyéneket jelölte ki a közbizalom: tanár-elnök Szivos Mihály, ki a kör fennállása óta folytonosan fokozott hévvel buzgólkodik annak érdekében és semmi fáradságot nem kímél, hogy azt lehetőleg felvirágoztassa; alelnök Erdélyi József, IV. éves hittanhallgató; pénztárnok Jakab Áron, II. éves hittanhallgató; jegyző Lányi Fános, VIII. oszt. tanuló. A kör bensőbb, házi ügyeinek vezetésére, szokás szerint egy bizottság állítatott fel, melynek tagjaiúl megválasztattak: Elek József, IV. éves hittanhallgató; Nagy Ferenc, VIII. és Reiter Géza, VII. oszt. tanuló. A kör eddigi tagjainak száma 32, mely mindenesetre élénk tanujel az ifjúság ez irányú érdeklődésének is. Gyakorlati órák hetenként kétszer tartatnak.

A kör határozatai közül különösen említésre méltó az, melyszerint ezentúl lehetőleg igyekezni fog, hogy a „Vasárnap-i Újság” sakkfeladványait minden alkalommal megfejtse. Rendszeres társulattá tömörüléséről tesz tanúságot az, hogy immár nem a tagok egyéni akarától függ az órák szorgalmas látogatása, amennyiben a kör a hanyag mulasztókra büntetést szabott. Végül néhány új sakktabla hozatala iránt intézkedéseket tett.

APRÓ HIREK.

— Lapunk jelen számához postautalványt melléklünk azon t. előfizetőink részére, kik mult évi előfizetéseikkal még hátrulékban vannak, tisztelettel kérvén őket a hátrulékos összeg beküldésére.

— Főiskolánk újonnan választott akadémiai tanárai, T. Kun Béla és Dr. Finkey József urak e szorgalom-

szak elején, november 10-én foglalták el tanári székeiket, az ifjúság által szívesen üdvözölve s rokonszenvesen fogadtatva.

— *Egy élőhalott* a „Budapesti Hírlap“ október hó 28-iki számában „A haldokló király“ című és D. P. jegyű cikkben a Hegyaljának leendő elpusztulásáról írván, a többek közt főiskolánkat is bevonja gondolkörébe és úgy találja, hogy a sárospataki iskola is aláhanyatlott és a régi sasok helyett törpe fiak bóbiskoló fészkévé lett. Mollözve cikkírónak a Hegyaljára vonatkozó és nagyhangú frázisokból összeallított ömlengéseit, lehetetlen, hogy ellenünk irányzott rosszakaratú és a való tényekkel oly szembeszökően ellenkező megjegyzéseit a leghatározottabban vissza ne utasítsuk. E főiskola ifjúsága mint a multban, úgy a jelenben is megteszi kötelességét; most is legjobb lelkismerete, legbecsületesebb meggyőződése szerint igyekszik magát a haza hasznos, a művelődés és előhaladás magas céljait belátó és előmozdító tényezőjévé felküzdeni. Ha a mult nagyobb szerepet engedett neki, nagyobb alakokat vont körébe, az hazai viszonyaink természetes következménye volt, valamint most is természetes, hogy a pataki főiskola nem lehet a budapesti egyetem. De hogy szemhatára ez ifjúságnak talán tovább terjed a pataki falak vakondtúrásainál, azt kimutatta mindannyiszor, valahányszor arra alkalom nyílt; élénk érzékével mindenkor felkereste a maga számára való szereplési tért. Lehet, hogy Dobránszky Péter úrnak mindez semmi és csak akkor tetszenék talán neki, ha szemhatárunk oly messze terjedne, mint a pozsonyi theologusok egyrésze — egész Oroszországig; de hiába, itt már nem járhatunk kedvébe s maradunk továbbra is azon ifjúság utódai, mely 1848-ban egy szó nélkül sorakozott a zászló alá.

— „*Pápai Ifjúsági Lap*“ címmel, mult hó 31-én jelent meg a pápai kartársak mult számunkban említett vállalatának első terméke. Már ez első szám élénk bizonyítéka ama nemes törekvésnek, mely említett kartársainknak ösztönt és rúgót ad arra nézve, hogy szárnyaikat próbálgatva, lassan-lassan a magasba emelkedhessenek. Tartalmaz az előfizetési felhívás mellett vezércikket Verustól; költeményt Fülöp Józseftől; vig elbeszélést Neupor Bélától és komoly irányú értekezést Borsos Istvántól. Végül „*Iskolai hírek*“ rovata bő tudósításokat szolgáltat az ifjúsági egyesületek működéséről. Meg fog jelenni január és június hónapok kivételével havonként kétszer. Előfizetési ára 2 forint. Örömmel várjuk folytatását!

— *A jogász-egylet*, mint máskor, ez éven is fog műkedvelői előadást rendezni; elő fogják adni Tóth Kálmánnak: „*Nők az alkotmányban*“ című vígjátékát; a szerepek már ki vannak osztva, a betanulás foly.

— *Báro Kemény Gábor*, közlekedésügyi magyar királyi miniszter ő nagyméltósága a Tiszaszabályozási védművek megtekintése végett vidékünkön járván, visszafelé útaztában városunkat is meg fogja látogatni. Bizonyára erős protestáns érzülete vonja ő nagyméltóságát, hogy főiskolánknak százados falait közelről szemlélhesse.

— *V. Krüszelyi Bálint* és *Molnár Lajos*, főis-

kolánknak tanárai, Máramaros-Szigetre utaztak, hogy ott a folyó hó 17-én tartandó *Szilágyi-jubileumon* a tanári kar-nak a veterán író és tanár iránti legőszintébb érzelmeit tolmácsolják s 40 éves tanári pályájának zárpontján üdvözlet-ekkel adózzanak a nemes férfiúnak. Mi kisebbek vagyunk, mintsem hogy a nagyok e lélekemelő ünnepélyén tényleg résztvehetnénk; de abban semmisem gátol, hogy el ne küldjük a Sziget felé fujdogáló szellőtől ama legforróbb óhajtatunkat, hogy a gondviselés a nagy férfiút hazánk és a protestantismus javára még sokáig éltesse!

— *Hírlík*, hogy az ifjúsági zeneegylet Munkácsen, az ottaniak felszólítása folytán hangversenyt szándékozik tartani. Szívvel fogunk örülni, ha e hír csakugyan megvalósul, s barátai vagyunk annak, hogy egyes egyesületek hivatásuknak tudatára ébredve, szélesebb körben igyekezzenek maguknak nevet és dicsőséget szerezni.

— *Tompa Mihálynak* egy deákori levelét van szerencsénk közölni az alábbiakban. A levél *Kis-Győr*ből (Borsodmegye) íratott, hol Tompa a legatio előtti napokat tölté és pedig, mint a levélből kitűnik, karácsoni alkalommal, s hol ifjú korában több ízben szokta a szünidőket tölteni. Ki volt az a Feri barátja, kihez e levelet írta, legfőlebb csak sejtünk lehet, s sejtelmünk oda irányul, hogy az aligha nem *Czike Ferenc*, egykori ladányi ref. lelkész volt, aki sokszor dicsekedett Tompa barátságával. Dátum sincs a levélben, melyről bizton megtudhatnók e levél keletkezési idejét; mindenesetre utolsó diákéveiben 1843—44-ben írhatta Tompa. A levél *Gaál Ferenc*, I-ső éves theologus tulajdona, s következőleg hangzik:

Édes Barátom Feri!

Győrben vagyok, hová ünnepelőtti Csötörtökön délbe érkeztem s leveled figyelmes átolvasása után, arra határoztam magamat, hogy helyeden, ha azt nekem javasolhatod, kin maradok. Céлом nem szükséges írni, hogy tudniillik mi indít erre engem; mert nem kedvező helyzetemet úgyis jól tudod; csak annyit írok tehát, hogy senkit mást helyeddel meg ne biztass, mert én mindenbizonyal elfogadom. — Ünnepelőtt meg nem várhatlak Győrben, hanem így léssz: Szerdán és Csöt. ünnep, Pénteken még az ünnepen kell lenni, Szombaton délben Kis-Győrben együtt találkozhatunk és mindent úgy elvégezünk, mint legcélrányosabbnak látjuk. Csak azt tartsd szemed előtt, hogy én mindenbizonyal elfogadom, és helyedre megyek, addig is pedig, míg együtt lehetünk, — mert minden esetre meg fogsz várni — csókol a

Tégedet

szerető barátod

Tompha M.

Tartalom: „Egy pár szó a maga helyén.“ — „Babyloni Ézsaiás prófétái jellemzése.“ Rácz Lajostól. — „A multból.“ (Vége.) Szabó Józseftől. — „Temetőben.“ Bodnár Istvántól. — „Az eltagadott határ.“ (Vége.) Illyés Jánostól. — „Egyleti élet.“ — „Apró hírek.“ —

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY.

— Megjelen minden hó 15-én. —

Előfizetési díj: egész évre helyben 1 frt. 60 kr., vidékre 1 frt. 75 kr.

— Kiadja az „Irodalmi Önképző-társulat.” —

| Szerkesztőség: Kovács-utca 146. sz. —

Szerény észrevételek.

Egy névtelen cikkíró e lapok legközelebbi számában, a forró kegyelet sugallta meleg hangon emlékezik meg azon jeles férfiakról, akik egykor, részint, mint tanárok, főiskolánk hatalmas, ország-szerte elismert szellemi tényezői gyanánt szerepeltek, részint, mint tanítványok, az alma mater gondjai alatt növekedve, itt szereztek lelkeknek szárnyakat, melyekkel berepülték a tudomány, a költészet széles birodalmát. Lehetetlen, hogy azok a szép szavak, melyek cikkírónak nemes érzéseiről, meleg kedélyéről tesznek tanuságot, minden, a nagyok iránt igazán érdeklődő keblekben meg ne rezegtették volna a kegyelet húrjait; s különösen az ifjúságnál, melyhez intézte cikkíró szavait, a legszentebb dolgok iránt fogékony szívekre ne találtak volna. Jelen igénytelen sorok épen ennek akarnak bizonyítékául szolgálni.

Én korántsem tudok oly szépen írni, mint azt az általam igen tisztelt névtelen író a szóban forgó cikkben tevő; de érzem, hogy mindaz, amit ő általánosságban elmond, szívemig hat s felkölti bennem a vágyat: áldozni elhunyt jeleseink emlékének a kegyelet oltárán. Mi lehet ennél magasabb érzés, szentebb vágy!? Mi lenne a nemzetekből, ha azokat, akik fényt, dicsőséget szereztek számukra, mint futó szél ragadná el a halál, mint örök éjszaka fődne be a sír, hová az élők országából sohasem tévedne egy halovány emléksugár!? Sírva bolyongana Clió a temetők halmain, a szétszórt csontok között, mikor nem találkoznék senki, aki elévülhetlen betűkkel jegyeznék fel a nagyok érdemeit, s ekként adná át az utókor hálás emlékezetének. Megnyugtatónkra szolgál, hogy különösen az utolsó időkben nemcsak külföldön, de főleg ennek példájára hazánkban is szünetlenül füstölög a kegyelet oltára, s tömegeken sietnek az emberek ott áldozataikat lerakni. De mily kevés még ez, ha régen porladó jeleseinket elgondoljuk! Csak ha itt Patakon járunk az emlékezet világánál, mi sok vádló szó hangzik felénk a multból! A kérdéses cikk írója sorban felemlégeti azokat a férfiakat, akik ez iskola sa haza javára, boldogságára tett szolgálataikért, érdemel-

nének tőlünk valamit, ha egyebet nem, egy szerény jelt, mely a sír által eltakart alakot annyiszor, amennyiszor emlékünke idézze. Hát közönyösek maradjunk!? magunkon hagyjuk száradni a vádakat!? Nem. Tenni kell valamit. Cikkíró némileg körvonalozta is az irányt, melyet követnünk kell, ha nagyjaink iránt hidegek lenni nem akarunk.

Bocsásson meg azonban nekem, ha cikkének részletező tartalmát nem mindenben teszem magamévá, s messzejáró terveit nem tartom oly könnyen, oly egyszeribe valósíthatónak, mint ő azt első felhevülésében gondolja. Itt Patakon annyi jelesek porladoznak jeltelen sírok alatt; egynémelyik nem is ismert ponton, talán a temetőnek egy félreeső zugában; s mi érzésben gazdagok bár, de külsőleg, anyagilag szegények még akkor sem jelölhetnők meg nyugvóhelyüket méltóképen, ha ez egyedül a mi kötelességünk, a mi feladatunk volna*). De nem ez. Mi még kicsinyek vagyunk, s a nagyokat érdemeikért a nagyok koszorúzzák meg! Ha majdan, mint hiszem, az egyházkerület böles kormányzói nagyobb mozgalmat indítanak meg e tekintetben, első leend az ifjúság, hogy a tanítványi kegyelet adóját lerója, s a tudomány felkent bajnokai iránt érzett háláját tényleg is kimutassa. Ne ringassuk magunkat csalékony álmokban, s ne igényeljük magunknak e tekintetben a kezdeményezés dicsőségét!

De hát talán egész hozzánk illő cselekedet, hogy főiskolánkban tanult nagyjaink egykori lakóhelyét szerény emléktáblácskával jelöljük meg, mely által nemcsak mi, hanem az idegenek is figyelemztetve legyenek cikkíró szerint a Jehovának Mózeshez intézett szavaival: oldd le a te saruidat, mert szent e hely, itt lakott édes hazádnak ez és ez a jeles férfi!? Szép gondolat, még szebb szavakba öltöztetve; de sajnós, hogy csakis gondolat, mely valóságot aligha ölt valaha! Én nem kishitüsködöm s egyáltalában nem sorozom cikkíró tervét a lehetetlenségek sorába. Nem tartom azokat ábrándos, sőt időszerűtlen gondolatoknak

*) Cikkíró ilyes óhajt nem fejezett ki, sőt maga mondja, hogy Kövy és Hunyady F. sírhelyei ismeretlenek, s ezért szeretné, hogy legalább többi jeleseink emlékéből mentsünk meg annyit, amennyit még lehet.
Szerk.

sem, s ami engem illet, egész határozottsággal tehetem azon nyilatkozatot, hogy cikkíró kegyeletes szavaival az én őszinte érzelmeimet is tolmácsolta; hanem hát tény az, hogy mindezek oly hihetetlen gyorsasággal, mint cikkíró elképze-^{li}), a kivihetelenség látszatával bírnak; s ha csakugyan tenni akarunk valamit, a föllángoló lelkesedés mellett komoly gondolatokra is köteleztetünk. Miért ne lehetne megeselekedni sorban, egymásután mindezeket!? Egyik évben Tompa lakóhelyére illeszténők be az emléktáblát, másik évben Kossuthnak hoznók meg az áldozatot és így tovább.

Nem lehet figyelmen kívül hagyni azonban sokaknak azon nézetét sem, hogy ezek kissé túlságba vitt gondolatok, magasröptű tervek. Hiszen minden nagy embernek egyik vagy másik iskola a szellemi bölcsője, senkisem volt még annyira autodidakt, hogy az iskolát teljesen mellőzte volna. Protestáns iskoláink különösen dicsekedhetnek azzal, hogy — bátran kimondhatjuk — minden más tanintézeteknél számosabb férfiakat neveltek a hazának, a tudománynak, a költészetnek. Ezeknek esetleges lakóhelyét, sokszor pár rövid hónapig tartó szállását miért jelölnők mi meg mindmegannyi emléklapokkal? Hát nem elegendő-e az, ha nevüket Clió fényesen ragyogó arany betűkkel jegyzi be az iskola történetébe!? Oly érvek ezek kétségkívül, melyeket számitáson kívül hagyni aligha lehet!!

Ami Tompa mellszobrát illeti, engedjen meg a tisztelt cikkíró, ha emlékeztetem a múlt évben történetekre. Egyik szeretett tanárunk rendkívül fájlalta, gondolom jelenleg is fájlalja, hogy könyvtárunkban annyi patronusaink és jeleseink mellől a mi felejthetetlen, kedves Tompánk arcképe vagy kisdéd mellszobra hiányzik. Úgy akarta, hogy mint legilletékesebb, a magyar irodalmi önképző-társulat tegyen lépéseket a nemeslelkű áldozatkész ifj. br. Vay Miklós úrnál avégből, hogy ő, ki teremtő géniuszával már több jeleseinknek arcvonásait örökíté meg, hódoló kérésünk mellett teljesítse azon hő óhajtasunkat is, mely Tompa mellszobrának szemléletéhez fűződik. Valaki tett is indítványt a fent nevezett társulatban eziránt; de bár indítványa előbb egyhangúlag elfogadtatott, később bizonyos kétségek merültek fel, s főleg a méltóságos báró iránti illoyalitás szempontjából a társulat határozatát megmásította. Nem tudom, fogva tartják-e még sokaknak lelkét az akkor fölmerült aggodalmak, mert ha igen, úgy cikkíró lelkes felhívása hatás nélkül enyészik el. Mindenesetre szükséges lesz a fölvetett kérdést még egyszer napirendre hozni, s én magam részéről a legőszintebben óhajtom, hogy arra olyan

felelet adassék, minőt a lelkesült cikkíró kíván. Látva, hallva a nemeslelkű bárónak e főiskola s ennek ifjúsága iránti meleg érdeklődését, pillanatig sem kételkedem afelől, hogy kérelmünk nála meghallgatva leend.

Még egy pontjára reflectálok a szóban levő cikknek; értem Fáy András százados születési évfordulójának emlékűnnepét. Már régebben hallottuk illetékes helyről, hogy ez ünnepélyen, mely Kohányon, szülőfalujában fog véghezmenni, a sárospataki ifjúságnak, közelebbről a magyar irodalmi önképző-társulatnak jelentékeny szerepe lesz. Előre örültünk e lélekemelő ünnepélynek, de hasztalan! Újabb értesüléseink szerint, a megye vette kezébe az ünnepély rendezését, s mint a fukarszavú hírlapokból olvastuk, a rendező-bizottságból a patakiakat egészen kifeledezték. Ilyen előjelek után természetesen lehet arra következtetnünk, hogy az ünnepélyen való részvételt illetőleg a pataki ifjúság szintén mellőzve lesz. Mert hogy minket, mint cikkíró mondja, azzal tisztelnének meg, hogy emlékkölteményt olvassuk fel; ez irányban, én legalább még semmi olyat nem hallottam, ami ezen reményre jogosítana fel bennünket. Igaz, a magyar irod. önképző-társulat díjat tűzött ki, egy, a Fáy András dicsőítő emlékdíra, abban a hitben, hogy talán annak idején szükség lesz reá. Ebben a hitünkben még senkisem erősített meg bennünket, s ha csakugyan csalatkoznunk kellene, akkor én nem azt mondom, a mit cikkíró, hogy az irod. önképző-társulat más irányba fordítsa az ünnepélyre szánt buzgalmát, lelkesedését s esetleges költségeit; hanem, igenis, minden mást félretéve, visszaretenthetlen buzgalommal egymaga rendezzen Fáy-ünnepélyt. Ezt megérdemli tőlünk a nemes és nagy férfiú nemesak úgy, mint e hazának a protestantismusnak egyik dicső alakja, de különösen úgy, mint ez iskolának egykori növendéke, büszkesége, dicsősége, mint olyan, aki mindig édesen emlékezett vissza az alma materre, hol pelyhezni kezdetek sas szárnyai!

X.

P. Ovidius Naso „Tristium liber“ primus, 8-ik elegia.

Mint e cím is bizonyítja, nem szándékom Ovid költészetének egész gazdag tárházát felnyitni; nem szándékom őt, még mint levélíró sem, egész teljességében bemutatni, hanem csupán egy levelét ismertetni meg, azt t. i., mely kétségkívül egyike legszebb költeményeinek, s legméltóbban jellemezheti íróját, azt a költőt, ki a korabeli legtehetségesebb költők közt is kitűnt, s kit Seneka a legelmésőbb poétának nevez. De mielőtt ezt tenném, mielőtt megkísérleném e remek művet halvány fordításban visszatükrözni: legyen szabad keletkezésének körülményeit, idejét, helyét, célját, szóval az előzményeket és tartalmat röviden megvilágosítani egy pár nagyobb, általánosabb vonatkozással az egész műre s írójának e korbeli életkörülményeire.

*) Cikkíró, mint cikkéből bárki is meggyőződhetik, épen nem akarja, hogy mindez egyszerre történjék; sőt egyenesen csak Tompára céloz, egyelőre megelégednék az ő lakóházának emléktáblával való megjelölésével, s lassankint következhetnék a többi is. Szerk.

Ovid, költői pályájának mindjárt a küszöbén, általános tetszésben részesült s kedvencévé lett nemcsak az egész római népnek, hanem magának a fenséges Caesárnak, Augusztusnak is, kit versei egészen elbűvöltek. Azonban a sors kerek fordult, ő kegyvesztett lón s száműzetett Tomiba, a Feketetenger partjaihoz Kr. u. a 8-ik esztendőben, s életének ezen szomorú szakában, keserves száműzetésében, írta költeményeinek amaz egész szakaszát, melyből most egy darabot ismertetni szándékozunk. Ez a körülmény teszi már érthetővé költőnek azon sajátos egyhangúságát, mely e nemű költeményeit — úgynevezett elégiáit — jellemzi, mely szerint tárgya valamenynyinek a fájó panasz, vagy a rimánkodó esengés, hangja borús, nem ritkán zord, színezése sokszor nyers vagy épen kirívó.

Felvett költeményét is épen az erős színezés, a csaknem őrjöngő fájdalom, s a legarcúlverőbb szemrehányás jellemzi. Egy volt barátjának írja ezt Rómába, de akinek nevét nem tudjuk, mivel ebben is, épen mint legtöbb levelében, a nevet elhallgatja, nem akarván az őt gyűlölő Augusztus haragjának s az ebből fakadható veszedelemnek kitenni azokat, kiket lelke távolban is forrón szeret. Feddi a névtelen barátot hűtlenségeért, hogy még akkor sem látogatta meg őt, midőn száműzetése helyére indulván, örökre elhagyandó volt Rómát, s szemrehányást tesz amiatt, hogy még el se búcsuzhattak egymástól az utolsó pillanatban. Majd végül fájdalomnak ad kifejezést afölött, hogy egy jó barátot el kelle vesztenie, s inti, buzdítja a hűtelent, hogy feledtesse vele szívtelenségét, változtassa meg a viszonyt és pedig oly formán, hogy a mostani vád helyett őszinte szíveségeért dícsérhesse a jövőben.

E tartalom, e fájó érzelmeket keltő alapgondolat és a végén található emelkedett buzditás, mely olyan elégiászerű vigaszként hangzik, s nemcsak az olvasó lelkét nyugtatja meg, hanem azt is elárulja, hogy az író lelkében szintén helyreállt az összhang, ezek elégiává teszik e költeményt. Benne eszméit illetőleg a leggazdagabb változatossággal, a legkülönbözőbb érzelmeknek egész sorozatával találkozunk, melyek egy baráti szívnek legellentétebb oldalait mutatják fel, de egészőkben véve egy igaz hű barát képét állítják elénk, ki gyűlölni is csak azért tud, feddeni, szemrehányást tenni, sőt a legkiméletlenebbül kifakadni is csak azért tud, mert végtelenül — szeret.

De csakis ennyi benne az elégia.

A tárgyalási mód, az előadás szakgatott volta, a szenvedélylyel folyó rohamos hangmenet, az érzellem magas foka, a hév túlsága, mely által elragadtatván az író, eszének fölibe hagyja kerekedni szívét, egész ellentétben az elégiával, hol gondolat és érzellem, ész és szív karöltve haladnak, nem vezetik, hanem támogatják egymást: mindezek már inkább ódára, sőt rapsódiára vallanak: úgy, hogy talán helyesebben nevezhetnők e költeményt egy rapsodisticus levélnek, mint elégiának.

Mindjárt a bekezdés olyan, hogy inkább Petőfi „Örültjét,” mint Kisfaludy „Mohácsát” juttatja eszünkbe. Első 8 sora ugyanis nem a merengő érzellem hárfáját pengeti, hogy együttérzésre, olvadó fájdalomra hangolja az olvasót; hanem a legvadultabb szenvedély húrjába csapva, mintegy derékon látszik ragadni tárgyát, s így rohan be minden előkészítés nélkül, „in medias res.”

Valóban eme 8 sor, azon alapgondolat világi-

tása mellett, hogy ha egy kebel-barát, kiben föltétlenül megbiztunk, kinek ellenmondás nélkül hittünk mert lelkünk felének, szívünk egy darabjának tartók őt, hűtlenül megcsalhat; ha ez legszentebb érzelmeinket ily kiméletlenül legázolhatja: akkor nincs többé lehetetlenség, akkor minden megtörténhetik a világon — de amely alapgondolatot itt még elhallgatja, s csak a 9—10-ik sorban árulja el — mondom, eme világitás mellett ama 8 sor a legbizarabb, ellenmondásaiban a legtúlzóbb szélsőségeket, a legmerészebb végleteket magába ölelő, de egy ugyanazon pillanatban megkapó és megrendítő gondolatok fanatikuskus halmazata.

És miután ezen nagy általánosságban mozgó, de itt mindamellett is nagyon jellemző gondolatokat feltárja, mint Vulkán, mely kiszórta láváját, lecsilapúlni látszik. De csakis látszik! Alig némúl el, mintha csak újabb erőt meritett volna, rögtön kitör szenvedélye ismét teljes erejével, s most minden áthidalása nélkül a gondolatoknak, az általánosból a részletesbe csap, egyenesen az egyénnek fordul, mi által levele tüstént személyes vonatkozásúvá válik. Hűtlenségét vágja szemébe az ismeretlennek, a miért elfeledheté s gyávasággal vádolja azon esetben, ha talán attól való féltében nem mert vele, a kegyvesztettel, találkozni, hogy elveszitheti a Caesár kegyét ő is.

E részletben főként két dolog érdemel figyelmet.

Egyik az önzetlen baráti érzelmek azon őszinte nyilvánulása, mely mindent, az egész világot birni szeretné a rokonkebelben; de ha ezt el nem érheti, legcsekélyebb részével, rongyolt foszlányaival is megelégszik; sőt ha épen semmitsem nyerhetne, a kétségbeeséstől még akkor is óva lesz, csak legalább csalódásban ringathassa magát, s ne kelljen a rideg valót éreznie, a megvettetését a maga meztelenségében látnia. Ovid ugyanis első sorban megvárta volna, hogy barátja látogassa meg, vigasztalja, könyeit hullassa együvé az övéivel, de aztán enged belőle. Már megelégednék egy köszöntéssel, meg egy tőle jövő pillantással is, csak egy őszinte barát részéről jövőknek tarthatná azokat. Míg végül oda nyilatkozik, hogy örömet okozott volna neki akkor is, ha mindezeket nem szívből, hanem színből teszi is, csak legalább tette volna! Pedig hogy ezt joga volt várni, hogy barátjának ezt meg kellett volna tennie: erre vonatkozólag azzal indokol, hogy emlékezteti barátját az együtt töltött boldog órákra, rámutat közös emlékeikre, s általában mindarra, mi őket hosszú időn át oly szorosan összefűzte.

A másik, mi figyelmet érdemel, a szenvedélynek azon fokozatos alászállása, mely mind enyhébb-enyhébb lesz, s végül olvadó érzelmebe megy át. Ekkor azonban, mintha megbánná ez elérzékenyülést, ismét komolyabb hangot kezd s annak meggondolásánál, hogy minden közös emlék feledve, minden összetartó kapocs széttörve lett, amely fokozatosan szállt le előbb, époly fokozatosan emelkedik fel ismét az érzelmelek lépcsőin át a szenvedély fokáig, úgy, hogy e középrészt, a szemrehányást, ugyanazon hangon végzi be, amelyen megkezdette, s ami legfőbb érdeme, nemcsak saját lelkében hullámszik ily szabályosan fel s alá az érzelmelek tengere, hanem az olvasó is az övével együtt áll vagy esik. Valóban bámulnunk kell azt a könnyedséget, de méginkább azt a közvetlenséget, melylyel Ovid az érzelmelek skáláján játszik, s amelylyel azon olvasóit ringatja.

De bármily keserűek a szavak, melyeket szive fájdalmában kiönt; bármily égető a vád, melyet a

most ismertetett részletben barátja arcába csapkod : szíve mélyén mégsem tudja megtagadni a barátot. Érzí, hogy szereti azt mégis, azért fáj neki, hogy így van és nem másként. Épen ez újabb változást, érzelmeinek ezen szelidült menetét tükrözik már vizsgálva a költemény utolsó sorai, melyekben ismét minden előkészítés, minden átmenet nélkül ugrik le az érzelem alantibb fokára, hol mintegy közvetíteni akar, nemcsak, de maga mentegeti amannak hűtlenségét és a saját efeletti kifakadásait, mintha csupán az ő morosus, rossz kedély-hangúlatja hozta volna magával mindazt. Végül pedig csaknem rimázkodásra fakad, hogy változzék meg iránta, miközben nyíltan elárulja, hogy az esetleges megváltozás már csak gondolatban is mily jól esik neki.

Igy ismervén már a költeményt, ha most az egészen áttekintünk, azonnal meggyőződhetünk, hogy szintén akaratlanul is három részt különböztethetünk meg abban. Van bevezetése (1—10.), melyben a legmegragadóbb hasonlatokkal korbácsolja fel a kedélyt, egészen megfelelően az erős izgalmakat igénylő tárgynak, melyhez csaknem észrevétlenül, de mégis egész következetességgel vezet el az olvasót. Erre következik maga a tárgy, annak kifejtése, megvilágítása és indokolása (11—44.), egyenesen oly szellemben tartva, minőt a bevezetés után méltán várhattunk. Aztán jó a harmadik rész, a befejezés (45—50.), mely feladatának ismét a legfényesebben felel meg, midőn a két előbbi rész által felzaklatott kedélyeket lecsilapítja, a zajló tenger nyugtalan felszínét elsimítja, s az érzelmeik háborgásában összhangot, boldog nyugalmat teremt. S épen mert minden levélben ezen részeket keressük, az egyes részekről, az itt érintett feladatok megoldását várjuk: ennél fogva e jelen művet mint olyat, melyben ama kellékek hiány nélkül megtalálhatók, valódi műtökelyre vitt darabnak nyilváníthatjuk.

De nem szólok többet a műről, nehogy nagyobb igényeket támaszszak, mint amelynek a valóság megfelelehet. Csupán azt említem még meg, hogy az eredetiben e mű distichnokban lejt, mihez én is hű akarván maradni, ugyanily méretben adom. És most háttérbe vonulok, hadd szólaljon meg már a költő következőleg:

Visszafelé foly a víz mederében torkolatától,
Nap szekerét a lovak vissza, keletre, viszik,
Csillag a földön jár, eke-vastól szántva az ég lesz,
Lángot a hullám vét és vizet a tűz okád! . . .

5. Bármi csodás esemény törvényeken épül ezentúl,
S nem marad útján meg semmisen a nap alatt!
Mind betelik, minek én lehetőségét tagadám még,
És nincs semmise, mit el ne hihetne az ész!
Ezt én mondom, s azért, mivel épen abba' csalódtam,
10. Akit támaszomúl véltem, ah én nyomorúlt!
Annyira elfeledél hát, hűtlen! annyira engem,
S annyira rettegtél látni bukott hívedet:
Hogy föl sem kereséd vigaszszal a porba tiportat?
Sem temetésemen, ah! szívtelen, ott se valál?
15. Hát te a sérthetlen, sőt drága baráti nevet csak
Hitvány cafranguknak nézheted s eltapodod?
Ilyen szörnyű csapássújtotta barátho' benézni,
S száz gyógy-írjával őt felüldíteni mi volt?
Hogy — ha nem is siratod szomorú sorsom — legalább csak
20. Álszavakon tártad volna ki bánatodat!
Egy köszönésbe csupán, mit még idegen se tagad meg;
Őh ebben vettél volna te részt legalább!
Végsőt pillantván szemeimbe — miket soha többé
Nem láthatsz — akkor, még amikor tetséd.

25. Hogy legalább egyszer lehetett vón' még kicserélünk
Földön ezen szavakat: Óvjon az! . . . Áldjon az Ég!
Hisz mondták sokan ezt olyanok, kikkel viszonyom sincs,
Érzelmök jeleül könnyeket ontva szemök.
Hát? . . . ha az életmód, viszonyok, s oly hosszú időnek
30. Hő érzelmei nem vonzanak össze: mi lesz?
Hát? . . . ha nem ismernéd örömid s oly sok komoly órád,
És ha nem ismerném én se talán a tied?!
35. Óh! szél hordta tehát tova mindezt, vagy valamennyi
Léthe vizébe merült és tova téle rohan!
Úgy hiszem én, téged nem Róma nevelt kebelén fel,
Róma, hová immár én sohasem mehetek.
Nem, hanem a sziklás Pautus balpartja növelt tán,
40. Vad Sarmátia vagy Seythia bérci közt.
Kebledben az erek kova-árral vannak előntve,
És közepén mint szív, egy hideg ércetömeg ül.
Feluevelő dajkád tigris vala, tej-tele emlőt
Az tartott egykor gyermeki ínyed elé.
45. Csak bajomat szivedre kisé vennéd közelebbről:
És hogy dúrva valál, már is előlve e vád.
Ámde mivel növelé az is a sors-merete csapást még,
Hogy jó napjaim oly szertelenül kevesek:
Vidd ki azért, hogy vétked egész feledésbe merüljön,
50. És dícsérjen az ajk, mely ma panaszra fakadt!

Tóth Miklós.

TÁRCSA.

Margit szigetén.

— 1885. augusztus 20. —

Itt vagyok hát végre
Hova olyan sokszor vonzottak a vágyak.
Őh ez éden kertben, hol minden örül, tán
Megenyhül a bánat! . . .
— Úgy fekszik a sziget
Az öreg Dunának két karja közt épen,
Mint mosolygó gyermek jó édes anyjának
Szerető ölében.

Mennyi rémek látvány! . . .
Itt hő forrás vize zúg, forog egy körbe,
Mignem nyilást talál, s ezüst színű habbal
Le nem hull megtörve.
Aztán zokogás közt
Folyamba siet, hol nyomtalan elenyész . . .
E kép lelkeimig hat. . . és e kedves helytől
Elválni oly nehéz!

Ott fürdői lak van.
Előtte meg oly szép tarka virág-szőnyeg,
Minőt angyal-kezek legszebb, legédesebb
Álmaimba szönek.
És ha virágiból
Szakitok egy-kettőt, könyezve tépem el.
Oh mert nincs, a kinek mosolygva nyujtanám:
Kihült a lány kebel!

Errébb mohos falak.
Régen e helyen állt a szent Margit zárda,
Mely a csalódástól vérző szívet mindig
Hű keblére zárta.

Ime most rom-halom.
Megindulás nélkül, hogyan szemlélhetném?!
Pusztul egyre, pusztul . . . pedig átöleli
Kedvese — a repkény.

Ettől nyugat felé
Néhány fiatal tölgy vet kellemes árnyat,
Hol egykor a „Toldi dalnoka“ bús lantján
Föl-fölsírt a bánat.
Most e hely is üres,
Csak a fáról hull le egy-egy sárgult levél.
Mintha ezt susogná: Ne viruljak én se,
Ha a költő nem él!

Emitt rózsá-lugas
Zuhogó szökőkút felett borúl össze,
Hogy nyíló virágit hű szerelmesének
Csókjába fűrészsze.
Jön a napsugár is,
Ez álnok csábító, hogy csókját kínálja . . .
Ugy örül a virág! . . . de megindul az én
Borús szemem árja.

Alább mulató tér.
Rajta cifra népség foglal itt-ott helyet,
Hol pohárcsengés közt mindenki jó kedvvel
Tréfál, dalol, nevet.
Levert csak én vagyok,
S ez a szegény szív is azért fáj annyira,
Mert épp most húzták rá búsan, siralmasan
Azt, hogy: „Mély a Rima. . .“

Míg így elmerengek,
A multa gondolva, lelkem borus dalán,
Hajó is érkezik, horgonyt vet a sziget
Keleti oldalán.
Tolúl a néptömeg —
Én is búcsut intve földéltre lépek,
Bezárva szívembe legdrágább emlékül
Minden egyes képet.

Szuhay Benedek.

Őszi este.

Künn sivit a szél, sűrű, aprószemű eső csapkodja az ablakot; benn a kályhában vígan lobog a tűz, s a tejüveg alatt szelid fényű lámpa világítja be íróasztalomat, magát a szobát félhomályban hagyva.

Egyedül ülök a tűz előtt; e mord idő távol tart minden látogatót s engem is szobámba zár. Nincs kedvem kimenni. De minek is, hova is mennék? Künn az utcán víztenger terül el, s midőn azon áthatolva elmegyek egyik barátomhoz, az talán nincs otthon, a másik el van foglalva, s el-, végigjárjak néhány utcát, míg a harmadikhoz érek, hogy megoszszam vele — unalmát. Mert az ily idő igen sok embert lehangol, szótalaná, komorrá tesz, önkéntelen borongó gondolatokat kelt benne; mintegy életének elmúlt, avagy ezután bekövetkező szomorú óráit idézi lelke elé; a külvilág komor képe magával ragadja a napsugártól, örömtől, virágtól, daltól fosztott borongásba. . . Rám pedig másként, majdnem ellenkezőleg hat. Először is kellemessé teszi otthono-

mat; oly vonzó ilyenkor saját — különben meglehetősen üres — szobám is, hívogat magához, ígéri, hogy kárpótolni fog azért, amit künn nem találhatok. Oly kellemes ilyenkor a kályha mellé telepedni, kedves melege, szárnyaló lángja —, mely hol fellobban s fantastikus képeket rajzol a falra, melyeken szemünk, lelkünk elmereng, — hol elszunnyad: még a legridegebb szobát is olyan otthonossá, barátságossá, lakályossá teszi, hogy az ember egész elfelejti, mikép egyedül van, — mintha nem is ismerte volna az unalmat!

S én nem is vagyok egyedül! A láng által rajzolt lebegő alakok életre kelnek előttem: a fel-fellobbanó fény olykor jobban bevilágítja a szobát, egy percre jobban előtűnnek a képek kereteikben, mintha megelevenülni, beszélni akarnának; majd megint homályosabban, halvány körvonalakban mutatkoznak. Nézem, nézem őket, s róluk eszembe jut a mult, körüllebegnek egyes emlékei, mindenik elmondja a maga élményeit; s a lefolyt órák, percek visszaidézése közben jobban eltöltöm időmet, mintha valami unalmas társaságban szenvednék halálos kínokat.

Az ablakot rezgető szél mindig velem van, mindentűvé elkísér; mellettem van, midőn újra álmodom gyermekálmaimat, midőn újra nevetek ifjúságom bohóságain, s midőn újra átélem a csak nem rég mult napok szomorú-bús óráit.

Nézek a percegő, vígan lobogó tűzbe. S midőn sokáig nézem, lassankint mozgó tömeget veszek benne észre, mely mindjobban kiválik, megkülönböztethető lesz, s végre tisztán elém áll s felismerem benne oly igen szeretett barátomat, ki később oly szívtelenül megcsalt, szinte látom arcának sátáni gúnyos mosolyát; majd más alak tűnik fel: rózsás arccal, mosolygó kék szemekkel, ragyogó aranyhajjal, csacsogó ajkakkal s előttem áll ideálom, akit csak egyszer láttam az életben, akkor is csak egy percre s azután eltűnt; majd megszélesedik a láttér, mind több-több alak lesz látható, fény, pompa s jó kedv ömlik el rajtok s lassankint kiviszem, hogy egy báli mulatságot szemlélek, a zene izgatóan szól — a szél cseng fülemben — s ott lejt ő is kipi-rupt arccal, mint egy pillangó . . . s tovább . . . tovább.

A szél által dühösen megrázott ablak zörgése ver fel ábrándozásomból. Szétteltekintek . . . tehát csak az ábránd képei játszottak velem s nem a mult emlékei?

A mult tiszta, rideg képei azok.

Óh a mult képei közt nem mindenik kellemes; sok fájdalmas érzelmeket idéz fel, s mégis szeretünk ez emlékek közt barangolni, hogy még egyszer átéljük a mult örömeit, reményeit, vágyait s csalódásait.

A mint felkeressük a régóta omladozó vármaradványokat, mint egy szebb multnak tanúit, emlékeit, hogy édes regéket suttogjanak a daliás mult dicsőségéről, fényéről; — s amint szeretünk sétálni őszzel a sárguló lombok közt, melyek búsan lassú enyészettel szállnak le a földre, bennök a mult tavasz szépségeit látjuk, érezzük most is: épen úgy szívesen száll vissza az emlékezet saját multunkba, hogy felviduljon, vagy elmerengjen azon.

Előveszem a multról megmaradt, megőrzött emlékeimet, hadd regéljenek a multnak egy-egy érdekesebb, ragyogóbb képéről, hadd mondják el vallomásaikat. Íróasztalom egy külön fiókjában őrzöm őket: régi névjegyek, levelek, arcké-

pek, egy-egy hajfűrt, tánc- és cotilionjegy mellett itt van egy *emléklap* halvány rózsaszínével, egy *szalag* egészen megfakulva s egy hervadt, száradt, színevesztett *rózsa*...

Mindenik tud valamit beszélni...

Az emléklap *első* szerelmem egyetlen emlékjele; milyen régi időből való! Fialtam, még alig növe ki a gyermekkorból, s szívem lángra gyúlt iránta... szerettem őt ábrándosan, minő az első szerelem szokott lenni. Néha órák hosszan elácsorogtam az utcán, hogy megláthassam, midőn ment haza a nevelőből, hogy egy szót válthassak vele (t. i. köszönhessek neki), s hogy egy pillantását megnyerhessem. Sokszor a legzordonabb időben kísértáltam a város végén fekvő házokig, remélve, hátha megpillanthatom az ablakon át kedves fejcskáját. Egy-egy majálison nem volt boldogabb halandó nálam, hiszen akkor nemcsak eleget beszélhettem vele, de át is ölelhettem karsú derekát... De édes álmaim nem sokáig tarthattak... jönnöm kellett, ott kellett hagynom a kedves kis várost — talán örökre! Eltávozásom előtt való napon szintén kint mulattunk a fenyves ölen; mondtam neki, hogy holnap hazaútaozom s egyúttal — maig sem tudom, hogyan? — bátorságot vettem magamnak kikérni engedélyét, hogy holnap búcsulátogatást tehessek nálok. Megadta. Másnap ott voltam, beszélgettünk mindenféle közönyös dolgokról (mennyi szépet akartam neki mondani s egyetlen okos gondolat alig jutott eszembe)... egy percre egyedül maradtunk a szobában, erre én, már bizonyosan nem tudom, micsoda emléket adtam át neki, ő pedig ezt az emléklapot nyújtá; az igazhitű mohamedán nem közeledik nagyobb áhitattal Mekka felé, mint a mily áhitattal vettem én ezt tőle. „Rózsa... barátság... örök emlékezés!” stb. stb. Hányszor csókoltam meg kedves betűidet, bájos kezének vonásait! Hányszor névalírását! Vajjon ő emlékezik-e még reám! Kedves bohó napok!

Az a fakult szalag egy kedvesen eltöltött báli éj emléke. Ott volt a kis Giza, kivel úgy szerettem mindig évdni, mintha csak kis lány lett volna; hiszen kiesi is volt; könnyű habtermete, mosolygó kék szeme, örökké nevető ajaka hasonlított az örökké üde, ragyogó olasz égaljhoz. Ez estén lengő fehér ruha övezte karsú derekát, s mikor táncoltunk, igazán mintha csak repült volna karjaim között! Hejh, ha nekem szárnyaim lettek volna!

Már a második négyes közeledett s én még mindig vele táncoltam; mintha más leány nem is lett volna a mulatságon, csak ő mellette voltam s ő nem küldött el; mindenkit, ki táncra kérte, azzal utasította el, hogy táncai már le vannak foglalva; pedig én jól tudom, hogy nem voltak, mert én az első pár tánc után, hogy másnak is útát engedjek s esetleg neki se legyen unalmára, nem kértem fel mindjárt, a következőre; de így, — minthogy ő mindenkit kikoszorozott: édes örömmel vettem tudomásul, hogy újra csak engem választ táncosául — a második négyesre is!

Olyan kellemesen, olyan bohón elbeszélgettünk; nem szóltunk szerelemről s más ilyesmiről, de a legközönyösebb szó is ékes vallomás, illetve annak elfogadása volt.

Szünóra alatt együtt sétáltunk, azután leültünk egy magános helyre, hűs lombok közé, s ott csevegett nekem, mint egy kis madár.

Szünóra után engedelmet adott, hogy mással is táncolhassak; hiába jöttem el, azért ott maradt minden gondolatom körül, tekintetemmel felkerestem... Később azt kérde tőlem, nem láttam-e a legyezőjét? Gondoltam, hátha ott hagyta, a hol szünóra alatt ültünk; csakugyan ott találtam s mellette ezt a szalagot, mely — nem tudom — keztüjéről, ruhájáról, virágjáról ésett-e le? Én hévvel ragadtam ajkaimhoz s gondosan eltettem, mint egy felejthetetlen drága éj emlékét!

Hogy megfakult, hogy összegyűrődött! Milyen szép volt akkor! De vigasztalódj, szalagocskám! nemcsak te változtál meg, a ki viselt egykor, az se különb! Csak te beszélj nekem máskor is e báli estről, a mi aztán történt, azt feledjük el!

S ez a sárgult, összeszáradt rózsza, csak romja annak a nyiló rózsabimbónak, melylyel Emmi megajándékozott, melyet én keblemre tűztem s később is kedvesen őriztem. Szegény Emmi! most is elmegyek gyakran a temetőbe s egy könyvet ejtek sírjára. Hiszen megérdemli az, a ki úgy szeretett! Óh milyen vidám volt mindig! mosolygott, élcelt; nem lehetett egy komoly szót hozzá intézni, hogy ő abból tréfát ne csinált volna. A sentimentalismus, világfájdalom az ő láttára messze elszökött. Hogy mulattunk akkor kint a hársak alatt! ki hitte volna, hogy esztendőre rá a földben nyugszik, s mi nem halljuk többé az ő víg kacaját! Milyen csapongó jó kedve volt, mintha csak előre érzett volna valamit; de hisz boldog volt, menyasszony volt! Ott kapta csiráját betegségének; óh, hogy aggódtunk érte, hisz' mindnyájan rajongva szerettük, s ő mily türelmesen várta a gyógyulás napját. S az a nyomorult... kinek csak annyi hivatása volt, hogy ez angyal által nyújtott boldogságot elfogadja akkor hagyta el — cudarul. Ez volt halála. Szegény Emmi, hogy szeretett! ettől fogva szemlátomást hervadt!! Tudta ő is, hogy mily fájdalmat okoz könyezetének emésztő betegsége s igyekezett mosolyogni... a ki pedig látta, az sírni szeretett volna! Néhány hónap s elhalt örökre mosolyod!.

Szegény Emmi!

De hah! — utólsót lobbant tüzem, ábrándozásim közben egészen kialunni hagytam.

Isten veletek, elmosódott ábrándképek! ti kedves emlékek, Isten veletek!

— s.

Bethlehem.

— Ebers: „Palestina in Wort und Bild“ című művéből. —

Alig lehet utazást képzelni a földön, mely alatt oly számos emlék ébredne fel lelkünkben, oly számos hírneves egyéniség csatlakoznék hozzánk útítársul, mint azon a rövid hegyi, majd mély úton, melyen a Jeruzsálemtől $8 \frac{1}{2}$ távolra eső Bethlehembe lovagolnunk. Az ó-szövetség ezen az úton vezeti elénk Ábrahámot fiával, amint tekintetével a Mória hegyet keresi; itt tartózkodott Jákób szomorú szívvel, legkedvesebb feleségét temetve el. A fensíkon vizsgálta Dávid Izrael legerőteljesebb férfait, s készült a jebuziták támadására. A későbbi békés napokban ezen a, most már kikövezett úton robogott végig nem egyszer fiának, Salamonnak kocsija, midőn az etami kerteket meglátogatta. Ezer év elmúltával a Dávid-törzs legdicsőbb sarjadékának anyja,

ezen az úton ment végig fáradtan, hogy atyáinak városában jelen lehessen a népszámlálásnál, s ugyanott a világot megajándékozza a Megváltóval.

A Jeruzsálem nyugati oldalán levő Jafa-kapún át hagyjuk el a várost. Az út a Himnonvölgy felső részén vezet el, s lassankint a völgy nyugati partján haladunk. Az út mindinkább nyugatnak fordul, s a máltai lovagrend menháza és kápolnája mellett elhaladva, egy kis négyszögű, fehér s gömbölyded kupolával borított épülethez jutunk, mely épenúgy néz ki, mint egy mozlím Veli (szent sír). Szép neve van: Rákhel sírjának hívják. Évszázadok előtt egy márvány pyramis állt a sír felett, a mai épület 1841-ben épült; minden egyszerűsége mellett is a zsidók és mozlímek nagy tiszteletben tartják. Mert a hagyomány e helyre vonatkoztatja azon szavakat, melyeket Mózes I. k. 35. f. 19. versében olvasunk: „Meghala annakokáért Rákhel és eltemetették az úton, melyen mennek Efratába, mely most Bethlehemnek nevezetik. És állata Jákób oszlopot az ő temetése felett, az mondatik, mind e mai napig Rákhel temetése oszlopának.“ De a Sámuel I. 10. 2. versében foglalt adatokból világos, hogy Rákhel sírját a Bénéjámín és Efraim törzs határában, tehát Jeruzsálemtől északra kell keresnünk.

Mielőtt az utolsó emelkedést megtennők Bethlehem felé, szemünk még egyszer megpihen a város halmain; ezüstfehér olaj- és fügefák és szőlőágak támaszkodnak a sziklás falakhoz, míg lentebb bársony-puha fű takarja a mezőt. A város régi nevét változatlanul megőrizte. A „*Bet-Lahem*“ arabul tulajdonképen hús-házat, héberül kenyérházat jelent. Mindkettő a *kenyérhely, táplálék hely* fogalmat fejezi ki, mert Bethlehem a legrégebb idő óta kopár környékével, különösen a keleti Juda-pusztasággal szemben termékenysége által tűnt ki. A régi város kőfalainak és kapuinak ma már semmi nyoma; a háború zivatarai, melyek a szentföldön oly gyakran végigzúgtak, ezeket se kimélték meg a pusztulástól. De a város fekvése ma is a régi, két halmon terül el a mostani ó-város, keskeny hosszú főútcájával.

Bárhova tekintünk is a városban, bibliai emlékekkel találkozunk. Az a nagy — keletre fekvő — épületesoport, melynek külseje semmi határozott építészeti irányt nem képvisel, a *Krisztus-születésének híres temploma*, körülvéve római és görög kath. és örmény kolostorokkal. Túlnan rajta Judea kopár síksága terül el, a helységtől csak azon lapály választja el, melyen Bethlehem gazdag búzaföldei hullámanak. Itt szedte Rúth Boáz földjén a kalászt. Egy csoport olajfa egy romhalmazt vesz körül, mely azon helyet jelezné, ahol az Úr angyala a pásztorokhoz leszállt és nekik az Üdvözítő születését tudtúl adá. Lukács evangéliomában (2. 8.) általánosságban csak annyi van mondva: „Valának pedig pásztorok azon tartományban . . . künn a mezőn . . . az ő nyájok mellett,“ de a hagyomány határozottan megjelöli az illető helyet is; annyiban azonban helytelenül, hogy a pásztorokat oly helyre teszi, mely Bethlehem egész határában legalkalmasabb a földművelésre s így nem használják legelő gyanánt. Ama romok valószínűleg egy templom maradványai, melyet itt emeltek az első „Dicsőség a magasságos mennyekben!“ tiszteletére. A város északkeleti részén egy kis sziklalapot veszünk észre, melyet a hagyomány Dávid

történetével köt össze. Ugyanis 3 víztartó van a sziklába vájva, melyek közül a középső a XV-ik század óta Dávid kútjának nevezetik; állítólag erre gondolt Dávid, midőn felkiáltott: „Kiesoda hozhatna nekem vizet innom a bethlehemi forrásról, mely a kapú előtt vagyon? Akkor a három vitézek általvágák magokat a filiszteusok táborán és meritének vizet a bethlehemi forrásból, mely a kapú előtt vagyon, melyet elhozának és vivének Dávidnak“ (II. Sámuel 23. 15.).

De a pásztor-király minden életmozzanata semmiséggé törpül, mihelyt rá gondolunk azon nagy eseményre, melyre szemben itt e nagykiterjedésű épület emlékeztet: *Itt született Krisztus!* Nevezetesen állítólag a Mária-templom azon barlang felett épült, melyben az Üdvözítő a világot megpillantotta. Némi kis eltérés a Jézus születési helyére vonatkozólag, már a két legrégebb tudósításban is észrevehető. Lukács evang. szerint (II. 7.) Mária helyezteté fiát a jászolba, mivelhogy nem vala nekik helyök a vendégfogadó háznál. Ellenben Justin Martyr (a II. század első feléből) azt mondja, hogy József az egész faluban nem talált szállást, miért is egy közeli barlangban állapodott meg, itt szülte Mária Krisztust és egy jászolba helyezé. A vendégfogadó (Chän) csakugyan lehetett egy kitágított barlang, vagy egy barlanggal összeköttetésben állhatott, miként mai nap is gyakran lehet látni Palaestinában, hogy némely háznak hátsó részét egy barlang képezi, másoknál meg egy nyílt barlang van a barom számára. Némely ily üregben, például túl a Jordáun, Teküa és 'Arak el-Emir mellett, a sziklába vágott jászol is látható, úgy, hogy a barlang istálószerű felhasználásához kétség se férhet.

A mostani születési kápolna már természetesen nem barlang. Tobler pontos vizsgálatai kiderítették, hogy falazata nem sziklafal, hanem egyszerűen kőfal. De egyúttal ugyane kutató, Willibald zarándok (Kr. u. 728.) figyelemre méltó feljegyzéseire tesz figyelmessé, aki azt mondja, hogy kevéssel az ő látogatása előtt a barlang eredeti alaka megváltozott és a sziklába egy négyszögű tért vágtak ki. E tény megerősítésére szolgál az a körülmény is, hogy a születési kápolnával északnyugot felől egybekötött földalatti üregek ma is tisztán sziklából vannak kivájva. Teljesen elvitathatlan tény, hogy ugyanazon a helyen, ahol jelenleg a Mária-templom emelkedik, 330-ban Konstantin császár parancsára egy szép bazilikát építettek, és míg némely kutatók, mint például Tobler, úgy vélekednek, hogy Justinian 200 évvel később azt teljesen újonépíttette, a kitűnő régész, gróf de Vogué azon nézetben van, hogy a jelenlegi épület egészen a Konstantin-féle; Sandel építész is határozottan állítja, hogy későbbi újonépítésről szó sem lehet, miután az ugyane egyenemű anyag, ugyanazon rétegmagasság, s a kövek ugyane egyenemű kifaragása a templomot egész összességében egy korszak művének tünteti fel. A több ízben eszközölt restaurálási munkálatok a templom eredeti fekvését, alkatát nem igen változtathatták meg, úgy, hogy ezt a tiszteletre méltó Bazilikát jogosan tarthatjuk a *föld legrégebb keresztyén templomának*.

A templom öt hajóból áll, a főhajó szélesebb, mint két oldalhajó összevéve. Az oldalhajókat két-két oszlopsor képezi, mindenik sor 10 oszlopból áll.

A születési kápolnába kő-lépeső vezet le; a kápolna falai márvánnyal vagy szőnyeggel vannak bevonva. A születéshelyet egy fülke padlóján egy ezüst-csillag mutatja; átellenben egy márvánnyal kirakott mélyedés a régi jászol helyét jelzi. A falak régibb és újabb korbéli képekkel vannak borítva. Az Üdvözítő jászola mellé temették el Hieronimus atyát, aki egy oldalüregben 34 évig lakott, s a hagyomány szerint a biblia latin fordítását itt készítette.

Mint már említők, közvetlen a Mária-templom mellett három kolostor van. Ezekről távolabb ismét barlangszerű üregekre bukkanunk; ezek egyikéről a legenda azt beszéli, hogy József Máriával és Jézussal Egyiptomba való menekülése előtt Heródes dühe elől ide rejtőzködött el, az Isten anyja mellől néhány csepp a földre cseppent, s ettől nyerte az illető barlang tejfehér színét.

EGYLETI ÉLET.

a) *A magyar irodalmi önképző-társulat* műfordítási pályázatának határideje, folyó hó 3-ik napján járt le. A kitűzött óráig a titkári hivatalhoz 4 pályamű érkezett be, mely mindenestre élénk tanújele az ifjúság munkakedvének. A bíráló-bizottság tagjai ugyancsak a fentírt nap tartott ülésén megválasztván, véleményének a lehető legrövidebb idő alatt való előterjesztésére felkérte.

b) *Az Erdélyi önképző-kör* beléleletéből mult számunkban említettük, hogy a kör egyes tagjai a társulat békéjét felforgatni törekedtek, s közülök egy tag jegyzőkönyvileg megrovatván, néhányan az e feletti tehetetlen elkeseredésükben elhagyták a társulatot. Erre vonatkozólag a kilépett tagok azon helyreigazítást közlik velünk, hogy a megrovatás nem törvényesen, hanem azon kényszerhelyzet folytán jött létre, melybe a társulat hozatott. Ami pedig az egyesek kilépését illeti, az nem a megrovatás feletti elkeseredés, hanem az ügy tárgyalásánál elkövetett azon eljárás következtében történt, melynél fogva nekik, kik a többséggel ellentétes állást foglaltak el, ki kellett lépniök. Mi nem akarunk pártállást foglalni, s így örömmel vesszük tudomásul, ha kedvezőbb színezetű helyreigazításnak kell helyt adnunk; de bármilyen volt is az ok, újlag csak sajnálatunknak adhatunk kifejezést a bekövetkezett egyenetlenségek felett.

Ami a kör közelebbi életmozzanatait illeti, legelső pályakérdése, a *románc* lejárt, s a kitűzött határidőig 6 versenymű érkezett; de a bírálók egyiket sem találták jutalomra érdemesnek, s így e pályadíj újlag kitűzetett. A társulat alelnöke (körülbelül a fennebb említett események következtében) állásáról lemondván, utódjává Rácz Kálmán, VIII. osztálybeli tanulót emelte a társulat bizalma, majd az ekként megürült könyvtárnoki állomásra Átányi Lajos, VII. oszt. tanulót választották meg. Különös elismeréssel emelhetjük ki a társulatnak azon hazafias tényét, hogy szerény filléreiből az „Erdélyi közművelődési-egylet“ magasztos céljára 10 forintot szavazott meg.

c) *A gyorsíró-kör* buzgón folytatja megkezdett tanulmányait. Közelebb, részint az elért siker dokumentálása, részint a tagok buzgalmanak fokozása végett, december 13-án havi versenyírást rendezett, melyen az 1 frt. díjat Pokoly József, I. éves theol. nyerte el, mint aki legtöbbet, egy perc alatt 151 szótagot írt le.

APRÓ HIREK.

— *Gyászhir.* Váry József, VII. oszt. tanuló november hó 21-én, súlyos szenvedés után elhunyt. Az igazi részvétlonyei kísérték a nemes törekvésű, derék ifjat korai sírjába. Áldás emlékezetére!

— *A hittanhallgató ifjúság* november 29-én közgyűlést tartott, s itt egyhangúlag, nagy lelkesedéssel elhatározta, hogy a mult éven oly szép sikert elért s a közönség előtt oly jó hírnévre emelkedett *theologus-bátl*, a jelen iskolai évben is meg fogja tartani. A theologiai ifjúság a legnagyobb igyekezettel mindent el fog követni most is a bál sikere érdekében, s azt hisszük, hogy a t. közönség jóakarátú támogatását most sem fogja tőle megvonni.

— *Baráti kézből helyreigazítást* kaptunk „Szemere Bertalan s a sárospataki ifjú-egyesület“ című közleményünk amaz állítására vonatkozólag (3-ik szám, 38-ik hasáb. 5-ik kikezdés végsorai), hogy az ifjú-egyesület az 1837-iki Parthenont nem Kölceynek ajánlotta, hanem gr. Teleky Józsefnek. Helyreigazító szerint ez állítás nem felel meg a ténynek, s amint alkalmunk is volt meggyőződni, az illető Parthenont csakugyan Kölceynek ajánlotta az ifjúság, miként a „Kölcey Ferenchez“ című ajánlat következő sorai kétségbevonhatatlanul bizonyítják: „Fogadd el örök tiszteletünk jeléül e kisedő koszorút, melyet ifjú szorgalmunk a honfiúi és emberi érzelmek gazdag virágú, de még csalittokkal borított mezején összeszedegtetett. — — Kit illethetne méltóbban, mint tégedet, hogy e füzért kezünkől elfogadd; s te magad helyheztesd fel, az általunk — — imádott hazának oltárára?“ A tévedést az okozta, hogy cikkíró épen azon példányt kapta kezéhez, melyet az ifjú társaság gr. Teleky Józsefnek küldött, a címlap mellékoldalán foglalt mély tiszteleti és hódolati ajánlat mellett.

— *A karácsonyi legációra* való *húzás* december 11. ejtetett meg, az *ünnepválasztás* pedig e hó 19. leend.

— *A legnagyobb örömmel* értesülünk arról, hogy lapunk 2-ik számában a gimnáziumi ifjúsággal szemben kifejezett reményünk megvalósulásnak indul, az „Erdélyi közművelődési-egylet“ nagyszerű célja a gimn. ifjúság keblét is lángra lobbantotta, ő sem akar elmaradni az akadémiai ifjúságtól, s 100 frttal szintén a közművelődési-egylet alapító tagjai közé lép! A gyűjtés már megindult, szegény, mint jómódú, egyenlő készséggel és lelkesedéssel hozza áldozatúl filléreit!

Tartalom: „Szerény észrevételek.“ X-től. — „P. Ovidius Naso „Tristium liber“ primus, 8-ik elégia.“ Tóth Miklóstól. — „Margit szigetén.“ Szuhay Benedektől. — „Ószi este.“ s-től. — „Bethlehem.“ — „Egyleti élet.“ — „Apró hírek.“ —

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY.

— Megjelen minden hó 15-én. —

Előfizetési díj: egész évre helyben 1 frt. 60 kr., vidékre 1 frt. 75 kr.

— Kiadja az „Irodalmi önképző-társulat.” —

— Szerkesztőség: Kovács-utca 146. sz. —

Szemle.

Az iskolai év régen megkezdődött, a tanulmányok javában folynak; sőt idestova már az első félévnek is végére érünk. Kiki, amely lelkiismerettel tette meg az előzetes készüléteket, megfelelően olyan szép eredményeket várhat; kiki, amelyen hű sáfárja volt a gondjaira bízott talentumoknak, olyan megítélésben fog részesülni. . . De nem az ezen irányban mutatkozó eredményeket óhajtjuk mi most mérlegelni, nem az egyesek tanulmányait akarjuk bírálgatni, nem azt nézzük, hogy kiki a kiszabott kötelességeknek mily lélekkel felelt meg; hanem azon kötelességek teljesítése felé óhajtunk egy futólagos pillantást vetni, melyeket lelkének törekvése, szívének vágya, önművelési hajlama szabott az egyesek elé; azt óhajtjuk futó szemlélődésünk tárgyává tenni, hogy a hivatalos kötelességeken kívül is az egyesek működése s az egyeseknek összetett ereje, az egyletekben, társulatokban minő képet tár elé, minő mukásságot mutat fel? mily kilátások közt kezdték meg az iskolai év elején a munkát, s mily sikerrel folytatják azt most? s általában mily életjelenségeket tüntet fel ez évben az ifjúság egyleti munkássága, vagyis magántanulmánya?

Többször volt ugyanis már szerencsénk hangoztatni, s nem tudjuk most sem elég erősen hangsúlyozni, hogy egy ifjúság életrevalóságának leghathatósabb bizonyítványa, reményteljes jövőjének egyik legcélravezetőbb eszköze, a legnagyobb mértékben kifejtett magántanulmányokban, a szép ifjú éveknek jól felhasználásában áll. Hiszen, ha csak elenk szabott napi teendőinket teljesítjük, akkor nem vagyunk különbek a szolgánál, s miként egy állam csak a legkifejtettebb társadalmi tevékenység mellett érheti el feladatát, úgy az iskolai tanulmányoknak is csak akkor lesz meg a sikerük, ha azokat magántanulmány kíséri s egészíti ki, s e mellett főként irodalmi műveltségre csakis az önképzés útján juthatunk el.

Főiskolai ifjúságunk egyletei felölelik az önképzésnek majd minden irányát, s így alkalmat adnak az egyeseknek bármily irányú önképzésre,

amely térre vágyai, törekvései vonzzák. — Ezen egyleteink a jelen évben is mind újra felvették félbeszakadt működésük folytatását, sőt számuk a mult évben szünetelő gyorsíró-egylettel is szaporodott. S ha általánosságban végig tekintünk ezen egyleti munkálkodáson, örömmel látjuk (miként időnként azokról közölt tudósításainkból a nagy közönségnek is alkalma volt meggyőződni), hogy e főiskolai ifjúság ez évben is komolysággal és előszeretettel működik ezekben, fejt ki erejét, edzi szellemét, tágitja ismeretkörét, s gyakorolja magát a szépnek s hasznosnak egyes ágai-
ban; sőt itt-ott a legkielégítőbb eredményekkel állunk szemben!

Ami az egyes egyletek működési horderejét illeti, egyet nem mulaszthatunk el constatalni: ha tudjuk azt, hogy az eddigi években az egyleti tevékenység súlypontja majdnem kizárólag az énekkarba volt áthelyezve, az volt úgyszólván az ifjúságnak szíve, melylyel dobogott, mely minden hatást legelőször fogadott és közlött, hogy mellette a többi egyletek majdnem, vagy épen tétlen hallgatásra, vagy legalább is korlátolt működésre voltak utalva: mondom ha mindezeket tudjuk, s az egyletek jelenlegi viszonyaira, működésünknek súlyára egy pillantást vetünk, okvetlenül észre fogjuk venni, hogy a helyzet többé nem egészen ugyanaz; hogy az énekkar, habár számra nézve most is a legnépesebb egylet (64 tagja van), többé nem dominálja korlátlanul a tért; sőt körülbelől ott állunk, hogy elsőségét kénytelen volt egy más egyletnek átengedni. Ez az egylet a magyar irodalmi önképző-társulat. Nem akarjuk kutatni, hogy mi idézte ezt elő; de azt hisszük, hogy egyfelől az énekkar kebelében úgy a mult, mint a jelen évben előfordult meg-
rázkódtatásoknak is volt ebben némi részök; másfelől az irod. önk. társulatban kifejtett élénk élet is nagy mértékben felhívta magára a közfigyelmet.

Az énekkar egyébiránt már eléggé kiépült ez év elején kapott sebeiből, s teljes erővel igyekszik előre, hogy mulasztásait pótolja, s sok szép napokat átélts zászlaját ismét a régi fényvel övezze körül; s hogy nem siker nélkül, mutatja az újbóri úrvacsoraosztásakor való szereplése, melyért

egy élvező részéről a „Sárospataki Lapok”-ban nyilvános megdicsérésben részesült. Az énekkarra nézve ez év annyiban is nevezetes, hogy a nagyobb hatáskörrel s közreműködéssel felruházott új ének- és zenetanár ez évben foglalta el állását, s az eddigi jelek után ítélve az énekkarra nézve úgy a kitágított hatáskör, mint maga a zenetanár személye (vagy amaz talán épen emiatt!) csak üdvös lehet. Továbbá, hogy a revideálásra valóban rászoruló törvényei, valószínűleg ez évben fognak új alakban életre kelni.

Az irod. önk. társulat élénk munkakedvvel halad előre kitűzött útján; szellemi élete most is oly erős, mint a múlt évben, de életviszonyai kedvezőbbek: a múlt évi pártszellem, mely majdnem bénítólag hatott munkásságára, ez éven lecsilapult. Kár, hogy a pénzügyi egyensúly szempontjából ez éven kissé összébhúzódva kell élnie!

A többi egyleteket jelenleg nem vonjuk szemlélődésünk körébe, egyrésztől azért, mert szerény, zajtalan munkásságukkal önmagukba mélyedve, a láthatár szélén csak ritkán tűnedeznek fel, s valami nagyobb szabású mozgalmat csak elvéve indítanak; másrésztől azért, mert azoknak beléletébe kissé mélyebben kell pillantanunk. életjelenségüket pontról pontra komoly vizsgálat alá vennünk, hogy aztán róluk tiszta képet alkotva, reájuk vonatkozó tárgyilagos észrevételeinket kellő alapossággal megtehessek.

Ezen egyletek mindenikének külön célja és szerepköre van, melyért munkálkodni, melyet betölteni minden egyes tagjának szent kötelessége. Úgy látszik azonban, csak úgy futó pillantással mérlegelve, hogy némelyikben nagyon lanyha érdeklődéssel találkozunk; másiknak kebelében pedig olyan különleges intézmény áll fenn, milyenre a dolgok jelenlegi állásában más helyen igen, de ott semmi szükség. Jövő számunkban bővebben fogunk itt, csakugy sebtiben odavetve kimondott szavainkra reflectálni. Addig is, minden egyes egylet működését illetően, a lehető legteljesebb sikert kívánva, azon kéréssel zárjuk be sorainkat, hogy őszinte nyilatkozatainkban senki ne keressen önző indokokat, mert tollunk alá azon szeretet sugallta azokat, mely drága főiskolánk szépért, jóért hevülő ifjúsági egyleteit minden kárt okozó bajoktól aggódva félti.

Az ősz, a szomorú emmausi út.

— Egyházi beszéd. —

A. i. Luk. XXIV. 29. v. Maradj meg velünk, mert immár beestvedik és a nap elhanyaglott.

A Megváltó kiszenvedett. Teste, az írások egyező tanúsága szerint, harmadnap múlva nem találtatott koporsójában. Hova lett, mi történt vele? volt a hívő lelkek ajkain az aggódó kérdés. Szorongó érzések támadták meg szívöket. Egyik mély bánatba

merült, másiknak, mint emésztő tűz kapta meg lelkét a kételkedés. Az általános izgatottság, s a mitsem sejtő bizonytalanság tetőfokra hág, midőn két tanítvány indul ki Jeruzsálemből. A hatvan futamatnyi távolságra eső Emmausba sietnek. Szomorú, lecsüggesztett fővel haladnak egymásmellett, közbe-közbe a Jézus felől táplált reményeiknek gyakori emlegetésével könnyítgetve keblökben a bánat terhét.

Most egy ismeretlen útas csatlakozik hozzájuk... azonnal észrevehető: levertségükről, s beszédük különös, szokatlan voltáról kérdezősködik. A tanítványok bizonyos jóakarató szánakozással néznek az idegenre, ki mitsem tud arról az eseményről, mely, mint futó tűz terjedt el Jeruzsálem minden rétegeiben. *Csak magad vagy egyedüli jövevény Jeruzsálemben?* fejezi ki csodálkozását az egyik tanítvány, s kicsinylőleg tekint reá, mint aki bizonyára többet foglalkozik a megterített asztallal, mint a vallás és üdv kérdéseivel. A szükséges felvilágosításokat azonban megadják az ismeretlennek, aki komolyan hallgatja végig azokat. És ime... bölcs beszédre nyílik az idegen ajka... a két tanítvány összenéz... ki-gyulad az ismeretlen arca, szemei szokatlan fényben ragyognak, szájából, mint lépesméz, ömlik az édes, a velőkig ható beszéd... a két tanítvány visszafojtott lélekzettel hallgatja, s alig veszik észre, hogy Emmaus utcáira érnek. Válni kell. Az ismeretlen tovább szándékozik menni. A két tanítvány esengve fordul hozzá: *Maradj még velünk, mert immár beestvedik és a nap elhanyaglott. Beméne azért, hogy ő velők maradjna.*

Ti tudjátok K. H., ki volt az ismeretlen útas: Jézus.

De talán csodálkozva fogjátok kérdeni: mi összefüggésben van ez az egész esemény a jelen őszi alkalommal? miért választám őszi beszédem alapjául a felolvasott igéket, melyek akaratlanul is az itt vázlatban előadott történetet juttatják eszünkbe? Miért? Hiszen mi is Jeruzsálemből Emmaus felé megyünk!

Nem sok idővel ezelőtt — hiszen emlékezhettek reá — fölengedett a fagyos föld, a hófedte hegyek kopasz fái zöld ruhát öltének, dalos madarak csatogtak a ligetben, játszi, meleg napsugár pajzánkodott a fesledező rózsabimbóval, izgó-mozgó állatocskák myriád sokasága hullámozott le s fel a földben, a földön és a levegőben. Minden örült. Hegy, völgy, róna és halom ezernyi vígadók zajától hangzott... Igen, a mi szívünk is örömmámorban úszott. Hol voltunk ekkor!... A mosolygó, a vígadó, az ujjongó Jeruzsálemben!

Aztán jöttek a forró, nyári napok. Gyönyörrel legeltettük szemeinket a ringó arany kalászon. A fák megrakodva görnyedezének a gyümölcsök édes terhe alatt. A zöldelő rétek dús táplálékot adtak a barmoknak. Hegyek, völgyek, erdők és mezők áldásokat harmatoztak. *Isten megnyitván az ő kezeit, betöltte minden állatot eledellel és örömmel.* Hol voltunk ekkor? A fényes, a dúsgazdag Jeruzsálemben!

És most!... Ah, hogy megváltozik minden! Kopár a halom, letarolt a mező, pusztá a rónaság. A napsugár bágyadtan ereszkedik le földünkre. Hova lett előbbi melegsége, fényereje? Oh, hogy megdobban szívünk! Így veszjük el mi is erőinket! Zörögve hull a sárgult levél a fáról. Ah ismét megdobban szívünk! Így hullunk el mi is! Köd borong a tájkon... lenge, szövetszerű fátylak lebegnek a légtérben. A hervadó természet gyászának jelképei. Minden oly szomorú!... szívünk, lelkünk le van verve. Mi

egyéb ez, mint a két tanítvány emmausi útja, a szomorú, a bánatos emmausi út.

* * *

Hanem hát ezen emmausi útunkban levert kedélyünk felvidítésára, bánatos lelkünk vigasztalására mi hozzánk is csatlakozik egy útitárs. Ismeretlen arcra nézve, de hangját mintha már hallottuk volna valahol. Óh ő bizonynyal jól tudja bánatunk okát, látja a sötét kételyt, mely mint sűrű esti homály szállja meg lelkünket; de azért kérdezősködik. . . . próbára akar tenni.

Igen! mert akadnak sokan, akik visszautasítólag felelnek: mi közöd hozzá? ütött-kopott ruhád nem mutat valami olyat, mintha te gyógyírt tudnál öntögetni sebeimre. Minek beszéljem el neked azon fájdalmakat, melyek a haldokló természet néma szemléletében keletkeznek keblemben? Mások meg éppen durva szavakkal illetik kérdéseimért. Ki vagy te!? Mi joggal avatkozol az én ügyeimbe!?

Van aztán olyan is, akinek jólesik lelke terhén könnyíteni, ha kibeszéli magát. Az ismeretlen útitárs odaadó figyelemmel meghallgatja, nem szakítja félbe közbeszólásával, csak hallgat . . . hallgat . . . némán . . . csendesesen. Mikor aztán nincs mit figyelnie, lassan-lassan, mint zsilipjeitől felszabadult vízáradat, megere szájából a beszéd . . . a vigasztaló, a felvidítő, a reménykeltő beszéd. Ah, hogy éled a szív! hogy derül ki a borongós arc; hogy oszlik szét a kétke-dés sötét köde; hogy villan, ki a boldogító remény fényes csillaga; hogy tér vissza a kebel nyugalma; hogy tűnik el a kínos bizonytalanság sötét éje!

Ugyan micsoda az a beszéd, hogy így képes átváltoztatni az embert arcban, szívben, lélekben egyaránt? Hátha mi is meghallgatnók az ismeretlen idegent? Ah, de mit mondok, ismeretlen, hiszen mi felismerjük őt hangjáról. . . *Jézus az, a mi édes tanítónk, a mi hű mesterünk.*

* * *

Hát azt mondjátok ti, úgy-e — kezdi a mi útitársunk — hogy szomorúságtoknak egyik oka azon gyötrő gondolatban rejlik, melyet a hervadó természet ébreszt fel bennetek? azon megdöbbentő következtetést vonván le belőle, hogy az az erő, mely még most ereitekben pezsg, buzog, forr, mint a nagy természet, lassanként bágyadtá, lankadtá lesz . . . aztán végkép megszűnik. Aggódtok, hogy értelmetek világa, mint az őszi napsugár, mindinkább-inkább elveszti fényét. Féltetek, hogy érzékeitek megtagadják a szolgálatot, a szemek elhomályosúlnak, a fülek bedugúlnak, a kéz munkaképtelen lesz . . . reszket, a láb megcsuklik. És irtóztok, hogy itt kell hagyni az életet, s lehullani, mint a sárgult falevél.

(Vége köv.).

TÁRCZA.

Hűtlen leány.

Csendes estén, felbök ölen bujdosik a holdsugár,
Enyhe szellő, játszi szellő szép szeliden fűdögál.
Szőke leány ragyogó szép szemével
Enyelgve űz játékot a barna legény szívével.

Kertek alján kis csalogány zeng szomorú éneket,
— „Tied leszek — hűn szeretlek mindörökké tégedet.”
„Verje is meg a teremtő, ki csalfa,
Aki az ő szeretőjét, hű kedvesét megcsalja!”

Szőke leány szíve dobban . . . könny szivárog szemébe,
Régi kedves szeretője jutott talán eszébe.
Félve tekint a temetőkert felé . . .
Ott pihen az, ki őt olyan lángolóan szereté! . . .

* * *

Naplementén, csendes estén sötét felhő az égen,
Szőke leány búslakodik a temető kertjében.
Lelke vádja egyre bántja . . . susogja:
Eltemetve fekszik itten csalfa szíved halottja.

Bánatos szív, fájó lélek, árva élet, sirhalom:
Összeillik ez a négyes, sötétborús fájdalom! — —
Könnyözömben fürdik a szem . . . hiába — —
— Szőke leány, lehullott a szíved örömvirága!

Ráborúl a sirhalomra . . . imádkozik csendesen . . .
„Bűnös vagyok — hogyha lehet — szánj meg Uram, istenem,
Kegyelmedből nézz le reám teremtőm,
Rendelj helyet számomra is valahol a temetőn.”

Csik Dániel.

Hogyan tángalták el Patakon a svalizsereket?

— Igaz történet. —

1834. év március 1-ső napján történt. Egyike volt ez azon enyhe napoknak, melyek ez időtájban hazánkban már nem ritkák. A nap megaranyozta sugaraival a földet, s itt-ott mosolygva nyújtá ki fejecskéjét a bokor alól a kicsiny ibolya. Az Újhelyből Patak felé vezető országúton egy jókora csapat svalizser-katona poroszkált. Láthatólag kedvetlenek valának, minek okát a legnagyobb valószínűség szerint abban kellett keresni, hogy napok óta jöttek valahonnan a gránieról, keveset pihenve, még kevesebbet szunnyadva. Arcukról ekkor is lerítt az álmatlanság. Egynémelyik lova nyakára bukva, feledni látszott a hitvány világot, s valahol az álmok hetvenhetedik országában kóborolt; csak az erős kardlapozás tudatá nem sokára vele, hogy mégis a földön van, hol oly igen sokszor szokott részesülni efféle szelid és kellemes érzésekre hangoló bánásmódban.

A csapat előtt egy meglehetősen magas, hirtelen szőke, kissé ragyás, ritka bajuszú és gyér szakálás férfiú léptette barnaderes paripáját. Némán, szótlanul haladva, lassan-lassan elérték Patak végére. Miután a tiszt trappot fúvatott, gyors ütemben közeledett a kissé megviselt csapat a kollégium felé.

Épen szombat volt, s az óra délelőtt tízet mutatott. A kisebb tanulók azzal a kimagyarázhatlan örömmel, melyet a szabad szombat délutánnak tudata szokott előidézni, ugrálva tódultak ki a már akkor egész teljességében pompázó új (ma már régi) kollégium nagy kapuján. Képzeltetni lehet.

hogy a szemes és csintalan mendikás sereg azonnal észre-
vevé a közeledő csapatot, s nagy tömegben összegyűlve,
gyermekes kíváncsisággal várták a hosszú lándzsás és sisa-
kos német katonákat.

Azok mihamar elérték a kollégiumot, s míg a tiszta nála megszokott büszke tekintettel nézegette a bámuló sokaságot, az alatt emberei meglehetősen bamba arccal ügettek a nyomába. Egyszer csak, tán mert a morajló tömegtől ijedt meg, vagy talán parádét akart mutatni, egyik katonának a lova horkolva szökött fel, két első lábát messze kirúgta a levegőbe, s mielőtt a svalizsernek ideje lett volna magát meggondolni, már is azt vevé észre, hogy a földön hever. Lón erre oly óriási hahota, hogy a kollégium oszlopos csarnokai is megremegtek belé.

A ragyás tiszt szikrázó szemekkel fordult meg:

— Was ist das? potztauzend Sapperment! Tauzend noch einmal!

De könnyebb a lavinát útjában megállítani, mint a mendikánsokat akár a legkeményebb szavakkal illetni, hogy azok elszontyolodjanak. Rettenthetlen gyerekek! akik harcias vágytól hevülve, képesek szembeszállani a hatalom embereivel, s megkövezni a vonatot! Most különösen elemükbe voltak, s az ékes szavú tisztet röhögve, többszörösen megéljenezték.

Az magánkívül lett dühében, arca lángba borult, s kékül, ajkai görcsösen vonaglottak.

— Wohlan! Wohlan! — ordítá a felgerjedt ember, s lovával a tömeg közé ugratott. A katonák követték az utasítást.

No lett erre riadalom!! A tanulók egy része lélekszakadva futott a kollégium udvarára; a másik rész a város felé menekült, s egy töredék kis csapat a kisútcát igyekezett elérni. Ez utóbbiak leghamarább magukhoz jöttek, s bosszúra gyűlva, s az épen előttük, az országúton heverő sírokból hatalmas közáporral feleltek a svalizserek nem várt támadására. E bátor fellépésre a Kovács-útea felé futók is vérszemet kaptak, s hasonló módon tromfoltak vissza. A svalizserek két tűz közé valának szorítva, s a tiszt majd leharapta az orrát mérgébe.

Hjah! de még ez semmi! A nagy diákokat is felverte a rettenetes lárma, s miután itt-ott heves „incendium” kiabálások hallatszottak, rohantak ki mindannyian az előadási teremből. A mendikánsok rettegve beszélték el a történeteket. Parusóczy Gábor dörgő hangon kiabál:

— Hitvány németje! Utánam fiúk!

A harc a kollégium előtt javában folyt. Azon gyerekek, kik a lovak lábai alá kerültek, föltáposzkodva, iszonyú jajgatást vittek véghez. A diákság, mint füst nyomúla kifelé a kollégium kapuján, bottal, fával, kövel a kézben és vérszomjas dühvel a szívben. A svalizserek meglepetve hátráltak, majd a reájuk mindenfelől zuhogó kövek ütésétől bösz haragra gerjedve, lándzsaszegzeten igyekeztek a kollégiumba betörni.

No csak ez kellett még!

Mint a megbolygatott méhraj a köpüből, úgy rontott az ezernél több ifjú a katonákra. Parusóczy Gábor és Vályi Pál, hírneves, erős diákok, szilaj tigrisként mentek két

svalizserre, s azoknak kezéből a lándzsát kiútván, csáthi füttyköseikkel hatalmasul döngötték az istenadta németet. A többi diákok is követték a szép példát.

A svalizserek egészen odalettek, nem voltak se holtak se elevenek, s mint akik fejüket vesztették, a legelső nyíláson igyekeztek menekülni a felhevült diákok veszedelmes közelségéből. Vágtattak volna a Kovácsútcán végig; de néhány száz lépésnyire ott állott harcias helyzetben az imént menekülni igyekvő mendikánsok csoportja. Egy hatalmas közápor tudata a svalizserekkel, kik közül már igen soknak vagy az orra, vagy a füle, vagy a nyaka vérzett, hogy a megkezdett útirányt nem tanácsos lesz folytatni. Miután más menekülési út nem volt, nekivágtak annak a kis, sötét köznek, mely a kollégium délnyugati sarkától befele a piacútcáig tart. Csak mikor már közepéig mentek, akkor vevék észre, hogy kelepcébe jutottak. A diákság egy része a kollégium udvarán keresztül megelőzve, elzárta a piacútcára való kijárást; míg a nagy tömeg mindenütt nyomukban ujjongott.

E hallatlan merészség végkép kihozta a ragyás tisztet sodrából. Vérben úszó szemekkel, tajtékzó ajakkal fordította vissza lovát, s nem gondolva sem kövel, sem ütessel, rohant a tömegnek. Kivont kardja meg-megvillant kezében, szinte mondani látszott: halálfia, aki felém közelít! Az ifjak megdermedve futottak a nyugtalan paripán száguldó ádáz férfi elől. Az nyargalt böszülten a futó diákság nyomában, s merre legtöbbet látott menekülni, be egyenesen a kollégium kapuján.

Parusóczy Gábor lihegve, villámló szemekkel állott meg:

— Fiúk! Hát szentélyünkbe is behagyjuk törni ezt a gaz németet!

Ah ez hatott! A félelem eltűnt, oroszlánnak érezte magát mindenki. A tiszt csak azon vevé magát észre, hogy lova megfogva, kardja kezéből kiútván. Aztán száz, meg száz izmos kar nyúl felé, száz, meg száz torok kiabálja:

— Ki vele! vessétek ki!

Mindjárt, mindjárt! — előbb hatalmas ökölcsapásokkal tudták vele, hogy a kollégium nem kardcsapás nélkül bevehető erősség, aztán fegyvereit, sisakját elszedve, meglóbázták a levegőben. Az ám! de mikor oly hirtelen kisiklott kezükből, s repült ki a kollégium kapuján, mely előtt néhány ölnyre földre jutván, eszméletét veszítve nyújtózott el, mint az agyonvert béka. — — A többi svalizserek okúlva vezérek példáján, meg se kísérelték a másodszori támadást, hanem hanyathomlok vágtattak el a szabaddá vált úton.

Nyíry István professor épen ekkor ért a kollégium elé. Sietve jött — amint a zavargásnak hírére vette — és még is későn érkezett. A tiszt ott feküdt félholtan a kollégium előtt, bent pedig mint dühös komondorok, iszonyú felhevült állapotban a diákság, készen minden támadásra. A professor úr reszketve rebegé:

— Mit csináltak domini!?! — aztán haragosan tevő utána — takarodjanak haza, majd számolunk!!

Félóra múlva tiszta volt a tér, a tiszt magához tért és gyors futárt küldött Ujhelybe, tudatván a viceispánnal

a hallatlan eseményt, kérve egyszersmind súlyos büntetést a lázongó diákságra.

Rettenetes port vert fel a megyén a dolog! Sokan egyenesen nyílt ellenszegülést láttak a diákság magaviseletében az osztrák kormány s vele az uralkodó ház iránt. Majláth Antal, főispán példás büntetést kívánt, mielőtt a magas kormány értesülne az eseményről. Találkoztak olyanok, akik nagy veszélyt láttak a történetek után egész Zemplén-megye fölé tornyosúlni, mely hogy el ne söpörje a megyét, a lehető legszigorúbb fellépéssel és intézkedésekkel kell attól megmenteni. Nem is haboztak az iskolára *criminalis sedriát* rendelni. Valának pedig annak tagjai: Szentiványi Károly, a *secundus viceispán*; Udvardi Kossuth András, a *generalis notárius*; Bydeskúthy Ignác, Lehóczky Menyhért, és Kelemen Sámuel urak, akik is nemsokára megérkezvén Patakra, megkezdették az inquisitiót.

De nem oda Buda! A professor urak egyenesen nyilvánították, hogy a tanulók ügye nem tartozik a világi törvényszék elé; ők annak jogosultságát el nem ismerik; majd hoznak ők ítéletet a fenforgó ügyben, saját maguk legjobb belátásuk szerint. Egy hétig folytonosan tartott az üzenetváltás a *criminalis sedria* és a professori kar között; akkor az előbbiek belátták, hogy itt engedni kell. Visszahúzódtak tehát, egyedül azt kívánván a professor uraktól, hogy ne legyen ellenökre, ha az iskolai szék vallatása és határozathozatala alkalmával a gyűlésteremben egy néhány deputatus urak is jelen lesznek. A professor urak szívesen látták, mint hallgatókat; de tőlük a szólás jogát megvonták.

Hosszas és többszöri tanácskozások után ért végett a a kínos ügy. A professor urak egész március hónapban azzal valának elfoglalva. Semmi nagyobb bünt nem lehetett a diákság ellen felhozni. A harcot a svalizserek kezdték; ők nyargaltak lovaikkal a gyermekek közé; ha kikaptak, magoknak tulajdonítsák. Az egész ütközetnek az lett a következménye, hogy néhány kolompos diák keményen megdorgáltatott és a mindenről híven értesült katonai hatóság a ragyás tisztet ezüst gallérjától és kardbojtjától megfosztotta. A svalizserek valahol hegyes Stájerországban, ha élnek, bizonyára még maig is emlegetik a pataki kudarcot.

És ne higgye a nyájas olvasó, hogy én ezt az egész eseményt az ujjamból szoptam ki; ez kérem alássan megtörtént tény. Aki nem hiszi, nézze meg a pataki „ifjú egyesület“ ez időbeli jegyzőkönyvét, hol szóról-szóra a következő sorok olvashatók:

„1834. április 13. Március hónapban egy ülést sem tarhata Egyesületünk. 1-ször azért, mert a nevezett hó első napján reggeli 10 órakor kijövé az ifjak klassisukból, az ugyanakkor kollégiumunk előtt elmenő 30 svalizser katonákkal önvédelmezés végett összekelle bonyolódniok; minthogy a katouák a bámuló oskolás gyermekeket lovaikkal kezdik tapostatni, majd mezítelen fegyverrel ellenséges módon megtámadván mindazokat, kik a lármára és társaik védelmére összefutottak, kollégiumunkba is betörni merészelték. De érezvén a közápport, mely omla reájuk, egyen kívül vitézül elillantak, amazt pedig, ki vitéz vala másfél ezer ember közé vágatni, fegyvereitől, csákójától, lovától megfosztván,

magát megabajgatva, az oskolából kivetették. Az ebből következett inquisitio, közbejövén a zemplénvármegyei tiszti kar hirtelenkedése, miszerint gondatlanul és meg nem fontolva, az oskolára *criminalis sedriát* rendeltek, mely utóbb deputatióvá változott: tőlünk előlülöinket (t. i. Nyíri Istvánt és Majoros Andrást) elvonta.

Nemde, kérem szeretettel, furcsa kis história!!? Ilyenek is megtörténtek bajdanában-danában. Ma már?! Hjah tempora mutantur et nos mutamur in illis.

Szabó József.

A francia nyelvről és a műfordításról.

— Töredék. —

Fordítani nehéz, s a nehézség változik ahoz képest, hogy melyik nyelvből és melyik nyelvre fordítunk. A nemzetek nagyon különböznek egymástól, s e különbség legnagyobb részben azok természetében fekszik. Valamint az egyének vannak sajátos, tipikus jellemvonásai, melyek mástól megkülönböztetik; úgy vannak sajátságok és tulajdonságok, melyek a nemzetek határozott különbségére mutatnak. Hogy csak tárgyamnál maradjak, szemügyre veszem a francia nemzetet és azt se összes tulajdonságait tekintve, csak specialiter azokat, melyeket nyelvénél észlelek.

A francia nyelvnek van egy kizárólagos eleme, melyet más nemzet nyelvénél hiába keresnének; ez elem a *gallicismus*, vagyis oly kisegítő kifejezési sajátság, mely az idegennek bizonyos haszontalanságnak fog látszani. Furcsa definitio, fogják erre mondani, pedig valóban úgy van. Tehát mi az a haszontalanság? Nem fejtegetem azt tovább elméletileg, hanem példát mondok. A magyar azt mondja: *irni fogok*, t. i. most; tehát jövőt használ, mintegy oly cselekvény jelölésére, mely már jelenben fogatosítottatik; a francia meg azt mondja: *irni megyek* (je vais écrire!) és ezzel ugyanazt akarja kifejezni, mint a magyar az imént kimondott szavakkal. Vagy még világosabb, közönségesebb és mindennapi példát hozok fel: a magyar azt kérdi: „tudsz magyarul?“, a tősgyökeres francia meg: „való-e“ vagy „áll-e az, hogy te magyarul beszélsz?“. Est-ce, que tu parles l' hongrois? Ebből azt láthatjuk, hogy a franciát jellemzi bizonyos neme a bőbeszédűségnek, mely korántsem fecsegés, míg a magyar inkább a lakonizmus felé hajlik; mit amaz 7 szóval mond, emez 2-vel elvégzi. És ez oly dolog, melylyel a fordítónak — kivált a versfordítónak — számolni kell. Mert ne higgyük, hogy e bőbeszédűség hátrányára volna a francia nyelv kifejezésbeli érthetőségének és világosságának; nem, hanem ellenkezőleg, úgy, hogyha valaki néhány francia művet eredetiben elolvasott, nem fog panaszkodni a nyelv ellen; de csodálni fogja, hogy mily könnyedén tud a francia gondolatának kifejezést adni. Valóban helyes nyomon járt *Stael asszony*, midőn a franciát és németet jellemezve, azt mondja: „Egy francia tud még akkor is beszélni, mikor eszméi sincsenek; egy németnek azonban valamivel mindig több van a fejében, mint amennyinek ő kifejezést tud adni.“ Bizonyára valót mondott e szellemes hölgy, oly annyira, hogy szavainak okadatolására ott van a két nemzet irodalma

és tudománya. A francia irodalmat és méginkább a tudományt nálunk kevesen ismerik; de annál inkább a németet. Mindenki érzi, aki jártas ez utóbbi nép tudományában, mily nehézkes az egész: valami titokzatos homály fedezi azt, melynek magyarázó oka a germán nép saját egyéni jellemvonásában rejlik. A német az ő alapossága mellett, midőn temérdekét áldoz a tudományoknak, époly arányban elzárja azt sokaktól; mert a német tudomány csak egyes boldog hivatottak előtt nyitja meg kapuit és részesíti őket azon kiváló szerencsében, hogy eltűri őket a saját sötét birodalmában, hol ő sem lát, s másoknak sem enged látni, hol ő honol s uralkodik. A haldokló *Göthe* e szavakat rebegé utoljára, hogy „*több világosságot!*“ Szegény! aligha nem gondolt akkor a német irodalom és tudományra!!

Nem úgy azonban a francia: első neki a világosság és értelmesség. S ép e világosság és érthetőség után való igyekezet az, mely úgy az irodalomtól, mint a tudománytól távol tartja a homályt. *Des-Cartes rationalismusa* és mai nap *Comte Agoston positivismusa* csak egy francia fejben foganhatott meg, míg a *pessimismus* s méginkább a zavaros *sentimentalismus* csak egy német tudósnek elmeszüleménye lehet. Különben, hogy egy lépéssel még tovább meujünk, a mi e kifejezésbeli könnyedséget s érthetőséget illeti, ennek oka bizonyos nemű könnyelműségben rejlik, mely könnyen némileg már a hiúságba hajlik át. Erről mondta *Lafontaine*: „*C'est proprement le mal français!*“ A francia élni siet: drága neki minden pillanat. Nincs neki kedve, s rendesen érkezése sem, hogy zavaros problémák felett tépelődjék: amit ő mond, az világos; de megköveteli, hogy mások is világosan beszéljenek; egy perc, melyet tépelődéssel eltöltött, elveszett rá nézve, s ennyivel rövidebb az élete; pedig, ha életünket megrövidítjük, nincs oly kinese a világnak, mely kipótolná azt nekünk; tehát, hogy ne szenvedjünk rövidséget, óvakodjunk a homályosságtól, vagy mint a francia mondja: *gallimathias-tól*, és legyünk szavainkban és beszédünkben világosak és érthetők. . .

De minek vezessem tovább e fejtegetésemet. Már ebből is eléggé kiviláglik, hogy a közlekedő szellemi elem, a nyelv, két nemzet saját jellemvonásainak behatása alatt, magábanvéve is mily megkülönböztető jelenség. És ez az, mit én — további fejtegetésem felvilágosítására — kiemelek. A francia eme könnyedségével, minden ízében való érthetőségével, minden gondolat és fogalom kifejezésére alkalmas szófüzései; szóval a kifejezésbeli eleganciájával szemben ott áll a fordító: ha maradhatós fordítást akar nyújtani, úgy ezen akadályt okvetlenül le kell győzni: ez akadályok sorában nem említem a szerző egyéniségének a jellemét — mely költészetét más szerzők műveivel szemben ép úgy különbözteti meg — mint általában az imént elősoroltak a franciát más nemzetektől: mondom ezt, nem is említem, pedig hát azt is fontolóra kell venni egy fordítónak. Csakhogy, fájdalom, fordítóink ezzel vajmi keveset törődnek; legfőbb törekvésök csak az, hogy a fordítás magyaros legyen, a többit figyelmen kívül hagyják. Igen, magam is azt mondom, hogy a fordítás magyaros legyen; ámde ne kergesse száműzetésbe azon kiváló tulajdonságokat, melyek a költeményt becessé teszik.

Azonban, midőn kiemelem azon akadályokat, melyeket egy fordítónak, ki franciából magyarra fordít, szem előtt kell tartani, hogy azokat legyőzhesse; bacsak közbevetőleg — de megemlékezem arról is, hogy bizony a francia fordító, ki magyarból fordít, sem ment minden nehézségtől: annyival szívesebben teszem azt, mert azon kedvező helyzetben vagyok, hogy ép egy fordítást mutathatok be, melyet *Petőfi* költeményeiből egy jeles francia költő, *Coppée Ferenc* úr eszközölt, s melyen megláthatjuk, hogy a mi nyelvünk-ből idegenre fordítani sem a legkönnyebb dolog. A francia fordítást olvastam az „*Egyetértés*“ 1885. évi október hó 7. számában. *Coppée* úr *Petőfi*nek „*Nem ért engem a világ*“ című költeményét fordítja. Ha valaki ösmeri az eredetét, a fordításban alig fog ráösmerni. *Coppée* úr ugyanis azt mondja:

„Ki ért engem? Bolondnak tartják
Fényről és árnyékról szerzett verseimet:
Én szeretek s szeretnek engem, és ez édes!
Magyar vagyok, és ez nagyon szomorú!

Fájó könyvtől ázva szemeim
Kedvesem emlékeül!
És szörnyen zokogok
Hazám balsorsain!

Ragyogó szemű galambom
Keblemre tett egy bokrétát isteni virágból!
Míg a lebilincselte nép iránt való szerelmem
Tövissel koronázza homlokom!

Igy haladok keresztül a zivataron:
Szomorún és vígan,
Lantomra omlanak virágok, vércseppek,
És szerelmem s fájdalom könnyei!

Szórul-szóra fordítottam le.

Már most én azt kérdelem, hogy mi kényszeríté arra *Coppée* urat, hogy a költeményt — ahelyett hogy lefordítsa — annyira elferdítse? semmi más, mint az a különbség, mely a francia és magyar nemzet jellege között fennáll. Amily egyszerűnek látszik nekünk a mi irodalmi nyelvével emelkedő népies nyelvünk, mely tiszta a százados latin és német befolyástól, ép oly nehéz az az idegennek és különösen az idegen fordítónak.

Jablonovszky József.

EGYLETI ÉLET.

a) *A magyar irodalmi önképzőtársulat* múlt évi december hó 16-ik napján tartott ülésében olvastatott fel a már jelzett műfordításra kiküldött bírálóbizottság előterjesztése. E szerint a beérkezett pályamunkák mindenikén meglátszik a fáradságos gond; többé-kevésbé a latin nyelv ismerete, de részint a műfordítás határozott ügyessége, részint a lendületteljes szónoki nyelv tekintetbevételével a bizottság az I. és III-ik számú műnek ítélte a jutalmat, úgy azonban, hogy ez utóbbinak szerzője *Tóth Miklós* IV. éves h. hallgató, a díj két harmadrésében

(8 frt.), az előbbinek szerzője pedig, *Krausz Jenő* III-ad éves h. hallgató, egy harmadrészében (4 frt.) részesítettet.

b) *A főiskolai énekkar* jelenleg törvényeinek revideálásával, s azoknak az új ének- és zenetanár jogai és kötelességeiről szóló §-usokkal való összeegyeztetésével van elfoglalva, mely munkálatban az oroszlanrész természetesen a bizottságra hárul. Múlt héten egy szereplése is volt helyben, midőn Kovácsi Sándor úr kised leánykájának temetésénél teljesítette a szomorú tisztet. Hogy minden eshetőséges szereplésre készen legyen és sikerrel megállhasson a kar, a colloquiumok szorgos ideje alatt is gyakorolják magukat a szereplő énekesek.

c) *Az ifjúsági könyvtár* bizottsága múlt év december hó 15-ik napján tartott üléséből, mint érdekesebb mozzanatokat kiemelhetjük, hogy az újabb könyvpiacról ismét mintegy 100 frt. ára könyvet rendelt meg. Továbbá elhatározta a bizottság, hogy ezentúl a könyvtár a m. t. akadémia szépirodalmi, történeti és jogi könyvkiadóvállalatának állandó tagja lesz; sőt mintán egyik cél az, hogy jó könyvekhez lehető jutányos áron jusson hozzá, végzéssé lön, hogy a könyvtári szövetkezet a „*Történelmi társulat*“ tagjai közzé is iratkozzék be, hogy így annak mindenféle kiadványait lehető olcsón megkapja.

APRÓ HIREK.

— *Gyászír.* Szentimrey Jenő, I. éves joghallgató, a karácsonyi szünet alatt, december 23-án, Sárospatakon hosszas szenvedés után elhunyt s holt tetemeit szülőföldjére, Ilkázára (Abaujmege) szeretetei közé vitték eltemetés végett. Csak ez iskolai év elején jött főiskolánkba s már is oly korán kiszakította őt körünkből a kérlelhetetlen végzet; oly korán kioltotta ifjú szívének érzelmeit, lelkének magasra törő lángjait. Főiskolai ifjúságunk a legmélyebb részvét és fájdalom érzésével adózik a korán elhunyt ifjú emlékének. Áldás hamvaira!

— *Egy nemes élet nemes vége.* Meskó Sándor, a kassai ref. egyház főgondnoka, december 20-án elhunyt. Amily nemes szellemű, emelkedett gondolkodású volt életében, ugyanolyannak bizonyul halála után; a benne kialakuló lángnak végső lobbanása még sokáig fog szemeink előtt ragyogni. Jelentékeny vagyonának legnagyobb részét egyházi és iskolai célokra hagyományozta, s főiskolánkról is szép adományban gondoskodott. De ami végrendekezését reánk nézve különösen emlékeztetéssé s tiszteletreméltóvá teszi: az, hogy abban főiskolánk ifjúságáról is szépen megemlékezett, midőn 1000 frtot hagyott oly célból, hogy annak kamata a kassai ünnepi követ s jórészben a sárospataki szupplikáns díjazására fordíttassék. Valóban méltó, hogy a legmélyebb kegyelet és tisztelet adójával adózzunk az elhunyt férfit iránt, ki nemes tettével ércnél maradandóbb emléket állított magának az ifjúság halás szívében! Régi idők óta (midőn az iskolát illető adományok mind az ifjúság számára voltak adva) ez az első eset, hogy valaki az ifjúságról, mint testületről újra megemlékezzék. A halás kegyelet, mely sírja felett örökös, legyen az elhunyt jeles férfit legszebb emlékjele!

— *Bál.* A múlt számunkban említett *theologus-bál* nem fog megtartatni, hanem helyet adott egy szélesebb körű, a theologiai és jogi kar által közös erővel rendezendő ifjúsági bál eszméjének. Ezen bál meghívója következő: Meghívó a sárospataki akadémiai ifjúság által, 1886-ik évi február hó 6-án, Sárospatakon, a városháza termében, Dr. Kun Zoltánné úrhölgy ő nagysága védnöksége alatt rendezendő akadémiai részvényes bálra. Rendező-bizottság: Nagy Gusztáv, elnök. Hatvány László, másod-elnök. Eperjesy Ferenc, pénztárnok. Illyés János, ellenőr. Márton Imre, ellenőr. Finkey József, Forgón Lajos. Gaál Ferenc, Jakó Pál, Kádár Lajos, Koczogh József, Kovács István, Papp István, Pazar Kálmán, Pavletits Béla, Sütő Károly, Szabó Lajos, Szuhay Benedek, Zitás István, Varga Dezső, Vattay Bálint, bizottsági tagok. Belépti díj személyenként 1 frt., családjegy 3 frt. A tiszta jövedelem felerészben a „jogász-egylet“ alaptökéjének gyarapítására, felerészben a tiszáninneni ev. ref. egyházkerületi „papi özvegy-árvagyámtintézet“ pénztárának javára fordíttatik.

Ugyancsak az ifjúság rendezési közreműködése mellett folyt le a folyó hó 9-én a helybeli ref. leányiskola javára tartott *közvacsora-bál*, mely a pataki farsangnak évről-évre egyik legkedvesebb mulatsága szokott lenni és most is a legkitünőbb sikerű volt.

Ez alkalommal a reformált leányiskola javára hatóságilag engedélyezett tárgy-sorsjáték alkalmából kibocsátott 1000 darab sorsjegy közül nyerő számoknak húzattak ki a következők: 92, 70, 57, 8, 56; **142**, 175, 174, 117, 145, 122, 161, 194, 178, 127, 154, 140, 179, 158, 165, 187, 111, 126, 137, 151, 164, 182, 130, 114, 108, 116, 129, 139, 176, 133; **271**, 238, 273, 248, 253, 240, 255, 242, 266, 265; **383**, 382, 374, 350, 384, 314, 316, 328, 381, 330, 335, 355, 373, 395, 393, 388, 394, 363, 329, 364, 387, 315, 349, 321; **417**, 469, 413, 409, 406, 458, 459, 404, 484, 441, 429, 416, 475, 425, 449, 443, 472, 418, 407, 457, 403; **532**, 562, 526, 578, 534, 596, 527, 545, 546, 558, 582, 589, 590, 595; **622**, 641, 639, 608, 615, 624, 609, 610, 673, 632, 665, 626, 647; **744**, 747, 745, 746, 723, 782, 742, 734, 722, 737, 730, 712, 743, 774, 713, 703, 736, 779, 750, 702, 701; **863**, 892, 899, 853, 852, 825, 824, 828, 898, 827; **935**, 959, 902, 1000, 944, 995, 941, 993, 975, 976, 954, 953, 910, 955, 961, 970, 988, 994, 996, 931, 932, 930, 987. — A tárgyak az eredeti sorsjegy előmutatása után adatnak ki. A 3 hó alatt ki nem vett nyereménytárgyak az intézet tulajdonai lesznek. A nyereménytárgyak készítőinek, illetőleg adományozóinak, e helyen is köszönetet mond a rendezőség.

— *Egyházi irodalom.* A karácsonyi könyvpiac szép ajándékkal kedveskedett a prot. egyházi irodalom kedvelőinek, főként a lelkészeknek, amennyiben két kitűnő egyházi beszéd kötet jelent meg. Egyik Dobos János műveiből a II-ik kötet, „Ünnepi tanítások“ címmel, másik Györy Vilmos, a költői kedélyű pap hátrahagyott *Egyházi beszédeinek* első kötete. E művek élő cáfolatot képeznek ama sokszor hangoztatott panasz ellen, hogy „a kor méhemeddő.“

Felesleges e műveket hosszasan ajánlgatnunk, ezek önmagok ajánlják magokat.

— *Erdélyi közművelődési egyesület.* Akadémiai ifjúságunk a közművelődési egyesületre megszavazott 100 forintnak első harmadát, január 14-én küldte el az egyesület első alelnökéhez, Dr. Haller Károly úrhoz, a következő levél kíséretében: „Nagyságos elnök úr! A sárospataki ref. főiskola akadémiai ifjúságához szintén elhatott azon nagyszerű szöveg, mely a múlt évben a közművelődési egyesület érdekében, az ország egyik szélétől a másikig végig hangzott, s ifjúságunk mélyen átérezve ama nagyszerű eszme fontosságát, nemzeti horderejét, a legnagyobb örömmel siet ama nemes munkában részt venni, a legnagyobb lelkesedéssel siet a közjó oltárára áldozatul hozni csekély filléreit. Szeptember 20-án tartott közgyűlésén egyhangúlag elhatározta, hogy 100 forinttal az erdélyi közművelődési egyesület alapító tagjai közé lép. Mellékelve van szerencsénk ez összeg első harmadát nagyságod kezeihez áttenni, megjegyezve, hogy a többi részleteket a folyó évi húsvéti, illetve pünköshti ünnepek után lesz szerencsénk beküldeni. A legmélyebb tisztelettel maradtunk Sárospatakon, 1885. január 14. *Szabó Lajos, Hatvany László, Rácz Lajos.*“

A gimnáziumi ifjúságnak a közművelődési egyesületre tett, a legszebb elismerésre méltó adományát a következőkben ismertetjük, megjegyezve, hogy ez adatok még nem egészen teljesek: a VIII. osztályban gyűlt 37 frt. 60 kr., a VI. oszt. 23 frt., az V. oszt. 23 frt. 90 kr., a IV. oszt. 6 frt. 48 kr., a III. oszt. 25 frt. 25 kr., a II. oszt. 12 frt. 29 kr., az I. oszt. 29 frt., az elemi osztályban 4 frt. 01 kr., összesen *százhatvanegy forint ötven krajcár.* Ez összeghez fog még járulni a VII. osztály által fizetendő 15 frt. Éljenek lelkes gimnáziumi ifjaink!

— *Baksay és az ifjúság.* Baksay Sándor a Kisfaludy-társaság legközelebbi ülésén Dömötör János felett tartván emlékbeszédet, többek között nekünk, ifjaknak, nagyon is figyelemre méltó és gondolkozásra készítő következő szavakat mondá: „Mint annyi más, ő is (t. i. Dömötör) bejutott a tehetségek kategóriájába. Higyjétek el, ifjú barátim, nem nehéz bejutni; és ha próbálkoznátok, ha kevesebb önhittség, de több bizalom magatokban járna vele, mennének tehetség-számba mind. Mestereitek oly jóakaró szeretettel élesztgetik a legszunyásabb sziporkát is. Az égre! ne mondjátok, hogy ráérték még. Az ember élete 33 esztendő s Magyarországon csak 27 és fél. Mi hasznunk van bennetek, ha 26 évvel próbálgatjátok azt, amit 20 évvel már tudnotok kellene. — Minden emberi agyban talentum van. Egyikben csak egy, másokban öt. Több ritkán. — Dömötör mindent megtanult és mindent tudott. Nem kereste, van-e rá hajlama, lesz-e rá szüksége? Aki ilyeneken tépelődik — szép fiatalság engedj meg, ha kimondom — jó lesz ágyútölteléknek, vagy laboránsnak, egyébnek nem. „Neki könnyen ment.“ Neked nem megy könnyen, de annál nagyobb érdemed, minél több erőfeszítésbe kerül szerzeményed. Ő Gregussal versenyzett 20 éves korában, egy

magvas értekezéssel e társaság pályabírái előtt, kik megkoszorúzták vesztés homlokát: te ne írd értekezéseket; még az önképző-körből is kifeledheted magad (?): csak tanuld, amit elédbe szabnak. A szükségest úgy is lehetetlen lesz meg nem tanulnod előbb vagy utóbb, hát tanuld most azt, amit szükségtelennek tartasz. Ha csak a hasznos maradna meg a nagy világban, nem maradna az égen egy csillag, a földön egy virág; s félek, te magad tünnél el legegélőbb. Szoktasd magad rabszolgájává lenni kötelességeidnek. Azonfelül pedig tanulj nagy úr lenni, aki azon kezdi: megtiltom magamnak ezt vagy azt...“ Sic! Jó lesz ezt szívünkre venni!

— *Érdekesnek* tartjuk megemlíteni, s azt hisszük, olvasóink is kedvesen veszik, ha elősoroljuk azon *trótt lapokat*, melyek a magyar irodalmi önképzőtársulat kiadásában kezdettől fogva több ízben jelentek meg, s pár évig magukat fentartották. 1844-ben szállta meg legelőször az ifjakat a lelkesedés az iránt, hogy lapot indítsanak. „*Üstökös*“ címet adtak neki, s ha sötétvérű emberek volnánk, koszorús Jókainkra rásüthetnők a plágium vádját, akkor, midőn ő 18 évvel később (1862.) ugyanilyen címmel indítá meg a jelenleg is fennálló jeles humorisztikus hetilapot. A lap szerkesztői valának: *Miskolczi Pál* (jelenben cigándi lelkész) és *Rozgonyi János*. Munkatársai: *Tóbiás Daniel*, *Eöry Miklós* (ügyvéd Patakon). Két hónappal később — nem tudni mi okból — a lap címét „*Bújdosó*“-ra változtatták. De régi dolog az, hogy a hevesvérű fiatalság még saját kebelében is szereti az ellenlábaskodást. A „*Bújdosó*“-nak is csakhamar akadt versenytársa a „*Korány*“-ban, mely egészen magántermészetű lap vala, s szerkesztői — értesülésünk szerint — *Szerényi (Szabó) Endre* (most kir. táblai ülnök), *Csöglei Tóth Ferenc* (Kiss Ignác most kir. járásbíró Nyírbátorban) és *Kádár* (Eöry Miklós). Bár ez utóbbit Kazinczy Gábor hathatós pártfogásában részesíté, alig néhány hónapig állt fenn; míg ellenben a „*Bújdosó*“ megnagyobbodott azáltal, hogy a „*Korány*“ megszűnése után hetenként kétszer is jelent meg. 1845. júniusában a társulat működése — köztudomás szerint — megakadván, a lap is sírba hanyatlott. hogy majd jobb időben onnan phönixként kikeljen. Mikor elevenítettett fel újra, bizonyosan nem tudjuk; tény, hogy már az 1869. évnél előbb indult meg egy új lap, „*Hajnal*“ címmel, mely csak két példányban íratott le, egyik az ifjúsági, másik a tanári kaszinó részére. Ennek főszerkesztője 1869.: *Vékony Antal* (most máramarosszigeti tanár); alszerkesztői: *Kovács Zsigmond*, *Kiss Lajos*, *Simon Andor*. Úgy látszik, hogy az 1869/70-ik iskolai év végével ez is megszűnt; mert azontúl a jegyzőkönyvben semmi nyoma.

Tartalom: „Ssemle“ — „Az ősz, a szomorú emmausi út.“ Egyházi beszéd. — „Hűtlen leány.“ Csik Dánieltől. — „Hogyan tárgyalták el Patakon a sivaliszereket?“ Igaz történet. Szabó Józseftől. — „A francia nyelvről és a műfordításról.“ Töredék. Jablonovszky Józseftől. — „Egyleti élet.“ — „Apró hírek.“ —

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY.

— Megjelen minden hó 15-én. —

Előfizetési díj: egész évre helyben 1 frt. 60 kr., vidékre 1 frt. 75 kr.

— Kiadja az „Irodalmi önképző-társulat.” —

— Szerkesztőség: Kovács-útca 146. sz. —

Egyetértés.

Mily jóleső öröm foghatja el szívünket, ha ez áldásos, e boldogító eszmét látjuk közöttünk magasztos cél gyanánt kitűzve: egyetértés! Ilyenkor hevesebben lüktet a vér ereinkben, hit és remény foglalja el szívünket templomúl; erős, törhetlen bizalom ragadja meg lelkünket aziránt, hogy a sárospataki akadémiai ifjúság végre valahára már megértette a haladó kor intő szövegét; nemes vágygyal, egyesült erővel igyekeznek ama cél felé, mely nyugodt önérzettel, jutalmul holdog jövővel ajándékozza meg az érte küzdőket, s mely végül hazát és nemzetet, egyházat és vallást visz elébb-elébb a tökéletesedésben.

Ki merné azt tagadni, hogy nem az ifjú nemzedék van hivatva arra, hogy a jövőt boldoggá, nagyszerűvé tegye? Nem az ifjú nemzedék kezében van-e letéve mindazon eszköz, melynek segítségével jobb jövőt teremthet hazájának és egyházának egyaránt? Bizonyára lehetetlen tagadólag felelni.

De, ha az ifjú nemzedék szívét az egymásiránt való hideg közöny foglalja el; ha lelkét az áldástalan szeretetlenség, egymásiránt való bűnös bizalmatlanság nemcsak, sőt gyűlöletes ellenszév ragadja meg; akkor bizonyára boldogtalan lesz az a kor, melynek vezetőivé ily férfiak lesznek, s áldástalan lesz az a munka, melyért ilyen lelkek fáradoznak.

Egyetértés mindenben, egymásért lángoló önzetlen szeretet minden szívben, egymásiránt való szíves készség minden szóban, önfeláldozói munkásság minden tettben azok, melyek bizonynyal kivívják számunkra a méltó elismerést, megteremtik a jobb jövőt, megadják keblünknek édes csendességét.

Igazán szívünkben örülhetünk, hogy most kifejezést adhatunk azon nemes érzelemnek, mely keblünket dagasztja. Örülhetünk, mert látjuk, hogy a sárospataki akadémiai ifjúság, jogász és hittanhallgató, most már vállvetve óhajtja megvalósítani azt, mi még eddig lehetetlen volt, t. i. az egyetértés magasztos eszméjét.

Kérdhetné ugyan valaki: hát lehetséges-e az, hogy az „alma mater“-nek édes gyermekei is él-

hetnek egymással másképp, mint egyetértő szeretetben, békés testvériességben? Szeretnénk e fölvetett kérdésre nemmel felelni; de, ha ezt tennők, akkor megtagadnánk az igazságot, meghazudtolnánk a két fakultás történeti multját, melynek pedig oly sok lapja beszél pártoskodási szellemről, egyenetlenségről, s nem egyszer gyűlöletes viszálykodásról.

E helyen azonban nem akarjuk most a régelemult egyenetlenségeket, testületi szellemből folyó pártharcokat, a már megszokott alapnélküli ellenzékeskedést felszínre hozni; nem akarjuk csak a közelmultban történeteket is felújítani, hanem ahelyett inkább sietünk hálát adni Istenünknek, hogy most már talán megfognak érteni egymást, talán igyekezünk egymás terhére kölcsönösen viselni, talán egészen az egyetértés áldásos szelleme fog közöttük munkálkodni mindent átalakító erejével.

És, ha itt kissé megállapodva vizsgáljuk az okokat, melyek oly gyűlöletes következményeket hoztak létre a két akadémiai ifjúság között, azon eredményre jutunk, hogy bizonyára alig van azok között csak egy is elfogadható. Igaz ugyan, hogy az ellentét megvan; mert a jogászok világi pályán haladnak, mi theologusok pedig az egyháznak óhajunk majd idővel szolgálni; úgyde nem egy édes anya nővel, táplál-e mindkettőnket, s nem egyenlő mértékben nyújtja-e számunkra az iskola a szükséges tudományokat, s nem egyenlő mértékben élvezzük-e a vallás áldásait, s végül nem egyházi és világi elem lesz-e hivatva a protestantismus hányatott hajóját biztos kikötőbe vezetni?!... Azután meg a jelen kedvezőbb viszonyok között a jogász ugyan mivel áll felsőbb színvonalon, akár a tudományos képzettség, akár a társadalmi műveltség tekintetében, mint egy jó nevelésű theologus? Igaz ugyan, hogy a jogásznak több szabad a világ előtt, sőt még oly dolgot is meglehet tennie, mi egy theologusnak nem válnék becsületére; de a theologus meg sokkal inkább leli örömét a komoly tudományokkal való foglalkozásban, a nemes önképzésben, hogy egészen elkészülve lépjen arra helyre, hol oly nehéz megállani még az erősebb harcosnak is. De meg más oldalról, nincsenek-e a jogász testvérek között is olyan derék ifjak, kik

napot és éjet egygyétéve, szorgalommal munkálkodnak, s nemes ifjúi ambitioval igyekeznek betölteni hivatásukat? Bizony erős elfogultság, igazság szeretetlenség lenne tőlünk tagadólag felelni.

Igy állván a dolog; valóban csodálkozunk kell azon, hogy mindezek dacára is a multban oly sok kellemetlenség, torzsalkodás történt, s hogy sokszor, mint Kain és Abel állott egymással szemközt a két fakultás.

Mennyivel kedvezőbbek a jelen viszonyok! Mennyivel erősebb most az a kapocs, mely a két testvérszak hallgatóit összetartja! Mennyivel szívesebben fogadjuk most az egyetértés magasztos eszméjét szívünkbe!!!

Most az akadémiai ifjúság a testvéresülés eszméjének hódolva lemondott külön igényeiről, s rendezett egyesült erővel részvényes bált, hogy együttesen örüljenek, hogy kölcsönösen viseljük egymás terhét. Nem mondhatjuk ugyan még, hogy ez egyesülés egészen oly értelemben történt meg, mint tán óhajtottó lett volna; de ez is mindenestre nagy haladásra mutat, s csak arról tesz fényes tanubizonyságot, hogy kezdünk ébredni, kezdjük eloszlatni szíveinkből azt a hideg közönyt, mely oly sokáig elfásítá azt, s végre kezdjük belátni, hogy egyesült erővel minden téren, minden körülmények között sokkal többet tehetünk, mint különben tehetnénk.

És a dolgok ilyen kedvező állása mellett nem egész biztosan remélhető-e, hogy nem messze már az az idő, mikor az egyetértés mindent átalakító szelleme hatja meg az ifjúság minden tagját, mikor minden érzés, minden szó, minden tett arról fog bizonyosságot tenni, hogy mi csakugyan egy anyának édes gyermekei, egymásnak szerető testvérei vagyunk.

És nekünk nagyon is szükségünk van arra, hogy közöttünk az egyetértés lelke működjék. Ezt kívánja tőlünk saját érdekünk, ezt a protestantismus, ezt az egyház. S ezek között különösen az utóbbi az, melynek jövője sok tekintetben attól főlteleztetik. Mert, ha már itt az iskola falai között megszokjuk — pártoskodási szellemből kifolyólag — az egyenetlenséget, a rideg közönyt szolgálni; akkor bizonyára, ha majd kilépünk az életben, nehéz vagy épen lehetetlen lesz más nemesebb erényeket ültetni szíveinkbe azok helyett. Pedig az egyház jövője nagyon is kívánja a világi elem segítését; mert az a szegény sok viszontagságnak kitett egyház csak addig áll fel, míg a módosabb világiak nem szűnnek meg oltárán szellemileg és anyagilag aldozni.

Fogjunk tehát kezét most ez alkalommal, s írtsunk ki szíveinkből minden olyan érzést, mely késleltetné a kitűzött magasztos célt elérni, s erősen fogadjuk meg, hogy ezentúl csak az egyet-

értés, az egymásiránt való kölcsönös szeretet vezetnek bennünket!

Adja Isten, hogy úgy legyen*)!!

Szuhay Benedek.

Az ősz, a szomorú emmausi út

— Egyházi beszéd. —

(Vége)

Ah ez fájdalom mind igaz! Dehát mit tépelődök ti ezen gondolatokkal?! Ha egyszer elszakadnak azok a szálak, melyek titeket a földhöz kötnek, miért akarnátok ti a tépett szálakat ismét összekötözni? miért vágynátok ti még akkor is itt kinlódni?! Hiszen minden eszköz megvan nálatok arra nézve, hogy magatoknak belső nyugalmat szerezetek, mely szíveteket megerősítvén, bátorságot ad tinektek félelem, csüggedés nélkül nézni „a jövőendő sivatag homályát,“ a halál elriasztó képét.

Íme, felruházott titeket gazdagon a természet a test és lélek sokoldalú tehetségeivel... idő is volt elegendő... használhattátok... gyűjthettetek magatoknak kincset az örökéletre. Ah! de vajjon használtátok-e; vajjon gyűjtöttetek-e kincset, melyet a moly és rozsdá meg nem emész, a lopók ki nem ásnak? nem ültetek-e a tétlen puhaság nyugágyán? nem töltöttetek-e a drága, visszahozhatatlan percekét haszontalan hivalkodásban?... és most talán azért aggódtok, azért féltek, azért irtóztok, hogy majd a számadás nagy napján nem tudtok beszámolni a gyümölcsöztetés végett reátok bizott talentumokkal?... remegtek, hogy fületekbe fog dörögni a hatalmas ítélőbíró szózata: *gonosz és rest szolgák!*... már halljátok is a megmásíthatlan parancsot: *vessétek őket a külső sötétségre!* Óh így értem a megdöbbenő kifejezés arcotokon!

Hanem arra figyelmeztet épen a haldokló természet, hogy szálljatok magatokba, reszkető félelem helyett alázatos bűnbánat érzése remegtesse meg kebletek húrjait. Mert lehetetlen be nem látnotok temérdek fogyatkozásaitokat, most épen, midőn a feladatot betöltött, céljának megfelelt természet nyugodtan készül a halálra. Ti bizonynyal nem mindig voltatok a kötelességnek szilárd emberei, magasabb rendeltetésekről gyakorta megfélekedtetek. Úgy-e emlékeztek reá?!... Apró hibáitok nagy bűnökké nőttek ki magukat... én nem részletezek, nem hozok fel példákat... hiszen ti mind igen jól értitek, tudjátok ezt! Ezért féltek, ezért reszketek, csakhogy takargatjátok; nem meritek nyíltan bevallani. De én belátok szívetek rejtekébe... meg kell térnetek!... fogjatok hozzá, míg nem késő. Most talán a komor őszi napok inkább hatnak kedélyetekre, a bágyadt napsugár hamarabb kifejleszti a bűnbánat későn nyíló virágát.

Lehet, hogy elúzva majd a jóraintő gondolatokat, a halál örökösén kísértő gondolatával élni sietetek, elmerülni a világ múltó gyönyöreibe, a testet, lelket emészto dobzódásokba. Hiszen élvezzünk, míg lehet — kiáltjátok balgatagúl — úgyis meg kell halnunk!! Miért nyomnók el mi magunkban az érzék-

*) Nekünk úgy tetszik, hogy tisztelt barátunk nagyon is sötét színben látja a régebbi és közelebbi idöket és épenazért kelletlenül is nagyobb fontosságot tulajdonít a jelen egyesülés ezen, különben igen szép tényének. Meleg óhajlásához egyébiránt mi is a legszívesebb örömmel járulunk!

csalogató ingereket?! Óh boldogtalan az ilyen! előbb lehull az élet fájáról, mint kellene... nem leend nyugalma, nem leend reménye...

Nyugalom és remény?!

Igen! rendithetlen nyugalom, melylyel a nagy számadást várja, miután tisztába van dolgaival... remény, mely a számadás utáni boldogságot tükrözteti, amikor majd azt mondja az igazságos bíró: „Fól vagyon, jó és hű szolgám, kevesen voltál hív, többre bízlak ezután... menj be a te Uradnak örömebe!”

* * *

De íme Emmausba értünk, alig vettük észre a tűnő perceket. Kedves tanítónk hangja oly nyugtatólag hatott reánk, elcsendesítette keblünk lázongó viharát. Ah! mint szeretnők még őt hallgatni!

Uram! maradj meg velünk, mert immár beestvedik és a nap elhanyaglott!

A te szavad olyan szívhez simuló, a te ígéd olyan kebelcsendesítő, a te tudományod olyan boldogság és üdvölkötő!

Maradj meg velünk!!

Estveledik... A komor őszi napok a hosszú, az örök éjszakák juttatják eszünkbe... félünk annak rémeitől... de ha te oldalunk mellett vagy; ha te szelid szavaiddal biztatsz: eloszlik rettegésünk.

Óh maradj velünk!

Nézd, már a nap is elhanyaglott! Hosszú, sötét árnyak vonódnak el szemünk előtt; de a te homlokodról a boldogság napja sugárzik, beszéded az örökélet fényforrásait nyitogatja.

Uram! maradj velünk!

— Dehát hiszen hívő lelkek! most veszem észre esengéseink hiábavalóságát... rajtunk áll egészen, hogy velünk maradjon a Jézus.

Hallgatni akarjátok szavait? Járjatok buzgón az Isten házába.

Szájának ígéivel akarjátok szíveteket vigasztalni, lelketek terhén könnyíteni? Óh olvassátok boldogító tanainak letéteményesét, a bibliát. Most az őszi napokban a munkára serkentő nap úgyis hamar elhanyaglik, gyorsan megjő az estve. Óh olyan jó lesz félelmetek elűzésére a szent könyvben Krisztussal társalkodni. Akkor bizonyára megnyugtatóbb lesz az emmausi út, boldogabb az emmausi tartózkodás. Ámen.

Szabó József.

TÁRCZA.

Melyik a szebb?

Beszélgeténk... az az dehogyan

Én szóltan csak őket néztem,

Bírálgatva: vajh' melyiknek

Van nagyobb tűz a szemében?

Vajh' melyiknek elbájolóbb

Hő ajkának rózsza kelyhe,

Szép szemének csillag párja

Fürteinek arany selyme?

És melyiknek ajakán van

Több csábító, nyíló rózsza?

Melyik szólna több gyönyörrel:

Jer édesem, szakíts róla!

S míg így őket bírálgatom;

Azon veszem magam észre,

Égni kezdek... forog a ház...

Ki kell futnom megigézve!

Benőffy B.

Az iharosi pecsétnyomó.

Olyan úr kéne sok, mint az istenben boldogult Bögrössy Gábor volt a század elején. Ott feküdtek terjedelmes birtokai az iharosi határban. Gulyája, csordája, ménese volt annyi, mint egy grófnak; aranya, ezüstje (miként nekem mondották), kádszámra állott. Amellett igen jószívű ember volt; tőle a szegény nem ment el éhesen soha. Ahol segíteni kellett, ő mindig első volt, a jótékonyságban elfogyhatatlan, a szívességben páratlan vala. Usak egyet gyűlött szívéből: a franciát, (mert esúnyán megriasztották Győr alatt) megölte volna az egész tábornot egy kanál vízben, ha lehetett volna. Szerették is őt Iharoson úgy, hogy embert nem szerettek jobban talán soha.

Mikor az 1814-ik év elérkezett s Bögrössy Gábor uram meghallotta, hogy az ő halálos ellenségét a franciát Napoleonnal együtt tönkre verték; örömeben olyan ajándékot adott Iharos községének emlékül, a milyent még a világnak egy községe sem kapott; s a mely ajándék örökre híressé tette a jámbor iharosiakat az egész világ előtt.

Nehogy azonban azt higgye a nyájas olvasó, hogy ez az ajándék valami csekély pár száz holdnyi földcsekből, vagy ugyanolyan területű erdőcsekből, vagy más ilyen valami haszontalanságból állott: sietek megsugni, hogy az egy *pecsétnyomó* volt; mégpedig olyan pecsétnyomó, a mire mindenki azt fogja mondani: „no még ilyet nem láttam!” Igaz, hogy ezt magam is elmondhatnám róla, de azért megpróbálkozom a leírásával, hátha hasznát vennék azok, akik szintén ilyent óhajtanak csináltatni.

Először is azt mondom, hogy tiszta színaranyból állott. (Egy teli véka ezüstöt fizetett érte a boldogult Bögrössy Gábor, legalább nekem így beszélt egy szavahihető iharosi öreg ember). Környöskörül olvasható volt rajta nemes Iharos községnek a neve; közepibe pedig bele volt vésve — címer gyanánt — a községháza útcára néző három ablakával, meg a mellette levő két nagy iharfával; mindenik iharfa mellett volt (itt kezdődik már a fortélyos rész) egy-egy lyuk rugóval ellátva. Ezeknek a lyukaknak pedig az volt a rendeltetésük, hogy azokba egy-egy betűt kellett elhelyezni, a községbírájának két kezdő betűjét, a melyeket bíró változás esetén a rugó segítségével új betűkkel lehetett felcserélni. Ez pedig azért volt így készítve, mert a nemes adományozó még végrendeletileg is meghagyta, hogy a bírói tekintélynek emelése céljából a hivatalos pecsétékről a községi bíró két kezdőbetűjének elmaradni nem szabad.

Ilyen volt tehát az a híres pecsétnyomó, melyet az iharosiak szent ereklye gyanánt üvegharang alatt őriztek, melyet még használni sem volt szabad másképen, mint két „hites” jelenlétében. A nótáriusnak pedig még menybeli jussát is betáblázták a pecsétnyomó elvesztésének eshetőségére.

Igy, a hogy én azt a pecsétnyomót most leírtam, így ez rendkívüli ártatlan jószágnak tetszik; és mégis, hogy mennyi bajnak, mennyi zűrzavarnak volt ez az okozója, annak csak a jó Isten, meg a szegény iharosiak a megmondható! — — — — —

Aki valaha Iharoson járt, azt tudni fogja, hogy ott régi idők óta nem választanak mást bírónak, mint a kinek a keresztnéve Mihály, Azt mondják, hogy ezt azért teszik, mert ők a Mihály nevű embereket bölcsőbbnek tartják, valamennyi János, József, meg Pesta van a világon. Én azonban, a ki ott jártam nálok, nem hiszem el; sőt meggyőződtem felőle, hogy ez a sorsnak a csapása rajtok. Nekem egy odaváló ember beszélt ezt s mivel ez a történet szoros összefüggésben van ama bizonyos pecsétnyomóval, miért ne beszélhetném én ezt el nyájas olvasóink előtt: — — — — —

Vissza kell térnünk — persze csak gondolatban — a harmincas évek elejére, arra az időre, mikor Iharos községében Ns. Kajda Mihály uram volt a bíró. (Ez volt az első Mihály.) Ő különben csak annyiban érdekel minket, hogy az ő halála volt okozója annak a fatális esetnek, amely miatt mai napig is neveti az iharosiakat a világ.

Az új bíróválasztás már ki volt tűzve. A nép össze is gyülekezett, s hangos éljenzéssel tüntetett Furka Péter mellett, aki — közbe legyen mondva — a falu első pennatikus embere volt, sőt mint beszélük még a németírást is el tudta olvasni; szóval a nép tüntetett az új bíró mellett. a nótárius, meg a hitések is bele voltak nyugodva, mert külön embert úgy sem kaphattak volna.

Mielőtt a választás megkezdődött volna, nótárius uram elővéve az üvegharang alól a féltett ereklyét, a pecsétnyomót, hogy majd kiveszi belőle a meghalt bíró nevének a kezdőbetűit, s bele csinálják a leendő bírót, a ki több mint bizonyos, hogy Furka Péter lesz; mert hát ilyen esetben szükség is lehet a pecsétnyomóra.

Sok izgetés-mozgatás után az egyik betű a „K“ ki is jött szerencsésen, hanem a másik az „M“ sehogysem akart. Először maga nótárius uram próbálgatta harapófogóval, vésővel, kalapáccsal, de nem használt semmit majd a notáriusné asszonyom vette a kezébe, ő is méregette, tapogatta, forgatta jobbra balra, de az „M“ az állhatatosan megmaradt a helyén, meg se moccan.

Majd a „hites“ek vették kezeikbe, ők is próbálgatták minden módon, de egyiköknek sem sikerült azt az átkozott „M“ betűt kivenni. Eddig még csak fel se vették a dolgot, hanem most már kezdtek megijedni. Előhívták a plébánost, kántort, valamennyi írástudó és okos ember volt Iharosban mind, hogy hátha azok értenének hozzá. Az sem használt semmit, az „M“ nem akart meg se mozdulni.

Valamelyik aztán azt tanácsolta, hogy el kell vinni Nyurganczhoz a falu első kovácsához, ígérni kell neki mindent, jó napszámot, bort, tyúkot, kalácsot, hogy vegye elő minden tudományát, s vegye ki a pecsétnyomóból azt az „M“ betűt, mert addig bírót nem tudnak választani!

Nyurgancz aztán elő is vette minden tudományát, meg

minden szerszámját, de az egyiknek a kedvéért sem jött ki. Utoljára azt izente vissza, hogyha csakugyan olyan nagy szükség van arra a betűre, hát ő megteheti azt, hogy elolvasztja a pecsétnyomót anélkül, hogy a betűnek valami baja történék, mert a betű az vashól van, annak pedig nem olyan könnyű elolvadni, mint a pecsétnyomónak.

Nótárius uramék pedig azt izenték vissza, hogy nekik a pecsétnyomó kell, nem a betű, hát a betűt olvassza ki belőle, úgy, hogy a pecsétnyomónak semmi baja ne történjék. — Nyurgancz erre vállat vont és visszalökte a pecsétnyomót. —

Erre volt aztán az általános riadalom és rémület. A bíróválasztás végett összegyűlt nép kétségbeeső arkifejezéssel sietett haza, hogy elbeszélje azoknak, akik ott nem voltak, a „szerencsétlenséget.“ Mindenki azon gondolkozott, hogy most már mit csináljunk? Furka Pétert még a halálos verejték is verte arra a gondolatra, hogy most már ő e miatt a hitvány pecsétnyomó miatt nem lehet bírónak. Fel is ajánlotta ő maga, hogy legjobb két lovát fogja be s beviszi a városba, valamelyik ahoz értő mesterhez, az talán majd csak fog segíteni a bajon. — Egy betű miatt csak nem fog fennakadni egy község?!

De bizony fennakadt az! Hiába való volt ott minden. Össze jártak öt-hat nagy várost . . . hiába . . . nem ért semmit. Furka Péter azt mondta rá, „hogy ez Isten csapása,“ az öreg asszonyok meg azt mondták, hogy ez „rontás,“ a Micsa-Marcsa boszorkányozta meg a pecsétnyomót, hogy bírónak ne lehessen Furka Péter, a miért őt egyszer a káposzta lopáson rajtakapta.

A bíróválasztás tehát elnapoltatott.

Egy álló hétig szörnyű izgatottság volt Iharoson, senki sem tudta, hogy mitévők legyenek. A hitések naponta összegyűltek tanácskozni, hátha valamelyiknek valami megmentő gondolata támadna. És támadt is Krompli György a bakter, azzal az ajánlattal állott elő, hogy válaszszaanak újra Mihály nevű bírót, akkor a betű is megmaradhat, meg az úgy teljesen be is lesz fejezve.

— Az ám! jó lesz! Jó lesz! Lám ez eszünkbe sem jutott volna? Hanem itt megint más bökkenő adta elő magát. Nem volt a faluban egyetlen Mihály nevű okos s korra nézve bírónak beillő ember, akit megválaszthattak volna. Voltak holmi suhancok, sihederek, de azok nem voltak választhatók. Egy Mihály János nevű ember maga jelentkezett, hogy ő jó volna, mert neki az egyik neve Mihály. Ő benne meg azt kifogásolták, hogy miért nem a másik neve Mihály.

Valamelyik aztán azt ajánlotta, hogy válaszszaak meg Gallyas Mihályt, a csordást, az bírónak ugyan elég nagy számár, de majd neveznek ki mellé egy okosabb embert albírónak; így csak megfognak élni!

Úgy is volt. Előhívták Gallyas Mihályt, hogy nem volna-e kedve bírónak lenni?

Az elnevette magát, s azt mondta, ne figurázzanak ő vele.

A hitések azonban erősen állították, hogy ők nem akarnak figurázni, sőt igen is komolyan beszélnek. Akar-e bíró lenni vagy nem?

— Akarni akarnék! De hát addig a csorda hová lesz?

— Akad arra más érdemes ember is, a ki előrzi.

— De hát én — szabódék a bíró jelölt — én írást sem tudok olvasni, írni sem tudok a saját becsületes nevémen kívül semmit.

— Az nem tesz semmit! Kinevezzük albirónak Furka Pétert, majd fog ő tudni mindent, a mit kell.

Ebbe aztán beleegyezett Gallyas Mihály néhai csordás, most pedig már bíró-uram is. A nép aztán rendkívüli nagy tort csapott a bonyodalmas ügy ilyen kimenetelének örömére. Még Furka Péter is örült, s megvolt adva az elégtétele, hogyha főbíró nem is, de legalább albíróvá lett. — Meg is itta a brudert azonnal az löléptetett volt csordással. —

Hanem azóta nagyon elszaporodtak a Mihályok Iharoson. Mondanom is felesleges, hogy ez időtől mindig Mihály nevű embert választanak bírónak. Most már akadnak köztük okos emberek is; úgy hogy aki nem Mihály, nem is tételezik fel fölöle, hogy képes volna a bírói hivatal viselésére. Sőt mint mondják, valamire való leány nem is megyen férjhez olyanhoz, kinek nem Mihály a keresztneve, nehogy kilegyen zárva „a bíróné asszonyom“ má lehetőség reményéből.

Bizony Bögrössy Gábor uram sem gondolta volna, hogy ilyen eredményt fog létrehozni az ő világra szóló peccsényomója!

Illyés János.

Az erkölcsi s vallásos elem népköltészetünkben.

Az egyes nemzetek lelki világát, annak tüneményeit, általában véve lélektanát, azok szellemi nyilatkozásaiból lehet megismerni. A legközvetlenebb forrás, melyből valamely nemzet gondolkozását, érzését, hitét megismerhetjük: az a költészet. A műköltészettől eltekintve, most a népköltészet felé óhajtjuk fordítani figyelmünket, mely egyszerű, természetes, hamisítatlan hangjaival igazi képviselője és kifejezője a nép lelki és kedélyi világának; és népköltészetünkben is azt óhajtjuk szemügyre venni, hogy mennyire találhatjuk fel abban az erkölcsi és vallásos elem nyilvánulását.

Ha nézzük a népköltészet termékeit, azon meggyőződésre jutunk, hogy azokban, ha megvannak is a műköltészetben kifejlett s önállóan kiváló formák, de még elkülönzetlen állapotban vannak meg. Így a költészet hármasszertályát, t. i. a lyrait, epikait és drámait nem lehet a népköltészetben striete megkülönböztetni. Ennélfogva az erkölcsi és vallásos elemek kutatásánál sem igyekszünk külön-külön mindahárom osztályt vizsgálatunk tárgyává tenni, hanem általánosságban kívánjuk célunkat megközelíteni.

Ha elfogadható nézet az, hogy az erkölcs és vallás inkább a szív, mint az ész nemes virága, s hogy az erkölcsi és vallásos érzelem gyökere a szívben van elhelyezve, úgy igaz az is, hogy az erkölcsi és vallásos elem a lyrában, mint a szív költészetében található fel legnagyobb mértékben. Figyelmünket tehát leginkább a népdalokra kell fordítanunk, de mert a ballada is rejt magában lyrai elemeket, szükség, hogy ezen költői műfaj példányait is vizsgálatunk tárgyává tegyük.

Általánosságban szólva: minden egyes dal és ballad

az életet látszik ezer meg ezer mozzanatában feltüntetni *Feltárja az ember szívét, meglopja minden titkos gondolatát, mellette áll, amint erkölcsi érzelmei vagy vallásos ösztönei nyilatkoznak, amint magába tér és Istenre gondol, önkéntelenül is imára mozdul ajka, amint kétyele villan, hite ingadozik, esze habozik s bátorsága nincsen. Szóval leírja az életet erényében úgy, mint bűnében, míg a halál félelmének hideg veritéke be nem gyöngyözi a halhatatlanság megfoghatlan, de jóleső vigasztalása alatt el nem aluszik örökre, örökre, míg a sír el nem takarja.*

Azonban ezen nagy általánosságban mondott szavak korántsem elegendők. Alapos, elfogadható indokokra, concret példákra van szükség, hogy feladatunk legalább némileg megoldva s az olvasó jogos igénye kielégítve legyen. Midőn azért részletekbe kívánunk bocsátkozni, legyen szabad kutatásunk kettős irányát különválasztani, s előbb az erkölcsi s csak azután a vallásos elemek vizsgálására szoritkozni.

Ha arról akarunk meggyőződni s másokat is meggyőzni, hogy a népköltészet termékei csakugyan rejtenek magukban erkölcsi elemeket: vegyük komolyabb vizsgálat alá különösen a balladákat. Ha ezt tesszük, nyilván be fogjuk látni, hogy azokban mély erkölcsi érzés nyilvánul. Kérhető talán valaki, hogy miben és miként nyilvánul ez a mély erkölcsi érzés? Minden habozás nélkül felelhetjük, hogy a műfaj jellemző költői igazságszolgáltatásban. Valóban el lehet mondani, hogy a költői igazságszolgáltatás egyik legfontosabb tényező arra nézve, hogy a költészet a „való égi mása“ legyen. A költészet ezen fontos elvének — mondhatni — önkénytelenül népköltészetünk is hódol, amely körülmény népünk élénk és mély erkölcsi érzéséről tanuskodik. Végig tekintve p. o. népballadáinkon, látjuk, hogy azokban a drámai motívumokat a legtöbb esetben hitvesi hűtlenség, erkölcsi botlás, anyai szívtelenség, gyermeki hálátlanság, rangkülönbség, szülői zsarnokság sat. képezik. Mint kivételt említem fel elsősorban Kriza „Vadrózsák“ c. gyűjteményében foglalt „Bátori Boldizsár“ c. népballadát. Ebben a hitvesi hűtlenség képezi a drámai motívumot, de már kifejete nem elégíti ki erkölcsi érzésünket, amennyiben ebben — eltérőleg a többi balladától — a természet örök törvénye — vagyis, hogy a bűnt büntetést, az erényt diadal követi — van megsértve akkor, midőn a hűtlen nő bűnhődése elmarad. Tartalma röviden a következő: Judit asszony épen gyermeke bölcsőjét ringatja a házban s egyszersmind szavaival elárulja, hogy a gyermek atyja tulajdonképen az erdélyi kapitány és nem Bátori Boldizsár. A rászédett férj — aki ezalatt az ajtón kívül hallgatózott — megtudta a szörnyű valót, dühösen ront be a házba s nejét a „rózsa-piacra, a fővevő helyre“ hurcolja. S már-már kivégezi a „fekete hóhér“, midőn megérkezik a vesztőhelyre az erdélyi kapitány s a nőt megszabadítja. Ezzel végetér a költemény. Ezen tartalom már nyilván elárulja, hogy itt költői igazságszolgáltatásról szó sincs. Mentségül talán azt lehet felhozni, hogy töredéknek látszik s ezért hiányozhatik belőle a morális követelményeknek megfelelő kifejtés.

Ugyancsak a hitvesi hűtlenség képezi a drámai motívumot a „Barcsainé“ c. (Gyulai-Arany L. I. k.) balladában,

valamint a tartalma is sokban megegyezik az előbbivel; hanem a kifejtett itt már egészen más s az ember erkölcsi érzését kielégíti, habár ez meg csaknem a másik túlságba csap át. Itt u. i. a megcsalt férj a legkeményebb módon — megégetéssel — sujtja a hűtlen nőt, sőt nemcsak, hanem a csábitónak is fejét veszi. Ebben tehát a tragicum teljesen érvényre jut s a catastropha a maga iszonyatosságában bekövetkezik. Sajátságos azonban itt az utó két sor, amely a büntető férj szájába van adva:

„Istenem, Istenem! mit nem cselekedtem?

— Megöltem Barcsait s kedves feleségem!”

úgy tűnik fel, mintha a férj kegyetlen tettét bánni kezdené s mintha a tragicus kifejtet akarná némileg szelídíteni. Valószínű azonban, hogy e két sor nem tartozott eredetileg a szöveghez, hanem későbbi célzatos hozzátoldás, s mint ilyen, mitse vonhat le a költemény kifejtésének erőteljes-ségéből.

Lássuk ezek után legalább egy példányát azon balladának, melyekben a szülei zsarnokság képezi a drámai motívumot. Megjegyzendő, hogy igen gyakori a népeletben, miszerint a szülők a rang- vagy hitkülönbség miatt nem engedik meg a szerető párok egyesülését, miért aztán a szülők gyermekeik elvesztésével bűnhődnek, sőt gyermekeik átka is rájuk nehezül. A gyermekek pedig, akik nem lehetnek itt a földön egymáséi, azok lesznek a sírontúl s ennek igen szép jelképe az, hogy sírjokból virág fakad, s azok addig növekednek, míg a sír felett összeölelkeznek. Szolgáljon erre nézve bizonyítékul az általánosan ismert „*Kádár Kata*“ c. (Kriza: „Vadrózsák“) balladának I-ső változata, melyben a szereplők Kádár Kata és Gyula Márton. Gyula Márton, mint előkelő nemes ifjú, megszereti jobbágyuknak leányát, a szép Kádár Katát. Ezért a rangjára büszke anyja őt kitagadja és ő elbujdosik:

„Egy keszkenőt adott neki Kádár Kata;

— Majd ha ez színében vörösre változik:

Akkor életem is — tudd meg — megváltozik.“

Csakugyan a kendő színe megváltozik, mire visszasiet Gyula Márton, de már későn érkezik: a gonosz anyja a leányt „feneketlen tóba“ vetette. Az ifjú utánna ugrik s vízi búvárok fogják ki mindkettőt összeölelkezve.

„Egyiket temették oltár elejébe,

Másikat temették oltár háta mögé.

A kettőből kinőtt két kápolnavirág

Az oltár tetején összekapcsolódtak.

Az anyjok odament, le is szakasztotta,

A kápolnavirág hozzá így szólala:

— Átkozott légy, átkozott légy,

Édes anyám, Gyulainé!

Életembe' rosz voltál,

Most is meggyilkoltál!“ —

Ime itt is feltalálható a költői igazságszolgáltatás, amennyiben a zsarnok anyja — mert nem ismeri, vagy nem akarja ismerni a szerelemnek nagy hatalmát s gátat vet a szeretők közé — magát boszúlja meg s elhalt gyermekének átkát vonja maga után.

Már az eddigi felhozott példák alapján is meggyőződhetünk arról, hogy népünk igazságérzete s erkölcsisége mily

határozottan nyilatkozik költészetében. Azon csekély kivétel, amelylyel találkozunk nem elég erős arra, hogy népünk szigorú erkölcsi érzésében vetett meggyőződésünket meg-ingathassa.

Mielőtt kutatásunk másik irányára átmennénk, legyen szabad még az erkölcsi elemnek egy más irányú nyilvánulására népköltészetünkben rámutatnunk. És ez azon körülményben rejlik, hogy a család — mint egyik erkölcsi testület — nagyon szép és nemes színben tűnik fel a népköltészetben. Az anyai szeretet — mondhatni — nagyobb szerepet játszik itt, mint a műköltészetben. A szerelmi dalokban a fiú vagy leány nem egyszer fordulnak anyjukhoz panaszolkodni, s ha meghalt, sírjához mennek ki s megszólítják őt, mintha élne. Igaz ugyan, hogy e tekintetben a népköltészet sokszor a leggyöngédebb indulatot is nyersen festi, de legalább sohasem mesterkélve, affectálva. Az anyai szeretet a népnél nemcsak vallásos és erkölcsi kötelesség, hanem egyszersmind a legélesebben kifejlett ösztön, a legerélyesebben nyilatkozó életszükség. Mindez önként foly a nép életviszonyaiból s mindmegannyi okul szolgál, amely okok az erkölcsi viszonyt, ha nem is finomabbá, de annál erősebbé teszik; mindmegannyi reális alap, melyre annál szilárdabban építhet az erkölcs eszményisége.

Térjünk át ezek után kutatásunk másik irányára, a népköltészetben feltűnő vallásos elem ismertetésére.

Már a fentemlített balladák utolsójában láttunk egy sajátos jelenséget, hogy t. i. a szeretők sírjából virágok fakadnak s egyszersmind jeleztük, hogy azok — midőn felnőve összeölelkeznek — a sírontúli egyesülést akarják mintegy jelképezni. Itten hozzátehetjük még azt is, hogy ezen jelképek által a halhatatlanság hite — mint a ker. vallás egyik sarkalatos elve — van feltüntetve, mely a nép szívében édes örömmel, boldog megnyugvással tölti el. Úgyszintén a halhatatlanságot, illetve a feltámadás hitét látjuk kifejezve az ilyen dalsorokban:

„Ha meg nem látsz az életben,

Meglátsz a magas egekben!“

Ugyancsak a vallásos elem nyilvánulásának kell tekintenünk a fentnevezett ballada végén levő átkot, melyet a gyermek zúdit zsarnok anyja fejére. Általában az átok nagyjelentőségű a nép életében, s ebből kifolyólag költészetében is gyakran találunk rá példát. S ha figyelmesen körültekintünk, észre fogjuk venni, hogy a nép különbséget tesz egyik és másik átok között. Mert míg azon átok, melyet az anya szór gyermeke hűtlen kedvesének fejére, kevésbé lényeges s nem is teljesül be, addig a megcsalt szerető átka hűtlen kedvese fejére — hatását tekintve — igen fontos, már csak azért is, mert beteljesedése elmaradhatlan. Némely dalban a megátkozás és megáldás, mint amannak ellentéte, együtt fordul elő. p. o.

„Szabad a madárnak ágról-ágra szállni,

Csak nekem nem szabad szeretőmhöz járni.

Ald meg Isten, áld meg a szeretőm házát,

Verd meg Isten, verd meg a benne lakóját,

Azt se mindeniket, csak az édesanyját,

Mért nem adta nekem az ő kedves lányát;

s mintegy indokolásul hozzá teszi:

Ha neki lánya volt, nekem szeretőm volt,

Ha neki kedves volt, nekem kedvesebb volt!"

Állításunk indoklására fényes például ajánlkozik a Kriza Vadrózsai I. kötetében az udvarhelyszéki dalok között 270-ik sz. „*Julia szép leány*“ című dal, mely kiválóan vallásos színezetű, annyira, hogy néplegendának is nevezhető. Tartalma röviden ez: Julia kimegy a mezőre, hogy búzavirágból koszorút kössön. Egyszer amint felteki az égbe, onnan egy szép gyalog ösvényt lát aláfutni, amelyen egy szép fehér bárány ereszkedik alá s hívogatja őt, hogy menjen fel vele a „mennyei karba, a szent szűzek közé.“ Julia hazamenve, közli ezen látomását anyjával, s azután csakugyan égberegadtatik. (Vége köv.) Csík Dániel.

EGYLETI ÉLET.

a) A kölcsönpénztári egyesület bizottsága még az év elején elhatározta, hogy — tekintetbevén a félév elején főleg az akadémiai hallgatókat terhelő kisebb fizetési kötelezettségeket (indexerősítés, tandíj) — ezentúl a második félév elején is segíje az egyesület kérelmező tagjait. A kiszabott határidőre beérkezett az ellenőri hivatalhoz összesen 46 kérvény. A kért 280 frtból megszavazott a bizottság 201 frtot. Örömmel jelezhetjük azt is, hogy az egyesületnek oly régen vajudó alapszabálytervezete elvégre elkészült, s csakis a többoldalú megerősítésre vár. Valóban kívánatos, hogy mind a bizottság, mind a közgyűlés, de legfőképen a *köziskolai szék* a legnagyobb igyekezettel azon legyen, hogy a javaslat megerősítettén, minél előbb életbelépjen; hadd legyen már e nemescélú, de törvények hiányában szenvedő, s emiatt néha sajnos tévedésekbe keveredett egyesületnek is olyan biztos alapszabálya, melynek szemelött-tartásával hova-tovább elérheti kitűzött feladatát.

b) A *betegsegélyző-egylet* bizottsága rendes félévi gyűlését mult hó 16. tartá meg. Örömmel győződött meg a bizottság ez alkalommal is a felől, hogy e valóban fontos s az ifjúság életében nagy szerepet játszó egylet ügyei a legjobb lábon állanak, azoknak vezetése a legjobb kezekben van, s maga az egylet rohamos léptekkel halad kitűzött nagy célja felé. A lefolyt félévben a bevétel volt 696 frt. 77 kr.: a kiadás — ideszámítva az időközileg kamazás végett elhelyezett összegeket is — 684 frt. 67 kr.

APRÓ HIREK.

— *Gyászhir.* Nagy halottról emlékezünk meg, aki már 16 napja porlad a sírban. Nem a köteleesség rideg szava, hanem a szeretet unszol bennünket, hogy érzelmeinknek, habár elkésve is (hisz előbb nem tehetünk!), kifejezést adjunk. Egy kicsit kérünk mi is a mérhetlen közgyászból, mert *ifj. br. Vay Miklós* a mienk is vala. Az a hő ragaszkodás, melylyel ő az ifjúságot körülölelte, olyan erős volt, mint a halál; olyan kemény, mint a koporsó. Ah! hogy a halál a meleg vonzalom összekötő szálait is kiméletlenül tépi szét! hogy a koporsó a munkabíró tagokat is

örökre bezárja! Hálás tények beszélnek a nagy férfinak az ifjúság iránti szeretetéről. 1880-ban forrón szeretett édes anyja emlékére 2000 frtos alapítványt tett (Vay-Geymüller alapítvány), melynek kamataiból évenként két ifjú részeseül ingyenes konviktusi ellátásban. Kórházunk belső felszerelésére 300 frtot adományozott. Nem volt oly nemescélú mozgalom az ifjúság kebelében, mely, ha a szükség úgy hozta magával, benne a legönzetlenebb pártfogóra ne talált volna. Még legközelebb is mily reménykedve iránk a Tompa-szobor ügyről, igyekezve az érdeklődő körök figyelmét az elhunyt nagy halott, az ismeretes szobor-művész nemes áldozatkészségére fordítani. És íme... ma már csak könnyeinkkel adózhatunk emlékének. Óh ezt az emléket mi megtartjuk szívünkben! Nem látjuk ugyan már a szelíd szemek ragyogását, de lelke mintha most is itt volna közöttünk. Emléke él örökké!

— *Helyreigazításul.* Lapunk egyik igen tisztelt barátjától mult számunk egyik közleményére vonatkozólag a következő sorokat vettük: „A *Sárospataki Ifjúsági Közlöny*“ 1886. január 15. számában Szabó József úr egy cikket tett közzé ily címmel: *Hogyan tángálták el Patakon a sivalizersereket* 1834. március 1. napján? Miután ez esemény főiskolánk történetének egyik mozzanata és több valótlan állítást foglal magában, nehogy később főiskolánk történetének íróját félrevezesse: kötelességemnek tartom annak adatait helyreigazítani a következőkben.

A katonák nem S-a-Ujhelyből jöttek Patak felé, hanem Józseffalváról jöttek, rendes szállásukról; az álmatlanság nem is rítt le arcukról, hanem teljes pihent erőben voltak s gyakorlatra mentek, melyet a mai Both István-féle, akkor még nem létezett ház előtt elterülő széles mezőn szoktak tartani. A katona nem is esett le lováról, hanem megbokrosodott a ló s a katona nem tudta hirtelen a sorrendbe visszaállítani; a tiszt ezért szidta a katonát, s ezt nevelték a tanulók, de nem a mendikánsok; hanem a poéták, oratorok és logikusok, vagyis az 5—6—7. osztálybeliek, a kisebb tanulók és akadémikusok még nagy részben tanításon voltak. Az összeütközés a Bötös-féle ház előtt történt legelsőbben, hol a tanulók csoportosan állottak. A felbőszült tiszt nem *Wohlan*-t, hanem *Sturm*-ot kiáltott, mire a katonák rárohantak az ifjakra s kezdték őket kardlapozni. Ekkor jött a nagy tömeg ki az iskolából, ezeket is megrohanták s kardlapozták, aki el nem szaladhatott.

Ekkor végig hangozott a rémes szó a kollégiumon: *ad arma!* (nem incendium). Az *incendium* csak riadást szokott kelteni; de az *ad arma* forrongásba hozta a legbiggadtabb vérű ifjút is. (Innen volt azon időben ezen közszólás: ha ezt kiáltják: *nincsen dió* (=incendium), még otthon maradhatsz; de ha ezt kiáltják: *vadalma* (=ad arma), akkor már botra kelj és szaladj).

Kőre és botra kelt e nemes szóra most is kicsinye, nagyja a roppant tömegnek s a katonákat kövekkel kezdték dobálni. A tiszt a kollégium kapuja előtt ismét *Sturm*ot kiált, a katonák megrohanják a kapuban álló tömeget, de felülről iszonyú közáporral fogadtatnak, mire meghátrálnak. Csupán egy közkatona (nem pedig a tiszt) merészelt betörni az iskolába s ott is üldözte a futó tanulókat.

Mint a tigris rohantak most e zsákmányra a nagy deákok; körülúzták az első udvaron, s végre azon szögletbe szoritották, hol most a konviktusi étteremnek az iskolából nyíló ajtaja van. Itt ütötte le lováról Tolnay József nevezetű VII. éves deák (nem Parusóczy Gábor). A katonát kétségkívül agyonverik, ha e pillanatban oda nem rohananak a *primáriusok*, a már vérben úszó katonát körülfogják, két primárius mind a két kezét — egyik előlről, másik hátulról — a katona fejére tette, hogy legalább a fejét ne üthessék, a többi körülfogta. Így kísérték ki a tömeg között egész a sorompó hidjáig s itt elbocsátották. A többi katona még mindig a mezőn állott sorrendben, várták a további parancsot. A tiszt a majorok háta megett a kaszárnyába sietett (a mai Bogyay-féle épület), honnan visszajöven, katonáit ugyancsak a majorok háta megett szállásaikra visszavitte. A vérbe-fagyba hagyott katona is velök ment *gyalog*, mert lovát az iskola udvaráról kikergették. Roppant erős ember volt. Feje össze volt törve, egyik karját nem bírta felemelni; nyögött, mint a halálos beteg. Háromszor bukott le a földre az ütések alatt, de mindannyiszor ismét lábrakelt. Társai általában a *Stark* melléknévvel nevezték.

Eszerint teljesen téves azon állítása szerzőnek, hogy a tiszt nyomult volna be az iskolába, s őt a kollégium kapuján kidobták volna, s hogy félholtan feküdt volna a kollégium kapujában. A tiszt egy pár kődobáson kívül más sérülést nem kapott.

A közlemény többi része történelmi igazság. A megye, t. i. Zemplénmegye az eseményt *kriminális ügynek* bélyegezte s kriminális bíróságot küldött a főiskolára. De a tanári kar autonomikus jogaira s kiváltságaira támaszkodva, minden beavatkozást visszautasított, míg ő, mint iskolai hatóság nem ítélt saját ifjai felett. Erős volt még akkor a prot. iskolai autonomia, még erősebbek az emberek, kik annak saúncain védelmül állottak.

Végre egy iskolai és megyei küldöttség intézte el a dolgot véglegesen akképen, hogy néhány botos, merészebb deák dorgálást kapott, a botrányt előidéző tiszt pedig degradáltatott, a katonák más helyre helyeztetek át s helyöket *huszárok* váltották fel.

Mindezeket én, mint szemtanu írom s azok történeti hűségéért kezeskedem. Mint 15 éves ifjú minden mozzanatot láttam, sőt magam is szereplője voltam.

Végül szerzőnek egy jóakarató, szíves tanácsosal szövegök. Ön, édes barátom, jól és szépen ír s komoly tanulmány mellett irodalmi pályára is kiképezheti magát. De azt egyszermindenkorra jegyezze meg magának, hogy a *történelem az igazság tudománya*, melynek legkissebb mozzanatát sem szabad, komoly kritika nélkül, érinteni.

„Egy szemtanu.”

Az itt előadottakra vonatkozólag csupán annyi megjegyzésem van, hogy, mint a szóban forgó közlemény hangjából és előadási modorából bárki is meggyőződhetett, az inkább *történelmi elbeszélés* kívánt lenni, s mint ilyen — természeténél fogva — szigorú történelmi hitelességre nem számított s nem is számíthatott. Ami kevés alapot nyertem

a kérdéses eseményre vonatkozólag, azt kiegészítettem és kiszíneztem phantáziámmal, mint azt az efajta műveknél az írók rendszeren tenni szokták. Különben rendkívül örülök azon, hogy ez, annak idején szerfelett nagy port vert mozzanatról ily hiteles és megbízható adatokat szolgáltat az érdeklődő szemtanu.

Szabó József.

— Az ifjúsági bál folyó hó 6-án folyt le a városa háza nagy termében. De a hozzákötött vérmes reményeket nem valósította meg; pedig, ha valaha, úgy most lett volna itt az ideje annak, hogy a vidéki közönség is pártolja az ifjúságot nemes törekvésében, kitűzött közös céljában. Annyit különben jó előre sejtett a rendezőség, hogy a theologiai ifjúság nagy többsége még a mult évben oly fényesen sikerült theologus bált álmodja vissza, s tömeges meg nem jelenésével fog tündökölni: de azt legkevésbé sem, hogy a szép nem — ahol pedig ember emlékezet óta mindig kitűnően lehetett mulatni — oly gyéren lesz képviselve, hogy még az I. négyest sem táncolhatta több 22 párnál. Pedig a jó kedvű ifjak igen szerettek volna táncolni a lelkesülő zene mellett. Dehát hiába volt zene, jókedv, sok táncos, ha annál kevesebb volt a szép szőkék és barnák száma. Úgy, hogy most az egyszer férfiak árulták a petrezselymet. Ott állottak a szögletben . . . és e nyugalmas állapot illik ugyan egy böleshöz, de egy pataki diákhöz legkevésbé sem. Csinált hát némelyik kényelmetlen helyzetében statisztikai adatot arról, hogy ki táncolt legtöbbet a repülő fiatalság közt, s meghatározta azt, hogy kinek adná a jutalmdíjat mindkét részről. S ezen szerencsétlen rendező munkájára azt hiszem minden ott lévő nő kíváncsi; de miután nekem is tenger keservében csak azon feltétel mellett hozta tudomásomra, ha mint újságíró nyilvánosság elé nem hozom; hallgatnom kell vele. Ami aztán a tulajdonképeni mulatságot illeti, arról a nők öszhangzó illetékes bírálata szerint, csak jót, csak dicséretet lehet mondani. Nagy mértékben emelte a bál fényét a kedves háziasszony, Dr. Kun Zoltánné, született Bonis Borbála úrhölgy ő nagyságának megjelenése, jókedve, mely kívánatos jókedv aztán mindenkire elragadt, s a hosszú mulatságnak csak a hajnal vetett végett. Ott voltak a védasszony körül: Dr. Ballagi Gézané, Láczy Lászlóné, Dókus Gyuláné (S.-a.-Ujhely), Buza Jánosné, Kun Dánielné, Kiss Elekné; továbbá a lányok szép koszorújában következő virágokat volt alkalmam följegyezni: Bogyay Vilma, Szinyei Erzsike és Mariska, Morvay Ida, Szívos Irma, Meczner Ilona (Berecki), Rácz Vilma (Mád), Bacskay Etelka (Céke), Somossy Boriska, Pekáry Ilonka, Maraszka Julia és Vilma, Matuszka Paulin stb. A notabilitások közül ott voltak: Szirmay Ödön, Viczmándy Ödön, Dókus Gyula. Ott voltak a római kath. és görög kath. papok és káplánok, a tanári kar, a város intelligenciája, még sok mások. A bál anyagi oldala eléggé kielégítő, mert a tisztajövedelem 66 frt. 46 kr-ra rúg, akkor, midőn országszerte buknak a bálók.

Tartalom: „Egyetértés.” Szuhay Benedektől. — „Az 5sz, a szomorú emmausi út.” Szabó Józseftől. — „Melyik a szebb?” Benőffy B. — „Az iharosi pecsétnyomó.” Illyés Jánostól. — „Az erkölcsi s vallásos elem népköltészetünkben.” Csik Dánieltől. — „Egyleti élet.” — „Apró hírek.” —

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY.

— Megjelen minden hó 15-én. —

Előfizetési díj: egész évre helyben 1 frt. 60 kr., vidékre 1 frt. 75 kr.

— Kiadja az „Irodalmi Önképző-társulat.” —

— Szerkesztőség: Kovács-útca 146. sz. —

Ma harmincnyolc éve!

Szállj vissza lelkem ama dicső időbe az emlékezet szárnyain és hallgasd a hullámozó tenger zúgását, a lelkesült ifjak lángszónoklatait; melegedj a verőfényen, a szabadság kigyúló tüze mellett; végy ihletet a költő ajkairól, a Talpra magyar esküjétől és hallgasd meg, mit susognak a fuvalmak szárnyain lengedező nemzeti zászlók! És örülj, telj el mámorral, boldogsággal!

Óh, hogy nem élhattünk mi akkor, hogy nem lehettünk mi is ottan? Miért, hogy nekünk csak a hideg papírról kell ismernünk azoknak a ragyogó napoknak a történetét, azoknak fenkölt bajnokait!

Európa csendes, téli álomban álmodozik. De egyszerre meglebben a tavaszi szellő, olvadozni kezd a jégpáncél, fakadozni kezd a fák rügye; és íme a nap fényesebb, melegebb sugára melegíteni kezdi az emberi szíveket is, gyorsabb dobogásra készíti a kebelt; a nagy természet ébredésével, a szabadság után sóvárgó lelkek reményeinek fája is bimbóba szökken, s a bimbó egyre erősebben fakadozik a nap bibor fényétől. . . Mily csodálatos! e napfény — nem, mint máskor, keletről, hanem most — nyugatról gyúl ki s onnan terjed tovább kelet felé! Óh áldott isteni napsugár, mely megnyitod a börtönöket, lefegyverzed a zsarnokot, s trónra ülteted a jogot, az igazságot, egy helyett milliók akarátát és boldogságát! Nézzük e nap útját! Párisban, február 22-én kitör a forradalom, ledönti Lajos Fülöp trónját, s a recsegve összeomló trón romjai felett felépíti a szabadság oltárát. A nap fénysugara gyorsan terjed tova, a hír villámgyorsan halad előre, s ahová ér, mindenütt ellenállhatatlanul hódít, elűzi a sötétséget s világot gyújt helyén. Március 13-án Bécs mozdul meg, az a ula kél fel; két nappal később, március 15-én, Pesten gyújtja fel a sugár a szíveket. A nép lelke gyorsan, mint a mennynek kapuja, megnyilatkozott a sugár érintésére; érezték a bűvös fuvaltatot, s íme egyszerre feltámad-

tak az ihletett ajkak s szólni kezdetek meggyőzőn, elragadón, mint a szentlélek által megszállott apostolok pünköszt ünnepén, önként érezve, hogy „itt az idő, most vagy soha!”

Az a lelkes fiatalság, mely előre sejté a megifjuló időt és azt előkészíté: Petőfi, Jókai, Vasvári, Irányi, Degré stb., felfogta a pillanat nagyszerűségét s lángajakkal hívta fel a népet, s főleg az ifjúságot, a szabadság kivívására, a Szabadság, Egyenlőség, Testvériség örök érvényű eszméinek megvalósítására, a röghöz kötött nép felszabadítására, a két testvérhaza egyesülésének kivívására.

A költő felajzotta a lant húrjait, s dala csontokig, velőkig hatott; mintha a légben röpködő komor felhők nem is havat, de villanyszikrákat szórának és az emberekben az agyvelő, kebel, mint gyúanyag, egyszerre lángba csapott volna fel; a népek ezreinek örömrivalgása viszhangozá a költővel együtt:

A magyarok isteneré

Esküszünk,

Esküszünk, hogy rabok tovább

Nem leszünk!

S esküjét azonnal meg is akarta tartani: ne legyen hát senkise rab! Ott szenvedett Buda vár bástyái alatt sötét börtönben a szabad sajtó bajnoka, a nép jogainak harcosa, kit az önkény a szabad szó kimondásáért bilincsbe veretett, hogy elfojtsa a közvélemény nyilvánulását; el a szabad szó, az eszmék, a gondolatok szárnyalását, melyek, mint a hullám, folyvást odább haladnak, míg végre az egész tengert rezgésbe hozzák; az eszmének ezen harcosát megszabadítani indult a megittasult nép és diadallal hozta ki a börtön lakóját. Megnyílt előtte a zár, lepattant előtte a bilincs; ki mert volna a lelkesedésnek ellenállni, mely mindent magával ragad; ki merté volna gyenge szavát a zúgó orkán ellenében fölemelni!? Nézzétek a kivívott diadal, a megnyílt szabadság érzete mily örömbé, mily mámorba ringatja a szíveket!

Ilyen volt a vérnélküli forradalom!

S miként a Kárpátok ormain megfűjt tárogató hangja, akként terjedt az egész magyar hazában a nagyszerű esemény híre, s ennek hangját viszhangozta a Balaton moraja, az alföld pusztáján felemelkedő délibáb, az Erdély havas bércei közt meglebbenő szellő; mind szabadságot, egyenlőséget és testvériséget viszhangozott, s hallatára örömben olvadtak össze a szívek, szeretetben ölelkeztek össze az elszakított két haza együttérző, együttlelkesülő fiai. Mind, mind, az egész haza szabadság mámorában úszott.

Ha a francia büszkén ünnepli a július 14-ikét, mint a Bastille lerombolásának, a világot átalakító nagy forradalom nyitányának emléknapiját: úgy a magyar is a legnagyobb tisztelettel és büszkeséggel gondolhat mindenkor a mi átalakító napunknak, a március 15-nek hőseire, amely március 15. szintén első nyitánya annak a ragyogó kornak, mely hazánkat átalakította, újjá teremté; mely örök babérokkal koszorúzta a magyar nemzet homlokát, megmutatva a világnak, hogy még nem fajult el az ősi vér! Óh legyetek áldottak haló poraitokban is, ti hősök, nemzeti dicsőségünknek, nemzeti büszkeségünknek méltó tárgyai! és legyetek örökre áldottak, kik még most is, őszülő hajakkal, de ifjú szívvel képviselői, tanúi vagytok ama napoknak!

Légy áldott e nap első hőse, magyar költészetünk csillaga, szerelem és szabadság költője: Petőfi! akiben a magyar nép geniusza századokról századokra szóló kifejezést nyert. Meteor-csillag valál te; jöttöddel ragyogó fényvel sugározta be e haza téreit, úgy, hogy e sugarak hatását az egész világ érzi — és azután örökre eltűntél, de lelkünkben továbbra is örökké fogsz tündökölni. Ki, amit lángoló dalaidban hirdettél, siettél azt ifjú véreddel megpecsételni; ki, amit ifjú véred álmodott, megérted azt: ott estél el a harc mezején, ott folyt ki az ifjú vér szívedből; ajkad utolsó sóhaját az acéli zörej, a trombita-hang, s az ágyúdörej nyelte el. . .

S te hazátlanul bolyongó vándor, ki idegen földről vágyva emeled szemedet a hazai tájak felé, ki bevezetted népedet a szabadságba, s most hontalan vagy, fogadd e nemzet örök tiszteletét, soha meg nem szűnő hódolatát!

Óh március 15! gyűjtsd fel a mi szívünkben is azt a lelkesedést, s azokat az eszméket és gondolatokat, melyek 38 év előtt e nap hőseit hevítették!

Legyen e nap kegyelet, az elismerés és hála ünnepe dicső bajnokaink iránt! de legyen emlékünnepe együttal nyilvános vallomás arra, hogy minden érzésünk, szívünknek minden dobbanása, a március 15-iki nagy eszmék iránti hódolatot, odaadást, szerelmet fejez ki; s legyen emlékünnepe végül fogadástétel arra, hogy ez eszmék: a

szabadság és hazaszeretet eszméi minket is minden percben készen találjanak, mint a márc. 15. hőseit, hogy az ő nyomdokaikba lépünk, ha felzendül a hívogató szózat!

Ha így ünneplünk, akkor méltó örökösei leszünk az ő drága vérökkel megszentelt eszméknek, jogoknak!

Hugo Viktor „Nyomorultak“-járól.

— Gondolat-töredék. —

Hugo Viktor, ki mint költő a *Századok legendáját*, mint drámaíró a *Hernanit* és *Borgia Lucrétia*t írta, mint regényíró is korszakalkotó művekkel gazdagította a francia, nem — az egész világirodalmat: oly alkotásokkal, melyek, ha semmi egyebet nem irt volna is, egymagokban véve elégségesek arra, hogy neve századokról-századokra szálljon s rajongással említették mindazok részéről, kik az örök szép és jó fenséges, soha el nem avuló nyilvánulásai, nagyszerű eszméi, érzelmei és gondolatai iránt fogékonysággal, lelkesedéssel bírnak; s egy magasabb hit, egy magasabb meggyőződés nem enged kételkednünk, hogy ilyenek örökké lesznek!

Hugo Viktor regényei közt (5 regényt irt: A Notre-Damei toronyőr, A nyomorultak, A tenger munkásai, A nevető ember és A polgárháború), melyek mind más-más oldalról világítják meg az emberi életet, lelket; mind más oldalról búvárolják, keresik az emberben a beléje lopott isteni szikrát: úgy költői felfogás, mint művészi kivétel, továbbá sokoldalúság, irány, de legfőképpen hatás tekintetében, kétségenkívül a „Nyomorultak“ áll első helyen; én legalább — bár a milói Vénus és Rafael Madonnája közt igen nehéz a választás — ennek adom az első helyet, s ha hitelt adhatok annak, amit egyszer egy irodalomban jártas férfitól hallottam, hogy Eötvös Karthauzija a világirodalom második regénye: úgy az első — meggyőződésem szerint — nem lehet más, mint a Nyomorultak.

E regényben egyesülve van mindaz, amit Hugo Viktornál annyira bálunk: a nagyszerű, merész képzelőtehetség, a bámulatos alakító képességgel; az erősen kidomborodó, mintegy megelevenülni látzó jellemrajz, az erkölcsi szép és jó magasztos felfogásával; a leírás bája, elbeszélés élénksége, a lelki állapotok, elragadó gyöngéd érzelmek, bölcselmi reflexiók visszatükrözésével. Magunk előtt látjuk e műben Hugo Viktort egész mivoltában, az ő egész nagy lelke feltárul előttünk s olvashatunk benne; kiolvashatjuk belőle azt a végtelen szeretetet, mely őt a szenvedők, a szerencsétlenek felé vonzotta, mely őt az elhagyottak, nyomorultak igaz barátjává, pártfogójává, amint Renan szépen mondja: a *könyörület költőjévé* tette; megismerhetjük belőle a világosság, a szabadság katonáját, mégpedig első katonáját, vezetőjét, zászlóvivőjét, kinek jelszava: „Mehr Licht!“ „több világosság! teljes szabadság!“ Világosság, mivelődés, hogy Istennek igaz, hivatásunk magaslatára felemelkedő, emberi rendeltetésünket betölteni tudó fiai, Jézusnak méltó tanítványai, az igaz erkölcsi eszméknek megvalósítói legyünk; és szabadság, hogy boldogak lehessünk, hogy a jog, az egyenlőség, a béke uralkodjék s a haladás útja korlátolatlan legyen. S látjuk végül e műben a rajongó franciát, a hazaszeretet megtestesült alakját, ki ha minden szé-

pet, jót s igazat szeret is, de imádni a mindenség nagy alkotóján kívül csak egyet imád: a hazát; imádja azt bukásában, imádja azt diadalában, imádja multjában, imádja jelenében. Ki szeretettel öleli keblére az egész emberiséget, de azért örökké francia marad, élő cáfolatául a világpolgárság ál-sofismáinak!

Ilyennek látom én Hugo Viktort e regényéből; e vonások hatják át e mű minden idegzetét, valamennyien az ő lényének, lelkének alkotó-részei.

A Nyomorultak társadalmi regény; az emberi társadalom nagy bajaival, égető kérdéseivel foglalkozik s keresi a gyógyírt azok megorvoslására. Hatalmas szózat, lángoló védirat ez a társadalom szerencsétlenei, nyomorultjai: a tudatlanság és nyomor áldozatai mellett; élő tiltakozás a társadalmi visszaélések, szükkeblúségek, kegyetlenségek ellen: úgy hogy, amint Gottschall mondja, e regény a *humanitás evangéliuma*. Nyomorultakat léptet fel előttünk a szerző, a társadalom nyomorultjait: proletár férfiakat, sülyedt nőket, veszendő gyermekeket, kik mind a társadalom áldozatai, mely nem teljesítette velök szemben felügyelő, gondviselő, megmentő kötelességét („ha egy lélek telve van árnyékkal, mely a bűnt megérleli, nem az a vétkes, aki a bűnt elköveti, hanem az, aki az árnyéket okozza“): nem teljesítette, midőn őket az élet kezdetén elhagyta, nem teljesíti most, midőn mélyebben engedi a mocsárba sülyedni; sőt többet tesz, még visszanyomni, újra nyomorulttá igyekszik tenni azt is, aki önerejéből próbál felemelkedni. Ime a visszasság! E visszasságokat megszüntetni, a sötétséget világossággal, a tudatlanságot műveltséggel, a nyomort munkával s jóléttel felváltani: ide kell irányulni a társadalom törekvésének! Ezek a polgárosultság, a haladás és a műveltség eszközei és feltételei!

Egy ilyen nyomorultnak, a társadalom egy ilyen áldozatának története van e tíz kötetben rajzolva. E nyomorult, a regénynek főszemélye: Valjeán János. Valjean fanyeső volt Favorellesben, de munkájával alig bírta kenyerét megkeresni s midőn a férj elhalálával nővére népes családjá fentartásának gondjai is az ő vállára nehezültek, s keresete a tél közeledtével mindig csökkent s utóljára teljesen megszűnt, hogy a gyermekeket éhen veszni ne hagyja, az utolsó lépésre határozza magát: lopni indul; betöri egy pékbolt ablakát s kihúzza egy kenyeret. De észreveszik, elfogják s elítélik gályára, őt esztendőre! A különben is zord érzésű férfit a bagnó teljesen elvadijtja; a gyöngéd, nemesebb érzelmek minden csirját kiöli belőle; szívét gyűlölet és boszú tölti el a kegyetlen és igazságtalan állam és társadalom iránt, s ez a szökési kísérletek meghiusultával s az ennek folytán rászabott újabb esztendőkkel folyvást erősödik. 19 év múlva, 1815-ben kiszabadul a bagnóból, hová egy kenyér ellopása miatt került, melyre az éhség hajtotta. Szülőhelyére visszatértében D...n városban esteledik el, de minden küszöbről elútasítják, megtudva, hogy gályarab volt, végre a püspök fogadja be szállásra, kinek jótéteményét azzal hálálja meg, hogy éjjel ezüst evőeszközöket ellopja s megszökik. Ime, a társadalom elleni első fellépése! De a csendőrség elfogja s a püspökhöz viszi szembesítés végett; a püspök nemcsak hogy ellene nem volt, sőt azt kérde tőle, hogy miért nem vitte el ezüst gyertyatartóit is, melyeket szintén neki ajándékozott? E nyilatkozatra a csendőrök Valjeant szabadon bocsátják s a püspök e szavakat intézi hozzá: Valjean János testvérem, te már ezentúl nem vagy a gonosz,

hanem a jóé, lelkedet vásároltam meg tőled... és átadom az Istennek!

Ez esemény elhatározó befolyással volt Valjean életére; megjavul, a becsületesség, erény útjára lép, más vidékre — M. s. M.-be — költözik, Madeleine álnév alatt, ott egy új iparágak lesz meghonosítója, miáltal a vidék iparát fellendíti, gyárakat alapít, jótékony intézeteket szervez, szóval a város és vidék jóltevő szellemévé lesz, a király kinevezi polgármesterre s így él közbecsülésben és tiszteletben, midőn egy váratlan esemény jő közbe. Egy szomszéd városban egy embert fogtak el, kiről több gályarab tanuvallomása alapján kisütötték, hogy ő Valjean János, az elbocsátott fegyenc, s mivel újabb lopáson kapták és a régebbi időből is van egy lopás a rovásán: örökös gályafogságra, ha nem halálra fogják elítélni. Madeleine, az igazi Valjean, ennek hírére veszi, s elmegy, feljelenti magát s őt elítélik újra gályára. Mielőtt ide menne, egy szegény, elhagyatott, a nyomornak áldozatul esett nő halálos ágyánál fogadást tesz, hogy ennek kis leányát (Cosette) gondjába, pártfogásába veszi s az életnek megmenti. E célból a gályáról megszökik, a leányt — ki egy vidéki korcsmárosnál (Thénardier) volt elhelyezve — magához veszi s Párisba vonul, hogy itt, mint egy csepp a nagy Oceánban, inkább elvonulhat a világ figyelme elől. De a rendőrség s annak egy ügyes kéme (Javert), Valjeannak már korábról is üldözője, nyomát veszi, üldözőbe fogja, de neki sikerül a kis leánnyal együtt egy női zárdába menekülni, hol a kertész, kinek polgármester korában életét menté meg, elrejt s mint testvérjének, a zárdában való benmaradást kieszközli. Itt nő fel Cosette, nyer nevelést az apácáktól. Öt év múlva Valjean ott hagyja a zárdát, hogy Cosettevel a világot megismertesse. Cosette megismerkedik egy fiatal emberrel, Pontmercy Máriussal; az ismeretségből szerelem lesz. Ekkor történik, hogy 1832. júl. 6-án Párisban zendülés tör ki a kormány ellen; Márius is a torlaszra siet, megsebesül s kétségkívül elvész, ha Valjean meg nem szabadítja, a párisi földalatti sáracsatornákon hurcolván át a félhalott ifjat. Márius sebeiből felgyógyul s Cosettet elveszi; Valjean szívének egyetlen szeretett lényétől megfosztva, — mert lelkiismerete nem engedi, hogy, mint egykori gályarab, ez ártatlan lelkekkel együtt éljen; sőt, miután kilétét Máriusnak tudomására hozza, az lassankint még házának látogatásától is eltiltja, — sötét bánatba merül, a magány, a bú összetöri szívét s csakhamar sirba dől.

Mint ez összeszorított tartalmi ismertetésből látszik, a Nyomorultakban Valjean mellett közvetlenül Cosette és Márius alakja emelkedik ki főszereplő gyanánt; a komor, sötét képnek ők képezik vidám, derült, napfényes oldalát.

Mert Valjean története sötét; életében kevés a derültebb, sugárzóbb részlet. Küzdelemben, irtózatos küzdelemben telik el egész élete, s e küzdelemnek lesz áldozata is. Először küzd a társadalom ellen, mint rossz, mint nyomorult; utóbb küzd ellene, mint jó, midőn a püspök jóvátette. Utóbbi küzdelme irtózatossabb! Nem azért küzd ő itt, hogy talán a társadalmat akarja javítani, jóvátenni, mint valami nagy ábrándozó; hanem küzd azért, hogy ő, a jó, megélhesen. Iszonyú az, mikor a jónak a maga lételeért kell küzdeni! s nemcsak a rossz ellen — mert azzal is volt Valjeannak harca — hanem az igazság, a jóság képviselője — a társadalom ellen is, s utóljára is ő bukik el. Tedd a szívedre kezedet, te társadalom, s

valld meg, jól van-e ez? igazság-e ez? Be kell valanod, hogy nem vagy tökéletes, hogy az a nyomorult megsebezhető oldalodon talált. Te kivetted őt magad közül, hisz egy gályarab kívül áll az emberi társadalmon, s ő felibed emelkedett, a bűn átalakulhat becsületté, a gyűlölet szeretetté, de te most is csak a bűnt látod enne, üldözöd, s mártýrrá teszed.

Kísérjük végig Valjeant, legalább nagyjából, lelki fejlődése terén.

Valjean a múlt század végén, egy a világtól elzárt hegyi faluban nőtt fel, semmi nevelésben nem részesült; dúrva érzésű, műveletlen paraszt volt. Dolgozott, mert csak így élhetett; midőn testvérje családjának fentartási gondja is reánehuzódott, még jobban kellett fáradnia. S egyszerre csak tél közepén nem kap munkát, a kicsinyeknek enni kell, s ő megy, hogy ellopon egy kenyeret; elfogják, elítélik — 5 évi gályarabságra. — Ha már természettől is durva volt,

s az éhség és nyomor szemlélete méginkább felingerelte a mostoha sors ellen, mely egynek — igazságtalanul — semmitsem ad, míg a másik dúskálkodik, s ekkor öt évi gályára küldik, nem törődve azzal, hogy azalatt a magára hagyott család elpusztulhat; elítélik csupán azért, mert e tehetetlen családot akarta az éhenhalástól megmenteni! Óh, hogyne halt volna ki e szívből még utolsó szikrája is a nemesebb érzelmenek; hogyne támadt volna ott fel a társadalom elleni gyűlölet, írtó harc gondolata?! Folytonos szökési kísérlet miatt mind több-több évre zárják el: újabb szítása a már izzó paráznak! — Mihelyt kilép a bagnóból, az elfojtott düh azonnal kitör belőle, jóltevőjét, a püspököt — ki nélkül a zordon éjszaka s az éhség talán megölte volna, s ki őt szeretettel fogadta be — meglopja. Ha a püspök éjjel felébred, midőn ő a lopást végzi — kész őt agyonzúzni.

(Folyt. köv.).

Rác Lajos.

TÁRCSA.

MÁRCIUS 15.

Fényt, hősugárt löveljen az ég napja.

Mitől a szirten is virág fakad.

Bilincsét törje szét a bérc patakja,

Legyen harsogva omló zuhatag.

A szellő csapjon át zúgó viharba,

Melynek szívéből jégeső szakad.

Hirdesse mindenütt a föld-kebel,

Hogy e napon egy nemzet ünnepel!

Egy nemzet, mely él annyi század óta

E hármaz bérc övezte szép hazán,

Mely ellen sokszor a fél Európa

Harcolt erősen gyilkoló esatán.

De honszerelme s Istene megóvta.

Hogy bírja szerzett földjét igazán.

Hogy vívja ki ama fényes napot.

Melyen a láng az égig fölesapott!

Óh tüneményes március tizenöt,

Löveld mi ránk is hő sugáraid!

De csak gyöngén, mert kit éj sötétje főd,

A tiszta napfény könnyen megvakít.

Aztán emelkedjünk föl-föl; de előbb

Hányjuk, vessük le lelkünk rongyait.

Idézzük újra fel, mi rég letűnt —

S buzgón lehüllva áldjuk Istenünk!

... Im üstökös gyúl a vak éjszakában,

Mitől a zsarnok vére fagyni kezd;

Ég a szabadság minden sugarában,

Mennydörgés váltja fel a síri neszt.

A nép, mint a bős tenger árja, bátran

Nyomúl elébb . . . a trón inogni kezd.

A rabbilincs esörögve porba hull,

Riadót zeng az eddig néma húr!

„Itt az idő! Utótt, kondult az óra!“

Kiált a dalnok, ez új Tyrtheüsz.

S a nép e várva-várt isteni szóra,

Szívéből minden kételkedést kiűz;

Sőt esküszik az égre! mert valóba,

Csodás erővel ég a honfi tűz.

Mint hős oroszán, büszkén felkiált:

Szabadságot, avagy dicső halált!

És a bilincs a sajtóról lepattan,

A gondolat szabad szárnyon repül.

A villámos ég egyszerre megeszattan,

Szemébe meg az öröm könyje gyúl.

Majd megered és hull, hull szakadatlan

Az újra keresztelés jeleül.

Minden cseppje egy új hit, új remény — —

. . . Ül a fogoly diadal-szekerén. . .

Óh volt-e nemzet a föld kerekéségen,

Mióta áll ez a vénhedt világ,

Mely a szabadságnak nem omló véren,

De így szerezte vón meg nymbuszát?

Nincs! nem lehet! És itt tiéd az érdem,

Te büszkeségünk — „pesti ifjúság!“

Dicső neved — bár földjék századok —

Időn, enyészeten is átragyog!

Hát mi, kik a szabadság vértanúja,

Rákóczy emlékein járhatunk,

Tudnánk-e lelkesülni még, ha újra

Földerülne fényes, dicső napunk?!

Óh én hiszem, hogy szívünk minden húrja

Ezt hangoztatná: mi is itt vagyunk!

Kezünkbe fel — megvillanna a kard,

Ha meghallanók a „Talpra magyart!“

Szulay Benedek.

A pataki mágusz.

— Elbeszélés. —

Ezerhétszáznyolcat írtak. Meleg, nyári nap volt. A bási egyetem phisices professora, a tudós Ambrózius Dávid mélyen elmerülve ült szobájában. Tekintete az ég felé volt irányulva, gondolatai túljártak a felhőkön. Talán az égi mechanika kérdéseinek megoldását kutaták? Nem, már azokat akkor megfejtette Newton. Két lénynek a sorsát kereste az égen, a csillagokban. Az a két lény ott kint szomorkodott a ház előtti erkélyen. Egy magas, barna fiatal ember s egy szöke, nyúlánk ifjú leány.

— Régen készültem ehhez a naphoz — kezdé, vagy talán inkább folytatá a fiatal ember — s azt hívém, hogy már megedzettem szívemet; hogy már képes leszek elvisselni az elválás fűjdalmait, a távollét kínait; de most érzem, hogy nagyon is gyöngé vagyok. Ne szaporítsuk a szót Ella, hiszen annak minden betűje egy-egy nyíl. Ne nyisd meg ajkad a további marasztalásra — nem lehet — mennem kell — férfi vagyok, állást kell magamnak kívívni, szóval, tettel, ahogy lehet; ahogy erőm engedi. Egy kicsi kis helyet kell elfoglalnom, amely magamnak nagy, kettőnknek éppen elég; akkor aztán elviszlek magammal; hát nem jól van ez így?!

— Igen, jól van — rebegé a leány, de szíve meglazudtolta, amit ajka mondott. Úgy szeretne volna, ha soha el nem hagyja az az ifjú, akinek oltárt emelt szívében.

— Hát Isten veled! — s a fiatal ember szeméből kicsordult a könny, szólni akart volna többet, de torka összeszorult s hang nem jött ki szájából. Az a másik csak odaomolt keblére, zokogva fonta át nyakát hófehér karjaival, s midőn szomjas ajkaik találkoztak, szelid megadással susogta: „Aztán emlékezzél reám!”

Professor Ambrózius halkán lépett az erkélyre, gyöngéden érinté meg az ifjút:

— Menj fiam! Ne hosszabbítsatok a fájdalmas perceket. A csillagok csak jót mondanak a ti jövőtökről. Elfordult, mert egy hivatlan esep jelent meg a szemében.

Az ifjú kibontakozott az ölelő karokból, s mint akit űznek, oly sebesen futott el. Távolról még egyszer visszatekintett. Ott állott az erkélyen a tudós professor hajadonfővel, mintha most is mondaná: a csillagok csak jót mondanak a ti jövőtökről! Mellette egy fehér kendőt lobogtatótt egy még fehérebb kéz:

„Aztán emlékezzél reám!”

Az ifjú fájdalmas szívvel hagyta oda Báselt, s sietett hazájába, Magyarországra. Ez az ifjú volt Simakeréki Antal.

Simakeréki Antalt megelőzte a híre. Mire visszajött Magyarországra Báselből, ahol négy évet töltött s a phisika doktorává avatott fel, itt már nevezetes ember volt, s az iskolák versenyezve hívták meg tanszékeikre. Sokkal tartozott a pataki *alma-maternek*, az adott szárnyat lelkének, annak a meghívását fogadta el. Akár oda se ment volna! Olyan nagy rebelliót csapott ott, hogy tanártársai szörnyen megharagudtak rá. Hogyis ne, mikor egészen elesavarta a józanéletű, kegyes és istenfélő ifjúság fejét. Mert

hát — mi türes-tagadás — biz ő az ördögökkel komázott. Valamennyi az ő szolgája volt, s azt tehetette vele, amit akart. Nohiszen volt nagy kíváncsiság mindenfelé; mentől jobban rágalmazta a professoratus a városban, annál nagyobb vágy támadt az emberekben, hogy lássák és hallják azt az ördögös, csudaembert. Usakúgy özönlött a városi nép is az előadásra, a nagy „Olympusi terem“ nem győzte befogadni a hallgatókat. Hanem történtek is aztán ott olyan csudadolgok, amelyet sem azelőtt, sem azután nem látott ember fia! A professor a sötét terembe egy kis világosságot szűrő lyukon úgy felfordította az odakint a nyílás előtt álló személyt, hogy a lába csak úgy ágaskodott az ég felé! Dehogy mert volna oda egy asszony is állani! Sőtinkább azon naptól kezdve messze elkerülték az ördögös ablakot, nehogy a professor őket valahogy felfordítsa a bent levők nagy mulatságára. Az meg már csakugyan nem volt Istentől való dolog, hogy egy kitömött báb olyan nótákat furulyázzon, amin még össze is lehet ütni a bokát. Nyilván az ördög cimborasága okozza mindezt. Hiába igyekezett azután az ifjú professor egész erővel megmagyarázni, hogy az első nagyon is egyszerű fénytani kísérlet, hogy abba az ördögnek egy mákszemnyi része sincsen; az utóbbi pedig embereket utánzó automata, mely úgy van alkotva, hogy sajátos, egyoldalú mozgást véghezvihet; hiszi a pisze, az ördög hatalmában van ő kegyelme vagy talán az ördög van az ő hatalmában, annyi szent igaz, hogy Isten segedelmével ilyen nem tehet.

Mentől jobban belemerült a fiatal professor a magyarázatba, annál kevésbé értette azt a hallgatóság, utóljára maga a tanuló ifjúság is igazán hitte, hogy a phisika eddig jó-részben ismeretlen, bikkfa nyelvén beszélő professorból maga az alvilág fejedelme, Belzebúb kiáltoz. Bizony *mágusz* Simakeréki uram! érlelődött meg mindjobban a félelmetes gondolat. Voltak olyan szereik, amiket a hideglelősnek csak meg kellett érinteni, aztán valami sajátságos bizsegést érzett egész testén, mindig jobban-jobban, lélekzete elállt, szemei lecsukódtak, érzékei megtagadták a szolgálatot s elveszté eszméletét. Hanem mire fölbredett, olyan egészséges volt, mint a makk: még úgy tapasztalá, hogy erő is igen sok ömlött bele. Köszvényeseket, csúzos bántalmakban szenvedőket csodálatos módon gyógyított meg, a háromnapi főfájást olyan könnyen megszünteté, hogy az illető észre se vette, arról aztán már ő nem tehetett, hogy egy nap mulva megint visszatért. Ebből aztán azt a megnyugtató tételt vonták ki, hogy mégis csak erősebb az Isten, mint az ördög, mert a főfájást az Isten méri a bűnös emberre, s azzal csak egy napig bír megküzdeni a sátáni fajzat. Hasonlót tapasztaltak a fogfájások; azzal a különbséggel, hogy ők nem bánták volna, ha az ördög kerül is felül, legalább addig, míg minden foguk fájdalom nélkül ki nem hull. Akadtak azonban kételkedők is, akik sehogysem akarták elhinni, hogy az a szelid tekintetű, mélázó ifjú ember mágusz volna; hogy annak olyan titokteljes bűverő volna birtokában! Maga az ifjú professor tiltakozott ez ellen legjobban; de ha egyszer nem hittek neki!

Jött aztán egy nap, amikor esalhatlanul be lön bizonyítva, hogy ő csakugyan az Istentől elszakadt sátánivadék.

Épen pénteki nap volt, az a szerencsétlen ominosus pénteki nap. A mágusz — már csak így hívták — jóelőre tudatá hallgatóival, hogy e nap estvéjén gyűljenek össze a nagy terembe, egy új természeti tüneményt mutat be. Most jött rá maga is. — Estefelé százával tódult a nép a terembe; nők, férfiak egyaránt, s várták égető kíváncsisággal, de saajtszerű félelemmel a csudatüneményt. Tíz szál fagyugyertya terjeszté halvány világát a morajló sokaságra, a mely türelmetlenül sűgött-bűgött, s lassú suttogással tudatá, menyire vágyik látni az ördög practikáit. Egyszerre kialudtak a világok, sűrű, áthatlan sötétség terült el a teremben, s aztán . . . aztán . . . a székekkel szemben, a kathedra fölötti falon megjelent maga Belzebúb. Halk sóhaj lebbent el a teremben, s lélekzetét visszafojtva meredt szemekkel nézte kiki a phantastikus látványt. — — Belzebúb nagyon pompás kedélyállapotban volt. Szarvait hosszan előre nyújtá, tüzes nyelvét szemtelenül öltögelte a publikumra, s farkával idegesen csapkodott jobbra-balra. A nézőkben fagyni kezdett a vér. — Belzebúb imponálni akart, s kényelmesen lépkedett előre s aztán . . . utána egy másik ördög, egy harmadik, egy negyedik . . . egy ötödik . . .

— Hah! itt a pokol, meneküljünk! — észvesztő bomlottság kezdett erőt venni a nézőkön. A diákság a professor nevét kiabálta, s a professor nem volt a teremben. —

— Be kell törni a szomszéd terem ajtaját, ott mechanikál! De ki mer a Sátánnal kikötni?!

— Ki!? Hahaha! én! — Az ördögök még mindig ott rajzoltak a kathedra felett. Egy sugár, magas női alak rohant oda s észbontó kacagással igyekezett megragadni az Istent gúnyoló Béliál fiainak szarvát. Ott nem volt semmi, a puszta fal! Az alak visszatántorgott, majd erőtellenül terült el a padlón, s minden tagján ideges rángatózás vett erőt. — A zajongók lecsendesültek, az ördögök eltűntek, s egy percig síri csend honolt a teremben. — A következő percben halványan, izgatottan lépett elő az ifjú professor, szánalommal nézett végig az előtte vonagló alakon.

— Amici — szólalt meg reszkető hangon — most meg akartam magyarázni a látott tünemény mibenlétét, de ennek a szerencsétlennek megmentése előbbvaló. Fogják fel domini, s hozzák el lakásomra, ki akarom gyógyítani!

Simakeréki lakása közel volt az iskolához. A beteget lehelyezték egy pamlagra. Szép, ifjú nőt szemlélt benne a professor, üde, rózsás arccal, bársonyos szempillákkal, korallpiros ajkakkal, de melyeket mind eltorzított, az epilepsia. Neve, Atándi Lenke, félév óta özvegy s anyjával a Héce egy félreeső helyén lakott. A diákság, az egész város csak úgy hívta: a szép Madonnakép! Nos ez a Madonnakép feküdt az ifjú tanár előtt vonagló testtel, lázas álmoktól gyötörtetve. Ezt akarta ő kigyógyítani, bízott kisdéd elektromos gépében. Egy óra mulva felveté a lázas beteg szempilláit, feje égett, arca lángolt, keble zihált. Mikor meglátta az ifjú férfit, hevesen ugrott fel, iszonyú erővel ölelé át nyakát s lázasan susogta:

— Úgy-e nem idézed fel többé az ördögöket!? Én úgy félek tőle! Azt hittem, egyenesen a hajamba ragad!! Aztán az Isten jobb szereti az olyan angyalt, mint te vagy, én is jobban szeretem, pedig én nagyon szeretlek, azért akartam

szétzúzni az ördögöt, hogy megmentselek az uralmától. — Gyorsan hadarta össze a beteg nő, nehezen sikerült őt lefejtteni a férfi nyakáról. Anyja épen akkor rontott be képéből kikelve:

— Mivé tette ön a leányomat!?

— Csendesesen asszonyom, a beteg elszunnyadt. Ha én okoztam baját, kigyógyítom. —

— Ki tudja!?

A professor erre nem válaszolt, de a szíve belől megmozdult. Érezte, hogy most nagyot mondott.

(Vége köv.).

Az erkölcsi s vallásos elem népköltészetünkben.

(Vége).

Amint e tartalomból kitűnik, itt is áldozat áll előttünk a Julia személyében — mint a balladákban rendszeren történni szokott — csak hogy itt az áldozatot nem hűtlen avagy tiltott szerelem s nem emberi gyarlóság idézi elő, hanem maga a megváltó okozza, mintegy azáltal, hogy a feddhetetlen szűzet, Juliát, magához az égbe emeli. Látni való, hogy itt is néphittel állunk szemben, mely abban nyilvánul, hogy akik a földön erényesen, feddhetlenül élnek, azok — mintegy kiválasztottak — az égbe emeltetnek.

Úgyszintén vallási elemet rejt a „Szép piros Erzsébet“ című salgóvidéki dal, mely Pap Gyula közlésében jelent meg a „Koszorú“ 1863. évi folyamának II. felében. Tárnya ennek a következő: Erzsébet — miután szíve ellenére akarják férjhez adni — kéri a szegényeket, hogy imádkozzanak az Istenhez azért, hogy vegye őt magához s a vőlegény csakugyan halva találja a menyasszonyát. Jellemző ezen dalban, hogy Erzsébet itt korántsem valami öngyilkossági szándék által vezéreltetik, hanem a halál jótékonyágát, mint isteni kegyelmet óhajtja s vágya. mint ilyen, be is teljesedik. Látható ebből, hogy a nép gyermeke inkább halni óhajt, sem hogy olyannal lépjen házasságra, akit nem szeret.

A keresztyén vallás istenfogalma is évényre jut az egyes dalokban s általában azt tapasztaljuk, hogy most mint mindenható, mindentudó, majd mint jó, irgalmas és gondviselő atya szerepel. Különösen jellemző e tekintetben az „a csap-útcán végig-végig-végig“ kezdetű, általánosan ismert dal, melyben egy párjavesztett szerető ad bánatának igazi közvetlenséggel kifejezést, majd erős fájdalomnak hatása alatt mintegy önmagától kérdi:

„Ha az Isten elvette őt tőlem,
Mért hagyott itt engem örülöben?“

Valóban hű kifejezése ez a hű szerelemnek, mely egymagában élni se kíván; sőt képes az örülésbe átmenni. Ama két sor után egy új s igazán megható fordulat áll be a dalban. A bánkódó legény anyja vigasztalása mellett is egyre sír, mintha azáltal bánatát akarná enyhíteni, s végre egész boldog megnyugvással mondja:

„Ki megbántott, megis gyógyít engem,
A jó Isten könyörül lelkeken!“

Van rá eset, hogy a ker. vallás egyik sarkalatos dogmája, a szentháromság eszméje is kifejezést nyer a népköl-

tészetben. Így feltaláljuk ezt: „*A halott völegény*“ című verses töredékben (Gyulai-Arany I. k. 207. l.). E szerint egy leány és halva levő völegénye fehér lovon mennek a „*legény országába*“ s útközben háromszor kérdi a völegény:

„Szépen süt a holdvilág,
Minden alszik már,
Nem félsz édes rózsám?“

és a leány szintén háromszor feleli vissza: „Miért félnék, édes rózsám,“ s hozzáteszi, először: „Velem van az igaz Isten;“ másodsor: „Velem van a fiú Isten;“ harmadszor: „Velem a szentlélek Isten.“

Továbbá van egy dal, mely tárgyára s irányára nézve csaknem páratlan a magyar népköltészetben. S ez „*A legszebb virág*“ c. (Gyulai-Arany I. k.), mely egészben véve prot. népszellem szüleménye. Ebben háromféle virág szerepel, u. m.: búzavirág, szőlővirág és szekfűvirág. Mindonk a legszebbnek mondja magát és pedig sajátos okadatolással. Így a búzavirág ezt mondja:

„Engemet leszednek, a templomba visznek,
Nekem mind azt mondják: „Ez a Krisztus teste.“

A szőlővirág pedig azért tartja magát legszebbnek, mert mint maga mondja:

„A templomba visznek s a pohárba töltnek,
Nekem mind azt mondják: „Ez a Krisztus vére.“

A szekfűvirág pedig szépségének elsőségét azért vitatja, mert, mint mondja:

„Szűzek, szép leányok engemet leszednek,
Bokrétába kötnek s a templomba visznek.“

Míg a két első virág mintegy az úrvacsorai kenyeret és bort jelképezi, addig a szekfűvirág szerepét csak úgy értetjük, ha tudjuk, hogy e virág általában is jelkép és pedig az ártatlanság és tiszta szerelem jelképe.

Ezek után említhetjük még, hogy a három főünnepnek a nyoma is érezhető a népköltészetben. Ott vannak a karácsonyi rigmusok, a régi mysteriumok maradványai, a Betlehemesek játéka; továbbá az egyes helyeken, kath. templomokban ma is szokásos dialogizált előadása a passiónak Nagypénteken. Úgyszintén a Pünköszt ünnepe is kifejezést nyer egyes dalokban, s úgy tűnik fel, mintha hozzá volna forrva a nép azon hite, hogy aki Pünköszt napján születik, szépségben felülmúl minden más lényt. Emellett bizonyítanak a következő sorok:

„Nem anyától lettél,
Rózsafán termettél,
Piros Pünköszt napján
Hajnalban születted!“

megjegyzendő, hogy ezen sorok egy kedvesét magasztaló szerető szív nyilatkozatai.

Erdélyi János szavaival zárjuk be sorainkat. „A tenger soha ki nem fogy felhőiből, bármennyi eső esik; ilyen tenger a nép, az élet. Ha belőle merít a költő, lesz, aki őt meghallgassa, serogestől talál megnyílt szívekre mindenkor, ha csak vesztét nem érzi a nemzet. Tehát tanulni a népet, az életet; beállni a tengerbe, mint Jézus, midőn a lélek kegyelmét veuné, a Jordánba, ez a mai költő hivatása s nemes kötelessége!“

Csik Dániel.

EGYLETI ÉLET.

a) *A magyar irodalmi önképző-társulat* közelébb tartott ülésein két pályakérdésre beérkezett művek sorsa felett döntött. A *szabad tárgyú beszély* pályakérdésre a kitűzött határidőig (február 13.) három munka érkezett a titkári hivatalhoz, mely szokás szerint, egy bizottságnak adatván ki megbírálás végett, az a múlt hó 27-én tartott ülésen terjesztette a társulat elé véleményét. E szerint nyertes lett az I-ső számú „*Cifra kapu*“ című népies beszély. Felbontatván a szerző nevét rejtő jelíges levélke, kitűnt, hogy a beszély szerzője *Szabó József*, kinek is a díj (a Prófét-alapítvány évi rendes 12 frt. kamatja) átadatott. A másik pályakérdés folyó hó 1-ső napján járt le. Ez a *Fáy András emlékezetét dicsőítő óda*. Hasonlag három költői mű lépett a versenytérre. A bizottság a babért, a kitűzött díjjal együtt (2 arany) a III-ik számú, ezen jelíge alatt versenyző ódának ítélte: Használni! vala éltem minden törekvése jelszava (Fáy A.). A jelíges levélke egy, már e téren eléggé ismeretes társulati tag nevét rejte, s szerzőjében örömmel üdvözlé a társulat *Szuhay Benedeket*.

b) *A főiskolai énekkar* kebelében a múlt hónapban egy oly sajnálatraméltó esemény történt, mely a bizottság lehető legkomolyabb és erélyesebb fellépését, s ezzel együtt egy tag kitiltását vonta maga után. Elhallgatjuk az okokat, melyek a bizottságot ezen végső eszközhöz folyamodni kényszeríték; de, hogy határozata jogos és igazságos volt, mutatja az, hogy a köziskolai szék késedelem nélkül, teljes készséggel erősíté azt meg. Semmi kétség benne, hogy a köziskolai szék épenoly készséggel adja beleegyezését (mint halljuk, már meg is adta) az énekkar közgyűlésének azon folyó hó 7-én hozott végzésébe is, mely szerint az augusztus hónapban tartandó pécsi dalárversenyen az énekkar, mint a dalárszövetség tagja, két egyén (az elnök és hangvezér) által képviselteti magát.

c) *Az ifjúsági könyvtár* bizottsága, több folyó ügyek elintézése végett, múlt hó 15-én gyűlést tartott. Könyvtárnak bejelentette, hogy a bizottság december 15-én hozott határozata érvénybe ment, amennyiben a *Magyar Történelmi Társulat* február havi rendes ülésén, titkár ajánlata folytán, az ifjúsági könyvtár az évdíjas tagok sorába felvétellett. Ugyanakkor a pénztári és ellenőri napló is átvizsgálatván, a múlt iskolai félévről 144 frt. 95 kr. bevételt, s ezzel szemben 134 frt. 87 kr. kiadást tüntetett fel; mindezt kifogás nélkül és teljesen öszhangzólag.

d) *A jogászegyletről*, illetve annak munkásságáról a következő kimerítő és teljesen megbízható tudósítást vettük:

Szükségesnek tartjuk felemlíteni az egylet beléletére vonatkozó fontosabb adatok közül kiválólag azokat, melyekben tükröz gyanánt látják az olvasók az egylet önmunkássági irányát, törekvéseit és céljait. Tartott ez ideig az egylet a folyó ügyek elintézése végett 9 közgyűlést, s 12 bizottsági gyűlést. Nevezetesebb közgyűlések voltak: a szeptember 30-iki, melyen alapszabályunknak az egyes ifjúsági egyleti bizottságok tagjainak megválasztására vonatkozó pontját — amely pont köztünk és a testvér facultás közt oly sok

viszály okozója volt — elnöke indítványára módosította, s ezáltal véget szakított az előbbi éveken szomorúan tapasztalt súrlódásoknak. Fontos az okt. 5-iki közgyűlés, melyen elhatároztatott, hogy eltávozott szeretett tanárainknak, *Dr. Bokor József* és *Dr. Bacsoni Lajos* uraknak emléke jegyzőkönyvileg is örökíttessék meg, minekfolytán jegyzőkönyvi kivonatban fejeztük ki irányukban szeretetünket s mondtuk el végbúcsúnkat, melyre ők meleg hangon írott válaszukban köszönetet nyilvánítva, a jogász-egylet tagjait — a nálok mindig tapasztalt — őszinte barátságukról biztosították. A január hó 29-iki közgyűlésen *Eperjesy Ferenc* pénztárnoki állásáról lemondott, s helyére ugyanazon gyűlés egyhangúlag *Jakó Pált* választotta meg.

Ami a bizottsági gyűléseket illeti, annak legfőbb hatásköre az egyleti tagok segélyezésére terjed ki, s így néhány gyűlés kivételével nevezetesebb intézkedést nem is tett. Ily kivétel volt a dec. 22-iki bizottsági gyűlés, mely örömmel üdvözölte a theologiai ifjúság küldötteit, kik az egyesülést ajánlották fel egy közös bál tartása végett, melyet a bizottság egyhangúlag elfogadott. Említésre méltó a febr. 10-iki bizottsági gyűlés is, mely pénztárnokot és ellenőrt avégből bizta meg, hogy a régi adósságok iránt tegyék meg a szükséges lépéseket, s a megbizottak az első lépést, t. i. a megintést, már foganatosították is. A bizottság a tagokat ez ideig 171 frt. kamatnélküli kölcsönben részesíté.

Végül, amit különösen ki kell emelnünk, *Jakó Pál* III. éves joghallgató, a folyó hó 7-én tartott közgyűlésen sikerült felolvasást tartott. Tárnya: *Közigazgatásunk reformja.*

—y.

e) *A tornaegyleti bizottság* február 15-én tartott ülésében azon figyelmet keltő határozatot hozta, hogy a már régebben tervbevett zártkörű versenyt márc. hó 13-án este 6—7 órakor megtartja az egylet helyiségében a következő programmal:

1. *Kúszás kötélén*, 12 m. perenyi idő maximumon belül.

2. *Hossz-magasugrás* 2 méter állandó távolsággal és 124 cm. magasság minimummal.

3. *Szabadgyakorlatok a lovon*, hol a fősúly a szép testtartásra fektetendő.

A díjat a három szerezni való tornázás után az általános ügyesség nyeri. Versenyezni csak egyenruhában lehet. Versenybírók: *V. Krüszelyi Bálint* tanár-elnök, *Hatvany László* egyl. elnök, *Papp István* jegyző, *Sebő Gyula* és *Pokoly József* bizotts. tagok.

APRÓ HIREK.

— *Gyászhir.* A kérlelhetetlen végzet ismét leszakított egy ifjú életet: *Szabó Lajos*, V-ik gimnáziumi osztályú tanuló, folyó hó 1-én elhunyt; temetése 2-án történt meg. Komoly törekvésű, szorgalmas, nemes érzelmű ifjú volt. Áldás poraira!

— *A Fáy András szülőházának*, az ő századik születési évfordulója alkalmából, emléktáblával való megjelölése,

folyó év május hó 30-án fog megtartatni Kohányon. Ez emlékűnnepélyen, mint már jeleztük, főiskolánk is közre fog működni. A S.-a.-Ujhelyben e célból alakult rendezőbizottság részéről a felhívás erre vonatkozólag már megérkezett, s az eddigi megállapodások szerint, a leleplezés alkalmával főiskolánk egyik tanára fog emlékbeszédet tartani; továbbá felolvastatik a magyar irodalmi önképzőtársulat által ez alkalomra íratott ünnepi óda, ezekhez csatolozik végül az énekkar szereplése.

— *Március 15.* Azon eszmék, melyeket hazánk történetében az 1848. évi március 15, a nagyszerű átalakulások e megnyitó napja képvisel, ez éven is arra lelkesítették főiskolánk ifjúságát, hogy az ezen eszmékhez való ragaszkodásának egy hazafias emlékűnnepélyvel adjon kifejezést. A nagy nap reggelén, a főiskola homlokzatáról lengő háromszínű zászló jelzé, hogy ifjúságunk örömműnnepélyre készül. Reggel 8 órakor testületileg vonult az egész ifjúság a városi templomba, hogy a hálaadó imán jelen lehessen. Délután két órakor a városi hazafias közönség s köztük jelentékeny számmal voltak képviselve lelkes hölgyeink, továbbá a tanári kar s az összes, lelkesülő ifjúság jelenlétében folyt le az emlékűnnep. Az énekkar által szabatósan előadott „*Nemzeti zászló*“ elhangzása után főiskolánk ifjú tanára, *Kun Béla*, a jeles publicista lépett a szószékre s tartott emelkedett eszmékben gazdag, hazafias gondolatoktól áthatott, feszült figyelemmel kísért és zajos éljenzésektől gyakran félbeszakított emlékbeszédet, mely villanyozólag, gyújtólag hatott az egész közönségre. Ezt követték a műsor többi pontjai, u. m. az *ifjúsági zenekar* által: a „Hunyady László“ című dalműből ügyesen előadott részlet, mely teljesen megnyerte a nagy közönség tetszését. Majd *Bodolay Miklós* szavalta el Kovács Gyulának „Árpád síri álma“ című költeményét. Ezután az ifjúsági *énekkar* szereplése vonta magára a közfigyelmet, előadva művésziessé „Az én tanyám“ című darabot. Majd *Szuhay Benedek* olvasta fel ez alkalomra írt, s az ifjúság által egy arany pályadíjjal jutalmazott ünnepi ódáját, mely egész terjedelmében lapunk jelen számában olvasható. A tapsvihar megszűnte után ismét a *zenekar* hangofta fel húrjait, előadva a „Népdalokat.“ Ezután *Benkő Albert* szavalta el Petőfi Sándornak „Erdélyben“ című költeményét. Még egyszer az *énekkar* is szerepelt, előadván a „*Marseillaise*“ francia nemzeti dalt, mely az egész közönség méltán megérdemelt éljenzéseit vonta maga után, a különben is lelkes darab lelkesült előadásával. Majd megzendült még a *zenekar* által előadott „Klapka-induló,“ s csak ennek elhangzása után oszlott el a nagy közönség. A föllekesült ifjúság azonban még a lépcsőkön is énekelte ama hazafias dalt, hogy:

Kossuth Lajos azt izente,

Elfogyott a regementje.

Tartalom: „Március 15.“ — „Hugo Viktor „Nyomorultak“-járól.“ Gondolat-töredék. Rác Lajostól. — „Március 15.“ Szuhay Benedektől. — „A pataki mágusz.“ Elbeszélés. — „Az erkölcsi s vallásos elem népköltészetünkben.“ Csik Dánieltől. — „Egyleti élet.“ — „Apró hírek.“ —

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY.

— Megjelen minden hó 15-én. —

Előfizetési díj: egész évre helyben 1 frt. 60 kr., vidékre 1 frt. 75 kr.

— Kiadja az „Irodalmi önképző-társulat.” —

— Szerkesztőség: Kovács-útea 146. sz. —

Egy vitagyűlés a theologiai önképzőkörben.

A theologiai önképzőkör február 26-iki közgyűlésén, nagytiszteletű Mitrovics Gyula, elnök úr a következő vitatárgyat tűzte ki a március 26. közgyűlésre való megvitatásul:

„Mindnyájan tudjuk, hogy napjainkban sok ember kerüli a nyilvános isteniszteletben való részvételt, annyira, hogy méltán panaszkodunk az üres templomok miatt. Sokan érvekkel igyekeznek menteni e részben való hibájukat, s a nyilvános istenisztelet tartása ellen a következő okokat hozzák fel:

1. Maga Jézus seholsem rendelte el a nyilvános közisteniszteletet, annak szabályait pedig még csak főbb vonásaiban sem körvonalozta tanításaiban.

2. Tiszta keresztyén felfogás szerint minden külső, ilyen pedig — mondják — az istenisztelet is, értéktelen és közönyös dolog; földolog csak a keresztyén lélek és érzelem s az annak megfelelő cselekedet és életmód.

3. De, ha megengedjük is talán, hogy jogosult a vallásos érzésnek az istenisztelet formájában adni kifejezést: egy állandó, meghatározott keresztyén vagy épen felekezeti kultus még ezen esetben is ellenkezik a ker. vallás mindenekét egyesíteni törekvő feladatával.

4. Maga Pál apostol Galat. 4. 10. határozottan kárhoztatja, hogy különbséget tegyünk az idők és idők, az ünnepi és ünnepi napok között.

5. A vallásos buzgóság kifejezésében a közösség és a nyilvánosság még veszélyes is lehet, amennyiben igen könnyen farizeizmusra, álszenteskedésre vezethet.

6. Egy művészi, talán épen külső pompával berendezett kultus határozottan keresztyénellenes.

7. A művészet által széppé tett kultus s az azzal együttjáró ünnepélyesség s emelkedett, derült lelki hangulat épen szigorú orthodox felfogás szerint nem is illő egy ker. emberhez, ha meggondoljuk bűnös és isten előtt való érdemetlen voltunkat.

Mit szólhatunk mindezen érvekhez? megdöntik-e ezek a nyilvános istenisztelet jogosultságát és értékét a vallásos élet körében?

A legügyesebb s az ellenérveket legjobban kifejtő vitázónak jutalmul egy aranyat tűzök ki, az ezután következő legügyesebb hozzászólónak pedig emlékül adom Györy Vilmos „Egyházi beszédei.” A hozzászólásnak élőszóval kell ugyan történnie, de az megengedtetik, hogy észrevételeit előleges meditatio után, kiki írásba foglalhatja s a vita alkalmával arra támaszkodhatik; a kitűzött jutalom odaitélése felett egy 4 tagú bizottság velem együttesen intézkedik.”

A kérdés megvitatására a kitűzött napra két

felszólaló jelentkezett: Rácz Lajos, IV. éves theologus; Benkő Albert, III. éves theologus. A bíráló-bizottság megválasztása után elsőnek szót emelt Rácz Lajos, s következőleg szólott:

Tisztelt társulat! Az előttünk fekvő s megvitatandó tételek olvasása önkéntelenül eszembe juttatja azt, amit mostanában mondott egy országgyűlési képviselő egy dúsgazdag főúrnak az erdélyi közművelődési egyesület ellen intézett támadására, hogy t. i. „semiben sem oly leleményesek az emberek, mint az áldozatkészség megtagadásának igazolásában.” Azonnal eszembe jutott e mondás, hiszen csak egy szót kell benne felcserélnünk, az áldozatkészség helyébe a vallásosságot tennünk, s szintén elmondhatjuk: semiben sem oly leleményesek az emberek, mint a vallásosság megtagadásának igazolásában! Ezer meg ezer okot hall az ember azoktól, akik templomba nem járnak, hogy ezért, meg ezért nem járnak, s a legtöbbször — figyeljük meg — még azt sem várják be, hogy vádoltassanak, hanem előre igyekeznek magokat menteni, s így önkéntelenül beigazolják azon francia közmondás igazságát: qui s' excuse, accuse. . .

Feltűnhetett a t. hallgatók előtt, hogy beszédemben előbb vallásosságot, utóbb templombajárást említettem, mintegy előbbi kifejezést az utóbbi által helyettesítettem. Hát én megvallom, e kettőt igen szoros viszonyban képzelem egymáshoz, elannyira, hogy a legtöbb esetben egyik a másikkal áll és esik. Nem mondom én, hogy olyan ember is nem lehet vallásos, aki templomba nem jár, de a tapasztalat és a közélet minduntalan igazolja azon állításomat, hogy a templombajárás a vallásosságnak hévmérője; mert aki tud magának időt találni arra, hogy lelkében felemelkedjék istenhez, hogy vele társaloghasson: az arra is tud bizonyosan időt találni; hogy e szívet-lelket megszálló érzelemnek kifejezést adjon, hogy szíve érzését egy énekkel, egy imával kiöntse, s beszéljen bármit az álbölcsesség, a sofistikus okoskodás! akár a megszokás és nevelés, akár természet oltotta keblünkbe azt a vágyat: de vallásos érzésünk kifejezése sokkal edesebb, felemelőbb, áhitatrakeltőbb, ha azt nyilvános isteniszteletben, egy buzgó gyülekezet közepette tesszük, mintha csak szobánk falai közt imádkozunk. Ájtatos hívek közt még a szórakozott figyelem, kifáradt lélek is felbuzdul, felemelkedik, szárnyat kap és repül, repül fel a magasságba. . .

Mindezek előrebocsátása után tehát nem vonakodom kinyilvánítani, hogy én a templombajárás s általában a nyilvános istenisztelet ellen felhozott érveket, támadásokat nem tekintem egyébnek, mint a vallástalanság köpönyegének, kibúvó ajtajának. S ha közelebről megvizsgáljuk ezen okokat, azonnal belátjuk, hogy mily hajuknál fogva vannak azok elő-

rántva; mily lázas kapkodással találkozunk; hogy hozzák működésbe az agyafurtságnak, hamis sofimának, álokoskodásnak minden fegyvereit, hogy a gyöngye embert becsületes meggyőződésében, érzésében megingassák, sőt még ők tűnjének fel igaz színben.

Ami a felhozott *első* érvet, hogy t. i. Jézus sehol nem rendelte el a nyilvános istenitiszteleket; igaz, hogy Jézus nem ad utasítást istenitisztelek tartására s illetve az istenitisztelek módozataira; de az is igaz, hogy Jézus sehol a nyilvános istenitisztelek ellen nem nyilatkozik. Ha tehát ez érv ellene, épúgy lehet érv mellette is! De másfelől bármily tisztelettel legyünk is Jézus intézkedései iránt, bármennyire elismerjük is őt minden tekintetben vallásunk alapítójának, bármennyire sinormértékül tekintsük is tanításait: el kell ismernünk, hogy Jézus az erkölcsi élet minden ágára nem adott kimerítő szabályokat; hisz az államra, erre a nagy erkölcsi testületre s ehez való viszonyunkra vonatkozólag is csak egy igen szűkszavú nyilatkozatot bírjuk. Épúgy mellőzhette tehát a nyilvános istenitisztelek kérdését is, s ha az azóta előállott vallásos fejlődés oly dolgokat, intézményeket hoz létre, amelyekről ő nem szól, de amelyek az ő szellemén alapulnak: azok még azért absolute nem vetendők el. És így, ha azt vennők is fel, hogy az istenitisztelek Jézus óta jöttek létre, az ellen még az nem elég érv, hogy Jézus azt seholsem rendeli. De meg mi azt is meg tudjuk magunknak magyarázni, hogy miért nem szól Jézus arról. Midőn Jézus, mint tanító fellépett, a zsidók közt kifejtett vallási és társadalmi intézményeket talált, tehát neki nem kellett mindent újjáteremteni, hanem a létezőt átalakítani; a jót elfogadni, a használhatatlant eldobni s mással helyettesíteni. Jézus nem annyira a külsők átalakítására fordította figyelmét, nem teremtette egész sorozatát az új vallási és társadalmi intézményeknek, mint Mohamed, hanem inkább a vallás-erkölcsi nézeteket igyekezett tisztább, emelkedettebb, nemesebb felfogással helyettesíteni; eszményibb, megnyugtatóbb, boldogítóbb hitet, világnézetet adott az emberiségnek. A szeretet, töredelem, könyörület érzését tartotta legfőbb dolognak s elvetette a ceremóniákat, a vallásnak pusztán külsőséggé süllyesztett alakait; de ő, ki a vallásos kedély nyilvánulását oly nagyon méltányolta, azt semmiképp el nem ítéltette. Legfényesebben bizonyítja ezt a galambárusokkal, kufárokkal szemben tett nyilatkozata, midőn a templomban üzérkedőknek azt mondja: „az én házam imádságnak háza!” e nyilatkozat világosan elismerte a templomnak és így az istenitisztelek jogosultságát, kijelölte annak célját. Jézus készen találta a zsidóknál a nyilvános istenitiszteleket s tovább is fenn akarja azt tartani, de csak leg egyszerűbb, legtisztább alakában, távol minden véres áldozattól s egyéb foglalkozástól, egyedül a szív és lélek istenhez való emelkedésének szentelve.

Az elmondottak után — azt hiszem — teljesen megdöntötnök tekinthetjük a Jézusra való hivatkozással felhozott érvet, s áttérhetünk a másik érvre, mely úgy hangzik, hogy tiszta ker. felfogás szerint a külső értéktelen s fő a lélek, érzelem s az annak megfelelő cselekvény.

Ez érvnél az álokoskodásnak erősebb fegyverével találkozunk, amennyiben itt, mintegy számítva az érvelő előbbi érvének megdöntésére és épen a kifejtett alapon való megdöntésére, most épen azt hozza fel ellenünk érvül, amivel előbbi állítását megdöntöttük. Erre a következőket jegyezhetjük meg:

Nem lehet azon tételt elfogadnunk, hogy tiszta

ker. felfogás szerint minden külső értéktelen, közönyös, mert akkor nem kellene se keresztség, se úrvacsora, se temetés, se házassági egybeköttetés, szóval ez elvnek túlzásig hajtott kereszttülvitele alapján felfogatná az erkölcsi és társadalmi életet. Általánosságban kimondhatjuk azt, hogy a tiszta ker. felfogás nem a külsőre, hanem inkább a belsőre fekteti a főszúlyt, de ezt teljesen kereszttülvinni épúgy nem lehetne, mint nem lehet azon parancsot: *ne ölj!* mert önvédelemből vagy becsületből a harcmezőn öl az ember.

Az igaz, hogy tiszta ker. felfogás szerint fő a lélek, az érzelem; de ez csak szellemi rész, s ez magában nem alkot se vallást, se egyházat, hanem ennek külső kifejezést kell nyerni s ez egyebek közt az istenitisztelekben történik. Istenitisztelek cultus nélkül — azt hiszem — se vallás, se egyház nem képzelhető! S ha még meggondoljuk azt, hogy épen az érvelő által hangoztatott *lélek* művelésére, építésére, s a *vallásos szív* és kedély felemelésére, megihletésére hatalmasabb, ellenállhatatlanabb eszközt a nyilvános istenitiszteleknél alig ismerünk: be kell látnunk, hogy ezen érv tarthatatlan.

A *harmadik* helyen felhozott érv, hogy *egy állandó cultus ellenkezik a ker. vallás mindeneket egyesítő feladatával*: aránylag gyenge és az előbbi érveknek ellentmondó. Hisz' ép' az előbb vitatta azt, hogy a ker. vallásban a külső értéktelen, s most mégis a külső által keresi a keresztyénység egyesítését; azt kívánja, hogy a cultus egyesítse a ker. világot. Igenis, a ker. vallásnak feladata mindeneket egyesíteni, de nem a külső, a cultus által, hanem az egy szív, egy lélek, egy érzés, egy gondolat által, Istennek közös imádása, embertársainknak közös szeretete által, s ennek épen nem áll útjában, ha én így, másik amúgy, ilyen vagy olyan sorrendben, ilyen vagy olyan nyelven, a megállapított és megszabott formák szerint adunk kifejezést érzelmeinknek. Bizonyára nem a külső, hanem az eszme fogja az emberiséget, ezt az ezer meg ezer különféle alkatrészből álló világot egy nagy szerető családdá egyesíteni. Ezt az állandó felekezetek szerint megállapított és elkülönített cultus sohasem fogja megakadályozni.

A *negyedik* érv ismét tekintélyi argumentum, mint az első; s Jézus után a keresztyénység legnagyobb alakját próbálja céljára felhasználni. Idézi nevezetesen Pál apostolt, *ki kárhóztatja, hogy különbséget tegyünk az idők és idők, ünnepek és ünnepek közt*. Első látszatra elég tetszetős érv, de ha közelebről megtekintjük, céltévesztettnek találjuk. Először is már régen megállapított elv a szentírás magyarázatánál, hogy abból nem szabad egyes helyeket kikapni, hanem a többi szöveggel összefüggésben kell magyarázni; már pedig ha megnézzük azon helyet, ahol Pál apostol a fentebbieket mondja s meggondoljuk azon körülményeket, melyek közt azokat mondja: belátjuk, hogy ezen érv itt teljesen használhatatlan. Pálnak a pogány vallásos szokásokhoz ragaszkodó, babonás frigeikkel, galatákkal volt dolga, kik igen nehezen tudtak ősi szokásaikkal szakítani, hogy a tavaszi ünnepeken ne vígadjanak, az új holdat ne ünnepeljék; szóval, dacára, hogy keresztyénekké lettek, újra meg újra visszatértek a pogány külsőségekhez és így Pálra nézve féld volt, hogy a keresztyénység ekként szívökben nem ver erős gyökeret; ő azt akarta, hogy testestől-lelkestől keresztyénekké legyenek, szakítsanak a multnak minden

emlékével, vetkezzék le az ó embert, legyenek új emberré, mert Isten fiaivá lettek, a régi törvények alól felszabadultak. Ezért mondja nekik szemrehányóan: íme, ti még most is megtartjátok a régi napokat, esztendőket és időket, mikor már Krisztus újjászült titeket! Hogy Pálnak ezen tételéből mint lehet a ker. istenitisztelelet ellen fegyvert faragni, nem érthető, kivált midőn tudjuk, hogy ő neki, mint apostolnak, az élőszóval való tanítás képezte főfegyverét, ami az istenitiszteleletnek, mint régen, ma is egyik lényeges alkatrésze és a nép művelésére, erkölcsi nevelésére főeszköz; mikor tudjuk, hogy ő az istenitiszteletra való egybegyűlést nemcsak helyeselte, hanem az imádkozás és írásmagyarázat módjára és az azokban való viselkedésre szabályokat (I. Kor.) utasításokat is adott, valamint az úrvacsora helyes élvezésére is megtanította őket. Mindezek alapján a fentebbi évrre azt mondhatjuk, hogy annak használója vagy nem érti és ismeri a szentírást, vagy szándékosan, hamisan magyarázza azt és így érvét mindkét esetben elejtjük.

A következő érv azt mondja, hogy *a nyilván. istenitisztelelet sok embert farizeuskodásra vezet*. Megengedem; de vajjon azoknál, kik ily úton külső kegyeskedésre. farizeuskodásra lesznek hajlandók, nem okvetlen nagyobb-e azok száma, kikben az istenitisztelelet tartja fenn a vallásosságot, kiknek egyébkor nincs idejük istenre és magasabb hivatásukra gondolni, mint az istenitiszteletnél; kiknek keble, miután más oldalról nemes táplálékot nem szerezhethet, sívárrá, kietlenné lenne s végre teljesen elvadulna, ha innen nem hullana olykor jó mag bele; sőt nincs-e akárhány kemény, megátalkodott szívű ember, kiben az istenitisztelelet áhitata, varázsa, a mély buzgóság látása ébresztette fel az alvó, elfojtott nemesebb érzelmek csiráját? S vajjon ezekkel szemben jöhet-e tekintetbe az az egynehány képmutató ember, akkor, midőn tudjuk, hogy viszont a templomba nem járók igen nagy százaléka lassankint vallástalanná, hideggé, közönyössé lesz minden szentebb dolog iránt; tehát, midőn tudjuk, hogy a templomba nem járók közt sokkal több az igazi vallástalan, mint a templombajárók közt.

Következő ellenvetés az, hogy *egy művészileg berendezett cultus keresztyénellenes*. Istenitiszteleletünk az a feladata, hogy az embernek bensőjére, a lélekre, a kedélyre hasson; érzelmünket, lelkünket tisztítsa, nemesítse; nem pedig az embernek érzékeit, szemét, fülét foglalja le, s így figyelmét az istenitisztelelet tulajdonképeni céljától elvonja. A mi prot. istenitiszteleletünk e célnak megfelelőleg van berendezve, puritán egyszerűségű, sőt néha oly rideg s olykor ízlést nélkülöző, hogy — azt hiszem — ez érvek írója is elfogadna egy kissé több művészetet, legalább annyit mindenestre, hogy az aesthetikai érzéknek elég legyen téve, ez pedig még nem művészet. E vád tehát a prot. istenitisztelelet ellen nem hozható fel. De még azt sem lehet általánosságban mondani, hogy a művészet a cultusban keresztyénellenes, mert kisebb mértékben elfogadható.

Utolsó kifogás a nyilván. istenitisztelelet ellen az, hogy *a művészet által széppé tett cultus és az azzal járó ünnepélyesség, derült hangulat nem illő egy keresztyén emberhez, ha meggondoljuk Isten előtt való bűnös voltunkat*. E kifogásnak minden részletét meg kell támadnunk. A művészetnek az istenitiszteleletben való alkalmazása nem csupán azért történik, hogy széppé tegye a cultust, hanem, hogy az a kedélyre hasson, vallásos hangulatot ébresztszen; mert itt nem a mű-

élvezet a fő, hanem a művészet is a vallás szolgáltatásában áll s csak addig van jogosultsága, míg hatáskörét át nem lépi s önálló szerepre nem törekszik. A művészet — elismerem — hogy ünnepélyes hangulatot kelt az emberben; de, hogy ez ünnepélyes hangulat egyúttal okvetlenül derült hangulat is legyen: azt határozottan kétségbevonom. A műélvezet, a szépnek élvezete — a tárgytól eltekintve — a kellemesnek, de még többször a fenségesnek érzetét kelti fel, főként a műbarátoknál, a szakembereknél; míg laikusoknál legtöbbször a műszépnek tárgya határozza meg az előálló érzést, s egy oltári kép, mely mindig komoly tárgyú, vagy Munkácsynak Krisztusképei soha nem idéznek elő derült hangulatot, hanem igenis a lélek magasabb szárnyalását itt elősegíti a művész ecsetje. Vagy a művészet más ágára térve át, egy énekhar által vagy orgona-kíséret mellett előadott óda vagy hymnus, mindenkor csak a legtisztább, legemelkedettebb, minden földi salaktól megtisztult érzést keltheti fel bennünk. Midőn tehát egyrésztől tagadjuk, hogy a művészet a cultusban eo ipso derült hangulatot kelt fel; másrésztől azt is tagadnunk kell, hogy a derült hangulat nem illő egy keresztyén emberhez. A ker. vallás nem meríti az embert örökös búslakodásba; bár vallásunk nem nélkülözi a pessimistikus alapszínezetet, mert hisz' optimistikus vallásnál fejlődésről, tökéletesedésről nem lehet szó; de általában nem az örökös búslakodást, töredelmet, vezeklést teszi az ember feladatává; az embert képesnek hiszi egyes feladatok elérésére, s e feladatok elérésére már az életben az öntudat boldogságával jutalmazza az embert. S ott, ahol a szeretet az emberek közt az uralkodó törvény, lehetetlen, hogy az a szívben derültebb érzést ne fakaszson. Több kifejezést találunk arra a szentírásban, hogy az embernek joga van az öröme is, így pl. „örüljétek az örülőkkel,“ „akinek öröme legyen, énekekkel dicsérje az Urat!“ sőt János evangelista szerint Jézus ott volt a kánaai menyegzőn is, pedig az ilyen alkalom épen nem szokott szomorú színezetű lenni. Hogy Istennel, mint bűnösök állunk szemben, igaz; de Isten annyi jelét adta már irántunk való jóságának, könyörületének, kegyességének, hogy e tapasztalat képes vigasztaló, megnyugtató s felderítő érzést költeni szívünkben.

Az elmondottakkal ezen kifogást, azt hiszem, eléggé megdöntöttem s nyugodtan bocsátom a nyilván. istenitisztelelet tartásának vagy nem tartásának ügyét. az ítélszék elé*).

Hugo Viktor „Nyomorultak“-járól

— Gondolat-töredék. —

E ponton a legmélyebb Valjean sülyedése, bukásának tetőpontját éri el; és talán azért használ a költő oly erős, éles vonásokat e jelenet rajzolására, talán azért tünteti fel oly nagynak a nyomorult bukását, hogy a megfordulás, a becsületes életbe való visszatérés ellentéte annál kiemelkedőbb legyen; hogy annál inkább kitűnjék, mily irtózatos lelki harcokat kellett kiállani, mily roppant lelki átalakuláson kellett ez embernek átmenni, hogy a bűn mocsarából egész a jó magaslatáig emelkedjék, s ott állandóan megmaradjon.

S ez megtörtént. Ez átalakulást a püspök — ez

*) A vita további menetét lásd „Egyleti élet“ c. rovatunkban.

az idealisztikus egyházfő, az örök szeretet elvének élő megvalósulása — hajtja végre. Midőn az elfogott Valjeant a csendörök elébe hozzák, a püspök nemcsak nem vádolja őt a lopással, hanem még ezüst gyertyatartóit is neki adja s a csendörökkel szabadon bocsátatja. Midőn kijött a püspöki lakból, mintha álmodnék; nem tudta, vajjon csakugyan ébren van-e, vagy álmoképet lát? Tehát nem megy vissza a bagnóba; a püspök megbocsátott neki, sőt — bár igen szegényes kinézésű ember volt — még drága gyertyatartóit is neki adja! Különös, hát ilyet is tehet valaki, hát jó is van a világon? Ő, ki eddig csak rossz oldaláról látta a világot, meglepetve állt meg e tény felett. Mi lehet az? — s egy sajtóságos érzés vonult végig keblén. — Ezen töprengése közben találkozott künn a mezőn egy kis savoyard fiúval; ő a gyepen ült, az mellette ment el s mentében kiejtett kezéből egy két frankos pénzt. Valjean rátette lábát a pénzre s midőn a fiú azt visszakéri: rárivall s elüzi. A keblében megindult átalakulást e pénzdarab fejezi be; midőn pár perc múlva megpillantja e pénzt, lelkiismerete teljes erővel zúdul fel ellene s kérlelhetlenül elítéli tettét; hogy ő, ki a püspök által már megváltatott, ily rútságra volt képes; s fut a gyermek után hogy visszaadja pénzt s midőn a futkosásban kidől, anélkül, hogy a pénzt, mely tűz gyanánt égeté, visszadhathná, lerogyva felkiált: Én igen nyomorult ember vagyok! — s zokogni kezd. — E könnyek már a megtört, érzésre, öntudatra ébredt ember könnyei voltak.

A püspök által elhintett mag jó talajra hullt Valjeanban, ő teljesen méltónak bizonyult a püspök jótéteményére s ezentúl egész életét arra szentelte, hogy az általa kijelölt ösvényen megmaradjon. Mindenkor, minden gondolata, szava s tette alkalmával, mindig a püspök képe lebegett lelke előtt; mindig maga előtt hallotta szavait: én a gonosztól megváltottalak téged! Ezentúl ezen elv, ezen szent gondolat irányozta minden lépését; lelkiismerete, felébresztett, megtisztult, újjáteremtett lelkiismerete volt vezérszilaga, melynek sugallatát követte. Ezen lelkiismeret uralkodott felette ott is, midőn élete fentartásáról, megmentéséről volt szó s nem engedte, hogy csak egy pillanatra is letérjen az igazi útról. Midőn M. s. M-ben élt — mint Madeleine apó — látta, hogy Javert rendőrügynök, ki egykor a gályán rabfelügyelője volt, vizslaszemekkel kíséri minden lépését, tudakozódik multja után, s ő nem igyekezett azt félrevezetni, nem változtatott semmit életmódján; midőn egy szerencsétlent kellett megmentenie, később volt magát Javert előtt roppant testi ereje által elárulni, minthogy ott hagyja halni a nyomorultat, s szemeknek sugárzó tekintete a benső megelégedésről, az öntudat jutalmáról beszélt. Midőn egy embert az ő valódi neve alatt gályára akarnak ítélni, irtózatot harcol keletkezik keblében, hogy a püspök által nyújtott világosságot kövesse-e, mely az elfogott, ártatlan megmentését s az igazság kiderítését követelte; vagy azt, amit az önérdek sugalt, hogy ne törődjék a dologgal, maradjon továbbra is a szegények ápolója, a vidék jóltevője; maradjon továbbra is tisztelt, becsült állásában, megszerzett jóllétében, míg a gályára való visszatérés kivívott erkölcsi tisztulását, felemelkedését, szívének minden nemesebb érzelmeit, lelkének magas szárnyalását újra összetörheti: s a harc lelkiismerete javára dől el. Feladja magát, felderíti az ügyet.

Midőn megszökik s Cosette-vel Párisba megy,

a harc multja és jelene, a társadalom előítélete és a megtisztult gonosztevő közt tovább foly. Multja kérelhetetlenül tartja feje felett a pallost, de ő félelem nélkül halad tovább lelkiismerete útján.

Márius megszereti Cosette-t s ő gyűlölni kezdi Máriust, aki Cosette szívét elcsalja tőle. De midőn értesül, hogy Márius a barrikádokon van, ő is oda siet... miért? Lelkiismerete, Myriel püspök szelleme küldi; azért, hogyha csak lehet, Máriust megmentse. Itt a torlaszon kezébe adják a megkötözött Javertet, régi ellenségét, üldözőjét, hogy ölje meg. Nem teszi, szabadon bocsátja, az életfentartási ösztönnél nagyobb lelkiismerete tisztasága. Hiszen az a férfi csak kötelességét teljesítette, a törvény parancsának engedelmeskedett. A torlaszon mindent megtesz, amivel csak segítségére lehet a küzdőknek, de nem ő, lelkét vérről nem szennyezheti be. Ott marad az utolsó percig, s midőn Máriust elesni látja, utána rohan, felkapja, s a földalatti csatornákon élete veszélyeztetésével hurcolja át.

S jön az utolsó megpróbáltatás. Márius elveszi Cosettet, ki Valjeant atyjának tartja. Senki mit sem tud Valjean előéletéről, mitsem tud a közte és Cosette közt létező viszonyról. Valjean felfedezi, hogy Cosette neki nem gyermeke s önként megfosztja magát ama forró vonzalomtól, mely lelkének egyetlen derűjét, vigaszát képezte. Még polgármester korából megmentett pénzét: 600,000 frankot átadja Máriusnak, magának alig tart valamit. S végre, midőn az ifjú házaspár hívja magához, hogy lakják velök, hogy együtt örüljenek, feltárja Márius előtt kilétét, előéletét s kiteszi magát annak, hogy Márius utóbb még Cosette látásától is eltiltja. Élhetett volna közöttük jólétben, örömben, boldogságban, mint általában tisztelet és becsülés tárgya, mint Cosette jóltevője, nevelőatyja; de lelkiismerete ezt csalásnak nevezte, hogy így belopja magát egy angyaltiszta, ártatlan pár szívébe, kieroszakolja szeretetüket, bizalmokat, melyet egy gályarabnak nem adnának. Itt még csak arról sem volt szó, hogy egy ártatlant mentsen meg a szenvedéstől, mint midőn, mint polgármester, feladta magát, de lelkiismerete kérelhetetlen volt s e kíméletlenség halálát okozta.

Egygyel több lett az áldozatok, a vértanúk száma!

Valjean élete és halála egyaránt a szeretet, a humanitás, a nemes s magasztos érzelmek és tettek szövődése volt, s ha az erénynek érdeme azon küzdelemmel áll arányban, melylyel azt elsajátítjuk, úgy ő a legkeményebb harcok után szerezte. Mily irtózatos küzdelmei voltak, míg e világosság útján megmaradhatott! Az élet és mindaz, ami az életben kedves, amit szeretettel ölelünk magunkhoz, amire büszkék vagyunk, hogy önérettel dobog fel a szív halatára: mindaz szembeszállt a püspök által benne felgyújtott világossággal, s szíve tört össze, hogy e világosság útján megmaradhasson. A társadalom nem engedte, hogy ama javakat s a tiszta szívet együtt élvezhesse s ő inkább ez utóbbit tartá meg. Lelke megjavulhatott, de sorsa nem! Végzete meggyőzhetetlen volt!

Valjean nem tragikai hős, mert nála a kiváló, nemes tulajdonok voltak túlsúlyban, azok uralkodtak felette; de meg ami hibát elkövetett is, az is inkább a végzetességnek, kényszerűségnek tudható be s nem szabadválasztási képességének; továbbá az ő életének „izgató küzdelmei, félelmes összeütközései és részvétkeltő csapásai“ nem megnyugtatók

és felemelők — ami pedig a tragikai jelenségek végső benyomása szokott lenni — hanem ellenkezőleg egyrészt résztvételtők, másrészt felingerlők, fellázasztók — és pedig a hibásan ítélő, elfogúlt társadalom ellen, mely a multat egyáltalában nem akarja megbocsátani, a jelenért; mely csak a gályalánc-horzsolta kezét nézi, nem pedig a kebelben dobogó szívet. Egy ilyennek az élete már nyomorult, kit a társadalom így elítél, bilincsekbe ver, midőn azokat már lerázta. Vajjon nem feloldhatatlan jobbágyság-e ez?

Valjean élete és halála erős intés a társadalomra, hogy vegye fel az elítéltet újra maga közzé, ha az ragyogó tettei által bebizonyította, hogy tiszta, becsületes életet tud élni s ne kárhoztassa örökös gályára még az elbocsátott fegyencet is!

Valjean, mint főhős körül csoportosúlnak a mellékalakok; az ő története, mint központ körül fejlődnek az epizódok, mellékesemények, melyek a főcselekményre részint előmozdítólak, részint akadályozólag hatnak, de mindenesetre a főhős kifejlődési mozzanatainak feltüntetésére szolgálnak. E mellékeseményeket s azok szereplését két csoportba oszthatjuk: egyik, mely reánk kellemetlen; másik, mely kellemes behatást gyakorol; egyik a Thénardier-család s a velők együtt fellépő banditák csoportja; másik a Cosette és Márius viszonya s története. Az első csoport a rabló-romantika körébe tartozik: most a legmagasabb fokra felcsigázza kíváncsiságunkat. majd undorral tölt el.

Cosette és Márius valóságos idylli légkörbe varázsolnak bennünket. Cosette oly gyönyörű alakja a költőnek, hogy nem birunk megválni tőle. Már Valjeannal való viszonyában is kimondhatatlan báj és kedvesség ömlik el rajta. Midőn Valjean találkozik a sötét erdőben éjszaka vizet vivő kis leánnyal, e találkozás s a gyermeknek estve a bábuval szerzett öröm oly derült sugárzó jelenet, hogy Hugónak a kisdedek iránti szerelme egész nagyságában kiragyo-gyog belőle. S Cosettenek szűzzé való fejlődése, találko-zása Máriussal, lángralobbanó s folyton erős-bülő szerelme illatos, ragyogó költészettel van írva. A szerelem, ez az elcsé-pelt tárgy, mondhatni kötetny-i terjedelemben van benne rajzolva, s oly költői felfogással, színezéssel, oly finom és kedves vonásokkal, „hogy költészetének emez üde harmattal ragyogó virágai a lyrikus Hugó koszorújának is legszebb diszélül szolgálnak.“ Reflexiói a szerele-mről mind egy-egy szerelmi dálnak beillenek. Lehetetlen egy párt nem idéznem:

A mindenségnek egyetlen lényben öszpontosítá-sa s egyetlen lénynek az Istenig való felemelése — szerelem.

Az elválasztott szerelmesek ezer agyrémes úton akarják a távolságot kijátszani. Ha nem engedik, hogy lássák egymást: írnak egymásnak és egy csomó titokteljes eszközt találnak fel a közlekedés eszköz-lésére. A madarak énekét, a virágok illatát, a gyer-mekek nevetését, a nap fényét, a szél sóhajtsát, a csillagok sugárait, az egész teremést mind-mind elküldik egymásnak. És ugyan miért ne? Isten minden műve arra való, hogy a szerelmet segítse. A sze-relem elég hatalmas, hogy üzeneteivel az egész ter-mészetet megbízza.

Óh tavasz, te levél vagy, melyet ő hozzá intézek.

Óh szerelem! imádás! Két egymást megértő lélek gyönyöre. Két szívé, mely kölcsönösen kicse-réltetik, két pillanaté, mely egymást áthatja! Nemde, boldog percek, eljöttök hozzám? Kettős séták a ma-

gányban! Áldásos és ragyogó napok! Néha álmo-dom, hogy időről-időre az angyalok életéből órák válnak ki s itt lent az emberek sorsába szövődnek.

Ti, kik szenvedtek, mert szerelmesek vagytok, szeressetek még jobban. Szerelem miatt meghalni annyi, mint abban élni.

Ha nem volna senki, ki többé szeretne, a nap is kialudnék.

S az a jelenet, ahol Cosette, mint egynapos fia-tal asszony, a nászéjt követő reggel van feltüntetve, valósággal úgy hat ránk, mintha gerle-kacagást hal-lanánk! Elragadó ez az idylli, bájos kép.

Még egy nagyszerű részletéről kell a regény-nek megemlékeznünk: ez a waterlooi csata leírása. A homéri harcokat látjuk megelevenedni magunk előtt, nem hősök, de titánok küzdenek, minden har-cos egy-egy világtörténelmi tényező; a gárda meg-hal, hanem magát meg nem adja; a gloire hadserege összetörik, de bukásában is két világ bámulatát és tiszteletét vivja ki. A nagy költő és nagy hazafi egyaránt közreműködött e kép megteremtésénél!

Rác Lajos.

TÁRCSA.

Hymnus.

Istenünk, erőd hatalma
Működik kiesinybe, nagyba,
Mint régebben, úgy ma is . . .
Fenn az égben csillagokban,
S lenn a földön, hol szív dobban
Fénylik az, mint véd paizs!
Oh nagy Isten, esdve kérünk:
Nagy erőddel légy vezérünk!

Jó Atyánk, jóságod fénye
Szór sugárt le minden lényre,
Égen s földön egyaránt . . .
Napsugárban, s földre szállva,
Harmatcseppek kis fűszálba'
Tündökölvé néz reánk . . .
Jó atyánk, im esdve kérünk:
Jóságodból adj részt nekünk!

Nagy kegyelmed csendes árja
Önt áldást éltünk utjára,
S mint egy tenger foly körül . . .
Mint szigetek fénylő habban
Mi nyugodtan állunk abban,
Lelkünk rád néz, hisz s örül . . .
Oh nagy Isten, esdve kérünk:
Légy kegyelmeddel vezérünk! . . .

Nagy hatalmad óvjon s védjen,
Jóságod ragyogva fényben
Szálljon, oh szálljon le reánk! . . .
És kegyelmed örök árja
Mossa lelkünket tisztára! . . .
Légy kegyelmes, jó Atyánk!
Leborúlva, esdve kérünk:
Tarts meg, áldj meg, légy vezérünk.

Szőnyi Dömény Zoltán.

A pataki mágusz.

— Elbeszélés —

(Vége).

Az elektromos gép jól működött, Lenke az ijedség okozta bajból szerencsésen kigyógyult. Mi haszna?! sokkal nagyobb betegség vett erőt rajta; az, amelyet már az ó-szövetségi Szulahmíth is érzett: a szerelem betege lett. — Nos professor úr tessék kigyógyítani! Hjah, de itt megakadt a mágusz phisikai tudománya; a festett ördögöt felidézhetette és eltüntethette a falon, — de azt a szívbe bújt kis ördögöt nem állott hatalmában megsemmisíteni. Addig találgatta a gyógymódot, míg egyszer azon vevé észre magát, hogy az ő szívébe is beférközött az az incselkedő ördög s megkezdte romlásthozó szerepét.

Antal szerelmes lett szép betegébe. Hiába igyekezett elnyomni ez érzelmet, kinőtt, felburjánzott az, mint a madár elejtette mag. A professor gyöngé volt a küzdelemhez és Lenke bűvös szemei olyan ellenfelek, melyek előtt le kellett rakni a fegyvert. Antal vergődött egyideig, mint a hurokra került vad . . . aztán . . . mintha most is integetne az a fehér kéz: emlékezzél reám! — — — Ah de elhal ez a hang, a szép asszony szava csábítóbb és zengzetesebb.

— Tudja professor úr, mit ígért anyámnak azon az emlékezetes napon?

— Mit? mikor? — kérdé zavartan az ifjú.

— Ha ön nem emlékezik reá, hagyjuk el, csak úgy eszembe ötlött!

— Ah, igen, igen! lássa nagyon szétszóródik a figyelmem, feledékeny vagyok, — ígértem, hogy meg fogom mutatni azt, hogy az ön betegsége nem veszélyes és könnyen gyógyítható.

— Csak ennyit? — mondá a szép asszony hosszú sóhajjal, — én másképen hallottam.

Antal mohón kapott a szón.

— Hogy! hogy hallotta?

— Azt ígérte, hogy meg fog gyógyítani. —

— Örülök, hogy ígéretemet beválthattam; ön oly egészséges, mint volt azelőtt. —

— De maradtak édes vagy keserű, boldog vagy boldogtalan, vagy mit tudom én miféle következményei annak a betegségnek.

— És ön képes volt ezt én előttem elhallgatni? Hát nincs hozzám bizalma!?

— Annyira bizom önben, hogy elárulom előtte, amit tán sosem kellene, — aminek tán jobb volna nyugodni ott a szív fenekén.

A professor úgy érzé e pillanatban, mintha szívét valami összefogná, szemei előtt összefolytak a tárgyak, eltűnt előle minden . . . minden . . . a bási csendes professori ház, Ella kék szemeinek szelíd ragyogása, az ünnepélyes ígérlet, a világ minden bolygójával minden tüneményével — — csak azt a szempárt látta feléje csillogni szerelmesen, bűbajosan. —

— Esedezem mondja meg, micsoda az a súlyos következmény?

— Nem fog érte megharagudni!?

— Ellenkezőleg, boldoggá tesz velem.

— Hát . . . hát az egy beletörött nyíl itt a szívemben.

— Szabad lesz kihúzni!?

Lenke pirulva, lihegve rebegett: Szabad.

Most már igazán az ördög hatalmában volt Antal, odarohant a nőhöz, keblére ölelte a szerető lényt, ajkai egygyé forrtak.

— Én szerelmem! én boldogságom! — sokat, mindent áldozom érted, életemet adom szerető szívedért.

Édes ábránd beh rövid vagy, beh nem soká tartasz! Egy kicsi kis fuvalom ledönti az ábrándszötte építményt. Hát még az olyan fergeteg, mint amilyen az 1710-ik évben száguldott végig Magyarországon, hogyne tenné semmivé. — Nem is vihar volt az, hanem egy boszuló angyal, lángoló véres karddal a kezében, ahol lesuhintott, ott hullott az ember, mint a dérütött virág. A kicsiny halmok gyorsan növekedtek; a fekete halál nem kimélt senkit. Odatolta ijesztő rémképét a család szentélyébe, elragadta a völegényt menyasszonya mellől; ellenállhatlanul pusztított, mint a feltartóztatlan, dühöngő orkán. Isten megsokalta a testvérharcot, nem nézhette, hogy a gyilok a rokonszívet járja át. Elküldte angyalát, hogy fenytse meg az önvérében gázoló nemzetet.

És az angyal elkezdte az ország egyik szélén, aztán ment tovább . . . tovább . . . a kétségbeesés nőtt, a szívek összetörték, a sírok megszaporodtak, — — de a gyűlölség tüze nem aludt ki; kuruc és labanc engesztelhetlen haraggal kereste a halálhozó esatátért. — Nagy úr vagy te szent szabadság! nem rettensz meg a haláltól sem; az öldöklő angyal hiába suhintott, a kétségbeesés jajja hiába kavargott a légben, az elesettek sóhajait hasztalanul hordta szét a rohanó szellő, a szabadságért lángoló szívek nem szüntek meg küzdve hinni és remélni. Balga hit volt, szétfoszoló remény lett; egy álom, amelyből kinos volt az ébredés. — —

A fekete halál eltalált Patakra is. Antal elfeledte Ellát, de Ella nem feledte őt el, küldött neki szerelemmel telt halált. Midőn a professor ama boldogságos napon hazatért, egy levelet talált asztalán. — Ella írta. — A betűk örök, változhatlan szerelemről szóltak, de azért a ievéből a halál lehe áramlott ki. A ragályozott vidékeken jött az keresztül, s hozta magával a büntető kezét.

„Édes egyetlenem!

Szívem bálványja te! lelkem egyedüli eszményképe — úgy-e emlékezel reám! — Boldog vagyok, mert tudom, hogy szeretsz! . . .“

Mintha kigyó esípte volna meg, úgy ugrott fel Antal e szavakra, minden ere úgy lüktetett, mintha szét akart volna szakadni. Feje zúgott, a betűk összefolytak szemei előtt, s úgy tetszett neki, mintha a távolban most is látna azt a fehér kezét integetni:

Aztán emlékezzél reám!

A levelet önkéntelenül ajkához emelé, csókjaival halmozá el, könnyeivel öntözte meg soká . . . soká . . .

Azzal a csókkal szívta magába a halált; azzal a könnyel siratta meg a megtévedett életet. — —

„Minek is van szív s a szívben szerelem!“

Antal másnap ágyának esett. Erős görcsöket kapott, s

kínosan vonaglott ágyában. A városban sebtiben terjedt a vérfagyasztó rémhír: itt a pestis! az ördögökkel cimboráló máguszon ütött ki! Hajh! milyen riadalom lett erre! Mint a megdöngetett köpüben a méhraj, zúgva, morogva zajlott a sokaság; sokakat reszkető félelem ragadott meg s menekülésre gondoltak, mások csapatokba verődve, dörgő fenyegetések közt vonultak a mágusz lakásához. A vezetők harsány hangon adtak kifejezést a nép óhajának:

— Fel kell gyújtani a házat, hadd vesszen el a pokol szülötte megérdemelt halállal! —

A fenyegetés mind határozottabb alakot öltött. A dühöngők rekedt lármája, mint a halálharang hangzott be a kisdéd szobába, hol az ifjú tanár kimondhatatlan kínok között vergődött. E percben érkeztek meg a diákok, hogy a felbujtogatott nép eszeveszett tettét megakadályozzák. De a szép szó nem használt semmit, a gyülevész népbe mind erősebb gyökeret vert az a hit, hogy a professor ördögi munkáiért bocsátá Isten a városra átokul a fekete halált; meg kell égetni — s az Úr haragja lecsilapul. —

Az összeütközés már-már kikerülhetlen volt, midőn egy fekete holló előbb fent kóvályogva a légben, végre nyilsebeseen csapott le a professor házára.

Ez a fekete halál! Itt a fekete halál!

Egy perc alatt tiszta volt a tér, rémülve menekült mindenki, jajongva hangzott végig az utcán a kétségbeesett sikoltás:

Végünk van! Itt a halál!

Csak egy magas, sugár női alak közelgett az elhagyott lakhoz, lázasan, lihegve futott inkább, mint ment. Hosszú haja kuszált rendetlenségben omlott végig hátán, arca halvány volt, mint a hó, keblében az érzelem felkorbácsolt tengerárja viharzott. Lenke volt, aki sietve nyitott be a beteg szobájába. A tegnap még oly szép, tüde arc, immár eltorzúlva, kékes színben játszott, a tagok erősen rángatóztak, a szederjes ajkak kínosan vonaglottak s a nyelv megtagadta a szolgálatot. Még eszméleténél volt Antal, kezével az asztalon fekvő levélre mutatott, mintha mondta volna: Ne kérdezz én szerelmem, úgy sem tudok felelni, az megmagyaráz mindent. Lenke odarohant hozzá, öleléseivel akarta életrehozni, csókjaival beszédre bírni. A beteg emberfeletti erővel tiltakozott, tüvegesező szemei azt látszottak mondani: Ne jöjj közelembe, boldogtalan! a biztos halál van velem; nem látod, hogy mindenki elhagyott, hát neked nem kellemes az élet? — Az a másik szem azt felelte vissza: nem! csak azért is odaborult a hidegülő kedvesre. —

Ott kint a ház felett vijjongva röpkedett a holló, majd lassan, csendesesen szállott odább . . . messzebb, míg a köd befogta s szárnyainak lassú verését nem láthatá a szem. —

A szobában egy kiszenvedett férfi s egy zokogó nő a halál csirájával testében — egy halott és egy élő halott volt. — Nem. Egy angyal is lebegett ott, s a szerelem glóriájával övezgette a zokogó nő homlokát. — — —

A ragály Lenke életét is kioltá, de még annyi ereje volt, hogy elolvassa azt a halálhozó levelet s rövid tudósítást küldjön Ambróziushoz.

„Nagyérdemű professor úr!

Kérem, értesítse gyöngéden kedves leányát, hogy Sima-

keréki Antalt többé ne szőjje álmai közzé, mert ő a Magyarországon dühöngő pestis áldozata lett. Elhiheti, hogy nem hazudom, mert utolsó óráim egyikén halálos kínok között írom e sorokat. De hogy minden kétségét eloszlassam, mellélélve küldöm a halotti testimoniumot. Legyen az ön leánya olyan boldog, mint amily boldogtalan az, ki önnek e levelet írja!“

Mikor Ambrózius professor elolvasta e levelet, hosszasan eltűnődött felette, s egy pár meleg, reszkető könnyesepp csillogott szempilláin, mikor halkán tépelődve elrebegette:

— Hogy a csillagok is hazudnak! Ugyan mikép tudásam már én ezt Ellával!? Szabó József,

EGYLETI ÉLET.

a) A magyar irodalmi önképző-társulat folyó hó 10. tartott ülését egy, a társulat beléletében minden évben előfordulni szokott esemény tette különösen érdekessé. Ekkor volt ugyanis a *víg szavalati verseny*. A kitűzött versenydarab, Don Pedró (Bartók Lajos), „*Dufla szerelem*“ című komikus költeménye, nehéz próbára tette a pályázók erejét. Talán ennek a meggondolása volt oka annak, hogy csak hárman léptek a sorompóba, megküzdeni a kíméletlenség hitt kritika ellenében a nagy harcot. Pedig hát, mint utólagosan kiderült, a társulat egyáltalában nem lépett fel túlzott követelésekkel, s kellőleg méltányolta az eltagadhatatlan igyekezetet, s a tanulmányozásra valló, de csak részben sikerült előadást is. A társulat egyhangú ítélete *Beke Károly*, III. éves hittanhallgató szavalatát emelte ki elsősorban, s szavaltót élvezetes előadásáért, szíves dicséret mellett, 4 frt. jutalomban részesíté. *Szabó Zoltán*, szintén III. éves és *Gaál Ferenc*, I. éves hittanhallgatók hasonlólag részesültek csekély ugyan, de a további képzésre mindenesetre ösztön gyanánt szolgáló 1—1 frt. jutalomban.

b) A *tornaegylet* március hó 13. tartott s mult számunkban már jelzett zártkörű versenyén több versenyző közül az első díjat (3 frt.) *Kovács István*, I. éves h. h.; a második díjat (2 frt.) *Pokoly József*, I. éves h. h.; a harmadik díjat (1 frt.) *Hörccsik Lajos*, szintén I. é. h. h. nyerte. Mint halljuk, az áldozócsütörtökön rendezendő nyilvános torna-ünnepélyre az előkészületek erősen folynak.

c) Az „*Erdélyi önképzőkör*“ az utóbbi időben lanya érdeklődés mellett aránylag csekély eredményt mutatott fel. A tagok közt felmerülő vizsgálódások a munkakedvet nagyban lohasztják s az egész társulatra bénítólag hatnak. Kiténik ez a pályakérdések megfejtése iránt tanúsított kevés s részben sikertelen kísérletekből. A karácson után lejárt „*Latin műfordítás*“-ra (Ovid Tristium liber V. 5. elégia) beérkezett 4 mű, melyek közül a díjat (5 f.) egyiknek sem ítélte a bizottság, de több figyelemre méltó jó tulajdonaiért az I-ső számút dicséretben részesíté. Szerzője: *Mezőssy Béla* VII. o. tan. A *románra* 6 mű érkezett, de a jutalmazástól mindenik elesett. Mégis a 2. számú, mint legkiemelkedőbb kísérlet, a bírálók dicséretét vívta ki. A jelígés levélke szerzőjeül *Szilva Béla* VII. o. tanuló tünteté ki. A *szabadtárgyú beszély* pályakérdés feb. 1-én

járt le, s csupán két pályázó kísérlette meg elnyerni a kitüntetéssel együtt járó jutalmat. Bírálók a díjat (Fereneci-Haragos alapítvány 12 frt. kamata) a 2-ik számú műnek ítéltek, melynek szerzője *Szabó Lajos* VIII. o. t. A szép-tani tanulmány „*Arany J. 'A rab golya' c. költeményének elemzése,*“ melyre 2 mű pályázott; valamint a történeti tanulmány: „*I. Mátyás uralkodása, politikai, művelődési és társadalmi tekintetben,*“ melyen csak 1 pályázó kísérlette meg erejét, most vannak bírálat alatt.

Jobban áll a társulat anyagi ügyekben. Ugyanis, bár a múlt évben a Tudományos Akadémia kiadványait jórészen meghozatta, most a múlt évi pénztári maradvány megcsonkítása nélkül, a szükséges kiadásokon kívül mintegy 20—25 frtot fordíthat könyvek vásárlására.

α) A múlt hó 26-ik napján tartott *gyakorlati theologiai órán* rendkívül érdekes és egyháztársadalmi életünkre nézve nagyfontosságú vitapontok kerültek szőnyegre. Azoknak a furfangos s a gyöngébb fejű emberek előtt igazaknak látszó érveknek megcáfolása volt kitűzve, melyek a nyilvános istenitisztelel feleslegességét és szükségtelenségét igyekeznek bebizonyítani. Két vitázó, jobban mondva cáfoló állott ki a küzdőterre, hogy szembeszálljanak azokkal, kik a nyilvános istenitisztelellet megtagadva, minden kigondolható úton-módon törekesznek a templomkerülés igazolására elfogadható okokat keresni. Az egyik volt *Rácz Lajos*, IV-ed éves, a másik *Benkő Albert*, III-ad éves hittanballgató, akiknek többé-kevésbé alapos, erős logikai gondolkozásra valló, sok helyt ügyesen és szellemesen visszafordított ellenérveit nagy lelki élvezettel hallgatták a III-ad és IV-ed éves theologusok. Ott melegibe, részint a vitázók beszédeinek hosszúsága, részint azok több gondolkozási időt igénylő mélysége, részint pedig a nagyon is előhaladott idő miatt, nem lehetvén méltányos és kielégítő bírálatot mondani: nagy. *Mitrovics Gyula* úr elnöklete alatt egy négy tagból álló bizottság neveztetett ki, mely hivatva volt az írásban beadott beszédek értéke felett döntő ítéletet mondani.

A bizottság egyhangú véleményét, annak jegyzője, *Szakai Károly*, folyó hó 2-án terjesztette elő, melyben legelőbb is a vitázó uraknak a bizottság szíves elismerését nyilvánítja ki komoly tanulmánynyal készített, elmés és tartalmas beszédeikért. Majd első helyen vitázó, *Rácz Lajos*, beszédére térve át, úgy említé őt, mint aki eltagadhatlan meglepő elmésséggel, kellő szabatossággal s élénkséggel mondja el idevonatkozó nézeteit, melyek teljesen kifogástalanok. Különös dicsérettel emelte ki a bevezető, hangulat-teszes, lendületes sorokat, s főleg a IV-ik, valamint a VI. és VII-ik pontok ellen felhozott erős, szép és igaz érveket. Ennyi jó oldala mellett elenyésző csekélységnek találta az első pontnak nem eléggé kimerítő cáfolatát, a hatalmas ellenérvekül szolgáló bibliai helyeknek mellőzését, s némi kisebb tévedést. Hozzávéve még vitázónak a maga igazaitól áthatott embert szem elé varázsló, szabatos, folyékony előadását, a bizottság kész örömmel ítélte oda neki a nagytiszteletű *Mitrovics* úr által kitűzött első díjat, az 1 aranyat-

Olvasóink lapunk jelenlegi számában egész terjedelmében olvashatják e beszédet.

A második vitázó sok tekintetben hátramaradt versenytársától, akár a felhozott érvek bizonyító voltát, meggyőző erősségét, akár pedig azok szabatosságát, külső megjelenési alakját, akár az előadást vevé tekintetbe a bizottság. Mindjárt a bevezető részben feltűnő, s lovagias ellenfélhez nem illő kihívó modorban kél ki azok ellen, kik a nyilvános istenitisztelellet ellen még érveket is mernek felhozni, holott azok nagyon is tiszteletreméltó férfiak, egy *Karlstadt*, egy *Spéner* stb., akikkel csak úgy könnyedén elbánni nem lehet. Exegesise sok helyt erőltetett, s egyik-másik bibliai idézetből rendkívül merész következtetéseket von ki. Minden cél, idő és alkalom nélkül hosszasan foglalkozik a magán istenitisztelellet; tág tért enged a felekezeti elfogultságnak, midőn a vallásokat, illetőleg kultuszokat classificálja; beszél oda nem tartozólag az ünnepekről; másutt, pl. az V. pontnál, téves alapokon mozog, midőn a gyülekezeti tagokról úgy nyilatkozik, mint akik az istenitisztelelletben passiv szerepet visznek. Mindezek mellett is, tekintetbe véve a sok gondra valló tanulmányt, a tehetségre mutató, de helyes, szabatos kifejezésre nem jutott gondolatokat, az ellenérvekül szolgáló bibliai helyek szorgalmas felkutatását: a bizottság szintén egyhangúlag ítélte oda vitázónak a kitűzött 2. díjat, *Győry Vilmos* egyházi beszédeinek első kötetét.

Sz. J.

APRÓ HIREK.

— *Jelen számunkhoz* felhívást melléklünk lapunk azon tisztelt pártolói részére, kik előfizetéseikkel még hátrálékban vannak, s ez úton is felkérjük őket az előfizetés beküldésére.

— *A jelen évfolyamról* teljes számú példányokkal még mindig szolgálhatunk.

— *Gyászhir.* Horváth Vince, I. oszt. tanuló folyó hó 12. elhunyt. Béke hamvaira!

— *Szüenidő.* Atyáink sok érdekes dolgot tudnak elregeálni a régi diákéletből, sok nevezetes história megesett velök, de már ilyen hosszú diligenciát még nagyapáink se értek, mint ez a mostani volt, lévén ez a század leghosszabb szorgalomszaka, melynek párját majd csak az unokák érik megint az Úrnak 1943-ik esztendejében. No de, miután minden hosszúnak vége szokott lenni, úgy ez is csak elfogy lassankint; folyó hó 9-én volt a húzás s 16-án lesz az ünnepválasztás!

— *A gimnáziumi VIII. osztály* osztályvizsgálata a jövő szorgalomszak elején, május 13—14. leend, az érettségi pedig valószínűleg június 29—30 apjain.

Tartalom: „Egy vitagyűlés a theologiai önképzőkörben.“ — „Hugo Viktor „Nyomorultak“-járól.“ Gondolat-töradék. (Vége). *Rácz Lajostól* — „Hymnus.“ Szőnyi Dömény Zoltántól. — „A pataki mágusz.“ Elbeszélés. (Vége). *Szabó Józseftől*. — „Egyleti élet.“ — „Apró hírek.“ —

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY.

— Megjelen minden hó 15-én. —

Előfizetési díj: egész évre helyben 1 frt. 60 kr., vidékre 1 frt. 75 kr.

— Kiadja az „Irodalmi önképző-társulat.” —

— Szerkesztőség: Kovács-útea 146. sz. —

Lyrai termékek az ó-szövetség történeti könyveiben, s különösen Hanna éneke.

— Bibliai tanulmány. —

Aki fáradságot vesz magának s figyelemmel olvassa át az ó-szövetség történeti könyveit, az kétségkívül fel fogja ismerni még a *Károli*, különben ma már nagyon is érezhetőleg fogyatékos, s az eredeti szöveget fenséges szépségéből sokszor kivetkőztetett fordításában is azon fennén szárnyaló, költői részleteket, melyek a cronicus modorú, száraz, sok helyt geneologiai vázlatokkal és statisztikai adatokkal telített könyvektől nagyban elütnek. Önként merül fel a vizsgálódó előtt az a kérdés, hogy miként kerültek a subjectiv költészet eme remekei az elbeszélő irodalom rideg termékei közé? Kétség nem fér hozzá s az exegeták legtöbbször megegyeznek abban, miszerint ezeket a gyűjtők tán egyes események bővebb és szebb illusztrálása vagy a szereplő személyek jellemzőbb feltüntetése végett a nép ajkáról elesett, s gyűjteménybe foglalt dalok és szent zsolozsmák közül vették ki. Ezen véleményünkben megerősít bennünket az, hogy a gyűjtő többször idézi azon dalgyűjtemények címét, melyekből merítette a történeti könyvekbe ide vagy oda beillesztett költői darabot.

Maga a *Thóra* különösen gazdag ily poétikus részletekben. Tudjuk, hogy a kritikai vizsgálódás előtt ma már tisztában áll az, miszerint a *Thóra*, eltekintve annak egypár passusától, melyben észrevehetőleg a héber nemzet különböző időben létrejött törvényei foglaltatnak: főképen három írónak a nyomait tünteti fel. Egyik az u. n. *elohimos*, másik a *jahvés*, vagy, ha úgy tetszik, amaz a papos, emez a próféta, s végül a *deüteronomikus* történetíró. E két utóbbi irányra és szellemre nézve feltűnő hasonlóságot árul el. Melyik élt előbb és így melyik volt a nemzet legelső történetírója, annak kutatása nem tartozik jelenlegi művecském keretébe, afelől eltérők is a vélemények¹⁾. Ide a három író felemlítésére csak annyiban tartozik, amennyiben a *Thórának* eme különválasztása arra utal bennünket, hogy a népköltészeti terméket a mindenesetre költői kedélyű s lelkesültni tudó próféta író s a vele rokon *deüteronomikus* munkájában keressük.

És valóban itt találjuk azokat a dalokat, énekeket, melyek most lágyan susogják az áldás szavait, majd mennydörögve hangoztatják az átok rettenetes

¹⁾ E kérdést illetőleg egész nagy irodalomra támaszkodhatunk. Legújabb időben, főleg a strassburgi iskola, s annak élén Reusz Ednárd, továbbá Kaiser Ágost és Wellhausen merültek mélyebben e kérdés fejtegetésébe. Utánunk ma már általánosan el van fogadva az a nézet, hogy a jahvista volt a héber nemzet első történetírója. V. ö. Keresztes József „Tájékozás a legújabb theologia mezején.” 45. l.

szózatát; melyekben most lelkesült, örömmittas hangokban tör ki az újjongó nép, majd búsongva dobja oda vérző lelkének szétszaggyagott darabjait; melyek a Jahvé iránti határtalan imádatot árulják el, az ő lényének, hatalmas erejének, dicsőségének fenséges, remek rajzait állítják előnkbe; nem ritkán egyes emberek sajátos érzelmeinek hű tolmácsolói.

Mindjárt a *Lámekh töredékes dala* (Genesis IV. 23—24. v.) egy önmagát nagyrebecsült egyénnek harsány felkiáltásaként tekinthető, melynek keletkezése, ha szorosán szemügyre vesszük a benne föllelhető parallelismust, assonanceot és a sorok méretét, melyek eltagadhatlanul a héber kifejtett költészetnek bizonyosságai, korántsem vihető vissza az özönvízelőtti korszakra, mint azt például *Herder* teszi, aki azt állítja, hogy ez egyenesen a *Lámekh* szívéből áradó kitörő öröm kifejezése akkor, amikor ő az ember önoltalmazására szükséges felette hitvány eszközök mellett, a hatalmas védő-fegyvert, a kardot feltalálta¹⁾. Vannak, akik abból a hősködésből, mely e kisded költeményen átvonul, az éposz elemeit vélik benne feltalálni, s a költészet enemű kezdetleges, gyenge kísérletét tekintik²⁾, mely nézet, hogy érdemén felül rendkívül magasra felbecsüli ezen lényegében kevesetmondó és egyszerű költői terméket, azt nem szükség bizonyíthatnunk.

A *Jákób áldással és jóslattal teljes végrendelete* (Genesis XI.IX. 1—27.) egy rövid, velős mondatokba szaggyagott, erőteljes költői mű, melynek szerzettetési idejéről, körülményeiről, céljáról és értékéről nagyon eltérők a vélemények. Nöldeke, a külföld egyik előkelő biblia-kritikusa, azt a nézetet vallja, hogy ez a végrendelet a nép ajkán élő példabeszédekből van összeszöve³⁾. Hazai íróink közül Sebestyén István foglalkozik hosszabban ezen végrendelettel⁴⁾.

A *Thórában magasztalja* továbbá *Mózes Jahvét* az egyptomi szabadulás után abban a gyönyörű, fölbemárod költeményben (Exodus XV. 1—19.), melyről *Herder* megmondotta, hogy az „a föld legrégebb

¹⁾ L. Herder J. G. Geist der ebräischen Poesie. Dessau, 1782. II. köt. 344. l.

²⁾ L. Kalászk az ó-szövetségi szent költészet mezőin. Gondolat László. Pest, 1861. 93. l.

³⁾ L. Nöldeke T. Die alttestamentliche Literatur. Lipsce, 1868. 121. l.

⁴⁾ Kérdésbe tétetik — mondja Sebestyén — ezen résznek authenticitása. Mert sok tudósok előtt nem látszik hihetőnek sem az, hogy valaki halálos ügyében versifikáljon, amit talán egész életében sem cselekedett; sem hogy maradéknak egy valaha még több századok lefolyta után elfoglalandó földön leendő állapotját, úgy mint itt leíratik, előre el látta volna: azért is úgy ítélnék, hogy valamely poéta akkor írta ezen mesterséges szép zsidó versekbe foglalt beszédek, mikor már a Jákób 12 fiainak nemzetségi voltaképen elfoglalták a Kanabánt és abban mindenik tribus bírta is a József elosztása szerint neki jutott földet. Ez elvet egész hévvel védelmezi Varga István ellenében. L. Messiológia. 71—72. l.

és legzengőbb dala,“ melyről *Ballagi Mór* olymódon nyilatkozik, hogy az „tele van költészeti szépségekkel; fellengő, szakasztott nyelv, pompás rythmus és szabatos párhuzam jellemzik e becses emléket“¹⁾. Hangjában igen sok van, ami Deborah énekére és a LXXVIII-ik zsoltárra emlékeztet, mely utóbbiak ennek továbbvitele gyanánt tekinthetők. A lelkes *Máriának* dalos ajka szintén e helyen buzdítja az egybegyűlt népet s itt csendül meg hangja dicsérni Jahvét és a szabadító Mózeszt (Exodus XV. 20—21.). Sajnos, hogy már például ez utóbbi dalból is csak egyes szilánkok maradtak fenn, valamint csakis kezdő sorait idézi az író azon örömdalnak is, melyet Izráel népe a pusztában talált *kút* láttára dalolt (Numeri XXI. 17.).

E fejezetben még más két daltöredékre is akadunk. Egyik inkább közmondásszerű, kevésbé világos és érthető poéma (14., 15. v.)²⁾; a másik ellenben rendkívüli élénkséggel és prägnaans rövidséggel magasztalja az Izráelitáknak az emoreusok felett vett győzelmét (27—30. v.). Ezt mondja Nöldeke. *Ballagi* azonban — szerintem is — inkább a tartalomnak megfelelőleg azt állítja, hogy e dal az izráelitáktól költ és az izraelita népnek Szichón feletti győzelmét tárgyalja; de közbevetőleg — talán az izráeliták hadi tetteinek annál nagyobb dicsőítésére — Szichónnak Moáb feletti győzelme is említettén, azon közbevetett sorok, mint az említett célnak legjobban megfelelők, ide iktattak³⁾

Lélekemelő, költői részlet a *Bileám*, vagy, mint Károli után általánosan nevezni szokták, a *Bálám háromszoros áldása* (Numeri XXIII. 7—10., 18—24.), az ő jóvendőbe látó lelkének szavai (Numeri XXIV. 4—9.)⁴⁾. Felelemelő az az áldás, lesújtó és megrendítő az az átok, mely az egész Izráel községére való vonatkozással a Deüteronomium XXVIII. I—XXXI. 7. verséig foglaltatik.

Mit szóljak *Mózes énekéről*? (Deüt. XXXII.). Erő és méltóság a tartalomban, művésziesség a technikában, merész képzetek, gyönyörű szójátékok (paronomasia) jellemzik e nagyszerű költeményt. A Jahvé nagyságának remek ecsetelése, mindent megemésztő hatalmának örök-szép rajza, a bűnös Izráel megdöbentő, elriasztó képe, s egy jobb, boldogabb jövő reménye egymást váltogatva olvadnak össze emez énekben. Érezzük benne a prófétai szellem lehelését, észreveszszük a prófétai modort, mely szerint mikor a próféta megostorozta korbácsával a népet s bűneinek öntudatára ébresztve, a boszúálló Jahvé iszonyatos haragjával fenyegetőzván, a porba sújtá; végül lelkeült, jóslatos szavaival megmutatá az elriasztó sötétnek rajzolt éjszakában a remény fényes csillagát. Így zúzza ez össze a népet s így támaszt a kétségbeesés közepette reménységet. „Magasztos lelkesülés ihleti a nagy mester utolsó szavait — mondja *Ballagi* (i. m. 232. l.) — és az elpártolt Jiszraélnek lángoló kifejezésekkel, kevés szóval festett történeteit

tartja szeme elé. A nyelv és a kifejezések vakmerősége hasonlíthatatlan és gyakran vízhangzik a zsoltároknak és a jósök beszédiben.“ Szép és megható az az *áldás* is, melyet a Thóra írója szerint *Mózes* halála előtt nyújtott az Izráel fiainak, minden egyes törzsnek megjövendőlvén sorsát (Deüt. XXXIII. r.). Ez külső alakában hasonló Jákóbnak fiaihoz intézett áldásához, de szellemben attól tetemesen különböző. Míg amabban egy szelíd atya van előtérbe állítva, aki az ő pásztor-vándor gyermekének látnoki lélekkel hirdeti jövendő sorsát; addig ebben a merev, szigorú törvényalkotó beszél, aki ott áll sírja szélén, aki életét egy hálátlan nép körében élte le¹⁾.

Tovább forgatván az ó-szövetséget, a *Birá*k könyvében találunk ismét egy költői erőben dúzzadó, az elragadó öröm és lelkesültség hangján szólaló, rhapsodikus menetű győzelmi dalt; értem a *Deborah énekét*, mely, mint népköltészeti termék — mert hitem szerint az — a héber nép költőiségéről fényes tanubizonyságot szolgáltat²⁾. Vannak, akik úgy vélekednek róla (pl. Herder), hogy ez más dalokhoz hasonlóan (I. lámék dala stb.) a későbbi korban zenei kíséret mellett adatott elő. A *Sámuel* első könyvében van az általam ez idő szerint bővebb vizsgálatra méltatott *Hanna éneke* (II. 1—10.); úgyszintén ebben olvasható az a *vigalmi daltöredék*, melyet az izraelita nők abból az alkalomból énekeltek, hogy Dávid Góliátot megölvén, ezáltal Saul a megfélemlített filiszteusokon győzelmet aratott (XVIII. 7.). A második könyvben van (I. 18—27.) a *Saul és Jónathán halálára írt gyönyörű elégia* és végül *Dávid hattüdüdala* (II. Sám. XXII.), mely az összes prófétai iratok is beleszámítva, egyike a héber nép legmagasabb röptű, legerőteljesebb, külsőleg is a héber versformát, a különféle parallelismusokat és a sokféle szójáratot legekleatásabban feltüntetett költői termékeinek³⁾.

Megjegyzem, hogy ne gondolja azt senki, mint fönnebb is kifejezém, miszerint ezen dalok és énekek valóban azon személyektől származtak. kiknek neve alatt az ó-szövetségben előfordúlnak. Ma már általánosan elismert nézet az, hogy a valódi héber irodalom csakis a VIII. században Kr. e. vette kezdetét. Fokozatosan haladt a próza és a vers művelése egyaránt, s a fejlődésnek indult irodalomban, mindkét irányú munkálkodást illetőleg, egyszerre merész emelkedést találunk. Ilymódon el kell esni mindazon véleménynek, mely ha elismeri is azt, hogy a későbbkorú prófétai szellem, erő, képzelem és kedélygazdagság hozta is létre az ó-szövetség költői alkotásait, de egyszersmind a prózai történeti könyveknek — épen azok történeti hitelének érdekében — ősrégi keletkezését vitatja. „Vers és próza közül — mondja Erdélyi⁴⁾ — kérdés alá sem jő, hogy melyik volt előbb vagy régibb a héber irodalomban. Egykorú a kettő, válhatlan egységében az eredeti állapotnak; és vers és próza megegyeznek abban, hogy csak alig különböznek valamiben.“ S ha tudjuk azt, hogy az újkori kritika álláspontja

¹⁾ L. Mózes öt könyve. Exodus XV. fejezetéhez csatolt jegyzet. 111. l.

²⁾ V. Ö. Nöldeke, i. m. 120. l. E dal alkalmasint a végett iktattatott ide, hogy megmutatassék, miként Arnon folyama valaha csakugyan Moáb földének határát képezte. L. *Ballagi*: Mózes öt könyve. Numeri 21. fejezetéhez csatolt jegyzet. 177. l.

³⁾ L. *Ballagi*, i. m. 181. l.

⁴⁾ Sebestyén azt mondja, hogy ezen jóslatokat, mint a midianitica tradíciókból kapott darabot tették be a Mózes által megírt igaz históriák közé, az efelétekben gyönyörködő tudatlan, babonás izráeliták kedvéért; azért ezek nem tartoznak tulajdonképen a szent könyvhöz. I. m. 93. l. E jóslatokról *Ballagi* Herder után vallott véleményét s Herder idézett levelét lásd *Ballagi*, i. m. 184—186. l.

¹⁾ Herder, i. m. I. k. 211. l.

²⁾ Wir haben in ihm nicht bloss eins der schönsten und kräftigsten Lieder, sondern auch eine der wichtigsten Urkunden zur Erkenntniss der Geschichte dieser so sehr dunkeln Periode. L. Nöldeke, i. m. 120. l. Bővebb tanulmányt írt ez énekről *Dicsőfi József* a „*Debreceni Protestáns Lap*“ múlt évi folyamának 2., 3., 5., 7., 9., 11., 13. számaiban.

³⁾ V. ö. Nöldeke, i. m. 126—127. l. Ez a Zsoltárok közé is fel van véve, mégpedig a XVIII. zsoltárt képezi, szóról-szóra majdnem ugyanazon kitételekkel.

⁴⁾ Az ókori irodalom története. 157. l.

szerint a VIII. század előtt valami nagyobb alkotású művekről sem a próza, sem a költészet terén nem beszélhetünk; önként érthető lesz az is, hogy a századokkal előbb élt Jákób, Mózes vagy bárki is nem beszélhetett olyan ékes poétai stylusban, abban a fellengős, költészeti modorban, mely a nevek alatt előforduló dalok, énekek, áldások és jóvendölésekből kitűnik.

(Vége köv.) Szabó József.

Közönséges egyházi beszéd^{*)}.

Alapige: Péld. IV. 27. vers:

Ne hajolj jobbra vagy balra.

Gyakran hallhatunk az életben olyanféle panaszkodást, hogy nem érdemes élni; hogy az egész élet csupa csalódás, mely legszebb reményeinket szétfosztja s céljainkat, nemes törekvéseinket már csírájában elfojtja.

És tagadhatatlan, k. h., hogy elég nagy számmal vannak olyan szerencsétlenek, kik életökben soha semmiben sem tudtak boldogulni; kik akármire fogtak is, semmihez sem volt szerencsésük, nem sikerült semmi munkájuk, dugába dőltek legbiztosabbnak látszó terveik is, s végre is, belefáradva a sors ellen folytatott emez úgy látszó egyenetlen harcba, lemondtak mindenről s lassankint munkakedvüket, munkabíró erejüket is egészen elveszték.

Ezeket látva s ilyesféle panaszokat hallva, gyakran magunk is igazat adunk nekik. Hajlandók vagyunk elhinni, mit annyiszor ismételnék, hogy ők valóban rossz plánétában születtek, s ezért nem is tehetnek róla, ha minden tervök megghiúsul; mert hisz ez már nekik végzetök, melyet kikerülniök nem lehet.

Pedig csalódunk, atyámfiai! Csak egy kissé kell a dolog mélyére tekintenünk s mindjárt meggyőződünk, hogy nincs igazuk; belátjuk, hogy panaszuk igaztalan, mert magukon kívül keresik az okot, midőn önmagukban van a hiba s a sorsot vagy éppen a Gondviselést vádolják azért, mit önhibájok által idéztek elő. Mert hát nézzük meg csak, atyámfiai! kik ezen szerencsétlenek?! Nem azok-e, kik mindenbe belefognak, kik a példabeszéd szerint a toronyépítésre is vállalkoznak, hanem aztán mihielyt a legelső akadályba ütköznek, azonnal félbehagyják azt? Ez a hiba, ker. hívek! ez az ide s tova kapkodás; az a baj, hogy ma még a hegyeket akarják a tengerbe húzni, hogy ne zárják el a kilátást. s holnap már éjig érő hegyeket akarnak rakni, hogy annak csúcsáról még messzebbre láthassanak. Persze, hogy egyik sem sikerül! Annyi erővel, egyetlen nap alatt egyiket sem lehet elvégezni.

Igen, de mert nem sikerül, miért vádolsz a gondviselést, ker. társam? Lásd be legalább, hogy benned van a hiba, s ahelyett, hogy lemondanál, erődöt veszni hagynád, fogadd meg inkább eme nemes tanácsot, mely szent leckénkben szól hozzád: „Ne hajolj jobbra vagy balra,“ azaz légy kitartó s ez esetben

I. Erőd gyarapszik;

II. Terveid sikerülni fognak.

I. Elvitázhatatlan tény, ker. hívek! hogy gyakorlat teszi a mestert. Hiába tanulja meg valaki elmé-

letből, könyvekből, hogyan kell szántani, vetni; még ennyivel nemcsak jó, de semilyen földművelő sem lehet. Nem azért, mintha nem tudná, mit hogyan kell tenni, hanem azért, mert nincs ahoz való munkáereje, mit csak a gyakorlat fejthet ki. Annak, ki ilyenemű foglalkozással akarja keresni kenyerét, enemű munkák közt kell felnőnie, hogy minden testrésze beleedződjék, ereje nekiizmosuljon, amikor aztán rá nézve édes teher, mondjuk: mulatság lesz az, ami alatt egy másik, ki nem szokta meg azt, összeroskad.

És ez az eset nemcsak a földművelésre, hanem bármely más, akár szellemi, akár anyagi téren való munkálkodásra egyaránt áll. Az a napszámos, ki kaszával kezében naphosszat verejtékezik a hosszú, vastag rendek között s a legrekkenőbb hőségben is boldognak érzi magát, ha delelni egy alacsony bokor kurta árnyékába húzódhat; ez a napszámos bizonyosan szerencsétlennek érezné magát s kidőlné, ha a tudós hűvös szobájában arra volna kárhoyztatva, hogy annak tudományos kérdései felett törje a fejét. Sem egyik, sem másik nem boldogulna a másik munkakörében, mert annak emebben nincs gyakorlata, ennek meg amabban.

Sőt nemcsak ez, áll az is, hogy még akinek van is valamelyik munkakörben gyakorlata, van már ahoz szükséges ereje, ha azt folytonos és kitartó munkával nem gyámolítja, ha arravaló erejét bizonyos ideig pihenteti, azon fogja majd észrevenni, hogy még meglevő ereje is hanyatlott, már nem bír meg annyit, mint előbb. Viszont az, aki szorgalmas munkájában, serény tevékenységében sohasem restül, egyik napon, mint másikon egyenlő kitartással dolgozik; azt tapasztalja, hogy ereje folyvást nő, napról-napra többet bír. Ezt bizonyítja szent könyvünk is, amidőn így szól: „Akinek van, adatik; akinek nincs, még az is elvétetik tőle, amije van.“

Próbáld meg csak, ker. társam! ki most afelett panaszkodol, hogy te már a küzdelemben kimerültél, erőd már megtört, mondom, próbáld meg egy munkakörben forgolódni; hanem abban aztán légy kitartó és „ne hajolj mindjárt jobbra vagy balra,“ mihielyt a legelső akadály útadat állta, ne fordulj azonnal vissza, mihielyt valami nehézség gördült eléd, sőt inkább vágj neki bátran még nagyobb lelkesedéssel, szedd össze minden erődöt és ne tágíts, míg az akadály legyőzve, előtted az út megnyitva és így tovább haladhatásod kiküzdvé nincs; és meglátod, hogy a küzdelemben elvesztett erőd, melyről azt hívéd, kárba ment, minden diadal után sokszoros kamattal tér vissza tagjaidba; minden erőmegfeszítés után veszteség helyett nyereséget észlelsz és végre azon fogod észrevenni, hogy az akadály már nem is akadály többé, csak az első volt az, s minden többi játék ahoz képest, annyira meggyarapodott, annyira nekiizmosult munkaerőd.

Azonban a kitartásnak nem is csupán ez lesz egyetlen nyeresége, hanem emellett még az a boldog tapasztalat is, hogy:

II. Terveid sikerülni fognak.

Már a közpéldabeszéd is azt tartja: a türelem rózsát terem; miben kétségbevonhatatlanul az van kifejezve, hogy a türelmes, kitartó munka előbb vagy később, de okvetlenül megtermi a maga gyümölcsét. Nem is lehet az, hogy a kitartást siker ne koronázza!

Hiszen ha te egy megkezdett ösvényről, melyről meg vagy győződve, hogy egyenesen a kitűzött pont felé visz, soha le nem térsz: elvégre még csak

*) A theol. önképzőkörbe beadott s felolvasott művek közt e mű s jövő számunkban közlendő társa lettek leginkább kiemelve; közlésünket ezenkívül fölötte érdekessé teszi az, hogy ugyanazon textust teljesen ellenkezőleg fognak fel s tárgyalnak; egyik az u. n. népszerű, másik a magasabb körben mozgó irányt képviseli. Szerk.

gondolatnak is képtelenség az, hogy akkor, amikor, de mégis el ne érj az a helyet, hová törekszel; mert nincs olyan hosszú, melynek vége ne volna. De ha a megkezdett ösvényt egy más, talán járhatóbb, de bizonytalanabb útért elhagyod, s ezt ismét egy harmadikkal cseréled fel, mihelyt lábadat az első túske megvérezte: akkor könnyen megeshetik, hogy célodtól mindinkább távolodni fogsz, ahelyett, hogy megközelítenéd azt.

Mint az az útas, ki két sor fa közt hosszan elnyúló úton halad, melynek vége a végtelenségbe visz, de egyenesen az óhajtott kikötőhöz vezet, messze eltérhet céljától, hacsak azért, mert az irányt mutató fák a távolban összeborulni s így útjait mintegy elzárni látszanak és hosszú árnyaikkal a szabad kilátást gátolják, egy másik talán napsúgarasabb útra tér, hol a széttekinthetést nem gátolja semmi, sőt amelyen talán képzeletének délibábja közelebb mutatja fel a váravárt révet: épenúgy eltévedhetsz te is, ker. feleb.! az élet tág mezején, ha a felvett irány unalmas hosszúságán töprengve, lépten-nyomon irányt változtatsz, most jobbra, majd balra hajolsz, s ábrándjaid ködfátyolképeit vagy felhevült képzelmed tünde délibábjait üldözöd.

Ne tedd hát ezt, hanem állj meg rendületlenül minden kínálkozó, de célodtól elterelő alkalmak között; haladj kitartóan a pálya felé s meglásd, hogy a babért elnyered, pályád végén munkád gyümölcsét élvezended. Hiszen szent könyvünk mondja, hogy „méltó a munkás az ő jutalmára.“ Hogyan teheted hát fel, hogy a te munkádat megfosztaná a Gondviselés jutalmától; hogyan gondolhatsz olyat, hogy az emberek nagy világában egyedül te volnál az a szerencsétlen halandó, ki hasztalan küzd és fárad, mikor írva van: „Imé megvéhédtem, de sohasem láttam, hogy az igaz jutalma elveszett volna!“

Nem is maradhat az el itt, higyjétek meg, soha! De csak az igaz, de csak a kitartó, szorgalmas munkásé. Álljatok meg hát rendületlenül, legyetek kitartók s lankadatlan szorgalommal fussatok a jutalomért. Ne legyetek gyöngék, midőn az isteni célok megvalósításában elétek áll a Sátán s a magasból e világ dicsőségét mutatja, ígervén, hogy tietek lesz mindaz, ha leborulva tisztelenditek őt. Ne hajoljatok se jobbra se balra akkor sem, ha talán keskeny darabos úton, szűró tövissel borított lejtőn kellene is járnotok e földi életben, habár ahelyett széles virágos mező, rózsákkal hintett ösvény kínálkoznék is, mert „széles kapú és tágas út az, mely veszedelemre visz és szoros kapú, keskeny út az, mely örök életre vezet,“ hol jutalmatokat, fáradságotok megérdemlett bérért biztosan elnyeritek. Útatsítsatok vissza hát minden kísértést, s az állhatatosság és kitartás védő paizsával felfegyverezve harcoljatok minden akadály ellen s akkor én biztosítlak benneteket terveitek sikeréről; biztosítlak afelől, hogy rajtatok még a pokol kapui sem vehetnek diadalmat.

* * *

Ime, k. h.! kifejtettem röviden, mi haszon hárulhat reátok abból, ha kitartók, állhatatosak lesztek. Láttuk, hogy a felületesség, az ingadozó állhatatlanság a legnagyobb veszélybe sodorhat; felemészti testi és lelki erőinket, aláássa összes tehetségeinket. Mert az erő, mely folyvást nem gyakoroltatik; a tehetség, mely szüntelen nem műveltetik, napról-napra gyöngül s végre egészen elparlagosodik, mint a műveletlenül hagyott szántóföld, mely aztán gyümölcsöt nem hozhat. Láttuk, hogy jutalomra, némi sikerre

csak akkor számolhatunk, ha minden kísértéssel szembeszállva, ingatagságunkat legyőzve, szilárdak, kitartók és rendületlenek leszünk, ha erőnket a folytonos munka, a szakadatlan gyakorlat által növeljük, tehetségeinket a megpróbáltatások tüzeiben nemesítjük — s ezek segélyével feltartóztatatlanul törekszünk — nem hajolva se jobbra, se balra — a kitűzött cél felé. Óva intelk azért mindnyájatokat: „Úgy fussatok, hogy a jutalmat biztosan elnyerjétek. Ámen.

Tóth Miklós.

TÁRCSA.

Egy ifjú leány sírkövére.

Sárga gyopár fedj bé, zöld rozmarin ága hajolj rám,
Bús sírom hantján nyílj ki fehér lilium!

Hű mátkám! a gyopár szívűbűdat, a rozmarin édes
Szülők, ah, eleven kínotokat jelezi.

Én vagyok a lilium — sírnak halavány liliumja,
Szűz koszorús fővel, mennynek arája levék!

Tompa Mihály*).

Kérés.

Jer és szeress! Árván állok
Egyedül e szép világon,
Hol a harmat szerte ragyog
Tövissen úgy, mint virágon.

Ölelj át és légy támaszom,
Nehéz fejem kebledre vár,
Akkor a nap is felragyog
És szívem új hitet talál.

Mely egykor dús virágú volt,
Reményem im' oly hervatag,
Végsőt sóhajt, — óh ne késsél!
Nyújtsd szerelmed — s én áldalak!

S ha nem lehet; ha hű szívem
Emészto vágya hasztalan:
Óh bocsáss meg és feledj el,
S megyek tovább majd egy magam.

Claire.

Hogy tettem szert a feleségemre?

Egy bonvivánt naplójából. —

Brr! a legsimplexebb őszi idő volt! Térdig érő sár, zuhogó eső, confidens északi szél mind egymás kezére játszottak, hogy engemet legkegyetlenebb ellenséggemmel, az unalommal a lehető legbizalmasabb tete-a tete viszonyba hozzanak. Iszonyú, alig, hogy felkeltem az ebédem mellől, s már is a harmadik dragaderost rágtam. anélkül, hogy csak legkevesbé is tudtam volna, hogy mivel üssem agyon az időt! Kezdtém gondolkozni, s e szokatlan foglalkozásom közepett egyszer csak betolja bozontos fejét a postás inas

*) Koszorús költőnk e feliratot egy ifjú leánynak, Mikecz Juliánnának sírkövére készítő; olvasható a kemecsei temetőben. Szerk.

s egy csomó újságot tesz asztalomra. Majd összecsókoltam örömben. No valahára! legalább addig is telik az idő, míg átnézem az én politikai eszményképemnek, Csanády bácsinak philippikáit, a szegre akasztott bihari pontokat illetőleg; gyönyörködhetem önzetlen hazafiúi közbeszólásain, s csodálhatom originális magyar őszinteségét!

„Ah, ah! hát te honnan jössz, aranyos szegélyű, drága jószág! Oh ti csókolni való drága zálogai az ártatlan szerelemnek, ti pachuli és bouquette, ilang-ilang és nem tudom én miféle illatú levélkék, hogy elűzitek az embertől az unalmat, mily sentimentalissá teszitek egyszerre, hogy beleringatjátok az édes multba csak pusztá megjelenésekkel is! Óh azok a boldog percek ott a kertben! . . . no igen, azt a szép kertet értem, hol Ilmám először borúlt dobogó szívem fölé! Oh! kérem a kert — amint mondják — a világ teremtése óta iszonyú szerepet játszik az emberiség, vagy inkább a szerelem történetében. Ott van kérem a paradicsom — amint mondják — ez is kert volt; nos és nem ott támadt-e az első szerelem? Az igaz ugyan — mellékesen megjegyezve — hogy ez volt első tanuja az asszony okozta veszedelemnek is. Aztán ott van a görögök elysiuma, a törökök túlvilági Mekkája, mindakettő kert, hol a gyönyör s szerelem csókjai, ölelései várják a boldogult hellén és muzulmán lelkeket. Aztán a képzelet legbájosabb teremtményei, az angyalok, vajjon nem kertben laknak-e? Hát te, Ilmám, nem kertben ígérted-e, hogy élő szó helyett majd aranyos szegélyű levélkében fogsz felelni? Oh igen, igen! Hah! de mi ez? „Ilma és Alfréd jegyesek“ stb. Ez tehát a válasz, mely ahelyett, hogy kéjben fűroszteni lángoló szívemet, megmérgezi azt? „Omolj össze világ, sötétülj el nap! ti csillagok szakadjatok alá az égről! Világ elementumai ragadjatok egymás üstökébe, s írjátok fel egymás vérével a pusztaságos égre, hogy egy öngyilkos-jeiöltet nyert ma a pokol, egy asszonyi állat hűtlensége miatt!“

Azaz, hogy mégse bántsátok egymást. . .! Hahaha! én ő miatta felakaszszam vagy föbelőjem magamat, aki képes volt egy Alfrédért engemet a faképnél hagyni? Nem, azt a bolondot nem teszem, olyan nincs; egyetlen fia volnék apámnak, hát annál már csak több eszemnek kell lenni!

Aztán meg „Gombház hejh! ha leszakad,

Egy helyébe 16 akad!“

De meg hát nekem valósággal végzetem a lány, mint Fürstnek, annak a híres bécsi énekesnek volt a fekete nadrág; szerinte, mivel bérnéláskor, esküvőn és a koporsóban fekete nadrágot visel az ember, ergo az egész élet fekete nadrágból áll. Nohát én meg mivel bérnéláskor lettem legelőször szerelmes, az esküvőm pedig csak nem reménylem, hogy meglehetne lány vagy asszony nélkül; ha meg majd utóljára húzzák rám a fekete nadrágot, közelemben ne jöjjön valami csinos lány, mert engem ucsse nem állok jól magamért, hogy magamhoz nem szorítom; ergo szerintem meg csupa lányból, akarom mondani: szerelemből áll az élet, legalább az én bölcseségem ebben kulminál.

Nohát a többiekhez mérve, Ilma is megérdemelte, hogy besározza érte akárki is a eszímáját, csak irigyei nem találták valami eszményinek; azt mondták, hogy az orra minden szépségét elveszi, mivel egy kissé nagyobb a kelle-

tinél; nekem eddig fel se tűnt, csakugyan igaz az, hjah! a szerelem vak! pedig okosan felgondolva a dolgot, nekem nem volna okom rajongani a nagy orrokért; jutott már azokból nekem, egyszer-másszor úgyis elég. Aztán a sovány termetre nézve is feltétlenül aláírtam már régen a t. c. esztetikuskok azon véleményét, hogy a női szépség eszméjével sehogysem fér össze az egyenes vonal, sőt a gömbölyded tagok hullámvonala époly nélkülözhetlen kelléke a női bájnak, mint a pénz a pénzes tárcának. Szóval utólagosan gondolkozva, az én veszteségem nem kipótolható. Csak az a boszantó, hogy még a lakodalmába is meg mert hívni az átkozott!

Csak azért is elmegyek, hadd lássa meg, hogy Alfréd-kéjének a boldogságát egy árva cseppet sem irigylem! Hahaha! pompás eszmém támadt; most már mindenesetre ott leszek, hanem nem egyedül s nem is a te boldogságot bámulni, hanem. . .!

Mindjárt írtam a fiúknak, hogy ekkor és ekkor nálam legyenek. El is jöttek; ezt ugyan biztosra vettem. Tele rakattam az asztalt 63-dikival s a butelliák árnyékában kifőztük a nagy tervet következőképen:

Felöltözünk mind a hatan szegény-legényeknek; álarc alatt rájuk törünk, szétugrasztjuk a berugott komániát, a fiatal menyecskét elraboljuk stb., azaz, hogy ezt egészen így nem határoztuk el, hanem rábíztuk a történendőket a sorsra. Felviradt másnap a dicső nap hajnala, azaz elérkezett a lakodalom napja, kistafiroztuk magunkat betyárosan, s miután engem, mint az egésznek komponálóját, megtettek ünnepélyesen a legközelebb existáló betyárnak, Savanyu Józsinak; megvárva a késő estét, elindultunk a nagy útra. Lassanként úgy eltűnik minden világosság, mint a fiatal ember bátorsága, ha szép szemek veszik keresztűzbe. Az eső is hozzákezd nagy cseppekben. Innen onnan megvillan az ég is, mint az asszony nép szeme, ha szemökbe mondjuk az igazat, s utánna egyet csattan, mint a mogyorópálcá a deresre húzott kliens hátán.

Tervünknek az idő is kedvezett, elborulván az ég, mintha rózsás arcú kis lány képét tintával mázolniák be, a szerelem csillaga csak lopva tekintett ki olykor-olykor az égi függöny repedésein keresztül, szóval meglehetősen setét volt.

Odabent húzta a cigány, dobogott a padló, pirúltak az arcok, izzadtak a férfiak, szóval javában folyt a muri. Vártunk míg abbahagyják; akkor aztán elhagyva rejtekünket, az ajtó előtt termettünk s előleges megbeszélés szerint elkezdtünk dulakodni, hogy benne is hallják mintha a cselédek útunkat állták volna; egyszerre elkiáltam tele torokkal: „lőjjetek le a semmirekellőket!“ mire két lövés dördült el, persze a levegőbe, s a vendégek megrémülve, már épen rohanni akartak kifelé, midőn az ajtót berúgtuk s perc alatt mindnyájan pisztolyal kezünkben — persze töltetlenek voltak — benne termettünk, mindenikünk egy-egy előtte álló mellének szegezve pisztolyait.

Iszonyú rémület fogta el őket, egyik az ablakfát tapogatta s hallani lehetett, mint kocódnak össze a másiknak térdkalácsai a nagy reszketéstől.

„Meg ne mozduljon senki, mert halál fia!“ ordítám megváltoztatott hangon, — nem lesz senkinek semmi baja,

Savanyú Jóska nem szokta vérrel bepiszkolni a kezét. — „Jesz-szus! Sa-sa-va-nyú Józsi — szepegik mindenféle férfiak és nők egyakarattal.

„Tudtuk, hogy lakodalom van — folytatám — s ilyenkor itt sok mindenféle szőrű ember megfordul, mi ránk pedig, mint afféle szegény-legényekre ebben a szűk világban igen ránk fér egy kis pénzmag; de hogy megmutassuk, hogy mi gavallérok szoktunk lenni, csak attól vesszük el, akinek legtöbb van, kiesoda az?”

Szegény Gyuri bácsi! szinte megsajnáltam, mikor egyhangúlag rázendítették, hogy neki van legjobban bélelt tárcája, úgy csurgott róla a véres verejték, míg elő tudta valami nehezen keresni a nagy hőr-bugyellárist, amit én stante pede zsebre is vágtam.

Már a nők kezdtek magukhoz térni az ájuldozásból, hívén, hogy elmegyünk; aki előbb az ablak fáját tapogatta, most már kedvet mutatott az öklét emelgetni — persze csak a háta megett.

„Nem addig az urak! még egy kis számadásunk van — szavalám páthoszszal; meguntuk mi már a magános életet; még a nyakravalónkat sincs kinek megkötni, hát biz' mi most azzal a szandékkal vagyunk, hogy e közül a sok szép fehércseléd közül választunk magunknak feleséget.

A nők részéről ájulást megelőző sikoltozás, a férfiak közül pedig elfojtott zúgás volt a válasz.

„Rajta fiúk, s aki ellentáll, le kell lőni.“ Jó példát mutatandó, egy épen ájulni készülő szőke angyalt ragadtam karjaimba, persze húzakodni kezdett. „Már húgom, hiába kapalódzol — mondék betyárosan — ennek így kell meglenni.“

„Van-e már párja mindenkinek, fiúk?” „„Van!““ „Nohát cigány, azt az én talpam alá valómat“ — szólék a cigány elé sassirozva s lekapva az álarcot.

Ah, ah, Jó-jó-zsi, hát te vagy az, rohannak felém minden oldalról. Jó tréfa volt — szavalja az én ablak-hősöm — tudtam én, hogy te vagy, mindjárt rád ismertem, csak hogy a tréfát nem akartam elroutani... sat.

De legszebben mosolygott az én Gyuri bátyám, a bugyellárisával való sohasem remélt újra találkozásnak. — Húzta a cigány tovább, visszajött a jókedv, duplán jártam én is eszeveszetten; hajh! azoknak a szőke fürtöknek aranyba átesillogó fénye megzavarta eszemet, s azok az arany haj árnyékában égő kék szemek megdelejezték szívemen keresztül lábaimat is. Betyárosan jártuk kivilágos kiviradtig, míg csak Gyuri bácsi meg nem fogta az én kis aranyhajúm kezét, figyelmeztetve a hazamenetelre; de a kis hamis — úgy látszik — bele volt nyugodva, hogy neki egy szegénylegény feleségévé kell lennie, amire nézve persze jámbor óhajtásaink igen szépen találkoztak.

Nem sokára azután Gyuri bácsi is beleegyezett, csak azért, hogy azon a lakodalmon, hol pénzes tárcájának végbúcsúsóhajait vélte az én belső zsebemből magafelé visszahangzani, — mondom, csak azért, hogy akkor nem valóban Savanyú, hanem csak — Szeles Jóska voltam.

Ime, uraim! így levék én is egyik érdekes példányává ama természetrajzilag még nem osztályozott állatfajnak, melyet a civilizált világ *férjnek* szeret titulálni.

Papp István.

Uti képek.

A dobsinai jégbarlang és vidéke.

Gömör szép és regényes vidékén, kedves népe között járván, előre feltett szándékom volt, hogy supplikacionális útam utolsó állomását Dobsinán ütöm fel; hogy a mely után már oly régóta sóvárogva vágytam, megláthassam a dobsinai jégbarlangot. Valóban e kirándulás méltó koronáját képezte már eddig is kellemes és érdekes útamnak, szívemben pedig felejthetetlen emlékeket hagyott.

Amint Pelsőchöz értem, kezdtem érezni, hogy itt már a kárpátok szellője fujdogál; az a két oldalról merészen felnyúló, itt-ott valóságos zordon kinézésű hegyláncolat által bezárt völgy, mely Pelsőcénél jóval alább kezdődik s tart Berzétéig, teljesen a kárpáti vidék regényességére emlékeztet. Rozsnyótól vonat röpitett Dobsináig s így ezen útnak csak igen futó s következőleg gyorsan enyésző benyomásairól keveset mondhatok: egyre magasodó hegyektől környezett csendes völgyek, csörgedező patakok, tótos jellegű falvak s közbe vashámorok váltogatták egymást.

Borongós, részben permetező vasárnap reggel volt, midőn Dobsina város polgármesterének szíves ajánlatával ellátva, elindultam a városból a jégbarlang felé öröm, remény és vágytól lelkesülve, s még a meg-meginduló eső sem birta kedvemet lerontani. Mintegy jó félórai út után feljutottam egy eléggé magas hegy tetejére s utam ezentúl fenyvesek közt vezetett s mindinkább-inkább érdekessé s figyelmet lebilincselővé kezdett válni. Míg az út a lejtőn lefelé haladt, kétfelől a fenyővel szegélyezett hegyoldalok egyre merészebben kezdtek felmeredezni; a sugárfenyők sötétzöld lombja félhomálylyal vett körül, melyen a már előtört nap sugarai is csak mint reszketeg ezüst szalagocskák mertek átsuhanni; a néma ünnepélyes csendet csak a madarak csattogása szakította meg, melyek örömpresve küldték háládalait az ég felé.

Eközben elérve s elhagyva a sztraceni gyártelepet, bejutottam a világhírű sztraceni völgybe, s hosszan, két óráig haladtam benne, míg a barlanghoz értem. Valóban, ha a barlangot nem látom is, e völgy egymaga megérdemli, hogy messziről eljőjünk felkeresni; egymaga megérdemli, hogy aki a természet szépségei iránt lelkesülni, azokban gyönyörködni tud, hódolatával, elragadtatásával adózzék neki. Lehetetlen gyönyörűbb, elragadóbb képet, a természet szépségeinek összhangzóbb összetételét képzelni, mint a mit e völgy nyújt. A völgy elég szoros, úgy hogy néhol az országút s a mormoló hegyi patak alig fernek el egymás mellett; két oldalt néha szeliden, de többnyire meredeken, büszkén fölnyúló hegyek zárják be, melyek majd egész láncolatban, mint valami várfal vonulnak tova, majd kisebb bércekre, gúla-, süveg-, oszlopalakú hegycsúcsokra ágaznak szét; majd a völgyfenéktől kezdve, a legmagasabb ormokig, súdek fenyőktől vannak beárnyékolva; majd itt-ott kopasz, fehér homlokukat is feltárják.

A sztraceni völgy egy csendes kis paradicsom, ide nem hatolnak le a Kárpát viharai, békésen tenyészik a gazdag hegyi flóra, az ibolya nyár közepén is nyílik. Kéjjel szívom be e terhes illatot, kéjjel szürcsölöm a patak kristálytisza

vizét! Oh mily boldogság lehet itt élni, távol a nagy világ zajától, viharaitól!

Utoljára hagytam a völgy nevezetességét: a sziklakaput. Egy helyen az egyik hegyoldalból egy sziklafal nyúlik a másik felé s majdnem teljesen elzárja a völgyet; csakis a pataknek enged szabad átmenetelt. E sziklafal át van törve s az út e kapu alatt halad el. Az innesső oldalon bányászjelvények láthatók a kapu felett, a túloldalon pedig egy márványlap van a sziklába illesztve, következő felirattal:

Coburg Gothai Ágoston herceg

elnökünk! téged e sziklák dicsérnek!

A magyar orvosok és természet vizsgálók, emlékül
1867. Aug. 21.

Délelőtt 10 óra körül volt az idő, midőn a jégbarlanghoz, illetőleg a barlangtelepre érkeztem. Mert egy egész gyarmat keletkezett itt nyaralók számára; számos kisebb-nagyobb villa fogadja be azokat, kik ez áldott levegőn keresnek a nagyvárosi bőség, por ellen üdülést.

Egy kis pihenés után a barlang felé tartottam, hol már gyülekezett össze a bemenetelre várakozó közönség. Kevés vártatva megérkezett a vezető s mi mintegy 20-an, vegyesen férfiak és nők, begombolva felső ruháinkat, elindultunk utána. A barlang nyílása északfelé néz s a bejárat fölött következő érc tábla hirdeti a látogatóknak a felfedezők emlékét:

E barlang felfedezőinek, Ruffiny Jenő,
Méga Endre és Láng Gusztávnak,
elismerésül a városi közönség!
Felfedeztetett, 1870. Jul. 15.

Már a nyílásnál fagyasztó hideg üti meg a belépőt, 19 lépcső vezet az első csarnokba, a lépcsők már jégbe vágvák; még itt a jég szürkés-barna, de amint az u. n. *Kis teremben* elébb hatolunk, mindinkább tisztává, ragyogóvá válik; a tágas boltíves terem falai kristálytisztá jégből vannak, egybefagyva az alappal, két óriási jégpyramis tartani látszik a mennyezetet. Innen folyosóforma átjáráson haladunk tovább, oldalt mély szakadás látszik s vigyáznunk kell, hogy lábunk meg ne simuljon. Kérdésünkre, hogy vajjon mily mély lehet lábaink alatt a jégréteg, a vezető azt feleli, hogy 30—40 méternyi. Egyszerre egy fényesen kivilágított terembe az u. n. *salomba* érünk; mily megragadó látványt tár itt elénk az utólérhetlen nagy természet! A salon alapzata, magas boltozata, falak, oszlopok, mind vakító fényű, tiszta jégből vannak; némán, a csodálattól leszegezve állunk e felséges tündérpalotában, nézzük a jégnek különféle változatosnál változatosabb alakzatait, a jégcsapokat, oszlopokat, csipkéket, az ezerféle hóvirágokat, csillagokat, sírköveket s csak az ajkainkról ellebbenő oh, ah! stb. felkiáltások adnak érzelmeinknek kifejezést; mintha csak az északi polusnak egy töredéke maradt volna itt! megtestesült képe a tündérmeséknek! A meggyújtott magnesium és különféle színű bengáliai gyufák még csodásabb, tündéresebb színben tüntetik fel a ragyogó salont. Amint a teremben idestova járunk, néhol oly szép egyenletes, sima a jég, hogy korcsolyázni, vagy táncolni is lehetne rajta; a vezető egy kis jégoszlopra tesz figyelmetessé, mely öt év óta képződött, ami azt mutatja, hogy a jégalakzatok képződése, alakulása még most

is folyvást tart s így egyáltalában nem lehet okunk azon aggodalomra, hogy a barlang egyszer csak el talál olvadni!

A nagy terem falaiban több rés van vágva, melyeken át a mélyebb üregekbe jutunk; erre találjuk az *Ottárt*, aztán a mintegy varázsütésre megfagyott remek *vizesést*, szinte látjuk a zajló, tajtékzó habokról, mily erőteljesen, vidoran szökkeltek le a mélység felé, de útközben meglepte őket a halálos dermedtség, s most ott vannak jéggé merevülve. Gyönyörű látványt nyújt a *lugas*, finom kristálytisztá jégszálakból szöve és remek jegecekkal díszítve; magnesium fényével az egész majdnem átlátszó tisztaságban tűnik fel, miközben az apró jegecek tündökölve ragyognak.

A lugastól egy baloldali folyosón távozunk el s tovább haladva, míg egy oldalon magas sziklafal szegélyezi útunkat, másik oldalon irtózatosszerű üregek, merész hasadékok s cyclopsi kőgörgetegek tátonganak; egy 4 öl hosszú, teltelesen a jégbevágott boltozatos ürgen át a *Kápolnába* jutunk, mely szintén egészen tiszta fehér jégből van kivágva, sima falakkal, a falak mentén ülepádkokkal. Itt társaságunk egy kis szünetet tartott, sőt nem irtózott e szentélyben egy vídám dalra sem rágyujtani. Visszafordulva találtuk a *Lucifer* nevű sötét jégtömeget; ettől jobbra van a *jégfüggöny*, melynek rojtos, fürtös csipkéje hátulról világítva, igazán elragadó szép; balra a *pokol* s lassankint újra visszakerültünk a kis terembe, amelyből kiindultunk volt, s itt búcsút mondvá a tündérpalotának, megindultunk a barlangból kifelé!

Gondolataink még a látottakkal foglalkoznak, újra átfutják képzeletben az egész jégvilágot; még érezzük hideg lehelletét (hőmérséke 0 és 3 közt váltakozik), midőn kilépve, egyszerre csak a legkellemesebben érint a játszói napsugár, az enyhe meleg, a fenyves balzsamos illata. Ha szép is a barlang, de az jég, s szívünk önkéntelen örömmel dobban fel, ha a kihalt természet után az élő, viruló, mosolygó, ragyogó természetet látja.

A jégbarlang a Ducsa hegyoldalban fekszik; jéglyuk név alatt emberemlékezet óta ismerték e helyet, mint havas jéggel töltött repedést, de mostani terjedelmének ismerete Ruffiny és társai felfedezésének köszönhető. A barlang látogatottsága évről-évre emelkedik (felfedezése óta a múlt nyár közepéig 20936 látogatója volt), de még mindig nem oly nagy, aminőt szépségre s terjedelemre nézve egész Európában páratlan voltánál fogva megérdemelne.

Miután még egy pár óráig időztem e kedves helyen, Istenhozzádot mondtam a barlangnak és szép vidékének, újra a gyönyörű sztraceni völgyön át véve útamat; de e nap gyönyörű benyomásai felejthetetlenül szívembe vannak vésődve!

Rácz Lajos.

EGYLETI ÉLET.

a) A magyar irodalmi önképző-társulat beléletéből mult számunkban közöltük, hogy a vigaszavalmi verseny mily eredménnyel folyt le. Négy nappal később, azaz mult hó 13-án megtartott a komoly versenyszavalmi is. Összesen 6 pályázó jelentkezett, kiknek szavalmi, ha azok értékét tekintjük, bár némileg különbséget is

tüntetett fel, de a nemes törekvést, a több irányú eszmélkedésre valló előadást, az alakítási igyekvést egyikőtől sem lehet elvitatni. A versenydarab, *Csiki „Mágusz“*-ának egy jelenete hatásos, de eltagadhatatlanul nehéz volt. Aszerint, amint egyik-másik szerencsésebben scenirozta s az előadásban több sikert és nagyobb eredményt ért el; a díj (8 frt., melyhez kettőt Szinyei Gerzson, elnök adományozott) különbözőképen osztatott meg. Így, mint legügyesebbnek nyilvánított szavalót, *Varga Károly*, IV. é. h. hallgatót a társulat 3 frttal jutalmazta; *Tóth Bertalan*, IV. é. és *Osváth Zoltán*, III. é. h. hallgatót 2—2 frttal; *Benkő Albert*, III., *Fejes Béla*, III. és *Kovács István*, I. é. hittanhallgatót 1—1 frttal. Ugyanezen ülésen bírálati előterjesztés is olvastatott *„Kisfaludy Károly mint vigjátéktíró“* című 1 pályaműre, mely, bár sok tekintetben nem elégitette ki a várakozást, de, mint figyelmet érdemlő kísérlet, a kitűzött díj felével, 10 frttal jutalmaztatott. Szerzőjéről a jelíges levélke *Szokol Károly*, III. é. h. hallgatót tüntet fel.

b) *A jogász-egylet* beléletéből, megbízható forrás után, a következőket közölhetjük: A kitűzött pályakérdésekre, a megjelölt határidőig, az előírt szabályok szerint, beérkeztek a pályamunkák, melyek bizottságoknak adatván ki megbírálták végett, azok lelkismeretes és méltányos kritikájukat az egylet legközelebb tartott gyűlésén terjesztették elő. Ezek szerint 1-ször a római jogból kitűzött ily című tételre: *Fejtsenek ki a kötetmek keletkezésének módjait*, különös tekintettel a Gains és Justinianus-féle classifikációra — beérkezett pályamű, mint szorgalmas buvárlat s előadási ügyesség terméke, az egész díjjal (25 frt.) jutalmaztatott. Szerzője *Kusza Béla*, I. é. joghallgató. 2-ször, A büntetőjogi enemű kérdéskör: *Adassék elő a magyar büntetőjog codificatiójának története*, a nyertes *Vas Lajos*, IV. é. jh. lett, ki is a kitűzött díj felével (15 frt.) lön jutalmazva. Végül elismerésünket kell nyilvánítanunk az egylet egyes tagjainak azért, hogy általunk már több ízben helyeselt s mindenesetre tanulságos felolvasásokra készséggel vállalkoztak. Így tartott például felolvasást *Marton Imre*, III. é. jh. *a női emancipációról* és *Fakó Pál*, szintén III. é. jh., *gazdasági válságunk okairól*.

c) *A tornaegylet* — mint már jelezve volt — évi szokásos nagy versenyét jövő hó 3-án, azaz áldozócsütörtökön tartja meg, következő programmal:

1. Szabadgyakorlatok.
2. Versenyjárás az új iskolakerten körül, minimum 12 kör.
3. Verseny alatt szergyakorlatok a csarnokban.
4. Versenykúszás kötélén (esetleg versenysúlydobás).
5. Versenyfutás akadályokkal.
6. Gátugrás (magas).
7. Műgyakorlatok.
8. A versenybírótság jelentése s a díjak kiosztása.
9. Este táncmulatság a csarnokban.

APRÓ HIREK.

— *Az akadémiai pályaművek* beadásának határideje a húsvételotti szorgalomszak utolsó napján lejárván, beérkezett a szeniori hivatalhoz összesen 9 pályamű; 7 a bölcészet-hittani, 2 a jog- és államtudományi kérdésekre. Az egyes kérdések szerint következőleg oszlanak meg: I. Egyházi beszédre (gyászbeszéd szabadon választott szöveg felett) érkezett 4 mű, u. m.: 1. Alapíge: Zsolt V. 13.; jelíge: „Kövessetek engemet.“ 2. Alapíge: Zsolt XVIII. 22.; jelíge: „Szép az, kinek jut a dicső vég; de azzal is köz a dicsőség, ki gondol, kezd, ki mer!“ Tompa. 3. Alapíge: Zsolt. CXIX. 20.; jelíge: „Az igaznak emlékezete áldott!“ 4. Alapíge — — — — Jelíge: Memento mori. — II. Méliusz Juhász Péter exegetikai méltatása. Érkezett 1 mű. Jelíge: „Gyöngye erővel erős akarata.“ III. A népies irány története és jelentősége a magyar költészetben. Érkezett 2 mű. A 1-ső jelíge: „A tenger soha ki nem fogy felhőiből, bármennyi eső esik; ilyen tenger a nép, az élet.“ sat. Erdélyi J. A 2-ik jelíge: „Nem vész el a nép, mely szent hagyományként, az ősi hantnak intó szózatát kegygyel megörzi s hű marad magához.“ IV. Horvát- és Szlavouorszag államjogi helyzete. Érkezett 1 mű. Jelíge: „Monet tempus, monet mores. quos vivimus, ut regnum gentemque Hungaram, a scriptoribus multipliciter deformatam“ sat. Fehér Cod. Dipl. V. Az államhitelem természete s hatása. Erk. 1 mű. Jelíge: „Minden nép első lépését a civilizáció felé rendszerint valami kölcson jellemzi.“ Leroy Beaulieu.

— *Az akadémiai ifjúság* május 15-én küldött az erdélyi magy. közművelődési egyletnek, alapító-tagsági díja második részletéül 50 frtot. Nem lesz érdektelen ezzel kapcsolatban megemlítenünk, hogy a nagy-enyedi theologiai ifjúság 500 frttal a közművelődési egylet örökös tagjává lett, oly formán, hogy ez alapösszeg kamatjának, 25 forintnak állandó évi fizetésére kötelezte magát.

— *A Fáy András szülőházának* Kobányon emléktáblával való megjelölése egész irodalmi ünnepélylyé növi ki magát. Képvisele lesz többek közt: a Magyar Tudom. Akadémia, Kisfaludy-társaság, Pestmegye törvényhatósága; főiskolánkat, a tanári kar küldöttein s az énekkaron kívül, a magyar irod. önképző-társulat egy hármastagú küldöttsége is képviselni fogja. Az ünnepély programja következőleg van összeállítva: Matolai Etele megnyitó beszéde, Szinyei Gerzson főiskolai tanár emlékbeszéde. Szuhay Benedek ódája s a sárospataki főiskolai s a sátoralja-ujhelyi dalárdák által előadott: „Magyarok Istene,“ „Isten áldd meg a magyart“ s „Nemzeti zászló“ című műdarabok.

— *Városunkban* folyó hó 8-án Thália papjai és papnői ütötték fel szállásukat; igazgatójuk Báródy Károly. Az eddigi előadások általában véve tisztességes színvonalon állottak s a jó betanulásról, színvonalú jártasságról, egybevágó összjátékról s olykor egy-egy tagnál művészi alakításról is szívesen teszünk bizonyosságot. A közönség s főként a főiskolai ifjúság nemes igyekezetüket buzgó látogatásával viszonozza.

Tartalom: „Lyrái termékek az ó-szövevény történeti könyveiben, s különösen Hanna éneke.“ Szabó Józseftől. — „Közönséges egyházi beszéd“ Tóth Miklóstól. — „Egy ifjú leány sírkövére.“ Tompa Mihálytól. — „Kérés.“ Clairetől. — „Hogy tettem szert a feleségemre?“ Papp Istvántól. — „A dobsinai jégbarlang és vidéke.“ Rác Lajostól. — „Egyleti élet.“ „Apró hírek.“ —

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY.

— *Megjelen minden hó 15-én.* —

Előfizetési díj: egész évre helyben 1 frt. 60 kr., vidékre 1 frt. 75 kr.

— Kiadja az „Irodalmi önképző-társulat.” —

— Szerkesztőség: Kovács-útea 146. sz. —

Titkári jelentés

a magyar irodalmi önképző-társulat 188⁵/₆. évi működéséről.

Tisztelt társulat! „Hadd látom, hogyan haladsz s megmondom, eléred-e kellő időben célodat” — szólt a mesebeli ember az aggódó útashoz. Mi is e kérdést halljuk a jelen percben, mely számadásra hív fel: hadd látom, hogyan haladsz! Mit műveltél ez év folyamán? Tettél-e olyat, mi létezésedet s az irántad nyilvánuló elismerést jogosultnak tünteti fel? Úgy éltél-e, hogy megvalósítsd azon reményeket, melyeket hozzád fűzött az ifjúság, tanári kar, nagy közönség; mely Szemere Bertalant, Tompa Mihályt, Papp Endrét, Kazinczy Gábort s Tóth Edét s annyi más jelest látott kebledből szárnyra kelni? mely benned látja az irodalmi kultusz ápolóját, a szép jó és igaz eszményének melegágyát? Megfeleltél-e azon hivatásodnak, hogy te légy az ifjúság sava, nemesebb érzelmeinek, fenkölt reményeinek élesztője, táplálója? Miként teljesítetted kötelességedet, mely az ifjúság művelésének, képzésének bármily kis körére terjed is, de azért a legfontosabb érdekeket szolgálja?

Hogy e kérdésekre, tisztelt társulat, kielégítő feleletet adhassunk, vessünk előbb egy pillantást kitűzött célunkra, annak elérésére szolgáló eszközeinkre; s akkor aztán évi munkásságunk, igyekezetünk s eredményeink képét, nyereségünk s veszteségünk számláját összeállíthatjuk.

Társulatunk egy kicsinyke hulláma volt ama nagy irodalmi s hazafias mozgalomnak, mely a mult század utolsó felében felébresztve a nemzeti szellemet, lassankint újjá szülte irodalmunkat s társadalmi és politikai átalakulásunkra is befolyással volt. E mozgalom egyik lánglelkű vezérének, Széphalom remetéjének, Kazinczynak lábainál, mintegy szellemétől ihletve kelt életre társulatunk, hogy egy cseppel, egy kicsinyke hullámmal ő is járuljon ez áramlat növeléséhez. Ez ár azóta tengerré lett. Társulatunk e félszázad alatt mindig híven teljesítette kötelességét, s ma, midőn a kifejlett és virágzó irodalom mellett szerényen visszavonulva él, ma is rendületlenül lobogtatja a kitűzött lobogót!

E hosszú idő által szentesített elvek és eszmék vezették munkásságunkat ez évben is. Oda törekedtünk, hogy társulatunk főiskolánkban az irodalom, nyelv és ízlés tűzhelye, az irodalmi műveltség megszerzésének eszköze legyen.

A költészet — mondja Gyulai — az emberi szív szabatos rajza, övé az ember egész külső és belső világa; övé mindaz, mi a természetben kedélyünkre hat, felderíti, lelkesíti, szomorúságra hangolja, búskomorságba sülyeszt; övé a mult, melynek szülötte a jelen, övé a jelen, mely a jövő anyja, övé a jövő, melyet sejtelmeivel és álmaival érint. Ezt bűvárolni, tanulmányozni feladata minden embernek: a képzelem és kedély megkivánja a maga táplálékát; amely ember a szépért nem lelkesül, kevésbé fog az a jóért is hevülni, az igaz keresésénél pedig könnyen válik egyoldalúvá. A költészet az emberi élet eszményített tükre; a lyra szószólója a vallás, családi élet és hazafiság nagy eszméi- és érzéseinek; az eposz és dráma magyarázója a történelemnek és társadalomnak.

E tiszta édes mézet megízleltetni s élvezhetővé tenni, sőt a lélek rendes táplálékává emelni, e kincsűs bányát aknázni s gyöngyeit felszínre hozni: ez volt társulatunk feladata, erre egyesültek társulatunk tagjai. Előhívtuk a lángelméket s oltárt építettünk számukra, tömjént gyújtottunk nekik; ápoltuk a lángész kultuszát, úgy azokét, kik minden idők és népek büszkeségei voltak, mint azokét, kiknek fénye a mi ezredéves multunkra vet biztató, világító sugárt s millió szívben kelti fel a büszkeség, az öröm és remény életadó melegét: magyar koszorúink kultuszát. Emellett oda törekedtünk, hogy a szunnyadó tehetségeket felébresszük, munkásságra serkentsük, az erőket öntudatra keltsük.

E célok elérését következő eszközökkel óhajtottuk legalább megközelíteni, mert hiszen teljes megvalósításukra egy élet kell! A szóló művészetet, előadásbeli gyakorlottságot: szavalat; a lángelmék bűvárlását egyes költői művek aesthetikai fejtegetése, irodalmi tanulmányok felolvasása; a fakadó bimbó kinyílását, gyümölcsöské érlelését, szép-prózai s költői művek írása s megbírálása

által fejlesztettük. Mindenik irányban a hivatalosan kirótt kötelezettségen kívül a munkakedvet pályadíjakkal, jutalmakkal igyekeztünk erősíteni.

S ha most végigtekintünk a kitűzött irányokban kifejtett törekvéseinken s feleletet igyekszünk adni a fentebb élénkbe hangzó kérdésekre, nyugodtan. önérzettel mondhatjuk: hogy társulatunk az 188⁵/₆-ik iskolai évben fennállásának 54-ik esztendejében is híven, lelkiismeretesen betöltötte hivatását, nemesen küzdött céljának megvalósításáért, hű maradt az ősök által kijelölt nyomdokokhoz. Ha valami nagy sikereket, nagy tetteket, feltűnő eredményeket nem tudunk is felmutatni, ez még nem zárja ki a hű, zajtalan, szorgalmas munkálkodást; hiszen a siker nem mindig mutatója az érdemnek, s hogy valamely kor nagy sikereket mutasson fel, ahoz mindig az előző idő hangyamunkássága, gyűjtése, alapvetése szükséges!

Társulatunk évi működését szeptember 14-én kezdé meg 41 taggal. Az alakuló ülésen a tisztviselői kart következőleg választá meg: tanárelnök lett sok évi hű vezérünk, Szinyei Gerzson; alelnök Szabó József, titkár Rácz Lajos, főjegyző Szuhay Benedek, pénztárnok Illyés János, ellenőr Krausz Jenő, aljegyző Papp István. A társulatba az év folyamán belépett 5 új tag, ellenben kilépett, illetőleg eltávozott ugyancsak 5, így jelenben vagyunk 41-en.

Tartott a társulat 34 rendes ülést, ezeken tanulmányt vagy szépirodalmi művet olvastak 8-an; a felolvasott művek közül 1 emlékkönyvbe vétetett, 3 dicsérettel koszoruztatott, a többi tudomásúl vétetett.

Szavaltak ez éven 20-an, és pedig dicséretes eredménnyel 8-an, a többi szavalat tudomásúl vétetett.

Beadatott a titkári hivatalhoz 13 munka; ezek közül 10 vers, 3 próza, továbbá 11 eredeti, 2 műfordítás németből. A művek közül megdicsértetett 4, tudomásúl vétetett 9; a bírálatok közül megdicsértetett 2, tudomásúl vétetett 11. A legjobb vers díjazására kitűzött 5 frtot nyerte Szuhay Benedek, a legjobb próza díját pedig Illyés János.

Pályázataink nemcsak eléggé kedvező eredményt tüntetnek fel, de oly művet is hoztak felszínre, melylyel társulatunk bátran kiállhatott a nyilvánosság elé, értem Szuhay Benedek, tagtársunknak, társulatunk annyiszor koszoruzott énekesének, a Fáy emlékezetére írt ódáját. Az egyes pályázatok a következő eredményt mutatják fel:

I. Óda Fáy András emlékezetére. Jutalma 2 arany; kitüntető dicsérettel jutalmat nyert a 3-ik számú, „Használni, vala éltem minden törekvése, jelszava“ jelgégű mű. Szerzője Szuhay Benedek.

II. Műfordítás. Díja 12 frt. Tárty: „M. T. Ciceronak Q. Ligarius mellett tartott védbeszéde.“ Érkezett 4 mű. A jutalom megosztott az I. és

III. számú között, úgyhogy az I. számú — szerzője Krausz Jenő — kapott 4 frtot; a III-ik számú — szerzője Tóth Mihály — kapott 8 frtot.

III. Beszély. Díja 12 frt. Érkezett 3 mű, nyertes lett az I. számú, „Cifra kapu“ című. Szerzője Szabó József.

IV. „Kisfaludy Károly mint vígjátékíró.“ Díja 20 frt. Érkezett 1 mű, mely a kitűzött jutalom felét, 10 frtot kapta. Szerzője Szakal Károly.

Szavalmati versenyünk kettő volt: egyik víg, másik komoly tárgygyal. Az előbbire ki volt tűzve szavalmatra Bartók Lajos „Dufka szerelem“ című költeménye. Versenyre jelentkeztek 3 an, kik közül Beke Károly kapott 4 frtot, Szabó Zoltán és Gál Ferenc 1—1 frtot. A komoly szavalmati verseny tárgya volt Csiky Gergely „Mágusz“ című tragédiájának egyik részlete. A jutalomért versenyeztek 6-an. Miután társai felett egyik sem emelkedett ki oly feltűnőleg, hogy az egész díjat nyerhette volna, kivívott sikereik szerint kaptak: Varga Károly 3 frtot, Osváth Zoltán s Tóth Bertalan 2—2 frtot, Benkő Albert, Fejes Béla és Kovács István 1—1 forintot.

Midőn a fönnebbieken vázolni igyekeztem társulatunk szellemi törekvéseit, azon módokat és irányokat, melyekkel nagy szellemek iránti hódolatának, kegyeletének kifejezést adott, lehetetlen itt meg nem emlékezni azon áldozatról, melylyel irodalmunk kitűnő harcosa, főiskolánk hírneves tanítványa, a Fáy András emlékének áldoztunk. Társulatunk mindig készséggel megvitte a maga áldozatát a kegyelet, az emlékezés oltárára; most is koszorut kötött a dal nyíló virágaiból a Fáy homlokára, s e koszoru a hosszú 100 évvel szemben büszkén hirdeti, hogy van egy, ami felett az időnek hatalma nincs, ami a századokkal szemben is örökké ifjú marad, ez a szellem: az íge, az eszme! Ennek megtisztelésére, az ez iránti hódolat lerovása végett jelentek meg társulatunk küldöttei a kohányi ünnepélyen, s lelki örömmel mondhatom, hogy a mi áldozatunk méltó társa volt a többi magasabbrangú intézetek hódolatának.

De még talán ezzel sem zárhatjuk le nyereségünk számláját, még talán ezenfelül is jelezhetünk valami bevételt a társulat évi mérlegében; bevételt, mely ha gazdag eredménnyel nem is, de becsületes igyekezettel, nemes, őszinte törekvéssel mindig egybe volt kötve. Ide sorozom én a társulat tagjainak a „Sárospataki Ifjúsági Közlöny“ hasábjain nyilvánuló munkásságát, mint elég tekintélyes ágát a társulat működésének. Hogy miként képviselte e lap a társulatot, mennyiben volt hű képe, visszatűkrözője az itt nyilatkozó szellemnek, munkairányának: arról önök s a nagy közönség mondhatnak ítéletet.

Sőt még e lappal sem meritettem ki a társulat tagjainak munkásságát; egyes tagjaink — mint

Szabó József, Szuhay Benedek, Krausz Jenő s Rác Lajos — az időszakai sajtónak más tekintélyesebb s komolyabb termékeiben is felléptek, s részint szépirodalmi, részint szakszerű közleményeikkel igyekeztek az irodalom iránti hajlamuknak s a közügyek iránti érdekeltségüknek kifejezést adni.

Ami a társulat anyagi ügyeit illeti, a pénztári bevétel 162 frt. 93 kr., kiadás 126 frt. 33 kr., maradvány 36 frt. 60 kr.; a társulat vagyoni állapota = 1347 frt 87 kr. A Fáy-ünnepélyt rendezőbizottság társulatunkat közreműködéseért 20 frtos alapítványal ajándékozta meg.

Ime T. T. rövid vonásokban évi működésünk képe! Bizonyára nem nagyon dús, de azért kielégítő eredmény; a reávetett pillantás meg fog gyógyzni, hogy még vajmi távol állunk célunktól, de egyúttal azt is meg fogja mondani, hogy egy lépéssel ez éven is közelebb jutottunk ahhoz. Küzdjünk tovább is híven, buzgón e szép célok megvalósításaért; hisz e küzdelem olyan könnyű, nem kell egyéb hozzá, csak akarat — „nincs sors, nincs hatalom, ha erőd van küzdeni magaddal“ mondja a költő — s a küzdelem jutalma aztán olyan édes!

Rác Lajos,
titkár.

Lyrái termékek az ó-szövetség történeti könyveiben, s különösen Hanna éneke.

(Folytatás).

A jahvista író történeti művét a legtöbb valószínűség szerint a VIII-ik században írta meg¹⁾, és pedig többféle, akkor bizonyosan közkezen forgott, írott források alapján. Ezen forrásokból merítette a fennebb felsorolt költeményeket is; aminthogy néhol említi is a források címeit, melyek „Széfer milchámóth Jahvé“ (Jehova harcainak könyve. I. Numeri XXI. 14.); „Széfer hammóslim“ (Költők könyve. I. Numeri XXI. 27.) és a „Széfer hajjásár“ (Igaznak könyve. I. Józsuah X. 13.; II. Sám. I. 18.). Úgy látszik, hogy legelterjedtebb s legtöbb ilyen összeszedetett költeményeket magába foglaló dalfűzér volt ez utóbbi, t. i. a Széfer hajjásár; mert azt — mint az idézett helyből látható — a Józsuah és Sámuel könyvének írói is felhasználták. Amott a X. r. 13. versében tétetik róla említés, idézván az író belőle arra a csodálatos jelenetre vonatkozó négy sort, midőn Józsuah szavára megállott a nap Gibeon és a hold Ajjalon felett, mely idézetben még a szavak is rímszerűen összecsengenek. Megkísérlem úgy ahogy visszaadni.

Szóla Józsuah:

Állj meg Gibeonban fénylő napgolyó!
Lógy Ajjalon völgyben hold el nem fogyó!
— A nap varakozék és a hold megáll,
Hogy verte ellenét a nép haragjába²⁾.

¹⁾ L. Keresztes J. i. m. 47. l.

²⁾ Ez épenolyan költői nagytájtás, mint mikor ekkép szólaltatja meg Garai a mi Hári Jánosunkat:

A nap megállt felettünk bámulni a csodát,
Kétszázéret hogy vert meg kétszáz az angyalát.

A Széfer hajjásárból van kivéve, mint azt az író is megjegyezte, a *Saul és Jónathán halálára írt elégia*, s nagyon valószínű, hogy az *Abnert elsirató* töredékes *búdal* (II. Sám. III. 28—29.) szintén ebből került a gyűjteménybe; sőt, mint *Keresztes* mondja¹⁾, azt is lehet következtetni, hogy Hanna éneke is ebből a dalfűzérből van átvéve.

*Hanna*²⁾ az ó-szövetségi iratok (I. Sámuel könyve) szerint anyja vala *Semuélnak* (=meghallgatott az Úr), a legelső ismert prófétának, vagy kora kifejezésével élve, látnoknak, aki egyszersmind a rámai prófétaiskola megalapítója volt. Mikor Hannának hosszas meddsége után gyermeke született, mindenestre az áradozó, a kitörő öröm hangján magasztalhatta Jahvé csudatevő hatalmát. A Sámuel könyvének írója vagy helyesebben gyűjtője, épen ezen alkalmat ragadja meg arra nézve, hogy ezen éneket Hanna szájába adva, mint a héber népköltészet egyik remekét, annak szentkönyvébe jegyezze be: maga sem gondolta, hogy elévülhetlen betűkkel örök időkre fenmarad a héber szellem eme ritka szép alkotása, igazi, hű kinyomata.

Ha azonban szorosabb vizsgálat tárgyává tesszük e költeményt, lehetetlen észre nem vennünk, hogy ebben az első verstől eltekintve, az alkalom természetéhez mért, tehát a Hanna szájába illő gondolatokat, kifejezéseket aligha találunk; ahonnan nagyon természetesen azt kell következtetnünk, hogy a gyűjtő valóban csak beerőszakolta e helyre ezen éneket, s hogy némileg mégis az alkalmiság színezetével bírjon, elébe maga készített egy verset. A többi 9 vers annyira általános természetű, hogy azt nem Hanna, a hosszas magtalanlás után gyermeket szülő, örömpeső anyja, hanem bárki is elzengheti.

Bleék úgy vélekedik, miszerint e költeménynél minden jel oda mutat, hogy ez eredetileg valamelyik izráelita király dicsőítésére íratott — mint ezt a 10. vers is nyilván elárulja — abból az alkalomból, midőn ez egy külső, hatalmas ellenséget győzött le. Hanna csak mellékszemély, s hogy mégis neve alá foglaltatott, annak oka hihetőleg az 5-ik versben keresendő, ahol a magtalan ügy említettik, mint aki hét magzatot szül. Az bizonyos — folytatja *Bleék* — hogy nem a történetíró költötte s adta Hanna szájába, hanem már ő azt ott találta, s csak alkalmaznia kellett Hannára³⁾.

Herder, kelet napsugaras, ragyogó költészetének emez ihletett lelkű búvárlója, sok tekintetben érdekesen világosítja meg ez ének egyes részleteit. Arról az állápontról, melyet ő ez ének keletkezési idejével szemben elfoglalt, nemcsak szellemesnek, de valóban mélyebb gondolkozást igénylőknek kell tekintenünk nézeteit. Ő előtte ugyanis semmi kétség nem forog fel az iránt, hogy ez ének szerzője maga Hanna, akiben egy második, szelidtermészetű, házias Déboráht lát. A harcias bírák nagy félelemmel járt, zavaros korszaka elmúlt, a háború zivatarai lezajlottak s Izráel népe, házi tűzhelye mellett a békés fejlődés útjára lépett. Ily egészen megváltozott idöket és érzelmeket jelez e költemény. A régi harci riadó és győzelmi ének helyett másféle örömdal buzog fel

¹⁾ I. m. 65. l.

²⁾ הָרָא = esedező, kérő. A biblia azt mondja Hannáról, hogy

szüntelen a templomba járt, esedezve kérvén a Jahvét, hogy vegye el meddsége gyalázatát. Innen van neve.

³⁾ L.: „Einleitung in das alte Testament.“ Berlin, 1870. 364. l. Vitatkozik Ewalddal is, aki azt állítja „Geschichte Israels“ című művében hogy az jóval később, a mű átdolgozásakor, Jézsiás király alatt lett beiktatva.

a szívből. Ilyen csendes menetű, nem a felzaklatott érzelem kifolyása Hanna éneke, melyben az áradó anya előre látja született fia nagyságát és dicsőségét, azt nevezetesen, hogy ő odaül a főrangú férfiak mellé, mint az ország fejedelme, mint a nép bírása. Látja, hogy Élinek istentelen utódai homályban vesznek el s azoknak lehanyaglásával az ő fiának csillaga tűnik fel; ő általa igazgatja Jehova a népet; vele keneti fel Izráelnek első, vitéz és szerencsés királyát, Sault¹⁾.

Ami az ének keletkezési idejét illeti, azt meghatározni felette nehéz. Maga a tartalom oly általános természetű, hogy abból specialiter sem egyik, sem másik korszakra következtetni nem lehet. Legvalószínűbbnek látszik azonban az a vélemény, mely szerint e költemény úgy a benne rejlő költőiség és fennenszárnyalás, mint a remek parallelismusok és kifejezéseknél fogva a héber költészet aranykorából, a VIII. századból való.

Az ének előbb az erős Jahvét rajzolja a maga fenséges mivoltában (2. v.), majd mindentudóságát állítja szembe a törpe, véges emberesszszel, melynek meg kell hajolni ő előtt s ítéletében megnyugodni (3. v.); midőn Jahve szól, némuljon el minden kételkedő és dacos beszéd. Azután a végetlen hatalommal teljes Jahvé képét állítja előnkbe (5—10.), miközben szép fényt vet ez ének az ő határtalan irgalmaságára is, melynélfogva fölemeli a földről a szegényt, a pizsokból a szűkölködőt, odaülteti őket a tekintélyesek közzé a fénytől övezett dicstrónba. Végül prófétaí modorban, miután az emberi erő és hatalom rövidségét és mulandóságát hangoztatja, az egész zsidó nép sorsát szem előtt tartva, mintegy a jövődőség titkaiba mélyedve, a remény biztató szavaival hirdeti, hogy Jahvé hatalmat ad Izráel királyának s az ő felkentjét, t. i. Izráel népét, messzeelható fényvel és dicsőséggel veszi körül.

De szóljon maga az ódai hévvel telt himnus:

1. Öröme gyújtá Jahve szívemet,
Hatalmamat nagygyá tevő a Jáh²⁾.
Kítárta ajkam ellenimre is³⁾.
Óh mert kegyelmed vigalomra kész!
2. Oly szent ki volna, mint a Jáh maga?
Bizony kivüled nincsen senki más⁴⁾.
Nincs senki oly szirt, mint te Istenünk⁵⁾.
3. Hagyjátok azt, mi kérkedő beszéd!
Dacszóra meg ne nyiljon ajkatok!⁶⁾
Mindentudó, hatalmas úr a Jáh,
Nincs tett, amit meg ne ítélne ő.

¹⁾ I. m. I. kötet. 300. l.

²⁾ Az eredetiben sajátos héber kifejezés szerint ez áll: s z a r. v a m m a g a s r a e m e l é a J á h, de miuthogy קרני (szarv) a héber-
reknél a hatalom symboluma volt (Mózes is szarvakkal ábrázoltatik, Deüt. XXXIII. 17. Zsolt. LXXV. 5—6.; LXXXIX 18.); azt hiszem nem sértem meg így fordítva az ének itt kifejezett gondolatát.

³⁾ E sor kétségkívül homályos és sok magyarázatot igényel, s kétes, hogy még ez esetben is eltaláljuk-e a szerző gondolatát. Hihetőleg ebből indult ki Herder, midőn az eredeti, szó szerinti kifejezéstől eltérve, az előző sorokkal kapcsolatban, illetőleg azoknak kifolyásaként, teljes világításba helyezve, így fordítá e két sort: w e i t ö f n e t s i c h m e i n M u n d i n S i e g s g e s a n g L. i. m. I. köt. 298. l.

⁴⁾ D e n n k e i n G o t t i s t a u s e r d i r — fordítja Bunsen (Bibelwerk. Lipsae, 1860. II. köt. 96. l.), tehát e kifejezés nem hozható kapcsolatba a megelőző sorral, azaz nem az Isten szentségére, hanem egyedüliségére vonatkozik V. ö. Herder, i. m. 298. l.

⁵⁾ צַיִר = szikla, szirt, az oltalom jel képe, Istenre alkalmazva, mint t e r e m t ő; innen e sort így is lehet fordítani: a k i t e r e m t, az a m i I s t e n ü n k. Herdernél teljesen átvitt értelemben: k e i n S c h u t z w i e u n s e r G o t t! i. m. 298. l.

⁶⁾ Ugyanezen kifejezést találjuk kevés változtatással a LXXVIII. Zsolt. 6-ik versében.

4. Im széttörök a sok vitéz nyila,
De ám erőre kél a roskadó.
4. Ki telve volt, kenyért keresve fut,
Az éhező ilyen sem éhezik.
A magtalan hét magzat anyja lesz¹⁾.
Vért sír, ki sok gyermekkel áldatott.
6. Megöl a Jáh, s életre költ megint.
Seólba vet, de felhoz onnan is.
7. Nyomorba dönt, s meggazdagit viszont,
S ha földre sújt, fel is magasztal ő.
8. Nem hagyja porba csúszni a szegényt,
Pizsokba nem a rég szűkölködőt.
Helyt ad neki előkelők között,
S a fényöves dicstrónba ülteti.
Jáh tartja fel a földnek oszlopit²⁾,
S a földgömböt azokra ő tevő³⁾.
9. Vezérli a kegyesnek útait.
Az elfajult sötét homályba vész.
— Ember sohsem bízzék erőiben!
10. Legyőzi Jáh a büszke népeket,
Rájuk dörög az ég felhőiből.
Bíraskodik a földi téreken,
Dicső királyának hatalmat ad,
Felkentje homlokára fényt borít⁴⁾.

Ime a himnus az én hiányos fordításomban. Az a sajátos zamatosság, mely a zsoltárokat jellemzi, ez éneken is érezhető és így valóban igazat adhatunk Herdernek, aki azt mondja, hogy ez ének hangban és tartalomban sok hozzá hasonló zsoltárok-
nak előképe⁵⁾. Oly megragadó költői erővel, oly fenkölt, magasztos gondolkodással van írva, hogy avatott kezekkel, ügyesen átalakítva készülő új énekes-könyvünkben is bátran helyet foglalhat.

Szabó József.

Közönséges egyházi beszéd.

Alapige: Péld IV. 27. vers:

„Ne hajolj jobbra vagy balra.“

A mindennapi élet jelenségeinél, az eszmék, érdekek, szenvedélyek egymás ellen vívott csatájában; a politikai, mint a köztársadalmi; a polgári, mint az egyházi élet terén a figyelmesen szemlélő, becsületes szívű és egyenes gondolkodású ember gyakran elbámulva, megdöbbenve és elkeseredve látja,

¹⁾ E kifejezés nem vonatkozhatik specialiter Hannára. Olyan általános használt hyperbola, melyből a héber hetes szent számhoz való ragaszkodás tűnik ki, s több helyen előfordul az ó-szövetségben, így pl. Jeremiás XV. 9. v.

²⁾ לִידֵהָ קַצְרֵי אַרְצָא = az Uréi a földnek oszlopai. E kifejezés a héber kosmológiára vet érdekes világot. Károli, hogy úgy szóljak, nagyon keresztyénivé tette, midőn így fordítá: az Uré a föld keréksége.

³⁾ V. ö. Bunsen, i. m. 96. l. Herder, i. m. 299. l. Véleményem szerint ezen sor a megelőzővel együtt későbbi toldalék, hihetőleg valamely szelvényzet, mely idők folytán a szövegbe becsúszott. A tartalom eléggé mutatja, hogy e két sor sem az előzőkkel, sem a következőkkel semmiféle összefüggésben nincs, s az valóban kirí helyéről, sőt zavarja az összhangot, úgyhogy ennek elhagyásával egész természetesnek tűnik fel előttünk a költemény menete. A Septuaginta fordításakor még nem volt ez az ének szövegébe felvéve, mert onnan teljesen hiányzik.

⁴⁾ Ez egész vers számos toldásokkal ellátva, s néhol másképp formulázva fordul elő a Septuagintában. Mint ilyen, ellaposodik, az eredetiben sokkal tömörebb. E vers utolsó sorában ugyanazon költői kifejezést találjuk, mint az első versben, t. i. felkentjének szarvát fel-emeli. Magyarban ezt a mindenesetre trivialis kifejezést jónak látom ekként visszaadni.

⁵⁾ I. m. 298. l.

hogy némely ember mily könnyen változtatja meggyőződését, mily könnyen zászlót cserél; mily könnyen hajlik egyik oldalról a másikra, jobbról balra vagy megfordítva. Még most ezen ügyet tartotta jónak, ezért lángolt; ezért volt kész minden áldozatra; ettől várta a műveltség, előhaladás, a világoosság ügyének hatalmas előmozdítását; ezen egyént tartotta a becsület, nemes meggyőződés és komoly törekvés férfainak és egyszerre... miért? talán megfontolatlaniságból, egy pillanatnyi felhevülés szeszélyének engedve; talán könnyelműségből, mely nem tud felemelkedni a szilárd, rendíthetetlen gondolkozásmód magaslatára és ide-oda csapong; vagy talán — ami a legsajnosabb és legkárhözatosabb —: valami érdekből. megváltoztatja gondolkozását, cselekvésének irányát, cserben hagyja eddigi barátait, törekvéseinek bajtársait. Előbb a hazaárulást bűnnek, most menthetőnek; előbb a kegyességet istenes dolognak, most farizeuskodásnak tartja; előbb hitével tündöklött, most hitelenségével dicsekszik; előbb a haza jólétét a szabadsághoz kötötte és attól feltételezte, most a megalkuvás-, meghunyaszkodástól várja a boldogulást; előbb Pálé volt, most Péteré; előbb jobbra, most balra müködik. És ki tudná mindezt felsorolni? Csak hogy mindnyájan találkozzunk az életben ilyen alakokkal s szívünk nemcsak fájdalommal telik el láttukra, mint akik a szilárd, gondolkozó, okok és érvek alapján cselekvő értelmes ember címét annyira lealázzák, hanem bosszúság és megvetés fog el, midőn egy hűtelen párthívre, egy zászlót cserélt harcosra találunk.

Ezen tapasztalatok alapján engedjetelek meg azért, T. H.! hogy ez ünnepélyes alkalommal, részint azoknak okulására és javulására, kik e súlyos hibát már elkövették; részint azoknak visszatartására és megszilárdítására, kik már-már eltántorodni akarnak — azzal a közönséges, de nagyfontosságú kérdéssel foglalkozzam: *miért kell az embernek meggyőződéséhez szilárdul ragaszkodni?* Míg e kérdésre, legalább főbb vonásaiban, megadnám a feleletet, legyetek szíves figyelemmel és türelemmel.

I. Az első és igen fontos ok, amiért meggyőződésünkhöz ragaszkodnunk kell, az: *mert csak így örízhetjük meg emberi méltóságunkat.* Sok embert ismertem, ki a nemes, szép eszmék iránt tudott lelkesülni, ki felkarolta az igaz ügyet; ismertem olyat, ki ragyogott tudományával, mint a sötétben tévelygő előtt a vezérlő csillag; hanem akit ezért ezen fogékonyság, ezen nagy tudomány épen nem emelt felül többi közönségesebb, egyszerűbb embertársán; nem, mert ezen — elismerem, hogy szép — tulajdonok mellett hiányzott nála egy oly alaptulajdon, ami az embernek lényeges alkatrészét teszi; mely az embert azon magas polcra helyezi, melyre őt Isten rendelte: hiányzott a meggyőződés szilárdsága, hiányzott a *jellem*. Ez az ember amily könnyen hevült valamiért, époly könnyen változtatta gondolkozását; amit tegnap még rosznak vallott, azt ma megdicsérte; amely eszközöket tegnap elítélt, azt ma dicsőítette; ha ma nekem ígérte baráti kezét, holnap ugyanazt tette ellenségemmel. Mindenütt megállta helyét, betöltötte szerepét, hanem a rabszolgánál gyávább lett ott, ahol jellemerőre, jellemfenségre van szükség. Szép tulajdon bizonyára a nagy erő, nagy ész, nagy szónoki, költői tehetség, de mit ér ez jellem nélkül? Mit ér a csillogó aranypor a szilárd acéllal szemben; mit a hajlongó világi a spártai polgár előtt! Szépen mondja a költő: „minden emberi nagyság alapja a

jellem; ez a kebelben rejlő titkos tulajdon és erő, mely mint a láthatatlan gyökér a terebély fát, fenntartja dicsőségben az egész embert.“ És ha a jellem, *az általánosan helyesnek elfogadható meggyőződéshez való kitartó, mindennel dacoló ragaszkodás* — hiányzik, akkor megszűnt, ami téged a teremtés koronájává tesz, lesülyedtél emberi méltóságod magaslatáról.

Az igaz, hogy ezen kiváló erkölcsi tulajdon nélkül még meg lehet élni; de hogy az ily ember kebelében is saját sülyedésének, alacsonyságának érzete fel ne ébredjen, a sértett, kiölt önbecsérzet feltámadni ne próbáljon s embertársaink elítélő véleménye, gyakran mély megvetése furdalást ne idézzen elő: azt nem hiszem; és hogy ily módon mesterünknek, Jézusnak, ki nemes tanaiért, erkölcsi meggyőződéseért kész volt halálramenni és ezáltal nekünk a meggyőződéshez való ragaszkodásra örök példát adott. hű követői, valódi tanítványai sohase leszünk: azt én is, de ti is bizonynyal átláthatjátok.

II. A másik fontos ok, jelentékeny érv, amiért meggyőződésünkhöz szilárdan kell ragaszkodnunk, az, hogy *csak így lehetünk az emberi társadalomnak hasznos tényezői.*

Az ember társaságra, társas életre hivatott lény, Isten oly tehetségekkel ruházta fel, hogy célját így érheti el; így juthat el a boldogságra. Míg a teremtettség többi lényei többnyire magánosan, legfeljebb egynehányan csatlakozva, élnek: az ember társaságot alkot, itt fejti ki erőit; itt igyekszik nemes, magas célokat elérni, megvalósítani. A vad a rengetegben magában él és élete célja nem egyéb, mint hogy életét lehetőleg tovább tengesse, élelmét egyik napról a másikra megszerezze; az ember magas, szép, fenséges célokat tűz maga elé, s egymással szövetkezve, társadalmi úton igyekszik a célt. a tökéletesedés célját a szeretet eszközével elérni. Ha tehát tudjuk azt, hogy az embertől a társadalom ilyen célokra, feladatokra való közremunkálást vár, hogy erre útal minket rendeltetésünk: gondoljátok el, hogy miként lehet egy meggyőződésében ingatag, azt szeszély, érdek, általában a körülmények szerint változtató ember ezen célok előmozdításának nemes tényezője? miként lehet a társadalomnak hasznos polgára? Magára vállalja, hogy ez vagy ezen feladatot meg fogja oldani, ezen tisztet betölti; embertársai megbízának benne, s míg ők mind más-más teendőket végeznek s a legteljesebb sikert remélik a nemes munkálkodás után: ime művök hiába lett, egy kerek nem teljesítette hivatását a gépezetben, s minden eddigi munka hiábavaló. És miért? csak azért, mert egy ember időközben megváltoztatta nézetét, megcsalta a beléje helyezett bizalmat. Polgártársai azt hitték, hogy egy szavának álló férfit látnak benne és ime csak egy gyáva szóhős volt. És ezentúl ki sem bízik benne; mert ki tudja, hogy a legszentebb ügyet nem csalja-e meg; nem fog-e egyszerre annak is hátat fordítani? Jönnek válságos idők, a hazának minden polgárára szüksége van, s őt mellőzni kell, mert viharos időben jellemre van szükség, mert az nemcsak tiszteletet és bizalmat gerjeszt, hanem egyedüli biztosíték valamely zászló diadalra juttatására. Ismeritek mindnyájan Pál apostol történetét; tudjátok, hogy nélküle a kereszttyenség ma félig sem volna ott, ahol van; hogy az ő lángelke, fáradszematlan buzgalma nélkül soha az oly elterjedést nem vett volna? S tudjátok-e, minek köszönhető e nagy siker? az ő rendíthetetlen követ-

kezetességének, az ő kitartó állhatatosságának. Amit egyszer jónak megismert, ahöz rendületlenül ragaszkodott; nem teríthette őt ki pályájából sem gúny, sem fenyegetés, sem hűtlen elpártolás, sem erőszak; szembeszállt Péterrel, szembe Apollóssal, szembe a felingerelt, félrevezetett nép fenyegetésével, és ezzel a kitartó következetességgel és állhatatossággal diadalra juttatta eszméit.

És vajjon annyi elesett dicső őszünknek; a csatamezőn vagy a várpadon elhullt hősöknek; a börtönben vagy a gályán szenvedett martyrnak példája nem arra tanít, lelkesít-e minket, hogy meggyőződésünkhöz szilárdan ragaszkodjunk; hogy a haza és vallás szent eszméihez, a szabadság és igazság ügyéhez való ragaszkodásunkat a halál fenyegetéseivel szemben is megőrizzük; tudván azt épen e példák nyomán, hogy csak e szilárdság, állhatatosság képes a szent eszmét diadalra vezetni és az emberiségnél uralkodóvá tenni s így egy boldogabb jövő elközelítésére munkálni.

Válságos időket élünk, T. H.! a hitetlenség és közöny mind szűkebb térre szorítja a vallás uralmát s ez ellen nem lehet más orvosság, mint az együttérzők, együttmunkálkodók szilárd ragaszkodása a szent üggyhöz, eltántoríthatlan lelkesedése az isteni igazság iránt. E meggyőződés, e kitartás, e hitbeli állhatatosság szerzi meg Isten országának az örök diadalt; ez biztosít nekünk e földön békét, nyugalmat és boldogságot! Legyetek hát hívek mind halálig, ne hajoljatok az igazságtól, a felismert jótól, az erény ösvényéről se jobbra, se balra! Legyetek példaadók a gyengék, bátorítók az ingadozók s nemes versenytársak a haladók előtt, s akkor a mi nagy mesterünk által megígért jutalom valóban a tietek leszen s a pokol kapui sem vehetnek rajtatok diadalt! Ámen!

Rácz Lajos.

TÁRCSA.

Jó éjszakát.

Lágyan zengő madár-ének,
Altasson el lányka, téged;
Búcsuzóra kis kezedet adsa hát.
Álmodj szépem . . . édesem jóéjszakát!

Lengj körötte lanyha szellő,
— Légy susogó — légy enyelgő.
Nevem van-e a hangban, mit ajka ad?
Lesd el kérlek . . . s mondj neki jóéjszakát.

Rengő bokor hajolj rája,
Az álmodó kis leányra;
Lopva-félve csókold meg az ajakát,
Ringasd . . . ringasd . . . édesem jóéjszakát!

Ha dalom von' altató dal,
Szellő ajkamon a sóhaj;
Karom a lomb, mi álomba ringat át:
Így szeretnék mondani jóéjszakát!

Dömény Zoltán.

Női mosoly, női könny.

— Majálisi karcolat. —

Nehezen ment! de végre sikerült!

Hja hiába, várat ostromolni nem könnyű dolog ám!
Pedig, ha a papa *megerősíti* magát, még egy *megerősített*
várnál is nagyobb *erősség!*

Azaz, hogy tartja biz ő magát egy darabig, mint a rozsz katona, míg észre nem veszi, hogy a golyónak nemcsak *szele* van, de azután futásnak ered. Így tesz a tata is. Először küzd, harcol, összeráncolt szemöldökei alól csak úgy lövelnek ki a villámok, azután gyáván megszalad, vagy nem is szalad, mert ebben meglehetősen hízásnak indult termete megakadályozná; csak kapitulál az istenadta.

De hát mit is tehetne mást?

A *hadi tudomány* a mai világban a legkifejlettebb tudomány; a taktika, millió pardon szép hölgyeim, de ez önöknél annyira kifejlődött, hogy virágzásának *netovábbját* érte el. Ez *sziklákat* dönt meg (a férjek és papák szívét szokták így nevezni!), *ajtókat* nyit fel (még a Wertheim szekrényét is!); szóval nincs menekülés!

No igen kérem, mert van két *fegyver* a világon, mely ellen halandó ember nem küzdhet sikeresen; ha egyik nem, a másik biztosan szíven találja: *a nők mosolya meg a könyei.*

Dehát ki is állhatna ellent e két fegyvernek? Én részemről azt mondom: senki! Vagy talán valaki ellenvéleményen van velem?! Felfogtam egy parányi könyecseppet s lefotografiztam egy ártatlan női mosolyt; tessék meg nézni e kettőt nagyító üvegen, azután nem bánom. ítéljen úgy mindenki, ahogy neki tetszik.

A papa szobájába vonult (ebédután így szokott rendelkezni), megtette az óvó-intézkedéseket, hogy biztosítva legyen. (Hja mert hiába, ő tudja leginkább, hogy háborús világot élünk!)

A dívány a főhadi-szállás. A nagy karosszék telve a legfrissebb újságtól kezdve a már elavult *óságig*: ezek a *barikádok*; az öblös pipa képezi az üteget, lövelvén ki néha-néha magából legalább is olyan füstfelleget, mint egy Uchatius-ágyú; a papa meg a *legénység*, eltökélve, elszánva magát a legvégsőre, a *halál*, azaz, hogy csak az *alvásra*. (Tegyük hozzá, ha ugyan lehetne!) De . . .

Kip, kop! hangzik az ajtón kívülről. S a papa mély hangja „szabadot” dörög belülről, s e szóval megkezdődött a háború. Az ajtó nyikorogva „alarmot” sikolt, s a papa felkelne, hajh! de késő! behatolt az ellenség.

Micike ante portas!

Kezében a gyilkoló fegyver, azaz, hogy csak egy csésze fekete kávé.

S a papa küzd hősiiesen!! Eh dehogy: nagy élvezettel kezdi szüresölgetni a párolgó folyadékot. A *barikádok* is lerontatnak, a szék és kis asztal félrevonva; az ellenség, már t. i. a Micike odaül a papuska fejcsékjéhez, csitogatja, babusgatja, vidám tekintetével szeméi közé néz, majd elfordul, megint visszatekint, látszik, hogy szólni szeretne, de nem mer; de mégis . . . egyszerre közel haljik, cuppanó csók csattan el előbb az apai szájon, aztán feljebb-feljebb, míg egyszer a csóksorozat a fül hegyecsékjéig ér, ott aztán már a csók, mint a fokozatosan fejlődő villanyszikra, nagyobbakat csattan; csodálatos susogássá válik, van benne valami a madár csicsérgéséből, valami panaszos, valami édes vágy, amit kimondani szeretne. S egyszerre csak az a titokzatos sóhaj is ellebben a kicsi ajkáról, mely a szó-

lást rendesen megelőzi. Az érthetetlen hangok lassanként szavakká változnak át, a szavakból mondat lesz, egy rövidke mondat, de amely ép elég arra, hogy a papa homloka ráncokba húzódjék. És az ajkak, melyek az imént oly élvezettel szürcsöltek a fekete folyadékból, fanyar mosolyra húzódnak össze s kisiklik az a rémitő szó, mely a családi életben oly nagy szerepet játszik, amely sújt, rombol, mint a villám (ámbrar vigasztaló az a tudat, hogy majdnem minden nő szívének van villámfogója!), kisiklik mondom e borzasztó szó: nem!

S ezzel újra megkezdődik a harc, elszántan elkeseredetten! Csakhogy a megtámadottból most már támadó lesz. Az az átkozott csúnya pipa csak úgy okádja a füstöt! Az ellenség még megpróbál egy végső rohamot, mind hasztalan! Megkezdődik a „rückvertz konzentrirung“, már kézben van a kilincs! Egyszerre csak megjön a fel-, azaz hogy a megmentő sereg, a *tartalék*: a *mama*. Hurráh!

A kocka ismét fordul, a papa tovább küzd s még tartja magát, de az égő pipa végsőt fortyan kialudt; egy kövér *könyecsepp* oltotta ki, mely a Micike szeméből véletlenül belepottyant (úgy is csípi az embernek a szemét ez az átkozott pipafüst!).

S ezzel vége van a nagy bátorságnak, is a papa megadta magát, le van fegyverezve. Hallgat s ezáltal bebizonyítja, hogy hallgatni *arany* vagy legalább is banknóta, mert nem szólása *beleegyezésnek* tekintetvén; készül az új ruha (vagy talán titokban már készen is van!), hisz itt a *majális*! Mit is nem tehet egy parányi *könyecsepp*!

Kigyúltak a földi csillagok! (Ha angyalok lehetnek a földön, csillagok mért ne lehetnének?!) Talán száznál is több lámpion reszkető világa terjeszt bűvös fényt köröskörül. Közülök egyet-egyet pajkosan meghimbál a szellő, s az, mintha csak a muzsika fülbemászó dallama hatalmának engedne, vígan táncol, ugrál a hosszan kifeszített sodrony-húzálon. S az öreg fák körös-körül úgy elhallgatóznak! Picinke levelük, mintha megannyi ici-pici fülecske lenne; lehajlik kíváncsian mélyen, hogy halljon, értsen valamit az édes titokból, amelyről a mosolygó ajakcsók oly édes-boldogan sutognak alattuk. . .

Suhannak a párok. A picike lábak alig látszanak érinteni a puha, homokos talajt. A szók zaja belevegyül, beleolvad a muzsika nevető akkordjaiba. S vídám kacaj, mely a táncolók ajkairól elő-előtör, a hegedűnek síró,-rívó szava, amely később, midőn „frissre“ kerül a sor, vídám nevetésbe csap át, s az öreg brúgónak mély, tompa böffenései, csodás hangzavarrá folynak össze.

Mintha egy óriási köpű méh zsongását hallaná az ember! Mégis, ha hallgatjuk e zajt, lelkünk, szívünkön valami édes érzés rezdül át, a lélek, a szív édes gyönyörbe merül, az az óriási hangzavar édes harmoniára foly bennünk össze.

. . . Suhannak a párok. Köztük van a Micike is. Repül boldogan, lázas pirossággal az arcán: hja, mert a mai nap forduló pont életében, eddig kis leány volt, ma nagy leány, azaz *nagy kis leány*, egy félhosszú ruha volt a varázsló, mely ily boldoggá tevő.

Mert hát rajzold le egy hadvezér örömét, mit érez, midőn sok veszített csata után az első győzelmet megnyerte; fess le egy *süldő*, mellé *szerelmes* poétát (ámbrar e két tulajdonság együtt jár), midőn az első verejtékeseppék szerzett versét kinyomatva látja, nem szólát semmit, ez az öröm mind keves, ahoz képest, melyet érez a leány, midőn az első, hacsak félhosszú ruhát is, felölté magára.

Egész nap jár, kel, futkos (pedig már *nagy leány!*), minden szóra elpirúl, két arca ég, mint a tűz; piros, mint a pipacs. A tudósok feljegyezték azt a napot, amelyen *legtöbb csillaghullás van az égen*. a leány életében az az időpont, midőn a háznál a legtöbb — nem csillaghullás, de tányér- és fudzsatorés történik, azon napra esik, midőn az első félhosszú ruha feltűnik a *láthatáron!* mert csak nézz reá egy ily nagy kis leányra s legyen kezében a legdrágább japáni váza, a legritkább virággal, elejti s ha szólaszsz hozzá, biztosra veheted, hogy el is töri (ha ugyan már előbb el nem törte!); magától is fél, néha-néha úgy-úgy megrezzen, gyorsan megindul, ismét megáll, hallgatózik minden kis neszre; s kémlelődik köröskörül, nem látja-e valaki, s ha nem, percekig elmerül egy-egy plissé, egy-egy ártatlan fodrocska nézésében; s reszketve bamulja a tunik kígyózó tömkelegét, bájos összevisszaságát, s ebben a reszketésben van valami öröm, a kéjnek valami édes cseppje; valami boldog vágy, amely beteljesült, mit azért a szív ki nem mondhat, a lélek meg nem fejthet.

S mindennek mi az oka? egy ruha, mely fél araszszal hosszabb, mint az előbbi!

Szóval a Micike boldog. S már egészen megszokta a nagy boldogságot. Pedig annak a ruhának lehulló redőzete egyre kacérkodik vele; megfogja, nem bocsátja, mintha az apró fodrocskákba száz, meg száz tündér s láthatatlan kobold kapaszkodnék bele. De ő forog nyugodtan tovább; egyszerre csak még pirosabb lesz arca; eleinte csak picinke helyen, mint egy tallér, mint egy zsarátnok, azután terjed az tovább, s ég már az egész arc fel egészen a fül hegyecskéjéig (de talán még a szív is ég!).

Egy ifjú hajlik meg előtte. Táncra hívja, megindulnak. A remegő kéz édes gyönyörrel fonódik a karsú derék köré, visszafojtják léleketük, szavuk nincs egyetlenegy is, s így keringenek hosszan, édesen.

De nem az a tánc ez, melyet a lábak ütem szerint a zene hangjaira lejtének el; nem az a tánc ez, midőn a táncolókat csak az a gyöngö kötelék tartja össze, midőn a kéz a karsú derék körül fonódik; de két léleknek, két villanytelepnek bűvös keringése, s a kéz a vezető, mely két rokonlélek érzelmeit egyikből másikba viszi, hogy azok kicserélődjenek, s így két testben egy lélek, egy érzélem legyen; két szívnek, amely érteni kezdi egymást, anélkül, hogy az ajak áruló test volna, csodás keringése, bűvös tánc ez.

. . . Forognak, hosszan, boldogan. A zene már el is némult s a bűvös tánc még egyre tart, a vér odabent még lázasabban kering

Micike áll, áll szótlanul; elmerülve tekint maga elé; ajakán valami édes, titokzatos mosoly játszadozik.

S az ifjú nézi, nézi; s mint midőn sötét éjszakán világot gyújtanak, csillámlik fel lelkében egy boldogító gondolat. Átalakul egész lényé; világosan lát, érez; tudja már, amit sejtett; s ha a *sejtés* gyönyör volt, a *tudat* megnyország. Szeret.

Mi okozta mindezt? talán az a titokzatos mosoly!

* * *

Női mosoly, női köny! a leghatalmasabb fegyver a világon! Nem?

Tessék megcáfolni! Én nem merem! *mert láttam feltűnni csillogó könnyet ártatlan női arcon! s életadó mosolyt ki ne érzett volna?*

Bodnár István.

EGYLETI ÉLET.

a) *A magyar irodalmi önképző-társulat* mult hó 16-án tartott ülésében a jegyzőkönyv, pénztár stb. megvizsgálására kiküldött bizottságok tették meg előterjesztéseiket. Ugyanekkor választattak meg az „Ifjúsági Közlöny“ jövő évi szerkesztői is; névszerint, felelős szerkesztővé: *Krausz Jenő* III., társszerkesztők: *Szokol Károly* III. és *Csik Dániel*, II. éves hittanhallgatók. A zárulás folyó hó 25-ikén tartatik.

c) *Az akad. tornaegylet* által folyó hó 3-án tartott dísztorna kedvező időjárás mellett, díszes közönség előtt kitűnően sikerült. A tornászás fél 4 órától 6 óráig tartott. Versenypontok a következők voltak: I. *Magas gátugrás*; első díjat: 1 arany, 2 tallér s egy koszorút nyerte *Pokoly József*; 2-ikat: 1 aranyat *Mészáros István*; 3-ikat: két tallért *Kovács István*. II. *Kötélmászás*. Első díjat: 1 aranyat s egy koszorút, *Sebeő Gyula* nyerte; 2-ikat, 2 tallért *Kovács István*. III. *Versenyfutás akadályokkal*. Első díjat: 1 aranyat s egy koszorút *Pokoly József*; 2-ikat, *Szikszay András* nyerte. IV. *Szereken tornáztak*: *Hatvany László*, *Sebeő Gyula*, *Szikszai András*, *Kovács István*, *Gacsályi Károly*, *Fehér Béla*, *Höresik Lajos*, *Mészáros István*, *Kádár Lajos*, *Papp István*, *Pokoly József*, kik között különösen kitűnt *Hatvany László*, az egylet elnöke: amennyiben a legnehezebb gyakorlatokat szép testtartással s könnyedséggel végezte, miért is a versenybírósgától egy csinos szivarszipkát s egy koszorút kapott elismerésül. — Versenybírók voltak: *Dr. Láczy László* elnök távolléte folytán, *Dokus Gyula* h. elnök, *Bogyay Zsigmond*, *Brorád Rezső*, *Fejes István*, *Kiss Elek*, *V. Krúsztyi Bálint*, *Dr. Kun Zoltán*, *Németh László*, *Dr. Rik Gusztáv*, *Dr. Szánthó Gyula*.

d) *A sakkör*, versenyét mult hónapban tartotta, 3-3 díjt tűzvé ki a haladók és a kezdők részére is. A haladók részére kitűzött első díjat, 4 frt. nyerte *Erdélyi József* IV., a 2-ikat, 3 frtot *Elek József* szintén IV. éves hittanhallgató; a 3-ikat, 2 frtot, *Nagy Ferenc* VIII. o. tanuló. A kezdők részére kitűzött első díjat, 2 frtot *Vári Sándor* VII. o.; 2-ikat, 1 frt. 50 krt *Sallai Béla* VI. o.; 3-ikat, 1 frtot *Németh Géza* VII. o. tanuló.

APRÓ HIREK.

— *Lapunk jelen s utolsó száma* a szokott időnél jóval később jelen meg, amiért tisztelt olvasóink szíves elnézését kérjük. E késedelemnek oka részint abban rejlik, hogy a magyar irodalmi önképző-társulat csak folyó hó 25, tartotta évzáró ülését, s mi sokkal közelebb állunk a társulathoz, sem hogy a társulat jelen évi működéséről való beszámolást, a titkári jelentést mellőzhettük volna; részint abban, hogy lapunk szerkesztőit az utóbbi napokban tanulói kötelességük annyira igénybe vette, hogy kénytelenek voltak a lap ügyeit egy-kissé félretenni. Midőn utolsó számunkat közrebocsátjuk, fogadják tisztelt olvasóink legmélyebb köszönetünket, azon anyagi és erkölcsi támogatásért, melyben lapunkat a lefolyt két év alatt részesítették s melylyel annak fennállhatását lehetővé tették. Mi a lapunk megindításakor magunk elé tűzött célnak, a főiskolai ifjúság szellemi élete, mozgalmi és törekvései ismertetésének, igyekeztünk híven megfelelni s ha t. olvasóink úgy vélekednek, hogy ez — habár a legkisebb mértékben — csakugyan sikerült, akkor nem futottunk hiába! Egészen új mezőn jártunk, nem csoda, ha néha el is tévedtünk s virág helyet gyomot szakítottunk

le! — — Mi a záródó évvel eltávoztunk Patakról, elmondjuk a költővel:

Gyermekreményim s bánatom tanyája,
Isten veled, én messze elmegyek! —

de örömmel reméljük, hogy szerény kísérleteink mezeje: e kis lap, jövőre nélkülünk is újra fel fog támadni. Még egyszer nagyon köszönjük t. olvasóink szíves jóindulatát!

— *Terhes Barnának*, Sárospatak emelkedett szellemű lelkészének elhunytával főiskolai ifjúságunk szintén igyekezett kifejezést adni, azon mély tiszteletnek s hódolatnak, melylyel a főiskolához oly közel álló, annak ügyeiben oly híven munkálkodó elhunyt lelkész iránt viseltetett. A megboldogult ravatalára ifjúságunk két koszorút helyezett és pedig az egyiket „Az akadémiai ifjúság — Terhes Barnának!“ a másikat „A Betegségélyző-egylet — Terhes Barnának!“

— *Ifjúsági választások*. Az akadémiai ifjúság még a jelen iskolai év végén megválasztá a kiválóbb állásokra jövő évi hivatalnokait. Az egyik választás június 3-án volt, megválasztott az ifjúsági olvasó-egylet elnökévé: *Krausz Jenő*, III. éves theol; másnap június 4-én pedig ifjúsági könyvtárnokká: *Márton Imre*, III. éves jogh. — Ugyanitt említhetjük, hogy jövő évre főiskolai szeniorrá, lapunk szerkesztője: *Rácz Lajos* lett megválasztva.

A tornaegylet által rendezett dísztoránát követő mulatság igen kedélyesen folyt le, a négyeseket 22—24 pár táncolta. Ott voltak a hölgykoszoruban: *Anti Gézáné*, (Tályáról), *Bogyay Zsigmondné*, *Emödy Dánielné*, *Eöry Miklósné*, *Kérészy Istvánné*, *Kiss Elekné*, *Dr. Kun Zoltánné*, *Nemes Ferencné*, *Meczner Andrásné*, *Mester Istvánné*, *Mészáros Józsefné*, *Nagy Gáborné*, *Pilissyné Steiner Évike* (S.-a.-Ujhely), *Steinfeld Béláné*, *Somossy Istvánné*, *Szinyei Gerzsonné*, *Szivos Mihályné*, *Dr. Szánthó Gyuláné*, *Szánthó Istvánné* (B.-Olaszi), *Tóth Lőrincné* (Céke), *Ujhelyi Irénne*; továbbá: *Anti Jolán* s *Margit*, *Bogyay Vilma*, *Elek Róza*, *Eöry Mariska*, *Emödy Etelka*, *Éles Margit*, *Hanff Mariska*, *Katona Mariska*, *Kérészy Emma*, *Kun Jucika*, *Maraszká Vilma*, *Meczner Ilona*, *Mester Róza*, *Ilona* s *Anna*, *Nagy Vilma* s *Emma*, *Somossy Boriska*, *Steinfeld Irénke*, *Szinyei Erzsike* s *Mariska*, *Szivos Irma*, *Tóth Mariska*.

— *A Fáy-ünnepély* a mult számunkban jelzett program szerint folyt le május 30-án Kohányon, illetőleg Gálszécsen. A fővárosi és vidéki sajtó tudósítást hozott ez ünnepélyről s így mi nem terjeszkedhetünk ki annak részletes leírására; de azt nem mellőzhetjük el — ami a lapokban alig, vagy csak nagyon futtában volt megemlítve — hogy főiskolánk ez ünnepélyen minden tekintetben teljesen kielégítően szerepelt, ez ünnepélynek egész szellemi részét hordozta s a jelen volt előkelő ünnepelő közönség elismerését a legnagyobb mértékben kivívta. Úgy az emlékbeszéd — s főként első sorban ez — és az ünnepi költemény, mint az énekkar szereplése osztatlan elismeréssel találkozott, úgy, hogy méltán elmondhatjuk: Ott is megmutattuk Patak diességét! Az emlékkölteményt sajnálatunkra nem közölhetjük, mert már megelőztek ebben a *Vasárnapi Újság* és a *Sárospataki Lapok*, annak az ünnepély napján megjelent számaikban való közlésével.

Tartalom: „Titkári jelentés a magyar irodalmi önképző-társulat 188⁶/₆ évi működéséről.“ *Rácz Lajostól*. — „Lyrai termékek az ó-szövetség történeti könyveiben, s különösen Hanna éneke.“ *Szabó Józseftől*. — „Közönséges egyházi beszéd.“ *Rácz Lajostól*. — „Jó éjszakát.“ *Dömény Zoltántól*. — „Női mosoly, női köny.“ *Bodnár Istvántól*. — „Egyleti élet.“ — „Apró hírek.“ —